

7—12 april.

Debatter m. m.

	Sid.
Tisdagen den 10 april.	
Interpellation av herr Andersson, Jones Erik, ang. äganderätten till vissa myrslogar inom Kopparbergs län	10
Onsdagen den 11 april.	
Ang. vissa beslut av Europarådets rådgivande församling	16
Anslag under elfte huvudtiteln:	
Medicinalstyrelsen	21
Bostäder åt provinsialläkare å landsbygden	23
Statens sinnessjukhus	32
Resor för vanföra m. m.	34
Avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.	35
Sexualhygienisk upplysningsverksamhet	37
Abortförebyggande åtgärder	40
Sjuktransporter med flygplan	43
Civilförsvarsområdenas administration	45
Engångsanskaffning av materiel	47
Effektivisering av kustbevaknings- och livräddningstjänsten	55
Indextillägg å folkpensioner m. m.	56
Statens rätt till avdrag för gäldränta	68
Kommunala tilläggsarvoden åt nämndemän	69
Placeringen av omyndigas penningmedel	70
Ändringar i jordförvärvslagen m. m.	82
Skyldigheten att förse hustak med skyddsanordningar m. m.	122
Enhetligt pris på flytande drivmedel	124
Interpellation av herr Domö om upprustning av det svenska väg- väsendet	127

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 11 april.

Utrikesutskottets utlåtande nr 5, ang. vissa av Europarådets rådgivande församling fattade beslut	16
— nr 6, ang. åstadkommande av lättnader i umgänget mellan de skandinaviska folken m. m.	21

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 11, ang. utgifterna under elfte huvudtiteln (inrikesdepartementet)	21
— nr 61, ang. stat för försvarets fastighetsfond m. m.	55
— nr 62, ang. rörlig kredit för försvarets fabriksstyrelse	55
— nr 63, ang. anslag till flygtekniska försöksanstalten m. m.	55
— nr 64, ang. prövning av återkrav av belopp, erhållet såsom ekonomiskt bistånd från utlandsmyndighet	55
— nr 65, ang. effektivisering av kustbevaknings- och livräddningstjänsten	55
— nr 66, ang. nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag m. m.	56
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, ang. nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag m. m.	56
Bevillningsutskottets betänkande nr 19, ang. ändring i taxeringsförordningen m. m.	56
Statsutskottets utlåtande nr 67, ang. personalförteckning och avlöningsstat för riksskattenämnden m. m.	56
Sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, ang. indextillägg å folkpensioner m. m.	56
Bevillningsutskottets betänkande nr 22, ang. restitution av tull å vissa för militärt bruk lämpliga terrängbilar	68
— nr 23, ang. ändring i vissa delar av kommunalskattelagen	68
— nr 24, ang. nedsättning av tullsatsen för selfaktorlina innehållande nylon	69
— nr 25, ang. befrielse från inkomstskatt och stämpelavgift vid byte av fastigheter i vissa fall	69
— nr 27, ang. ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt	69
Bankoutskottets utlåtande nr 7, ang. fortsatt giltighet av valutalagen	69
Första lagutskottets utlåtande nr 16, ang. rätt för kommun att bevilja ersättning till av kommunen valda nämndemän vid häradsrätt	69
— nr 17, ang. medverkan av nämnd i familjerättsmål vid rådhusrätterna	70
— nr 18, ang. ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel	70
— nr 19, ang. förslag till lag med vissa bestämmelser om böter och viten	80
Andra lagutskottets utlåtande nr 19, ang. förfarandet vid rekvisition av motorfordon och hästar m. m. för krigsmaktens behov	80
Tredje lagutskottets utlåtande nr 2, ang. ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet m. m.	82
— nr 3, ang. skyldigheten att förse hustak med skyddsanordningar m. m.	122
Jordbruksutskottets utlåtande nr 6, ang. överlåtelse av vissa staten tillhöriga anläggningar för ön Vens elektrifiering	123
— nr 7, ang. stödande av priset å hamphalm och linhalm m. m.	124
Första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 5, ang. Vetenskapsakademiens privilegium att utgiva almanackor m. m.	124
— nr 6, ang. enhetligt pris på flytande drivmedel	124

Lördagen den 7 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 31 nästlidne mars och den 3 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av tilläggsprotokoll till handels- och betalningsavtalet den 23 november 1948 mellan Sverige och Argentina;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om godkännande av överenskommelse angående varuutbytet mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland; samt

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående Sveriges anslutning till Internationella rådgivande bomullskommittén (ICAC).

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1951/52 till iståndsättande av beskickningsfastigheten i Köpenhamn;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1951/52 under försvarets fonder m. m.;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1951/52 under statens allmänna fastighetsfond, statens utlåningsfonder och diverse kapitalfonder, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökade lånemöjligheter för den mindre skeppsarten m. m.;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till riksförsäkringsanstalten; och

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser, nr 88, till Konungen i anledning av väckta motioner om undantag från tillämpningen av bestämmelserna om yrkesmässig automobiltrafik för transporter av sockerbetor och betmassa.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 89, i anledning av väckta motioner om utredning rörande ändrade lagbestämmelser angående arrestlokaler; samt

nr 90, i anledning av väckta motioner om införande av lagregler rörande sättet för tillfälligt omhändertagande av sjuka personer samt av barn och ungdom.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 161, angående tullfrihet för utrustning, som inkommer såsom gåva till vetenskapliga institutioner.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 382, av herr *Arrhén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 383, av herr *Wahlund* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefs-tjänstemän m. m.;

nr 384, av herr *Petersson, Emil*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 385, av herr *Persson, Ivar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.; samt

nr 386, av herrar *Franzon* och *Herlitz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m.

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksbanken angående vissa ändringar i bankoreglementet.

Herr förste vice talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 159, med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.;

nr 163, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § 3 mom. och 4 § 2 mom. förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

nr 164, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin;

nr 165, angående godkännande av Sveriges anslutning till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna;

nr 166, angående ytterligare statsbidrag till Garnsviken—Vadasjön—Helgö-

sjön—Hedervikens torrlägningsföretag i Stockholms län; samt

nr 167, angående prisutjämningsavgift, m. m.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut; och

nr 6, i anledning av väckta motioner dels om tillsättande av en skandinavisk parlamentarisk kommitté med uppgift att söka åstadkomma lättnader i omgänet mellan de skandinaviska folken, dels om åtgärder för bildande av ett permanent organ för nordiskt samarbete;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till lag angående nedsättning av allmän kommunalskatt, i anledning av övergångsbidrag m. m. i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet, ävensom i ämnet väckta motioner;

statsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för försvarets fabriksstyrelse;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till flygtekniska försöksanstalten m. m.;

nr 64, i anledning av väckta motioner om utredning i syfte att möjliggöra prövning av återkrav av belopp erhållet

såsom ekonomiskt bistånd från utlandsmyndighet;

nr 65, i anledning av väckta motioner angående effektivisering av kustbevaknings- och livräddningstjänsten utefter våra kuster;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till lag angående nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag m. m., såvitt propositionen icke angår lagförslaget, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379) m. m., såvitt propositionen angår dels personalförteckning och avlöningsstat för riksskattenämnden, dels ock anslag under sjunde huvudtiteln, jämte i ämnet väckt motion;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till indextillägg å folkpensioner samt anslag till särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition nr 70 med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckt motion;

nr 22, i anledning av väckta motioner om restitution av tull å vissa för militärt bruk lämpliga terrängbilar, som av enskilda införas i landet;

nr 23, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen;

nr 24, i anledning av väckt motion om nedsättning av fullsatsen för selfaktorlina innehållande nylon;

nr 25, i anledning av väckta motioner

om befrielse från skyldigheten att utgöra inkomstskatt och erlägga stämpelavgift vid byte av fastigheter i vissa fall; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

bankoutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner om rätt för kommun att bevilja ersättning till av kommunen valda nämndemän vid häradsrätt;

nr 17, i anledning av väckt motion angående medverkan av nämnd i familjerättsmål vid rådhusrätterna;

nr 18, i anledning av väckta motioner om utredning angående ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel; och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om böter och viten;

andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för förfarandet vid rekvisition av motorfordon och hästar m. m. för krigsmaktens behov, dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen eller röra i propositionen behandlad lagstiftning; och

nr 3, i anledning av väckt motion om upphävande av skyldigheten för ägare av vissa äldre fastigheter att förse hus-taken med skyddsanordningar m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa staten tillhöriga anläggningar för öns elektrifiering; och

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stöd-

jande av priset å hamphalm och linhalm av 1950 års skörd m. m.; samt

första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion angående Vetenskapsakademiens privilegium att utgiva almanackor m. m.; och

nr 6, i anledning av väckt motion angående åstadkommande av ett enhetligt pris på flytande drivmedel i hela landet.

Anmälades och bordlades en av herr *Persson, Ola*, under sammanträdet till

herr förste vice talmannen avlämnad, av honom och herr *Öhman* undertecknad motion, nr 387, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (el-skatteförordning), m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.13 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 10 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 4 in-
nevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkom-
men ansökning, som jämte därvid fogat
läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av närslutet läkar-
intyg får jag härmed vördsamt hem-
ställa om fortsatt ledighet från riksdags-
arbetet under tiden 10—21 april 1951.

Penningby den 10 april 1951.

Gunnar Lodenius.

Härmed intygas, att riksdagsman
Gunnar Lodenius från Penningby är ar-
betsoförmögen på grund av astma fr.
o. m. den 9 april t. o. m. den 21 april
1951.

Norrtälje den 9/4 1951.

Nils Ahlberg.

Lasarettsläkare
vid med. avd.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes bankout-
skottets förslag till riksdagens skrivel-
ser:

nr 104, till fullmäktige i riksbanken
angående verkställd granskning av riks-
bankens styrelse och förvaltning m. m.;

nr 105, till fullmäktige i riksgäldskon-
toret angående verkställd granskning av
gäldskontorets styrelse och förvaltning
m. m.; och

nr 106, till styrelsen för riksdagsbib-
lioteket angående verkställd granskning
av riksdagsbibliotekets styrelse och för-
valtning m. m.

Föredrogos och hänvisades till be-
handling av lagutskott Kungl. Maj:ts
proposition nr 159, med förslag till lag
angående ändring i lagen den 18 juni
1926 (nr 326) om delning av jord å lan-
det, m. m.

Föredrogos och hänvisades till bevil-
ningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 163, med förslag till förordning
angående ändrad lydelse av 3 § 3 mom.
och 4 § 2 mom. förordningen den 3
maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å
bensin och motorsprit; samt

nr 164, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 165, angående godkännande av Sveriges anslutning till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 166, angående ytterligare statsbidrag till Garnsviken—Vadasjön—Helgösjön—Hedervikens torrlägningsföretag i Stockholms län.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 167, angående prisutjämningsavgift m. m.

Föredrogs och lades till handlingarna den av bankoutskottet gjorda anmälan, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksbanken angående vissa ändringar i bankoreglementet.

Vid föredragning av den av herr *Persson, Ola*, och herr *Öhman* väckta motionen, nr 387, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (el-skatteförordning), m. m., hänvisades motionen, såvitt angick den del av den kungl. propositionen, som hänvisats till statsutskottet, till detta utskott samt i övrigt till bevillningsutskottet.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 5 och 6, konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, statsutskottets utlåtanden nr 11 och 61—67, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, bevillningsutskottets betänkanden nr 19, 22—25 och 27, bankoutskottets utlåtande nr 7, förs-

ta lagutskottets utlåtanden nr 16—19, andra lagutskottets utlåtande nr 19, tredje lagutskottets utlåtanden nr 2 och 3, jordbruksutskottets utlåtanden nr 6 och 7 samt första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 5 och 6.

På framställning av herr talmannen beslöts att konstitutionsutskottets utlåtande nr 16 och bevillningsutskottets betänkande nr 19 skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde i angiven ordning uppföras näst efter statsutskottets utlåtande nr 66.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 170, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 172, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 35 § 1 mom. folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469);

nr 174, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.;

nr 178, angående höjning av traktementsersättning, utgående enligt allmänna resereglementet den 27 juni 1929 (nr 210), m. m.;

nr 180, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 186, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.; samt

nr 188, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 388, av herr *Lundqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till civillförsvaret;

nr 389, av herrar *Svärd* och *Lundqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl.

anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 390, av herr *Andrén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 391, av herr *Nilsson, Hjalmar*, och herr *Nilsson, Alfred*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 392, av herr *Bengtson* och herr *Petersson, Emil*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 393, av herr *Petersson, Emil*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 394, av herr *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 395, av herr *Petrén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 396, av herr *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 397, av herr *Arrhén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 398, av herr *Öhman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader för vissa repetitionsövningar m. m.;

nr 399, av herrar *Söderquist* och *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader för vissa repetitionsövningar m. m.;

nr 400, av herrar *De Geer* och *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-

tion angående vissa markförvärv för försvaret m. m.;

nr 401, av herr *Nilzon, Ivar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.;

nr 402, av herr *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.;

nr 403, av herrar *Eskilsson* och *Cassel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.;

nr 404, av herr *Holmbäck* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till de statsunderstödda alkoholistanstalterna m. m.;

nr 405, av herr *Lundqvist* och herr *Ohlsson, Ebbe*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.;

nr 406, av herr *Nilsson, Hjalmar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.;

nr 407, av herr *Svedberg* och herr *Johanson, Karl August*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 408, av herrar *Svärd* och *Cassel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 409, av herr *Hermansson, Herbert*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 410, av herrar *De Geer* och *Weiland*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 411, av fru *Svenson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 412, av herr *Anderberg* och fru *Sjöström-Bengtsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 413, av herr *Boo* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 414, av herr *Falk*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 415, av herr *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av aktier i Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag;

nr 416, av herrar *Söderquist* och *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av aktier i Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag;

nr 417, av herr *Franzon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av aktier i Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag;

nr 418, av herr *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 419, av herr *Nilsson, Bror*, och herr *Cassel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 420, av herr *Jansson* och herr *Persson, Karl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 421, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 422, av herr *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 423, av herr *Lundqvist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 424, av herr *Nilsson, Alfred*, m. fl.,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 425, av herr *Wahlund* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för en dyrortsundersökning, m. m.;

nr 426, av herr *Nilsson, Hjalmar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för en dyrortsundersökning, m. m.;

nr 427, av herr *Nilsson, Bror*, och herr *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för en dyrortsundersökning, m. m.;

nr 428, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universiteten;

nr 429, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universiteten;

nr 430, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universiteten;

nr 431, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universiteten;

nr 432, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universiteten;

nr 433, av herrar *Arrhén* och *Ohlson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till skolöverstyrelsen m. m.;

nr 434, av herr *Andersson, Lars*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till privatläroverk m. m.;

nr 435, av herr *Arrhén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m.;

nr 436, av herr *Sunne* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m.;

nr 437, av fru *Svensson* m. fl., i an-

Interpellation ang. äganderätten till vissa myrslogar inom Kopparbergs län.

ledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m.;

nr 438, av herr *Arrhén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m.;

nr 439, av herr *Andersson, Lars*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonal vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, m. m.

nr 440, av herr *Sjödahl* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film, m. m.;

nr 441, av herr *Åman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film, m. m.;

nr 442, av herr *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 112 och 147;

nr 443, av herr *Persson, Ivar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 126 och 147;

nr 444, av herr *Lindgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till landsfiskalerna m. fl.;

nr 445, av herr *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till landsfiskalerna m. fl.;

nr 446, av herr *Gränebo* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till landsfiskalerna m. fl.;

nr 447, av herr *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till landsfiskalerna m. fl.;

nr 448, av herrar *Andrén, Gränebo* och *Ohlon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning), m. m.;

nr 449, av herr *Persson, Ola*, och herr *Persson, Helmer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillfällig automobilskatt;

nr 450, av herrar *Ohlon, Andrén* och *Gränebo*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillfällig automobilskatt;

nr 451, av herr *Ohlon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter;

nr 452, av herrar *Wehtje* och *Cassel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter;

nr 453, av herr *Holmbäck* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter;

nr 454, av herr *Ohlon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303);

nr 455, av herr *Persson, Ivar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till lägre lantbruksundervisning m. m. för budgetåret 1951/52;

nr 456, av herr *Andersson, Lars*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till lägre lantbruksundervisning m. m. för budgetåret 1951/52;

nr 457, av herr *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande, m. m.; samt

nr 458, av herr *Lundqvist*, angående ersättning åt ledamot av allmänt kyrkomöte.

Interpellation ang. äganderätten till vissa myrslogar inom Kopparbergs län.

Herr ANDERSSON, JONES ERIK, erhöill på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med anledning av i ämnet väckta motioner anhöll riksdagen år 1948, att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta om utredning av frågan om behandlingen av myrslogarna inom de på statens bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län.

Lantmäteristyrelsen framhöll i sitt yttrande över de motioner som föran-

Interpellation ang. äganderätten till vissa myrslogar inom Kopparbergs län.

ledde riksdagsskrivelsen, att det låge i sakens natur, att de många spridda myrslogarna på annans mark medföra åtskilliga olägenheter. Styrelsen hade sedan länge haft sin uppmärksamhet riktad på det otillfredsställande i de nuvarande förhållandena samt övervägt vilka åtgärder, som skulle kunna vidtas för att få en bättre ordning till stånd. Vad som dittills hindrat styrelsen från att lägga fram förslag i ämnet hade varit, att det rått osäkerhet om det nuvarande rättsläget beträffande slogarna. Då under senare tid flera rättegångar pågått om myrslogar, hade styrelsen därför ansett sig böra avvakta utgången av dem, innan styrelsen grepe sig an med frågan. Genom det avgörande i högsta domstolen, som omnämndes i den ena motionen, jämte tidigare prejudikat syntes emellertid rättsläget ha blivit klarlagt åtminstone i vissa huvudavseenden. Styrelsen ansåg därför att tiden borde vara inne att ta upp spörsmålet.

Andra lagutskottet anförde i sitt utlåtande, nr 30, som godkändes av riksdagen, att det syntes angeläget att den nuvarande ägoblandningen bringades att upphöra. Det framstode som önskvärt att under medverkan av offentlig myndighet utredning företoges i syfte att klarlägga det nuvarande rättsläget beträffande myrslogarna i de socknar som undergått storskifte. Denna utredning syntes böra företagas så snart som möjligt, då omfattande skiftesförrättningar påbörjats eller vore förestående inom olika delar av Kopparbergs län. Sedan utredning i varje särskilt fall vunnits om det rättsliga läget inom ifrågavarande socken, syntes undersökning böra verkställas angående i vilken utsträckning anspråk på myrslogar göras gällande av nuvarande rättsinnehavare och huru den rådande ägoblandningen lämpligen skall kunna bringas att upphöra. Därest en utredning komme till stånd enligt de angivna riktlinjerna, syntes denna lämpligen även kunna innefatta frågan, om ett enklare förfaringssätt än

det nuvarande möjligen kunde komma till användning för fastställande av äganderätten till myrslogarna.

Riksdagens skrivelse är daterad den 22 maj 1948. Ungefär ett år senare eller den 11 maj 1949 har skrivelsen av Kungl. Maj:t överlämnats till fastighetsbildningssakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörandet av de sakkunnigas uppdrag. Detta torde innebära att Kungl. Maj:t ej har för avsikt att vidtaga ytterligare åtgärd, såvida icke de sakkunniga finna sig föranlåtna att framlägga förslag i ämnet. Om eller när sådant förslag är att vänta är icke känt.

Såsom andra lagutskottet framhöll i sitt utlåtande vid 1948 års riksdag är emellertid frågan brådskande med hänsyn till skiftesförrättningarna i Kopparbergs län. Särskilt gäller detta Ore socken, där stora laga skiften pågå. Enbart inom Ore finnas omkring 900 myrslogar med en sammanlagd areal av ca 7300 tunnland. Det är att märka, att slogarna numera i allmänhet blivit skogbevuxna och sålunda representera ett betydande värde. Framför allt gäller detta hårdvallsslogarna, på vilka det nu finns ända upp till 70- å 80-årig skog.

Med hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställa följande fråga:

Kan den av 1948 års riksdag begärda utredningen angående äganderätten till myrslogarna inom de storskiftade delarna av Kopparbergs län, särskilt Ore socken, väntas bli slutförd inom den närmaste tiden?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.18 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 11 april förmiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 18 innevarande månad, företaga val av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret än även suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte besluta, att antalet suppleanter för de valmän, som skola utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dem, bestämmas till tio.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 170, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 172, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 35 § 1 mom. folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 174, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 178, angående höjning av traktamentsersättning, utgående enligt allmänna resereglementet den 27 juni 1929 (nr 210), m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 180, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick förslag till lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, till lagutskott och i övrigt till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 186, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 188, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 388, av herr *Lundqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till civilförsvaret;

nr 389, av herrar *Svärd* och *Lundqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 390, av herr *Andrén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 391, av herr *Nilsson, Hjalmar*, och herr *Nilsson, Alfred*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 392, av herr *Bengtson* och herr *Petersson, Emil*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 393, av herr *Petersson, Emil*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 394, av herr *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 395, av herr *Petrén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 396, av herr *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 397, av herr *Arrhén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 398, av herr *Öhman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader för vissa repetitionsövningar m. m.;

nr 399, av herrarna *Söderquist* och *Oswald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader för vissa repetitionsövningar m. m.;

nr 400, av herrarna *De Geer* och *Oswald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret m. m.

nr 401, av herr *Nilzon, Ivar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.;

nr 402, av herr *Sunne*, i anledning av

Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.;

nr 403, av herrarna *Eskilsson* och *Cassel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.;

nr 404, av herr *Holmbäck* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till de statsunderstödda alkoholistanstalterna m. m.;

nr 405, av herr *Lundqvist* och herr *Ohlsson, Ebbe*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.;

nr 406, av herr *Nilsson, Hjalmar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.;

nr 407, av herr *Svedberg* och herr *Johanson, Karl August*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 408, av herrarna *Spärd* och *Cassel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 409, av herr *Hermansson, Herbert*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 410, av herrarna *De Geer* och *Weiland*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 411, av fru *Svenson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 412, av herr *Anderberg* och fru *Sjöström-Bengtsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 413, av herr *Boo* m. fl., i anledning

av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 414, av herr *Falk*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen;

nr 415, av herr *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av aktier i Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag;

nr 416, av herrar *Söderquist* och *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av aktier i Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag;

nr 417, av herr *Franzon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av aktier i Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag;

nr 418, av herr *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 419, av herr *Nilsson*, *Bror*, och herr *Cassel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 420, av herr *Jansson* och herr *Persson*, *Karl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 421, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 422, av herr *Lundgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 423, av herr *Lundqvist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 424, av herr *Nilsson*, *Alfred*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m.;

nr 425, av herr *Wahlund* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för en dyrortsundersökning, m. m.;

nr 426, av herr *Nilsson*, *Hjalmar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för en dyrortsundersökning, m. m.;

nr 427, av herr *Nilsson*, *Bror*, och herr *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för en dyrortsundersökning, m. m.;

nr 428, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universiteten;

nr 429, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universiteten;

nr 430, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universiteten;

nr 431, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universiteten;

nr 432, av herr *Holmbäck*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universiteten;

nr 433, av herrar *Arrhén* och *Ohlon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till skolöverstyrelsen m. m.;

nr 434, av herr *Andersson*, *Lars*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till privatläroverk m. m.;

nr 435, av herr *Arrhén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m.;

nr 436, av herr *Sunne* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m.;

nr 437, av fru *Svenson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m.;

nr 438, av herr *Arrhén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering

för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m.;

nr 439, av herr *Andersson, Lars*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonal vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter, m. m.;

nr 440, av herr *Sjö Dahl* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film, m. m.;

nr 441, av herr *Åman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film, m. m.; samt

nr 442, av herr *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 112 och 147.

Vid föredragning av den av herr *Persson, Ivar*, m. fl., väckta motionen, nr 443, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 126 och 147, hänvisades motionen, såvitt angick propositionen nr 126 till jordbruksutskottet, och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 444, av herr *Lindgren*,

nr 445, av herr *Sunne*,

nr 446, av herr *Gränebo* m. fl., och

nr 447, av herr *Spetz*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till landsfiskalerna m. fl.

Vid föredragning av den av herrar *Andrén*, *Gränebo* och *Ohlon* väckta motionen, nr 448, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning), m. m., hänvisades motionen, såvitt angick den del av den kungl. propositionen, som hänvisats till statsutskottet, till detta utskott samt i övrigt till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 449, av herr *Persson, Ola*, och herr *Persson, Helmer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillfällig automobilskatt;

nr 450, av herrar *Ohlon, Andrén* och *Gränebo*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillfällig automobilskatt;

nr 451, av herr *Ohlon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter;

nr 452, av herrar *Wehtje* och *Cassel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter; samt

nr 453, av herr *Holmbäck* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Ohlon* m. fl. väckta motionen, nr 454, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 455, av herr *Persson, Ivar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till lägre lantbruksundervisning m. m. för budgetåret 1951/52; och

nr 456, av herr *Andersson, Lars*, i samma ämne.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Spetz'* motion, nr 457, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsman-nauppdragets fullgörande, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet herr *Lundqvists* motion, nr 458, angående ersättning åt ledamot av allmänt kyrkomöte.

Ang. vissa beslut av Europarådets rådgivande församling.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

Genom en den 26 januari 1951 dagtecknad proposition, nr 54, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden, anhållit om riksdagens yttrande angående vissa i nämnda protokoll omförmälda av Europarådets församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut, nämligen

rekommendationen om upprättandet av en europeisk armé,

rekommendationen om upprättandet av specialorgan inom Europarådets ram,

rekommendationen om ändring av stadgans för Europarådet artikel 15 för att giva kommittén möjlighet att fatta för medlemsstaternas regeringar bindande beslut,

rekommendationen om tillägg till ministerkommitténs arbetsordning i syfte att möjliggöra för medlemsstaterna att i princip godtaga en överenskommelse, samtidigt som de reservera sig beträffande sina möjligheter att genast helt tillämpa densamma,

rekommendationen angående en internationell myndighet för kontroll av kol- och stålindustrierna,

rekommendationen angående upprättande av en europeisk minimistandard för social trygghet och

rekommendationen om full sysselsättning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anført:

»Utskottet ansluter sig till departementschefens yttrande att en ombildning av Europarådet, som syftar till att giva det karaktären av ett militärt förbund, icke bör från svensk sida godkännas. Utskottet önskar i detta sammanhang erinra om att riksdagen vid behandlingen av frågan om Sveriges anslutning till

Europarådet fäst avgörande avseende vid att frågor rörande medlemmarnas försvar enligt stadgan ej falla under rådets kompetens.

Då Sverige ej deltagit i förhandlingarna om upprättandet av en överstatlig myndighet för kol- och stålindustrierna i vissa länder, torde något uttalande från riksdagen ej vara påkallat med anledning av rådgivande församlingens rekommendation avseende dessa förhandlingar.

Utskottet har haft tillgång till upplysningar om förhandlingarna vid den i propositionen omnämnda stadgekonferensen av experter i vad angår förevarande rekommendationer. Dessa stadgefrågor skola undergå behandling i ministerkommittén. Utskottet anser sig ej nu kunna taga ställning till dessa frågor.

Rekommendationerna angående upprättandet av en europeisk minimistandard för social trygghet och upprätthållande av full sysselsättning böra enligt utskottets mening icke föranleda erinran från svensk sida. Utskottet är medvetet om att initiativ på dessa områden ha tagits inom Förenta Nationerna och dess underorganisationer. Detta bör emellertid icke vara till hinder för att pröva i vad mån medlemsstaterna i Europarådet, som forete mera likartade förhållanden, kunna samordna sina strävanden för att öka den sociala tryggheten och skapa förutsättning för full sysselsättning och ekonomisk stabilitet. Enligt vad utskottet inhämtat ha de av Europarådets ministerkommitté begärda uppgifterna från medlemsstaterna om deras ekonomiska politik för upprätthållande av full sysselsättning tillställts Europarådets generalsekreterare för Sveriges del.

Utskottet önskar slutligen understryka nödvändigheten av att det europeiska samarbetet effektiviseras och inriktas på praktiska arbetsuppgifter. I detta syfte kan det visa sig ändamålsenligt att upprätta vissa specialorgan inom Europarådet eller med anknytning till det samma. Då bedömningen lämpligen bör hänföra sig till konkreta förslag, som ännu ej föreligga, vill utskottet endast uttala att specialorgans arbetsuppgifter

Ang. vissa beslut av Europarådets rådgivande församling.

höra ligga inom rådets kompetensområde. Utskottet räknar med att dessa organ skola bidra till ett vidgat samarbete i Europa till båtnad även för de medlemsstater, som av en eller annan anledning ej finna anledning ansluta sig till desamma.

Av särskild vikt för vinnande av effektivare arbetsformer anser utskottet det vara, att de två organisationerna, Europarådet och Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete (OEEC), vilken har saknat förankring hos ett europeiskt parlamentariskt forum av det slag, som nu föreligger i Europarådets rådgivande församling, kunde så samordnas, att inom samma organisation förenades den tekniska expertis, som nu står under ledning av OEEC:s ministerråd och den parlamentariska representation, som finnes i Europarådet.

Under återopande av vad som sålunda framförts får utskottet hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anfört.»

Herr WISTRAND: Herr talman! Med detta utlåtande tar Sverige liksom andra stater upp till diskussion resolutioner, som äro fattade inom Europarådet. Behandlingen har ägt rum tidigare på de flesta andra håll — jag skulle nästan tro, att Sverige kommer sist i raden av de stater, vilkas parlament behandlat saken. De flesta av de debatter, som jag har sett återgivna, ha utmynnat i en varm och oförbehållsam anslutning till Europarådets bärande principer, och detta har fastslagits i resolutioner. Det utskottsutlåtande, som föreligger här, ger inte heller någonting annat vid handen, men det är kanske till sin formulering en aning kärvare än vad som uttalats på andra håll. Jag vill inte säga någonting ont om detta och har ingen anmärkning att framställa; formuleringen är en följd av vårt sätt att skriva och vårt parlamentariska handlingssätt i allmänhet. Det är för oss det naturliga. Återgiven på det internationella planet ter den sig dock kanske en smula strävare än vad som har varit

meningen. Vi ha nog å andra sidan en stark känsla av de skillnader i uttrycksätt som föreligger, när vi här i den svenska riksdagen å vår sida läsa Europarådets rekommendationer. Det kan inte nekas till att ibland kunna de, översätta till svenska och sammanställda med vad som är svensk parlamentarisk tradition, te sig något egendomliga. Detta får man bortse från i det här sammanhanget. Var och en måste tala i den tonart som han är van att använda.

I Strasbourg har det inom Europarådet under ett par år försiggått en strid emellan vad man kallar å ena sidan funktionalister och å andra sidan federalister. De förra vilja gå fram steg för steg och se till att man nått realiteter innan man går vidare. De senare vilja mycket hastigt skapa en ny europeisk statsbildning. Jag tror, att man kan säga, att denna strid nu till sin väsentliga del är utkämpad och att man kommit till klarhet att den enda väg man kan gå är den, som engelsmännen kalla »the functional approach», d. v. s. den väg som vill bedriva samarbetet steg för steg, etapp för etapp, se till att vad man har kommit överens om är vederhäftigt och kan bevaras, och sedan gå vidare. Jag tror inte man har rättighet att tolka denna strid så som jag någon gång har sett antydvas, nämligen att den skulle innebära ett misslyckande av det europeiska samarbetet eller ens att detta skulle så att säga treva sig fram ännu. Tvärtom har jag den uppfattningen, att man nu på allvar kan säga, att Europarådet kommit in på trygga banor. Härtill ha ett par åtgärder från Sveriges och den svenska regeringens sida i hög grad medverkat, vilka jag strax skall återkomma till.

Den presstjänst, som förekommer beträffande Europarådet, ger i regel inte den svenska allmänheten tillräcklig möjlighet att på ett ingående sätt följa vad som försiggår, och den upplysningsverksamhet, som bedrivs från annat håll, kan ju inte räcka för hela den allmänna opinionen. Det är därför rätt naturligt, att det arbete, som inom Europarådet bedrivs, ibland på avstånd

Ang. vissa beslut av Europarådets rådgivande församling.

kan te sig mer diffust än det är och att man med oro och undran frågar sig: Skall det inte komma några resultat? Men hur skall man kunna tänka sig, när man planterat ett träd, att det redan inom två år skall ge rik skörd? Det är en omöjlighet i naturen, och det är lika omöjligt på det politiska området.

I ett fall har emellertid åstadkommit ett resultat på ett principiellt mycket betydelsefullt område. Det är ett resultat, som i annan form föreligger för riksdagens prövning, nämligen frågan om upprättandet av en internationell domstol för avdömande av tvister beträffande de mänskliga rättigheterna. Man har med rätt eller orätt kommit till den uppfattningen, att hade det tidigare funnits en sådan domstol, som hade kunnat fungera som en alarmsignal, så fort det i en stat visade sig, att man vore benägen att undertrycka de elementära mänskliga rättigheterna, så hade kanske en hel del av riktningar, som inte velat respektera dessa rättigheter, aldrig fått göra sig politiskt gällande på det sätt de nu fått göra till Europas oändliga olycka.

Detta är den viktigaste principiella frågan. Beträffande de praktiska resultaten på det ekonomiska området har man kanske inte kommit så synnerligen långt än, men det är ju någonting som vi i stort sett dela med många andra internationella institutioner. Över huvud taget är likvisst andan i Europarådet inställd på ett fruktbarande samarbete. Man har kunnat tvista om formerna och tvista för mycket om dem, men man har dock eldat av samma uppfattning. Motsättningarna inom Europarådet äro ju inte alls av samma karaktär som t. ex. inom Förenta Nationerna, och helt naturligt varken bör eller kan det så vara.

Utskottet har liksom regeringen särskilt uppehållit sig vid de militära frågorna, och det är uppenbart, att de icke kunna lösas inom Europarådets ram. Rådets statuter hava ju undantagit beslut i frågor om det nationella försvaret från rådets kompetens. Härom torde väl numera inte någon tvekan hysas på nå-

got håll, även om man mångenstädes gärna skulle se, att de hörde till rådets uppgifter. Men det är lika otvivelaktigt, att den omständigheten, att dessa frågor ha tagits upp och diskuterats i Europarådets församling, har varit av oerhörd betydelse för att föra Europas försvarsfråga framåt. Att frågan om ett försvar av det hittills nästan värnlösa Europa på sista året gjort så stora framsteg och att åter tanken på ett gemensamt värn och framför allt gemensamma ansträngningar för ett gemensamt värn av Europa ha väckts till liv och börjat ta fasta former, det är i mycket hög grad en följd och en frukt av de diskussioner, som ha tagits upp inom Europarådets församling.

Detta har inget samband med var frågan kommer att lösas. Utformningen kommer helt säkert till på annat håll, men Europarådets betydelse i sammanhanget kan inte glömmas. Vi ha särskilt anledning att tänka på detta, ty även med bibehållande av vår alliansfria politik, som jag inte tycker det vara lämpligt att diskutera i detta sammanhang, ha vi anledning att besinna den betydelse, som Europarådets insatser på det militära området ha haft. Den rörelse, som har framkommit och som syftar till stärkande av den europeiska försvarskraften, stärker även vår ställning. Det är en sanning, som vi inte böra underlåta att hålla i minnet, ty det är en sanning.

Sveriges deltagande i rådets arbete kan i stort sett karakteriseras av en medlande hållning, en hållning, som det naturligtvis ibland kan vara otacksamt att inta, därför att man riskerar att isoleras, men som å andra sidan måste äga företrädare. Jag är i detta sammanhang glad åt att kunna konstatera två mycket betydelsefulla initiativ, som den svenska regeringen har tagit och som ha hälsats med mycket stor glädje av alla vänner till det europeiska samarbetet, därför att de vart och ett på sitt sätt äro så betydelsefulla för det framtida samarbetet och vårt lands deltagande däri.

Det första är utnämningen av en minister för europeiska ärenden. Sverige

Ang. vissa beslut av Europarådets rådgivande församling.

kommer här som nr 3 bland de länder, som i enlighet med Europarådets rekommendation ha utnämnt en sådan minister, och det är av den allra största betydelse, att vi få en person i hög ställning, som har möjlighet att leda och tillsammans med utrikesministern ansvara för det stora arbete, som kommer att växa fram på olika områden, alldeles särskilt då det ekonomiska, inom Europarådet. Att Sverige har visat sig vara en av pionjärerna på denna punkt, har hälsats med mycket stor tillfredsställelse överallt i världspressen och tydes som ett tecken på Sveriges goda vilja att icke endast på verkligt allvar samarbeta med utan också gå i täten för samarbetet mellan Europas stater.

Det andra initiativet, som inte har väckt mindre uppseende, är det förslag, som utgått från Sveriges regering, att man omedelbart skulle ta upp frågan om ett nära och intimt samarbete mellan Marshallorganisationen och Europarådet, varigenom den stora stab av experter och tjänstemän, som är anställd hos Marshallorganisationen, också skulle kunna insättas på lösningen av Europarådets uppgifter. Det är en sorts fusion i en eller annan form som åsyftas. Man vet inte, hur resultatet kommer att se ut, men en lösning i den riktning, som den svenska regeringen föreslagit, anser jag nödvändig för att man verkligen skall kunna få ett i det långa loppet fruktbarande arbete bedrivet inom Europarådet. Sveriges initiativ där är en märkessten i Europarådets utveckling, och jag vill för min del betyga min stolthet över att detta initiativ har kommit från Sveriges regering.

Dessa initiativ ha väckt uppseende inom världspressen, ja det är kanske inte orätt att säga att de också ha väckt överraskning på många håll, därför att man inte har förstått den verkliga innebörden av Sveriges ställningstagande till Europarådet. Men med dessa två åtgärder ha Sverige och intresset för Sverige åter kommit i mittpunkten av Europarådets verksamhet. Jag hoppas och förväntar, att just denna trend i utvecklingen skall kunna fortsätta, ty

det är av värde att Sverige kan bevara ställningen som en stat, vars positiva intresse för europasaken tar sig internationellt uppmärksammade uttryck. En politik, som för oss tillsammans med Västeuropas folk för uppbyggande verksamhet inom det förblödda Europa, står också i bästa överensstämmelse med våra ädlaste och stoltaste traditioner.

Det är, mina damer och herrar, nästan en historisk händelse, att vi i dag i Sveriges riksdag diskutera resolutioner, som fattats inom en internationell församling, dit Sveriges riksdag sänt sina egna ombud. Vad vi i dag ha fått behandla har ju mest varit principuttalanden, men sådana som äro ägnade att bearbeta opinionen för det kommande realiserandet. Tiden har ridit så fort, att vi inte alla ha gjort klart för oss vad som i själva verket har försiggått. Den dräkt, som vi småstater bära — och i det sammanhanget äro vi nästan alla småstater här i Europa — känna vi, att vi börja på att växa ur. Inge inte numera på flera håll de många gränserna — tullgränser och andra — och de många svårigheterna för ekonomiskt och annat umgänge mellan de olika staterna någonting av samma känsla av obehag som urvuxna kläder? Ur förstörelsen har ute i Europa framgått en inte alltid klart förnummen men dock spirande känsla, att vårt nuvarande statssystem i det långa loppet inte kan bli framtidens. Inom staterna präglas samlivet allt mer och mer av samarbete på alla olika områden. Hur mycket nödvändigare är det inte då, att staterna få lära sig verkligt samarbete och verklig samhörighetskänsla? Men samarbetet måste växa fram. Det måste gå steg för steg, till större och större områden. Det måste så göra, ty annars uteblir inte bakslaget. Samtidigt måste man också övervinna den kalla likgiltighet, som bara ser i saken någonting oprövat och därför värdelöst. Den stämningen, som underligt nog växer ju mer man kommer från centrum, måste vi i vårt land komma över, därför att Europas öde också är vårt öde. Det är

Ang. vissa beslut av Europarådets rådgivande församling.

en så enkel sats, att det är nästan banalt att upprepa den.

Låt vara, att saken är oprövd. Bakom det europeiska samarbetet stå såsom dess främsta förkämpar Europas förnämsta statsmän, personer prövade under de mest svåra förhållanden, män som ha räddat freden åt sina länder under svårigheter, som ha synts överkomliga. Det är inte män, som sakna kontakt med verkligheten, det är personer som i denna stund bära det högsta och största ansvar, som kanske under sekler ledande personer ha haft att bära för sina folk. Om vi skola se till några som tydare av tidens tecken, så tror jag att det är just till dem.

Det är inte fråga om att tilltron till framtiden under det sista året har vuxit i Europa. Orsakerna härtill äro många, och jag skall inte gå in på alla. En av orsakerna är, att Europa åter har lärt känna sig självt och kommit till medvetande om den styrka, som det i själva verket sitter inne med. Och Europa har i mycket hög grad förvärvat den just genom det nära samarbetet inom Europarådet. Den personliga kontakt, som Europarådet skapar mellan ministrar å ena sidan och parlamentariker å den andra, har också den bidragit till att skapa förutsättningarna för en mentalitet, ur vilken den nära samarbetstanken en gång skall kunna utgå. Blir Europa starkt genom samarbete, då är freden säkrad; förblir Europa vanmäktigt, då är också allt otryggt.

Herr LUNGGREN: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för en kort personlig deklaration.

Jag måste beklaga, att statsmakterna för närvarande ställa sig så negativa till tanken på ett gemensamt försvar av det demokratiska Västeuropa. Vi äro ju alla övertygade om och känna väl, att Sverige icke i längden kan ensamt försvara sig mot en stormakt. Vi äro alltså hänvisade till hjälp utifrån i en eller annan form, om kriget skulle komma över oss. Ett led i uppbyggandet av en organisa-

tion för kollektiv säkerhet utgör ju tanken på ett gemensamt Europaförsvar. Europarådets rådgivande församling antog 1950 en rekommendation, att en enhetlig europeisk armé omedelbart måtte upprättas och underställas en europeisk försvarsminister, som skulle underkastas vederbörlig demokratisk kontroll och handla i fullt samarbete med Amerikas förenta stater och Kanada. Denna rekommendation antogs av församlingen med 89 röster mot 5, men de svenska medlemmarna av församlingen deltog inte i omröstningen, under den motiveringen att det enligt stadgan ej tillkomme Europarådet att ägna sig åt försvarsfrågor, vilket svenska riksdagen vid behandlingen av frågan om Sveriges anslutning till organisationen hade särskilt beaktat. Ministerkommittén konstaterade också, att beslut i frågor rörande medlemmarnas försvar icke faller inom Europarådets kompetens. Församlingen vidhöll emellertid i november sitt principbeslut i frågan.

Utskottet anser i likhet med departementschefen, att Sverige icke bör godkänna tanken att ombilda Europarådet till någon sorts militärt förbund. Jag är, herr talman, väl medveten om att tiden icke är mogen för ett positivt beslut i denna fråga, men jag hade ansett det önskvärt, om utskottet hade skrivit något mera välvilligt mot en sådan tanke.

Jag har, herr talman, icke något yrkande.

Herr SANDLER: Herr talman! Det är naturligtvis alldeles riktigt som herr Wistrand har erinrat, att utskottets utlåtande begagnar sig av den stilart, som är bruklig i svenska utskottsutlåtanden, och jag föreställer mig, att det sätt, på vilket utskottet har skrivit, inte skulle ägna sig särskilt väl för en översättning till det franska tungomål, som herr Wistrand kanske närmast hade i tankarna.

Beträffande vad herr Lundgren anförde vill jag begränsa mig till att säga, att utskottet har ansett det vara sin skyldighet att i sitt utlåtande med styrka understryka vad som på sin tid var förut-

sättningen för Sveriges anslutning till Europarådet. I det avseendet har icke någon förändring inträtt. Det är det som är anledningen till att utskottet skriver som det gör. Men jag vill till vad herr Lundgren här har sagt foga den reflexionen, att om man skulle följa den linjen att söka aktualisera vad han kallar det gemensamma europeiska värdet, skulle resultatet efter allt att döma och med kännedom om exempelvis Englands hållning till denna fråga icke bli ett kraftigare europeiskt värd utan ett sönderbrytande av Europarådet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner dels om tillsättande av en skandinavisk parlamentarisk kommitté med uppgift att söka åstadkomma lättnader i umgänget mellan de skandinaviska folken, dels om åtgärder för bildande av ett permanent organ för nordiskt samarbete, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till medicinalstyrelsen.

Punkten 3.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt,

Anslag till medicinalstyrelsen.

I. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för medicinalstyrelsen, vilka angivits av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1951;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1951/52;

c) till Medicinalstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 1 640 000 kronor;

II. att motionerna I: 266 och II: 256 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I de likalydande motionerna I: 266, av herr *Mannerskantz*, och II: 256, av herrar *Dickson* och *Edström*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville dels uppdraga åt statens organisationsnämnd att utreda frågan om en omorganisation av medicinalstyrelsen och dels i samband med de ändringar, som komme att vidtagas i sjukhuslagen och sjukhusstadgan, föranstalta att mesta möjliga antal ärenden avlastades från medicinalstyrelsens prövning.

Reservation hade anmälts av herr *Mannerskantz*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **MANNERSKANTZ**: Herr talman! Vid denna punkt har jag fogat en blank reservation, motiverad av att jag har väckt en motion, som går ut på att man skulle rationalisera förhållandet mellan å ena sidan medicinalstyrelsen, å andra sidan landstingen, icke-landstingsstäderna o. s. v. Nu förekommer en mängd saker, som ta en massa tid i landstingen och på deras expeditioner men också för de befattningshavare, som skola handha dessa saker i medicinalstyrelsen. Det är i min egenskap av ledamot av förvaltningsutskottet i ett landsting och av statsutskottets tredje avdelning under ett antal år jag fått den uppfattningen, att

Anslag till medicinalstyrelsen.

här är mycket att göra, och därför bör någonting sättas i gång. När landstingen nu ha fått sådan stadga och blivit så väl invanda i alla sina sysslor, tror jag, herr talman, att det skulle vara möjligt att överlåta åt dem att självständigt sköta en mängd saker, som nu skola underställas medicinalstyrelsen. Det gäller både större och framför allt en mängd mindre frågor. Om t. ex. ett landsting vill ändra planen för förebyggande mödra- och barnavård och inrätta en barnavårdsstation eller göra några andra, mindre ändringar i planen, erfordras det en särskild skrivelse till medicinalstyrelsen med anhållan att få göra ändring i den plan, som medicinalstyrelsen tidigare har fastställt. Detta skulle enligt min mening vara alldeles obehövt nu för tiden. Landstingen ha känsla inte bara för tillgodoseendet av vårdbehov, utan också för sin egen ekonomi. Eftersom landstingen ju på alla områden betala huvuddelen av kostnaderna själva, behöver man inte riskera, att landstingen slösa med medlen, även om de skulle själva bestämma om upprättande av mödra- och barnavårdsstationer eller om ändring av planer på förlossningsvårdens område. Detsamma gäller t. ex. kroniker- vården och distriktstandvården och andra områden, där det nu ständigt och jämnt skall sökas tillstånd till ändring i planerna. Jag tror, att det är överflödigt, att ändringar av denna karaktär underställas medicinalstyrelsen. Man behöver inte riskera, att staten åsamkas ökade utgifter på grund av att landstingen skulle utvidga sin verksamhet. Enklaste sättet att hindra detta är att föreskriva, att det när det gäller den och den vårdformen få finnas högst så och så många vårdplatser i relation till befolkningen, och inte lämna statsbidrag för mer än dessa vårdplatser.

Vidare vänder jag mig mot att en så omfattande rapportering i olika avseenden skall ske från landstingen. Medicinalstyrelsen skall ha ytterst omständliga rapporter över distriktsvården, distriktstandvården, den förebyggande mödra- och barnavården o. s. v. Distriktstandvården torde vålla de flesta rapporterna,

även om rapportsystemet där är enklare nu än när distriktstandvården började.

Jag har här i min hand en för den förebyggande mödra- och barnavården avsedd blankett, som skall fyllas i och skickas in årligen. Den innehåller en mängd, såsom man tycker i detta sammanhang, alldeles onödiga uppgifter. Där skall för varje barnavårdsstationsområde uppges antalet levande födda och dödfödda, antalet döda i olika åldrar och antalet inflyttade och utflyttade. Denna statistik sköta ju folkbokföringen och pastorsämbetena om. Vidare skall lämnas en omfattande redogörelse för hur barnen ha fötts upp: om de fått enbart bröstmjölk två månader eller längre, fyra månader eller längre eller sex månader eller längre. För att fylla i en sådan blankett måste landstingen för varje månad infordra och sammanställa rapporter från alla stationer. Jag tror man kunde förenkla detta avsevärt, så att landstingen och framför allt medicinalstyrelsen kunde slippa en mängd onödiga arbetsuppgifter.

Jag tycker också, herr talman, att inrättandet av nya läkartjänster inom landstingens sjukvårdsinrättningar skulle kunna anförtros åt landstingen själva. Visserligen är läkartillgången just nu inte tillräcklig, men Landstingsförbundet brukar ju vid olika tillfällen framhålla för landstingen, att det inte är lämpligt att öka ut antalet tjänster mer än som är ofrånkomligt.

Vidare skulle jag kunna tänka mig, att medicinalstyrelsen inte varje gång behövde inspektera nya anstalter och ändringar av gamla anstalter. Landstingen veta ungefär, hur man skall bygga anstalterna, och som en mycket lämplig rådgivare ha de ju det gemensamma organet centrala sjukvårdsberedningen. För att kunna fastställa, om statsbidrag skall utgå eller inte, kunde det mycket väl räcka med att förste provinsialläkaren besiktigade anstalten och lämnade en rapport.

En mängd sådana här saker gå efter gammal slentrian från den tid, då landstingen inte voro så väl konsoliderade och skickade att fullgöra sina upp-

Anslag till bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

gifter. Om en underläkare har förordnats vid ett landstingslasarett — det sker väl sammanlagt i ungefär tusen fall om året — skall man i varje sådant fall skicka anmälan om förordnandet till medicinalstyrelsen. Det räcker väl, om man varje år lämnar en sammanställning över förordnandena.

Vid rekvirerande av statsbidrag t. ex. för förlossningsvården skall det nu lämnas oerhörd omfattande uppgifter. Det enklaste vore ju, att landstingen finge statsbidrag efter det antal platser de ha. När man nu skall söka statsbidrag, måste man beträffande alla patienter vid landstingens förlossningsanstalter mycket nogta ta reda på hur länge vederbörande legat på anstalten. Det borde vara alldeles onödigt. Och tänk vilket arbete det måste förorsaka även inom medicinalstyrelsen, om den skall granska detta nog — och skall den inte göra det, vad skall då allt detta tjäna till!

Detta är bara några exempel på de förenklingar som jag syftat till med min motion. Man kan fortsätta att exemplifiera, om man vill ge sig in på detaljer inom hela gebitet.

Min mening är alltså, att man bör göra någonting för att i viss mån bryta den slentrian som råder. Det kan också vara lämpligt att utreda, om man inte kan förenkla sjukhuslagen och sjukhusstadgan, som ålägga landstingen och sjukhusdirektionerna omfattande uppgifter av formell art, vilka också belastar medicinalstyrelsen.

Jag skulle därför vid behandlingen av denna punkt vilja hemställa, att det verkligen göres någonting för att minska arbetsmängden hos landsting och städer som icke deltaga i landsting liksom hos medicinalstyrelsen. Därefter bör medicinalstyrelsens organisation ses över igen, trots att organisationsnämnden tidigare har granskat den, ty sedan man har minskat arbetsmängden, bör det finnas möjligheter att minska personalstyrkan — jag tror att den skulle kunna minskas ganska mycket.

Herr talman! Jag anser inte, att det är någon mening med att nu yrka bifall

till min motion. Den lilla exemplifiering som jag har givit kan vara tillräcklig. Jag har inte något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågasvarande punkten hemställt.

Punkterna 4—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.*Punkten 25.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts föreslagna förslag hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ramberg* och *Werner* (I: 10) och den andra inom andra kammaren av herr *Andersson* i Ryggestad (II: 13), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av kungörelsen av den 15 mars 1946 (nr 83), att hinder för statsbidrag icke skulle föreligga för kommun, som vidtagit åtgärder för anskaffande av bostäder med mottagningslokaler åt provinsialläkare å landsbygden vid sådan tidpunkt, att lokalernas ianspråktagande kunnat ske först sedan kungörelsen av den 15 mars 1946 utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte till Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor;

Anslag till bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

II. att motionerna I: 10 och II: 13 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr RAMBERG: Herr talman! Det utlåtande från statsutskottet, som nu föredragits, behandlar bland annat två likalydande motioner, nr 10 i denna kammare av mig och herr Werner och nr 13 i andra kammaren av herr Andersson i Ryggestad.

Motionärerna ha varit nog djärva — för att kort och koncist uttrycka deras önskemål — att hemställa att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla att såväl riksdagens beslut som den därav föranledda kungl. kungörelsen om statsbidrag till kommuner för uppförande av provinsialläkarbostäder på landsbygden skulle få en retroaktiv verkan. Statsutskottet har icke önskat biträda ett sådant förslag. Som skäl för sitt avstyrkande av motionerna har utskottet framhållit följande: »Från inrikesdepartementet och medicinalstyrelsen har utskottet emellertid under hand inhämtat, att ett tillgodoseende av motionernas syfte på sätt utskottet ovan angivit icke skulle till sina verkningar begränsas till enbart detta fall. De ekonomiska konsekvenserna av ett bifall till motionerna i nyss angivna form kunna icke överblickas.»

Herr talman! Det vare fjärran från mig med min allmänna inställning till samhällsspörsmålen och till vad som skrivits från statsutskottet i denna fråga att vilja helt bestrida vad utskottet anfört. Men jag tror inte, att jag gör mig skyldig till någon stor överdrift, om jag ändå vågar säga, att utskottet har i någon mån förstorat verkningarna av ett bifall till motionerna. Låt mig till stöd för denna tankegång få framhålla följande.

Den ifrågavarande kommunens framställning om statsbidrag har varit remitterad till länsstyrelsen i Värmlands län, vilken infordrat förste provinsialläkarens yttrande. Ansökan har vidare gått till Provinsialläkarföreningen, till centrala sjukvårdsberedningen och till kungl. medicinalstyrelsen. Förste pro-

vinsialläkaren i länet och länsstyrelsen ha utan erinran tillstyrkt kommunens ansökan om statsbidrag. Provinsialläkarföreningen med dr Castengren i spetsen, centrala sjukvårdsberedningen och medicinalstyrelsen ha alla tre visserligen ansett, att ombyggnadskostnaderna för läkarbostaden och mottagningen ställt sig höga i jämförelse med vad de förmoda skulle ha blivit fallet, om lokalerna nyuppförts. Men trots detta ha alla dessa sakkunniga instanser helt tillstyrkt kommunens ansökan om högsta möjliga statsbidrag som kan komma i fråga, nämligen 25 000 kronor. Vad som för motionärerna är mest intressant i detta fall är, att ingen av dessa auktoritativa instanser ifrågasatt, att kommunens ansökan skulle lämnas obeaktad på grund av Kungl. Maj:ts tillämpningsföreskrifter, vilka de givetvis kände till.

Det är naturligtvis sant och riktigt, såsom anförts från departementet, att en bestämd tidpunkt, från vilken statsbidrag skall utgå, måste vara fastslagen. Men kan det vara alldeles nödvändigt att staten, som ändå står som huvudman för hela vår tjänsteläkarorganisation, i alla lägen orubbligt håller fast vid en sådan regel? Skulle man inte våga förutsätta, att det kan uppkomma alldeles speciella skäl, som motivera, att man gör en avvikelse, där det kan påvisas sakskäl härför? Tillåt mig, herr talman, att anföra några sådana sakskäl.

Före år 1938 hade den kommun jag nu åsyftar utgjort ett extra provinsialläkardistrikt. Kommunen hade ensam under mer än 40 år avlönat tjänstnehavaren utan något som helst bidrag från vare sig staten eller landstinget. Kommunen förhyrde en bostad med mottagning för läkaren och betalade en fullgod hyra. Men inte nog härmed: kommunen fick också bekosta de rätt ofta förekommande reparationerna av bostaden och mottagningslokalen. År 1938 blev det extra distriktet omvandlat till ordinarie genom att kommunen och en grannkommun sammanfördes till ett ordinarie distrikt. Det föreskrevs tillika, att stationeringsorten för tjänsteläkaren skulle vara den av mig åsyftade kom-

Anslag till bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

munen med rätt för den befolkning, som bodde i den angränsande kommunen, att mot samma taxa få läkarvård i Arvika provinsialläkardistrikt.

När således det ordinarie distriktet var inrättat, vidtog kommunen åtgärder för att en ny provinsialläkarbostad skulle uppföras eller på annat sätt ordnas. Förhandlingar upptogs med hyresvärden om en ombyggnad av den fastighet, som den extra tjänsteläkaren innehade. Men det hela strandade på grund av de orimliga villkor som hyresvärden uppställde. År 1939 upptogs av fortsatta förberedelser till byggandet av läkarbostad. I september månad kom budet om att kommunens största industri skulle läggas ned. Där stodo vi med tvåhundra arbetare utan försörjning. Några månader tidigare hade ett sågverk inom kommunen med ett 30-tal anställda gått samma väg. Kommunens möjligheter att värja sig emot de svåra verkningarna, som följde slag i slag, sattes då på verkligt prov. Men inte nog härmed. Samma höst utbröt det andra världskriget, och någon tid därefter besattes Danmark och Norge med tyska trupper. Den kommun jag talat om blev en utrymningskommun. Envar kan säkerligen förstå, att det ej fanns andra möjligheter än att skjuta byggandet av tjänsteläkarbostad på framtiden.

Efter fredsslutet eller rättare sagt vapenstillståndet tog kommunen åter itu med byggnationen, och vilka besvärigheter och kostnader som sedan dess förekommit, behöver jag inte berätta om inför denna kunniga församling. Kommunen har otvivelaktigt gjort en stor insats för att dess innebyggare skulle erhålla en tjänsteläkare inom kommunens vidsträckta gränser. Kammaren vet säkert, att man behöver tillgång till en god tjänstebostad och goda mottagningslokaler för att kunna erhålla en tjänsteläkare i en tid, då det råder brist på läkare. Vi ha också kunnat erhålla läkare inom kommunen.

När vi nu äntligen efter många vedermodor hade lyckats få till stånd en god tjänstebostad, skrevo vi till Kungl. Maj:ts befallningshavande och anhöllo, att läns-

styrelsen skulle fastställa det hyresbelopp som kommunen finge uppbära av tjänsteinnehavaren. Svaret kom ganska snart. Jag anhåller nu att kammarens ledamöter behagade lyssna. Svaret innebär, att kommunen fick rätt att uppbära ett årligt hyresbelopp av 1 600 kronor av tjänsteinnehavaren, detta för en bostad med utomordentligt stora utrymmen och likaledes stora och väl disponerade mottagningslokaler, vilkas uppförande kostat kommunen omkring 130 000 kronor. Den svenska staten är ju huvudman för provinsialläkarorganisationen, och den låter genom länsstyrelserna fastställa hyrorna för tjänsteinnehavarna. Jag vill nu fråga kammarens ledamöter, huruvida det icke föreligger sådana särskilda skäl, att ett litet avsteg från den allmänna regeln vore icke blott påkallat utan också rättfärdigt. Jag föreställer mig, herr talman, att varje enskild ledamot av denna kammare skulle vara beredd att stödja mitt yrkande, ifall jag kunde få fråga var och en, om han hade något emot detta.

Jag antar, att jag nu med det anförda har lyckats övertyga någon av kammarens ledamöter om att vår motion bör stödjas. Men det finns ju här i kammaren också ett antal aktade statsutskottsledamöter. Dessa ha tidigare intagit en avstyrkande ställning. De ha med andra ord en förutfattad mening. Jag vet inte i detta ögonblick, vilken av statsutskottets aktade ledamöter som kommer att föra utskottets talan. Är det minne mina värderade partivänner herrar Karlsson i Munkedal eller Andersson i Arboga? Eller är det måhända herr Mannerskant? Jag har lärt mig att under mina riksdagsår högt värdesätta deras insatser i debatten, både när de haft att försvara utskottet och när de uppträtt i egenskap av reservanter. Av deras anföranden i vissa sammanhang har jag uppfångat, att de samtliga visat förståelse för de små kommunerna på landsbygden och deras behov. Låt mig, mina herrar, få berätta om en händelse, kall och hård, men fullt verklig. Den inträffade någon vecka före påskhelgen. Jag ber framför allt er, mina damer och

Anslag till bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

herrar, att lyssna, som ha den stora förmånen att bygga och bo i stad eller tätbebyggt samhälle och därför kanske aldrig behöva komma i en sådan situation som en person som framlever sitt liv i en glest befolkad skogsby. Telefonen ringer i tjänsteläkarens bostad. En röst anhåller att läkaren skall om möjligt snarast komma på ett sjukbesök hos en 20-årig skogsarbetare, boende i en skogsby cirka 1½ mil från tjänsteläkarens bostad. Rösten meddelar läkaren, att den sjuke har svåra buksmärter.

Så snart den allmänna mottagningen är över, skyndar sig läkaren ned till sitt garage, tar bilen och kör så fort som möjligt på vägen mot den sjukens hemvist. Han kan köra på den plogade bygdevägen ända till dess avtagsvägen upp till skogsbyn möter. Här måste han stanna — det går bara en smal skogsväg fram till den sjuke. Vägdistriktets plogbilar kräva både breda och någorlunda väl iståndsatta vägar, och dessutom ha vägdistriktets bilar under hela denna vinter inte fullt och helt kunnat hålla bygdevägarna och huvudvägarna öppna. Personalen har arbetat natt och dag men har på grund av de stora snömassorna ofta mött mycket hårt motstånd.

Läkaren får nu stanna sin bil, ta sin lilla väska och till fots marschera en 6 till 7 kilometer från bygdevägen, innan han kommer fram till den sjuke. Han konstaterar vid framkomsten omedelbart, att det här rör sig om en blindtarmsinflammation. Men inte nog med detta: blindtarmen är också brusten. Här är rask handling nödvändig. Man kommer då till det resultatet, att Billeruds bolag förfogar över en jeep. Man lyckas komma i förbindelse med bolaget, och bolaget är villigt att ställa jeepen och en körkarl till förfogande, och man lyckas forcera skogsvägen fram till den sjukens bostad. Den sjuke transporteras ned till jeepen, och så anträdtes färden mot Arvika lasarett, en vägsträcka på ungefär 4 mil. Tack vare den energiske tjänsteläkaren, som vi ha haft inom kommunen och som tog hand om den sjuke, gick transporten lyckligt, och klockan 6 på morgonen följande dag nådde man fram

till lasarettet i Arvika, och mannen kunde undergå operation. Efter vad jag hört berättas, har utgången av operationen varit lycklig; den unge skogsarbetaren lever ännu i dag och kan kanske om några veckor åter träda ut i förvärvsarbetet.

Denna berättelse är inte präglad av någon sentimentalitet, utan den är, såsom jag tidigare antydde, kall och hård, ja, den är brutal. Den är upprörande i all sin realism. Jag vet att statsutskottet icke faller för några trumpetstötter. Jag vet också att det upptas som en mycket allvarlig sak, om man inte följer vad statsutskottet föreslagit. Men det inträffade, ärade kammarledarmöter, strax före påskferierna att konstitutionsutskottet led ett litet nederlag i denna kammare. Jag tror ej, att detta har vållat någon särskilt stor skada. Skulle det innebära någon för riket menlig skada, om denna kammare, efter det att motionärerna påvisat att här föreliggande verkligt påtagliga och allvarliga skäl för en mindre uppmjukning av den kungl. kungörelsen, som skulle möjliggöra för denna kommun att komma i åtnjutande av en liten uppmuntran, en liten premie för att den genom sina åtgärder sört för sina inbyggares mest påkallade välfärd, skulle bifalla motionärernas förslag? Statsbidraget till kommunerna för deras uppförande av provinsialläkarbostäder prövas individuellt av Kungl. Maj:t. Tror någon av statsutskottets eller kammarens ledamöter att det över huvud taget finns någon kommun, som, när den ansökt om statsbidrag, haft att dras med samma besvärligheter som den kommun det här gäller? Och skulle det eventuellt finnas ytterligare någon sådan kommun bland de sökande, inträffar det väl sannolikt inte någon riksolycka, om riksdagen följer den väg motionärerna anvisat.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig och herr Werner väckta motionen.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Först och främst vill jag meddela kam-

Anslag till bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

maren, att vi ha inom statsutskottets tredje avdelning mycket noga satt oss in i detta ärende, och vi ha inom avdelningen liksom här i kammaren i dag hört Glava kommuns lidandes historia när det gäller anskaffandet av bostad åt provinsialläkaren. Det enda vi inte inom avdelningen hörde — men händelsen hade väl inte inträffat vid det tillfället — var berättelsen om den där skogsarbetarens blindtarmsinflammation. I övrigt ha vi i stort sett fått höra, hur det ligger till, ty vi ha haft herr Ramberg uppe i avdelningen och bett honom redogöra för omständigheterna i det av motionärerna åsyftade fallet. I anledning av vad herr Ramberg nu sist berättade vill jag emellertid göra den reflexionen, att skogsarbetarens blindtarmsinflammation knappast kunde ha påverkats av huruvida Glava kommun får 25 000 kronor eller inte, men det hör ju inte direkt till dagens ärende.

Vi hade nog inom avdelningen i denna fråga den förutfattade meningen, att vi borde hjälpa Glava kommun att få ett sådant statsbidrag som det här gäller, men statsutskottet är, såsom herr Ramberg själv erkänt, försiktigt och måste noga undersöka till vilka konsekvenser ett beslut i den av motionärerna föreslagna riktningen kan leda. Och vi ha verkligen från medicinalstyrelsen infordrat uppgifter på hur många kommuner det är som, enligt vad medicinalstyrelsen känner till, befinna sig i en liknande situation. Medicinalstyrelsen har uppgivit att det här rör sig om 12 eller 13 kommuner, men samtidigt har medicinalstyrelsen påpekat att det kan gälla många fler kommuner, som befinna sig i samma läge men som inte gjort några framställningar om statsbidrag.

Detta anslag tillkom, herr talman, för inte så synnerligen många år sedan, och det var avsett att användas såsom stöd åt kommuner i ödebygdsområdena vid anskaffandet av bostäder åt provinsialläkare i dessa distrikt. Därefter har ifrågavarande bidragsverksamhet vidgats. Men fråga är väl, om riksdagen är beredd att vidga bidragsverksamhe-

ten även i det avseendet, att bidrag allmänt skall lämnas till kommuner, som bygga bostäder åt sina provinsialläkare. Jag tror inte att det skulle vara att rekommendera att riksdagen fattade beslut om en sådan utvidgning. År 1946 genomfördes den senaste utvidgningen, och då bestämdes, att Kungl. Maj:t skulle ha möjlighet att lämna statsbidrag till ekonomiskt svaga kommuner även utanför ödebygdsområdena, om vissa förutsättningar därför voro uppfyllda. Nu är alltså frågan, om riksdagen kan fatta beslut av innehåll att 1947 års kungörelse, genom vilken ifrågavarande bidragsverksamhet vidgades, skall få retroaktiv verkan. Sådana beslut brukar riksdagen icke i några fall fatta.

När vi fingo reda på att det var så många kommuner, som vid ett genomförande av motionärernas förslag skulle kunna göra anspråk på statsbidrag och av vilka säkerligen åtskilliga befinna sig i minst lika prekär situation som Glava, blevo vi betänksamma och frångingo vår förutfattade mening och ansågo, att vi knappast skulle kunna tillstyrka bifall till motionärernas framställning då det skulle innebära en utgift inte endast på 25 000 kronor utan, enligt vad vi känna till, på 300 000 kronor, och det är mycket pengar, även om de kanske nu ha något mindre värde.

Jag skulle nog kunna tänka mig att det finns kommuner, som ha ett hårdare skattetryck än Glava kommun, och jag frapperades vid den föredragning vi hade inom avdelningen av att skattetrycket dock inte var så hårt i Glava, enligt vad som kunde påvisas. Att sedan kommunen haft otur och en lidandes historia, är jag den förste att erkänna, men det är väl frågan om man kan behandla ett anslagsärende så pass individuellt som det skulle innebära, om riksdagen i det här speciella fallet ändrade grunderna i statsbidragskungörelsen och vidgade bidragsverksamheten ytterligare.

Jag vill nu inte påstå att riksdagen ovillkorligen inte kan ändra ett redan

Anslag till bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

fastställt datum för ikraftträdandet av en kungörelse, och inte har jag för min personliga del någonting emot att i kungörelsen infördes en regel, som gick ut på att Glava kommun skulle få komma i åtnjutande av statsbidrag för ifrågavarande ändamål — om man nu kan finna någon sådan regel som verkligen är hållbar. Men frågan är, om det är möjligt att finna en sådan regel; utskottets avdelning har inte kunnat göra det. Och då statsutskottet inte är berett att utvidga bidragssystemet till att omfatta 15 å 20 kommuner, har det inte kunnat tillstyrka bifall till de i ärendet väckta motionerna.

Detta är, herr talman, våra skäl för avslagsyrkandet. Det är klart att man inom statsutskottets tredje avdelning många gånger kanske måst förhärda sitt hjärta en smula inför framställningar om bidrag för ganska behjärtansvärda ändamål; det hör nog till de krux, som man får finna sig i, när man skall sitta i detta hus och handlägga sådana ärenden. Men vi anse ändå inte att Glava kommun nu, sedan denna kungörelse en gång trätt i kraft och vi inte veta, om en ändring av den kan medföra utgifter på enbart 25 000 kronor eller mera, bör få komma i samma läge som kommunen skulle ha befunnit sig i, om nuvarande bestämmelser om vidgningen av bidragsverksamheten fastställts att gälla från en tidigare tidpunkt, ty i så fall hade givetvis Glava kommun erhållit det statsbidrag, som det här är fråga om.

Med dessa ord, herr talman, finner jag mig nödsakad yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **RAMBERG**: Herr talman! Jag är naturligtvis statsutskottets avdelning tacksam för att den berett mig äran att få tillträde till avdelningen och där föredra detta ärende. Det är mycket tacknämligt, och jag uppskattar det mycket. Men utskottets talesman säger att det har förelegat svårigheter att biträda motionärernas förslag, därför att 10, 12 sådana här ärenden ligga och vänta på

medicinalstyrelsens prövning. Ja, jag undrar, om avdelningens ärade ledamöter verkligen ha läst igenom de föreliggande handlingarna uppe hos medicinalstyrelsen. Det ha de säkerligen inte gjort. Inte heller jag har besvärat mig med att gå upp till medicinalstyrelsen och granska det material som där föfinnes. Men jag föreställer mig att kammarens ledamöter hålla mig räkning för den skildring jag lämnade beträffande min egen hemkommuns förhållanden, och jag frågar mig från hur många kommuner det egentligen kunnat lämnas en liknande skildring av deras förhållanden. Glava kommun har nämligen haft alldeles speciella svårigheter att kämpa med.

Jag skulle föreställa mig att statsutskottets ledamöter och denna kammarens ledamöter kunna med stort förtroende lägga prövningen i händerna på statsrådet Mossberg, och då jag känner statsrådet Mossberg som en god och äkta värmlänning och som en man som prövar sådana här ärenden objektivt, tror jag inte — om kammaren bifaller motionärernas förslag — att någon större orättvisa kommer att begås vid tillämpningen av ifrågavarande statsbidragskungörelse eller att ett sådant beslut kommer att medföra vare sig några ekonomiska eller andra besvärligheter.

Jag vill, herr talman, allt fortfarande vidhålla mitt yrkande.

Herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Jag hade inte tänkt blanda mig i denna debatt, men eftersom jag i egenkap av värmlänning direkt blev uppkallad av herr Ramberg, vill jag säga några ord.

Jag trodde närmast att herr Ramberg skulle komma fram till att jag var beredd att på denna fråga anlägga direkt subjektiva synpunkter i stället för objektiva. Men jag kan inte göra det. Jag vill bara helt kort säga, herr talman, att jag tyvärr måste instämma i vad herr Mannerskantz har sagt. Det skulle te sig mycket svårt, tycker jag, för Kungl.

Anslag till bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

Maj: t att i detta fall när det gäller ifrågavarande provinsialläkarbostadsbygge, där det otvivelaktigt föreligger ömmande omständigheter — det är jag fullkomligt på det klara med — på uppmaning av utskottet göra avvikelser från de allmänna principer som följts beträffande förevarande anslag. Jag förmodar att ett sådant avsteg skulle te sig rättvist ur Glava kommuns synpunkt, men jag är inte säker på att de 10 eller 15 andra kommuner, vilkas ansökningar om statsbidrag vi skulle få avslå, skulle se ett sådant beslut med samma ögon.

Jag vill bara rekapitulera, hur det ligger till i detta fall. Det är, såsom herr Mannerskantz sade, så att vi hade ett anslag som avsåg att hjälpa kommuner i ödebygdsområden vid uppförande av provinsialläkarbostäder. När representeranter från en skogskommun uppe i Norrland — jag vet mycket väl vilken kommun det gällde — som hade ett mycket hårt skattetryck och över huvud taget mycket besvärligt, besökte oss på departementet och begärde statsbidrag från förevarande anslag, måste vi säga oss: Här föreligga samma ekonomiska svårigheter som för kommuner i ödebygdsområden; det är bara det felet, att denna kommun icke ligger i något ödebygdsområde. Av den anledningen kunde vi inte bevilja något statsbidrag. Då frågade vi oss, om det inte var en alltför snäv ram för tillämpningen av anslaget och om man inte skulle kunna öppna en möjlighet att bevilja statsbidrag för kommuner även utanför ödebygdsområden, om det förelåg synnerligen ömmande omständigheter. År 1947 framlades ett förslag i denna riktning inför riksdagen, och 1947 års riksdag biföll förslaget och beslutade att från och med den 1 juli 1947 skulle de nya bestämmelserna om vidgad bidragsverksamhet gälla.

Men då uppkom i detta ärende, liksom över huvud taget är fallet i alla ärenden rörande vidgad rätt till statsbidrag, frågan: Hur långt tillbaka i tiden skall man låta de nya bestämmelserna gälla? Nu kan man alltså hjälpa en kommun, som befinner sig i svårig-

heter, om den påbörjat uppförandet av provinsialläkarbostad efter den 1 juli 1947, men kan man hjälpa även en kommun, som har ekonomiska besvärligheter, om den påbörjat byggandet av en sådan bostad tidigare? Vi ha icke ansett oss, med hänsyn till det sätt, varpå denna vidgning av bidragsverksamheten kom till, kunna följa en annan politik än att vi dels varit mycket försiktiga med att tillämpa denna bestämmelse retroaktivt, dels varit mycket återhållsamma när det gäller att över huvud taget bevilja medel från detta anslag, ty vi måste förbehålla rätten till statsbidrag enbart för kommuner, där skattetrycket är abnormt hårt och där skattesatsen ligger klart över medeltalet för kommunerna i riket. Vidare ha vi ansett oss böra vara restriktiva när det gäller storleken av de byggnader för vilka vi skulle lämna statsbidrag. Vi ha sagt oss: Har en kommun uppfört en alltför stor och stilig bostad — det är ju inte fallet här; jag bara redogör för principen — finns det ingen anledning för staten, även om skattetrycket i kommunen är hårt, att medge en sådan här extraordinär bidragsmöjlighet.

Jag har bara velat nämna för kammarens ledamöter att ända sedan år 1947 ha vi ansett oss böra följa riksdagens intentioner så noga som möjligt genom att vara mycket återhållsamma när det gäller att bevilja medel från detta anslag, och av den anledningen är, såsom herr Mannerskantz säger, risken ganska stor, om man nu i ett sådant här fall på grund av de föreliggande ömmande omständigheterna ger efter för motionärernas önskemål och vidgar anslagsramen. Jag har ingenting i och för sig emot att så sker, men då tror jag kammaren bör vara medveten om att det blir på det sättet, såsom herr Mannerskantz säger, att vi också i rättvisans och följdriktighetens intresse säkerligen få räkna med att bevilja sådana här bidrag till ett inte så litet antal kommuner, som med hänsyn till den vidgning av bidragsverksamheten, som föreslås, anse sig ha rätt att komma i åtnjutande av statsbidrag för ifrågavarande ändamål.

Anslag till bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

Herr LUNDGREN: Herr talman! Vid behandlingen av den nu föreliggande punkten rörande bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden ber jag till departementschefen få rikta en fråga, som i varje fall indirekt berör detta spörsmål.

Det är ju, som kammarens ledamöter väl känna till, så att det i vissa fall utgår statsbidrag för byggande av provinsialläkarbostäder på landsbygden, och det är så att kommuner ha även i fall, där inte statsbidrag utgå, byggt bostäder åt provinsialläkare på orter, där det av olika skäl är svårt att få lämpliga bostäder. Däremot har man inte byggt bostäder åt provinsialläkare i städer och stadsliknande samhällen, lika litet som man i regel byggt bostäder för andra tjänstemän.

Nu har det emellertid förekommit på sista tiden att läkarnas fackorganisation, Sveriges läkarförbund, har blockerat tjänster av den anledningen att det inte finns bostäder att hyra för provinsialläkarna. Det måste, såvitt jag kan se, herr talman, vara principiellt mycket betänkligt, om en fackorganisation på grund av den omständigheten, att det föreligger svårigheter att hyra bostäder, hindrar medlemmarna i organisationen att söka en tjänst. Med precis samma rätt eller orätt skulle man kunna tänka sig att andra sammanslutningar, till exempel lärarsammanslutningar o. s. v., kunde blockera motsvarande tjänster. Jag skulle vilja höra, vad departementschefen har för uppfattning i denna fråga.

Herr RAMBERG: Herr talman! Jag ber om tillgift för att jag tar kammarens tid i anspråk så länge. Jag glömde bort i mitt andra anförande att svara på en fråga som framställdes av statsutskottets ärade talesman, nämligen den som berörde skattetrycket i Glava kommun. Han ansåg att vår kommun befann sig bland dem, som icke kunde anses ha någon hög utdebitering. Det är alldeles riktigt. Jag vill för kammaren omnämna att jag under 26 år varit ordförande i Glava kommunalfullmäktige. Under des-

sa 26 år ha alla de tragiska händelser, som jag tidigare redogjort för, drabbat kommunen. Är det underligt, om kommunen under sådana förhållanden måste sänka sin standard? Vi ha inom kommunen viktiga skolbyggnadsfrågor, som behöva lösas och som behövt lösas för 5, 10 år sedan, men vi ha icke kunnat göra det på grund av den ekonomiska depression, som kommunen fått vidkännas. Vi ha fått föreläggande från länsstyrelsen att ordna upp viktiga avloppsfrågor, och detta skulle kosta bortåt 100 000 kronor. Dessa frågor stå ännu i dag olösta, ty vi kunna icke hålla på att låna pengar och kanske icke heller få låna i dessa tider. Och nog kan man väl säga att det finns små möjligheter att höja kommunalskatten, sedan den kommit upp i ungefär samma nivå som skatten för den kommun statsrådet för en kort stund sedan talade om.

Kunna trots allt inte de särskilda skäl, som jag tidigare berört i denna fråga, åberopas till stöd för ett bifall till motionen? Jag tror att i ingen av de ansökningar, som ligga hos medicinalstyrelsen, kunna presteras liknande skäl, i varje fall inte från någon enstaka myndighet eller kommun. Jag tror att det för kammarens ledamöter skulle vara ett önskemål och även för herr statsrådet en hjärteangelägenhet att hjälpa kommunerna på detta ur ekonomisk synpunkt icke alls betungande sätt.

Jag anser mig ha anledning att fortfarande vidhålla mitt yrkande.

Herr statsrådet MOSSBERG: Herr talman! Jag skall be att till alla delar få instämma i den grundton, som gick igenom herr Lundgrens anförande, när han påtalade att — vilket måste förefalla ganska märkligt — en fackorganisation faktiskt hindrar sina medlemmar att söka en tjänst, därför att fackorganisationen inte är nöjd med de bostadsförhållanden, som råda på orten. Jag vill bara utöver vad herr Lundgren sade tillägga, att det har hänt att vi ha fått en provinsialläkartjänst blockerad även i fall, där stationeringsorten varit en re-

Anslag till bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

sidensstad och där man alltså från läkarhåll har krävt att genom det allmännas försorg skulle i residentsstaden uppföras en speciell byggnad eller eljest anskaffas lokal för provinsialläkarens behov. Jag har ingen möjlighet att så här på stående fot yttra mig om vad som kan göras däråt — vi leva ju i ett fritt samhälle, där folk kan handla på det sätt som de tycka bäst gagnar deras intressen. Men jag vill säga att jag har många gånger tyckt att den politik, som förts från läkarsammanslutningarnas sida när det gäller dessa byggnadsfrågor, har varit hård och inte uppvisat någon större förståelse för de aktuella svårigheterna på byggnadsmarknaden. Jag fick t. ex. för något år sedan en skrivelse — jag tror det var från Provinsialläkarförbundet — i vilken uttryckligen förklarades, att en bostad på 180 kvadratmeter inte kunde betraktas såsom människovärdig bostad för en läkare.

Herr WERNER: Herr talman! Såsom motionär vill jag betyga kammaren min respekt för den grundprincip, som städse tillämpas vid riksdagens beslut, att dessa beslut icke böra få retroaktiv verkan. Men i detta fall föreligga så särskilt ömmande omständigheter att jag, då jag undertecknade motionen, vågade hysa förhoppningen att riksdagen vid den granskning, som motionerna underkastades, skulle kunna frångå principen. Det gäller inte här ett sönderbrytande av principen på så sätt, att ett beslut om statsbidrag skulle få retroaktiv verkan hur långt tillbaka som helst.

Här är det alldeles påtagligt att kommunen hade påbörjat dels anskaffandet och dels renoveringen av denna dyrbara provinsialläkarbostad alldeles innan statsbidragskungörelsen hade trätt i kraft. Den färdigställdes några månader efter det att kungörelsen börjat tillämpas. Däri ligger en viss möjlighet att begränsa de prejudicerande verkningar, som av statsutskottets ledamöter ha angivits.

Jag har vågat under debattens gång utforma ett särskilt yrkande, som jag

skall be att få framställa här. Det avser just att åstadkomma en sådan begränsning, varigenom man lägger prövningen i dessa särskilda fall i Kungl. Maj:ts hand, och jag förmodar att Kungl. Maj:t, med den restriktivitet som kännetecknar Kungl. Maj:t vid tillämpningen av sådana bemyndiganden, inte kommer att missbruka den fullmakt jag vågat i hast utforma.

Jag skall be att få framställa följande yrkande: »Att riksdagen i anledning av motionerna I:10 och II:13 måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att utan hinder av bestämmelserna i statsbidragskungörelsen av den 15 mars 1946 (nr 83) efter särskild prövning bevilja statsbidrag till i kungörelsen angivna provinsialläkarlokaler, som av kommun påbörjats före kungörelsens ikraftträdande men slutförts först efter sagda kungörelsens tillkännagivning.»

Jag förmodar att detta yrkande utestänger varje möjlighet till de konsekvenser, som statsrådet här har infört kammaren utmålat, och att kammaren utan några som helst betänkligheter skulle kunna bifalla detta mitt särskilda yrkande.

Herr talman! Jag skall be att få hemställa om bifall till det yrkande jag nyss framställt.

Herr RAMBERG: Jag skall be att få instämma med herr Werner och ta tillbaka mitt yrkande om bifall till motionerna, därest detta förslag, som herr Werner framfört, innebär en något mjukare formulering och en vidgad möjlighet för Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall pröva frågan.

Herr MANNERSKANTZ: Vi kunna väl inte här i kammaren fatta beslut, om vilka vi inte veta vad de verkligen innebära. Man måste ta hänsyn till hur många kommuner, som skulle kunna falla under den bestämmelse, som innefattas i detta yrkande. Meningen med att ärenden över huvud taget remitteras till utskottet är ju, att man noga skall kun-

Anslag till statens sinnessjukhus.

na penetrera ett besluts reella verkningar. Att här under pågående kammarplenium fatta ett beslut, som undanskjuter denna möjlighet, tycker jag knappast skulle vara riktigt. En återremiss, som skulle innebära att man finge ta reda på alla fall som det skulle kunna gälla, medför inte litet arbete, ty utöver de kommuner, som medicinalstyrelsen känner till, finns det säkerligen andra, som inte kunnat få sådant statsbidrag som det här är fråga om, men som skulle kunna komma in med ansökningar om statsbidrag, ifall beslut fattas i enlighet med herr Werners yrkande. Jag skulle vilja varna för att antaga ett så formulerat förslag som herr Werner framställt, och jag ber att få vidhålla yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr **WERNER**: Om herr Mannerskantz gör gällande att mitt förslag skulle sträcka sina verkningar på ett sätt som inte nu kan bedömas av kammaren, vill jag understryka att förslaget sträcker sina verkningar långt kortare än motionens yrkande och innebär en bestämd avgränsning mot retroaktiv tillämpning. Det ger endast Kungl. Maj:t ett bemyndigande att, som det står, efter särskild prövning — oavsett innehållet i statsbidragskungörelsen — bevilja statsbidrag åt kommun, som omedelbart före kungörelsens ikraftträdande har påbörjat anskaffandet och byggandet av sådan bostad. Det vill med andra ord säga att förslaget aldrig kan sträcka sina verkningar långt bakåt utan endast berör sådana fall, där bostadsbyggandet av kommun påbörjats före kungörelsens ikraftträdande. Därför menar jag att en sådan bestämd avgränsning av en fullmakt i en ofta restriktiv Kungl. Maj:ts hand inte kan innebära några som helst vådor, såsom herr Mannerskantz tror.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, ytrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På sedermera gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

I fråga om mom. II, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Werner*, att riksdagen i anledning av motionerna I: 10 och II: 13 skulle bemyndiga Kungl. Maj:t att utan hinder av bestämmelserna i statsbidragskungörelsen av den 15 mars 1946 (nr 83) efter särskild prövning bevilja statsbidrag till i kungörelsen angivna provinsialläkarlokaler, som av kommun påbörjats före kungörelsens ikraftträdande men slutförts först efter sagda kungörelsens tillämpning.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 26.

Utskottets hemställan bifölls.

Anslag till statens sinnessjukhus.*Punkten 27.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen föreslagna ändringar i personalförteckningen för statens sinnessjukhus, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens sinnessjukhus, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1951/52, dels ock till Statens sinnessjukhus: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 53 840 000 kronor.

Utskottet hade i förevarande sammanhang till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Snygg* och herr *Gottfrid Karlsson* (I: 122) och den andra inom andra kammaren av herr *Hellbacken* m. fl. (II: 177), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att vid Ribbingelund skulle inrättas en uppsyningsmannatjänst i Ca 15 i stället för den föreslagna föreståndarinnetjänsten, att 4 överskötersketjänster vid S:ta Maria

sjukhus (Ca 12) skulle utbytas mot 4 överskötartjänster (Ca 13), att en ny överskötartjänst (Ca 13) och 2 nya förste-skötartjänster (Ca 12) skulle inrättas vid Salberga sjukhus mot att 1 skötare och 1 skötersketjänst indroges, samt att för övrigt bifalla medicinalstyrelsens förslag beträffande föreslagen personalförstärkning av sjukvårds- och ekonomipersonal för befintliga vårdplatser.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 122 och II: 177

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens sinnessjukhus, vilka av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1951 samt av utskottet angivits;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens sinnessjukhus, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1951/52;

c) till Statens sinnessjukhus: Avlöningar för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 53 840 000 kronor;

II. att motionerna I: 122 och II: 177, i vad de ej behandlats under I., icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr SNYGG: Vid föregående års riksdag förelåg till behandling en generalplan för sinnessjukvårdens modernisering och upprustning, och riksdagen fattade ett principbeslut i enlighet med det då föreliggande förslaget. Detta förslag kan ju inte realiseraras omedelbart, utan det kommer att ta åtskilliga år, innan det blir genomfört. I avvaktan på att så skall ske har medicinalstyrelsen föreslagit vissa personalförstärkningar vid sjukhusen. Medicinalstyrelsen eftersträvar att en sådan personalförstärkning skulle kunna ske, som sinnessvårdsberedningen äsyftar, under en tidrymd av 5 år.

Departementschefen har icke tagit upp

Anslag till statens sinnessjukhus.

detta medicinalstyrelsens förslag utan hänvisar till det rådande ekonomiska läget och anser att det med hänsyn till detta bör få anstå med en utökning av den erforderliga personalen. Det är att hoppas att denna statsrådets ståndpunkt endast är temporär, så att man kan förvänta att statsrådet till ett annat år framlägger ett förslag i den riktning som medicinalstyrelsen har föreslagit.

I den motion, som jag m. fl. ha underskrivit i denna fråga, ha tagits upp vissa yrkanden om bifall till medicinalstyrelsens förslag beträffande sinnessjukhusen. Statsutskottet intar i dessa frågor en avvisande ståndpunkt utom vad angår tre överskötersketjänster i Ca 12 för laboratorier och centrala läkemedelsförråd.

Det är ju ganska naturligt att en intensifierad sjukvård kräver en utökning av personalen, en utökning av just sådana tjänster som här äro ifrågasatta. Jag får därför säga att jag hälsar statsutskottets tillstyrkan när det gäller denna del av motionen med tillfredsställelse, men statsutskottet har i stället föreslagit en inskränkning av andra tjänster, som skulle minskas med tre skötartjänster och en skötersketjänst för att den ekonomiska ramen icke skulle sprängas.

Jag får säga att det är anmärkningsvärt att statsutskottet gör en sådan prutning. Jag vill inte göra någon värdering av vilka slags tjänster, som äro mest angelägna: de som statsutskottet föreslår skola inrättas eller de som utskottet föreslår skola indragas — därpå kan man anlägga olika synpunkter. Men om jag säger att det fortfarande vid sjukhusen i detta land finns vårdavdelningar, där patienterna få stängas in på kvällen och lämnas ensamma hela natten utan tillsyn på grund av att det inte finns tillräckligt med personal, belyser detta väl i alla fall att det föreligger ett ganska starkt behov av även sådana tjänster, som erfordras för vård och tillsyn av de sjuka.

Det har i motionen vidare föreslagits att den föreslagna föreståndarintjänsten vid Ribbingelund skulle omändras till en uppsyningsmannatjänst. Denna

Anslag till resor för vanföra m. m.

hemställen kan icke statsutskottet biträda, under åberopande att Ribbingelund är en sekundäravdelning med ett stort antal åldringar, som i många fall äro kroppsligt sjuka. Utskottet säger att det vid sådant förhållande erfordras en kvinnlig föreståndare med fullständig sjuksköterskeutbildning. Jag kan i denna del naturligtvis ge utskottet rätt. Men vid Ribbingelund vårdas inte personer med kroppsliga sjukdomar i egentlig mening, ty bli patienterna kroppsligt sjuka, överföras de i regel till primärsjukhus — i detta fall Sundby —, och vidare sätter jag ett stort frågetecken för möjligheten att erhålla en sköterska med fullständig sjuksköterskeutbildning till denna tjänst. Det har inte lyckats hittills, och tjänsten har sedan flera år tillbaka uppehållits av en manlig befattningshavare. Av den anledningen anser jag, att det mycket väl skulle kunna gå att omändra den tjänsten till en uppsyningsmannatjänst.

Vidare är i motionen ett yrkande ställt om att fyra överskötersketjänster vid S:ta Maria sjukhus skulle utbytas mot fyra överskötartjänster. Utskottet säger att det ej finner utrett, att dessa vårdavdelningar, för vilka ifrågavarande tjänster äro avsedda, ha undergått någon karaktärsförändring. Det är möjligt att utskottet har fått sådana uppgifter från medicinalstyrelsen, men det förhållandet, att direktionen och sjukhuschefen vid S:ta Maria sjukhus ha gjort framställning till medicinalstyrelsen om att dessa tjänster skulle omändras till överskötartjänster, säger väl ändå något. Överläkaren anser nämligen att de icke kunna besättas med översköterskor. Då dessa tjänster ha stått vakanta fem å sju år och uppehållits av manlig innehavare, finner jag det helt naturligt att man toge konsekvensen av detta förhållande och alltså omändrade dem till överskötartjänster såsom de i realiteten äro och ha varit sedan många år tillbaka.

Jag har, herr talman, endast velat göra dessa erinringar med anledning av statsutskottets utlåtande, men jag har insett yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 28—74.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till resor för vanföra m. m.

Punkten 75.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till resor för vanföra m. m. för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 525 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gottfrid Karlsson* och fröken *Andersson* (I: 265) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström* och herr *Bergstrand* (II: 340), hade hemställts, att riksdagen ville besluta sådana ändrade grunder för statsbidrag till resor för vanföra jämte vårdare, att ifrågavarande statsbidrag finge utgå jämväl till resor till och från närmast belägna ortopediska lasarettavdelning.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 265 och II: 340 till Bidrag till resor för vanföra m. m. för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 525 000 kronor.

Reservation hade anmälts av fröken *Andersson* samt herrar *Ståhl* och *Bergstrand*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Fröken ANDERSSON: Herr talman! I de motioner, som nyss nämnts här, yrkas att statsbidrag för vanföra jämte deras vårdare skall kunna utgå även för resor till och från närmast belägna ortopediska lasarettavdelning. Sådana avdelningar ha, som kanske är bekant, under senare tider inrättats vid Örebro, Linköpings, Lunds och Malmö lasarett. Sedan nära 40 år tillbaka utgå ju bidrag till resor till och från statsunderstödd vanförestalt. Det finns dock inga bestämmelser om bidrag för resor till och från öv-

Anslag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.

riga lasarettavdelningar, alltså exempelvis ortopediska avdelningar.

Detta medför självfallet olägenheter för de patienter det gäller. Därtill kommer att det blir en ökning av kostnaderna för staten, d. v. s. för det allmänna. Resan till lasarettet är ofta kortare än resan till vanförestalten.

För patienter, av vilka många ofta ha svårt att röra sig, medföra helt naturligt dessa längre resor ökade besvärigheter — de patienter, som äro delvis arbetsföra, få därigenom vara borta från sitt arbete längre än som är nödvändigt.

Nu säger utskottet i sitt utlåtande att »i svensk sjukvårdspolitik såvitt angår den slutna kroppssjukvården sedan länge hävdats den principen, att staten lämnar resebidrag allenast för sådan vård, som kan sägas vara av riksbetonad karaktär».

Jag vill i förbigående anmärka, att här rör det sig dock inte bara om slutna vård, ty i mycket stor utsträckning är det de facto fråga om öppen sådan. Det är fråga om att patienterna skola kunna resa för att få bandage omlagda och få övriga korrigeringar utförda. Det är alltså i mycket stor utsträckning fråga om öppen vård, som på sitt sätt kan jämföras med kvävgasbehandling t. ex. — till en resa för att erhålla sådan utgår ju bidrag.

Utskottet säger vidare att bidrag böra av de lokala huvudmännen lämnas till de patienter och vårdare, som nämnas i motionerna. Utskottet säger, att man inte bör gå ifrån den hävdvunna principen i fråga om resekostnadernas fördelning mellan staten och de lokala huvudmännen. Jag vill då säga, att det är mycket bra att hålla på vad hävdvunnet är, men om detta befinnes olämpligt och oekonomiskt, kan jag inte se någon som helst anledning att icke rucka på en dylik princip. Nu vet jag väl — och vill inte förbigå med tystnad — att det lämnas bidrag, i viss utsträckning i alla händelser, från huvudmännens sida. Men det finns dock ingen säkerhet för att sådant bidrag kommer att utgå.

Vidare säger utskottet — jag kan inte heller gå förbi det uttalandet — »att det

förutsatts att i samband med ikraftträdandet av 1947 års lag om allmän sjukförsäkring resebidragen för resa till och från bl. a. vanförestalter skola ersättas med de allmänna resebidrag, som komma att utgå enligt nämnda lag». Ja, det låter bra, men jag undrar, om det finns någon i denna kammare som vet, när denna lag spatserar från papperet ut i verkliga livet. Jag skulle tro att vi därom veta ganska litet.

Det vore en del ytterligare att tillägga, herr talman, men jag skall inte gå djupare in på problemet, eftersom jag inte nu kommer att ställa något yrkande, utan jag nöjer mig med att uttala den förhoppningen, att en kommande utredning angående statsbidrag för resor till kustsanatorier och vanförestalter skall ta upp också den fråga, som beröres i de nämnda motionerna.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 76—97.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.**Punkten 98.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m. för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 2 400 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Svenson* m. fl. (I: 71) och den andra inom andra kammaren av herrar *Hansson* i Önnarp och *Svensson* i Vä (II: 149), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära dels att skyndsamt utredning skulle verkställas rörande möjligheterna att bereda landsbygdens kvinnor en förbättrad vård under havandeskap, förlösning och barnsäng, dels att representanter för kvinnoorganisationerna skulle

Anslag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.

kallas att medverka vid sådan utredning, dels att, i avvaktan på utredningens resultat, indragningar av distriktsbarnmorskebefattningar och omstationeringar av distriktsbarnmorskor till tätorterna tills vidare icke måtte ske, samt dels att distriktsbarnmorskor endast efter noggrann prövning måtte inkallas till tjänstgöring å anstalt.

Vidare hade i en inom andra kammaren av fru *Boman* m. fl. väckt motion (II: 102) hemställts, dels att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om en skyndsamt utredning rörande distriktsbarnmorskeväsendets organisation, varvid frågan om återinförande av den tidigare distriktsindelningen borde bliva föremål för prövning, dels att riksdagen ville besluta att i avvaktan härpå indragning eller centralisering av distriktsbarnmorsketjänster icke skulle äga rum samt inkallelser till anstalts-tjänstgöring endast i trängande fall förekomma.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte till Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m. för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 2 400 000 kronor;

b) att motionerna I: 71 och II: 149 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

c) att motionen II: 102 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Fru SVENSON: Herr talman! Under denna punkt behandlas en motion, som jag tillsammans med en del andra kammarledamöter avgivit angående förbättrad och förebyggande mödravård för landsbygdens kvinnor.

1937 års riksdag beslutade om en genomgripande omorganisation och utbyggnad av förlossningsvården och barnvården i vårt land. Viktigt i detta sammanhang var beslutet om att den förebyggande mödra- och barnvården skulle vara avgiftsfri och att barnmorskorna i långt större utsträckning än tidigare skulle medverka vid den före-

byggande mödravården. Den beslutade utbyggnaden hälsades med största tillfredsställelse inte minst från landsbygdens kvinnor. Emellertid har denna omorganisation i praktiken inte medfört vad man väntat, nämligen ett tillräckligt antal distriktsbarnmorskor, vilkas verksamhet skulle förläggas till den öppna vården, och att barnmorskan skulle kunna tagas i anspråk i den förebyggande mödravården och även i eftervården i större utsträckning.

Föredragande departementschefen vid 1943 års riksdag framhöll i proposition 209 vikten av att distriktsbarnmorskorna anlätades i den förebyggande mödravården. Efter detta uttalande väntade man sig, att den utlovade utbyggnaden skulle komma till stånd, men vad händer? Jo, endast att en ännu kraftigare indragning av distriktsbarnmorsketjänster företages! Och inte nog härmed — de barnmorskor, som finnas ute i distrikten, äro också skyldiga att tjänstgöra även vid anstalter. Skälen för indragningarna ha byggts dels på att det råder brist på barnmorskor och dels på att många av barnmorskorna endast haft ett fåtal hemförlossningar.

Ja, jag frågar mig — hur skall det kunna bli många hemförlossningar, när barnmorskorna äro skyldiga att också tjänstgöra vid anstalt? Det är väl få mödrar, som våga taga risken att föda sina barn hemma, när de inte veta, om barnmorskan kan stå till förfogande eller inte. Och den mycket viktiga förebyggande vården kommer nästan helt bort lika väl som eftervården. I den förebyggande vården ingår som bekant moderns psykiska och fysiska hälsa, undervisning i mödragymnastik m. m. Barnmorskan skall tala med den blivande modern om förlossningen och hjälpa henne så att den blir så naturlig och smärtfri som möjligt och mycket annat. För den blivande modern är det en stor trygghetskänsla, om hon kan komma till barnmorskan och få tröst och råd i sin många gånger ganska svåra belägenhet, och för många kvinnor på landsbygden är barnmorskan som en god ängel. Det är därför med stor oro man från detta håll

Anslag till sexualhygienisk upplysningsverksamhet.

ser på det nu rådande förhållandet med ideliga indragningar av tjänster.

Den motion, som vi väckt och som tager sikte på landsbygdsmodrarnas syn på dessa frågor, har behandlats av statsutskottet. Utskottet har inhämtat upplysningar från medicinalstyrelsen, som vitsordar att förhållandena inom förlossningsvården icke äro tillfredsställande. Men, fortsätter medicinalstyrelsen, det återstår nu endast några smärre justeringar, och dessa smärre justeringar innebära ytterligare indragningar av en del distriktsbarnmorsketjänster. När dessa ytterligare indragningar verkställts, förefaller det mig som om frågan för medicinalstyrelsens del vore ganska tillfredsställande löst.

I motionen ha vi framhållit att det är i hög grad angeläget, att frågan om barnmorskeväsendets organisation på nytt tages till omprövning.

Om den begärda utredningen angående möjligheterna att bereda landsbygdsens kvinnor en förbättrad förlossningsvård säger medicinalstyrelsen, att den borde komma till stånd endast om det kan anses konstaterat, att pågående utveckling vore att anse såsom mindre förmånlig för kvinnor inom vissa delar av landet. Ja, det är just vad landsbygdsens kvinnor anse! Av den anledningen ha vi också begärt en utredning.

Utskottet har behandlat motionen välvilligt, och mellan raderna kan jag utläsa att utskottsledamöterna haft hjärtat på motionärernas sida, men när det är rätt så omodernt att bifalla motioner har utskottet funnit det säkrast att avslå densamma.

Herr talman! Jag har inte tänkt att framställa något yrkande, men jag har dock velat göra dessa små randanmärkningar. Jag vill uttala den förhoppningen, att vederbörande myndigheter skola taga i beaktande de i motionen framförda synpunkterna.

I detta anförande instämde herr *Nilsson, Bror*.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 99—106.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till sexualhygienisk upplysningsverksamhet.

Punkten 107.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag till Bidrag till folkbildningsorganisationerna för anordnande av allmän sexualhygienisk upplysningsverksamhet för budgetåret 1951/52 anvisa ett anslag av 45 000 kronor.

Reservation hade anförts av herr *Mannerskantz*, fröken *Andersson* samt herrar *Rubbestad* och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Utskottet anser, att ifrågavarande upplysningsverksamhet icke har det samhälleliga värde, att densamma bör komma i åtnjutande av bidrag av statsmedel. Med beaktande jämväl av den allmänna återhållsamhet, som på andra områden präglar årets budgetförslag, hemställer utskottet, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke må av riksdagen bifallas.»

Herr **MANNERSKANTZ**: Herr talman! Denna punkt har varit föremål för reservationer och yrkanden allt sedan anslaget kom till. Det är därför i viss mån förvånande, att tidningarna och andra plötsligt ha särskilt uppmärksammat punkten vid elfte huvudtitelns behandling i utskottet. Det är väl sju å åtta år som den gått lugnt och stilla förbi.

Här stå två uppfattningar mot varandra, å ena sidan de som med mig tycka, att man överdimensionerar betydelsen av denna sak, och å andra sidan de som tro, att man genom detta anslag kan ersätta vad som förr i världen betecknades med att man skulle lära våra ungdomar och äldre tro och rena seder, så att de fingo reda på hur de skulle göra i fråga om de sexuella förhållandena. Men då detta mer och mer har till landets

Anslag till sexualhygienisk upplysningsverksamhet.

framtida olycka kommit liksom ur modet, har man allt mer fått lägga sig till med alla möjliga palliativ för att ersätta det som fallit bort. Jag tror att detta är ett sådant palliativ, som jag inte tror har så stor betydelse.

Herr talman! Detta anslag ges ju till folkbildningsrörelserna, för att de skola ha möjlighet att anordna sexualhygienisk upplysningsverksamhet. Det är väl oftast vuxna människor, som det här är fråga om. Jag undrar om det är så mycket vunnet med att man på ett relativt sent stadium av människornas tillvaro lägger ned ansträngningar på att lära dem, hur de skola bära sig åt i fråga om dessa ting. Detta anslag hör till dem, som jag menar utan större skada kunna dras in under en tid som den nuvarande. Kan man inte dra in ett sådant här anslag, är det många andra saker som borde komma till. Man ser, när man granskar huvudtitlarna i statsutskottet, den ena efter den andra med deras hundratals olika punkter, hur många ändamål äro nästan absolut nödvändiga, men där man måste pruta på anslagen ändå. När man då suttit och granskat huvudtiteln för att se om det inte fanns några punkter, som man utan större skada skulle kunna ta bort, ha vi bl. a. hittat den här. Om ett slopande av detta anslag dessutom råkar sammanfalla med ens allmänna uppfattning om tillvaron och vad den skall grunda sig på, är det desto lättare att kunna ta med punkten bland dem, som man bör göra besparingar på.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen, vilket innebär avslag på Kungl. Maj:ts proposition om anslag för detta ändamål med 45 000 kronor.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Det är mycket riktigt som herr Mannerskantz anförde, att varje år som detta anslag har stått på kammarens föredragningslista, har det varit diskussion om detsamma. Det är inga nya synpunkter som kommit till under årens lopp. Skolöverstyrelsen, som har överinseendet över ifrågavarande föreläsungsverksamhet och som med mycket

stor noggrannhet tar ut föreläsare till de kurser och föreläsningar, som skola hållas med hjälp av bidrag från detta anslag, har konstaterat att det har blivit ett allt större intresse omkring dessa problem, och man har till och med yrkat att anslaget skulle höjas. Departementschefen har funnit att anslaget kan nedskrivs med hänsyn till de allmänna sparsamhetstendenserna. Han har prutat 5 000 kronor, och det har utskottet avslutit sig till.

Det är en synpunkt, herr talman, som jag vill tillägga och som jag inte tidigare i dessa debatter har framfört. Jag har under den tid som anslaget funnits till kommit till den uppfattningen, att anslaget motverkar en upplysningsverksamhet som är mindre tilltalande. Det förhindrar eller motverkar just de tendenser, som herr Mannerskantz här påtalade. Detta finner jag kanske vara det allra starkaste skälet för att detta anslag skall utgå även i fortsättningen. Jag har som sagt, inte direkt anfört den synpunkten tidigare i debatterna.

Jag tror att kammaren inte har anledning att ändra den ståndpunkt, som den har intagit tidigare. Jag vill därför, herr talman, inskränka mig till att med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON: Herr talman! Jag skall bara säga några ord. Det finns dock i reservanternas förslag ett påstående — det kom för övrigt också fram i herr Mannerskantz' yttrande — som jag icke tycker skall stå oemotsagt här i kammaren. Man säger nämligen i reservationen, att »ifrågavarande upplysningsverksamhet icke har det samhälleliga värde, att densamma bör komma i åtnjutande av bidrag av statsmedel».

Är det verkligen så? Är det inte i alla fall okunnighet på detta område, som varit orsaken till så oändligt många olyckor? Är det inte okunnighet i dessa ting, som är orsaken till alla de många abortansökningar, som nu inges årligen till medicinalstyrelsen och i vilka fall vederbörande, om de icke få

Anslag till sexualhygienisk upplysningsverksamhet.

sina ansökningar bifallna, kanske gå till de illegala abortörerna, för att få den hjälp, vilken de anse sig vara i behov av? Är det inte i alla fall de illegala abortörerna, som göra så stor skada för de människor, som det här vederbör?

Alla äro ju också ense om att aborter av detta slag äro ett samhällsont, som skall och bör bekämpas. I denna kamp är, enligt min mening, upplysning det allra verksammaste medlet. Jag vill ha sagt dessa ord innan klubban faller för ett beslut, som jag hoppas skall bli detsamma som statsutskottets majoritet stannat för.

Fröken ANDERSSON: Herr talman! Som herr Mannerskantz tangerade ha reservanterna på denna punkt kommit att framstå nästan såsom något slags mörkmän, vilka vilja hindra upplysningsverksamhet, när det gäller de sexuella frågorna. Jag skall bara här tala för mig själv och betona, att det finns icke ett uns av reaktion från min sida mot vare sig denna eller annan upplysningsverksamhet. Det finns icke heller någon misstänksamhet från min sida mot folkbildningsrörelsen. Jag har som ung fått del allt för mycket av denna rörelses välsignelsebringande verksamhet för att jag skall kunna misstänkliggöra den på denna punkt eller på någon annan.

När fru Sjöström-Bengtsson pekade på den formulering, som återfinnes i reservanternas skrivning, vill jag säga att för mig betyder i detta sammanhang »det samhälleliga värde», att vi anse att de kostnader som läggas ned här skulle kunna användas bättre på annat håll. Det är möjligt att jag betraktar begreppet »samhälleligt värde» mera ur nationalekonomisk synpunkt än ur allmänmänsklig. Så har saken i alla fall framstått för mig. Jag tvivlar inte ett ögonblick på att dessa medel komma till bästa användning. Skolöverstyrelsen skall ju fördela dem. Men det ekonomiska läget har, såsom jag nämnde, för mig varit huvudsaken, och vi mena, vilket jag strax skall komma till, att

dessa medel kunna användas bättre på andra punkter.

Beträffande själva sakfrågan är det väl inte lönt att här ta upp någon mera djupgående debatt. Jag skulle dock rent allmänt vilja säga, att jag för min del anser att den upplysning som det här gäller främst skall ges i hemmen och sedan i skolorna. Sedan kommer ungdomen ut och behöver ytterligare upplysning. Då menar man — och det är ett ganska tidstypiskt resonemang — att de som icke vilja ge detta statsanslag äro emot upplysningsverksamhet. Jag anser att ungdomarna i första hand och i övrigt de, som anse sig behöva denna upplysning, själva böra kunna bestrida de kostnader som följa. Vad beträffar de äldre som behöva upplysning, tror jag inte att statskassan för närvarande är i det läget, att den kan hjälpa dessa människor med kurser och föreläsningar. De ha möjlighet att vända sig till läkare, präster, socialarbetare o. s. v., beroende på i vilket hänseende deras svårigheter äro mest trängande.

Det kanske inte är ur vägen att jag här talar som bibliotekarie ett ögonblick också. Jag ringde nyss till socialvetenskapliga biblioteket och fick en lista på upplysningslitteratur på detta område. Vi ha numera, vilket säkerligen är bekant, en rad goda upplysningsböcker. Svenska folket anses ju åtminstone vara läskunnigt. Jag menar att de möjligheter, som finnas att på den vägen inhämta upplysning, böra räcka ganska långt.

Jag sade nyss, att det finns andra punkter, på vilka dessa pengar bättre kunna användas. Det är klart att jag därvid gör en subjektiv bedömning, en avvägning av vad som kan vara viktigast, det ena ändamålet eller det andra. Men frågeställningen är ju inte här vad som är önskvärt, utan vad vi faktiskt ha råd till. I går avstyrkte vi i utskottet, såsom herr Karlsson säkerligen vet, en motion om några tiotusental kronors ökning av anslaget till hemgårdar. Jag anser för min personliga del — jag betonar ännu en gång att det är

Anslag till abortförebyggande åtgärder.

en subjektiv bedömning — att en höjning av det anslaget är mera betydelsefull än en höjning av anslaget till den verksamhet, som vi nu diskutera och vars syften, jag vill betona det, kunna med lika gott resultat vinnas på andra vägar.

Man talar om att okunnighet i dessa ting är orsaken till aborterna och allt elände. Jag tror att djupast sett är det nog okunnighet som ligger bakom, men jag tror nog också att det är andra tecken i tiden, som bära skulden till den lössläpplighet, som råder på detta område. Jag tänker närmast på aborterna. Det har ju nämnts här att deras antal visar en stigande tendens, mot vilken emellertid läkarna — jag höll på att säga gudskelov — reagera.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till abortförebyggande åtgärder.*Punkten 108.*

I förevarande punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag till Abortförebyggande åtgärder för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herr *Mannerskantz*, fröken *Andersson* samt herrar *Rubbestad* och *Birke* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Abortförebyggande åtgärder för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

Herr *MANNERSKANTZ*: Herr talman! På denna punkt finns en reservation av samma ledamöter som under den föregående punkten. Jag vill endast här redovisa, varför vi tycka att man bör stanna vid det anslag som finns för närvarande. Det är fråga om bl. a. medelansvisning med 49 000 kronor till statsbidrag till rådgivningsbyråer och med 1 000 kronor till preventivrådgivning för män, summa 50 000 kronor.

Problemet om rådgivning till dem som kommit i förtvivlade omständigheter och som själva söka rådgivning eller behöva sökas rätt på för rådgivning är väl i första hand ett storstadsproblem. Man kan inte undgå att lägga märke till den väsentliga skillnad, som i detta avseende alltjämt råder mellan de stora städerna och övriga delar av landet. När nu denna verksamhet ändå skall bli föremål för översyn, ha vi menat att man inte bör utvidga den ytterligare. Det finns ju ändå för närvarande sju byråer, som täcka de stora städerna. Behovet av sådana byråer i de mindre städerna och framför allt ute på rena landsbygden är, som sagt, inte alls så trängande som i de pesthärddar, vilka storstäderna oftast äro. Med hänsyn till detta, och när man nu skall göra en särskild översyn av denna verksamhet, anse vi att det är riktigast att man stannar vid den organisation som man redan har. Detta kan ju också kombineras med en icke oväsentlig medelsbesparing, och vi ha ansett att det är lämpligt att utnyttja den möjligheten. I fråga om de tusen kronorna till rådgivning för män vill jag endast säga att jag tycker att det borde vara belagt med straff att driva en sådan verksamhet, som det där är fråga om.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr *KARLSSON*, *GUSTAF*: Herr talman! Till abortförebyggande åtgärder utgå under innevarande budgetår 175 000 kronor. Medicinalstyrelsen har begärt att ytterligare 25 000 kronor skola anvisas för nästa budgetår, alltså sammanlagt 200 000 kronor. Departements-

chefen har emellertid prutat på det belopp som nu utgår och föreslagit 150 000 kronor, trots att denna verksamhet torde vara mycket betydelsefull. Det finns väl knappast någon samhällelig företeelse, som har sådana konsekvenser med sig som de illegala aborterna, vilka förekomma i så stort antal. Jag gjorde för något år sedan en resa i egenskap av statsrevisor och besökte ett antal fängelser. När jag en gång frågade föreståndaren vid ett fängelse och föreståndarinan, ty det fanns också en sådan, vad de hade för klientel, talade de om att en hel del av fångarna voro illegala abortörer.

Jag skall inte, herr talman, gå in på att beskriva den nöd och de lidanden, som dessa abortörer åsamka dem som i sin förtvivlan vända sig till dem. Det är nödvändigt ur samhällelig synpunkt att få något grepp om denna sak. Det är väl bara fråga om på vilket sätt det skall ske. Det ha inte heller de ansvariga myndigheterna varit på det klara med. Deras verksamhet har under senare år varit en försöksverksamhet. Departementschefen har tillsatt särskilda sakkuniga, som hålla på med en översyn och försöksverksamhet på detta område för att vinna ytterligare erfarenheter och med ledning av dem kunna effektivisera denna verksamhet ur samhällelig synpunkt. Utskottsmajoriteten har inte ansett att det finns skäl att minska detta anslag utöver vad departementschefen föreslagit, innan man får veta vad de sakkunniga komma till för resultat.

Vi hysa således inga betänkligheter mot att tillmötesgå Kungl. Maj:t på den här punkten. Men det är väl så, herr talman, att de som företräda reservationen göra det åtminstone i viss mån på grund av en tro som de ha. Men vi veta ju alla att det är tämligen fruktlöst att diskutera trosuppfattningar, då det gäller anslag till praktisk verksamhet. Jag fick verkligen belägg för denna uppfattning, då herr Mannerskantz yrkade avslag på medelsanvisning till upplysningsverksamhet för män. Det kan väl inte vara pengarna det gäller, ty enligt vad medicinalstyrelsen redovisat har det gått

Anslag till abortförebyggande åtgärder.
åt bara 229 kronor för det ändamålet under det år som gått. En tusenlapp kan det emellertid behövas. Det är klart att om herr Mannerskantz anser, att denna verksamhet skall beläggas med straff, står det herr Mannerskantz fritt att motionera i saken, och sedan får riksdagen ta ståndpunkt. Någon sådan motion har mig veterligen inte kommit. Så länge det inte skett, böra vi inte ta hänsyn till herr Mannerskantz' lamentationer på denna punkt.

Nu är det väl fråga om närmast, herr talman, om vi skola följa reservanternas förslag och godta deras motivering eller om vi skola följa utskottsmajoritetens förslag, som är detsamma som Kungl. Maj:ts. Jag för min del yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr GÖRANSSON: Herr talman! Jag förstår inte reservanternas invändning emot detta anslag, ty jag anser anslaget är av den allra största betydelse och att hela den fråga som ligger där bakom är av djupt allvarlig innebörd. Det rör sig här om människors välfärd och lycka och än mer, det rör sig om en av de fundamentala grundsatsen, varpå vårt kulturliv är uppbyggt, nämligen respekten för livet.

Det talas här om att man skall förebygga illegala aborter genom åtgärder av det slag, vilka tillgodoses och finansieras med detta anslag. Jag vill säga att man med detta anslag också kan hålla nere de legala aborterna, nämligen genom förebyggande åtgärder. Det finns anledning att särskilt stryka under detta, ty antalet av de med stöd av lag beviljade aborterna i vårt land befinner sig i ständig stegring. Under de fem första åren av lagens tillämpning höllo sig de legala aborterna nere under 1 000 fall per år. Under nästa femårsperiod ökade de till 4 500; under tiden 1947—1950 har det årliga antalet legala aborter ökat från omkring 3 500 till noggrant räknat 5 888, d. v. s. omkring 6 000 fall per år. Det innebär att minst 6 000 liv årligen på detta sätt släckas ut.

Om man hör sig för hos omdömes-

Anslag till abortförebyggande åtgärder.

gilla läkare om deras uppfattning, får man det beskedet, att det måste anses vara felaktigt att söka med kirurgiska medel tillmötesgå de fall, som bero på svaghetsstillstånd eller sociala komplikationer i någon form. Om man över huvud taget skall kunna hålla de legala aborterna nere i ett samhälle, som kallar sig för ett välfärdssamhälle, måste det vara en trängande nödvändighet att kirurgens kniv icke tillgripes annat än där mycket starka indikationer föreligger. Då är det emellertid nödvändigt att man skapar en sådan organisation, att den gravida kvinnan, som oftast känner sig socialt övergiven eller desperat, där kan få sina personliga problem genomlysta och få konflikterna lösta. Det är det allra väsentligaste med det för övrigt allt för ringa anslag, som står till förfogande, att man därmed har möjlighet att övertyga och övertala kvinnan att bära fram sitt barn. En överläkare vid en psykiatrisk klinik, som med stor framgång bedrivit denna rådgivande verksamhet och fått hundratals kvinnor att avstå från abort, säger i en skrift, att de kvinnor, som han lyckats på detta sätt förmå att bära fram sitt barn, sedermera uttalat till honom sin stora tacksamhet. Själv mord, som man ofta säger skulle inträffa, om kvinnan blir nekad abort, har han inte mött i något enda fall av de 344 efterundersökta, som han kunnat kontrollera.

Vi hade för en tid sedan tillfälle inom första kammarens beredningsutskott att ta del av några erfarenheter från en läkare som är sysselsatt på detta område. Han beskrev hur besvärligt man har på rådgivningsbyråerna att kunna få socialutredningarna tillräckligt uttömmande för att kunna ge kvinnorna den hjälp som de behöva i sin förtvivlade situation. Han påpekade vidare att det finns föreskrifter om att innan abort företas skall kuratorn på rådgivningsbyrån göra hembesök, men att det med den alltför begränsade arbetskraft, som står till förfogande, icke är möjligt att göra dylika hembesök.

Tidens melodi har ju sedan länge varit att man genom åtgärder på ett ti-

digt stadium skall försöka förebygga sociala missförhållanden och oarter, vare sig det gäller brott, alkoholism, vanart, lösdriveri eller andra former. När det gäller aborter tror jag att förebyggande åtgärder äro särskilt angelägna. Jag skulle, herr talman, inte ha något emot att riksdagen med ännu större generositet beviljade medel för detta ändamål, ty — såsom jag i annat sammanhang haft tillfälle att utveckla — aborterna, även de legala, kännas såsom ett gissel. Det måste vara en kulturstats uppgift att försöka att komma till rätta med detta problem, så att man inte behöver släcka ut liv annat än när detta är absolut nödvändigt. Bara en sådan sak som de svåra bostadsförhållandena vållar att många gravida kvinnor, särskilt ogifta, komma in i ett tillstånd av fullständig hopplöshet. Här är mycket att göra; här ligger ett stort fält öppet för fortsatt verksamhet. Det är desto angelägnare att göra något på detta område, som det nog visar sig, att en hel del av de kvinnor, som ha fått legal abort, efteråt plågas av otillfredsställdhet och i vissa fall även av känslan att de ha gjort sig skyldiga till ett brott, eftersom de ha medverkat till att släcka ut ett människoliv.

Jag ber, herr talman, att på det livligaste få yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Göranssons yttrande instämde herrar *Näsgård, Werner, Arrhén, Bror Nilsson, Axel Andersson, Herlitz, Lundqvist, Emil Petersson, Sunne, Franzon, Holmbäck* och *Ivar Persson*.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 109—118.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till sjuktransporter med flygplan.

Punkten 119.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Sjuktransporter med flygplan för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sunne* och *Osvald* (I: 254) och den andra inom andra kammaren av herrar *Bergstrand* och *Nordkvist* (II: 352), hade hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett anslag motsvarande den beräknade kostnaden av 26 000 dollar till inköp av ett helikopterflygplan, avsett för angelägna transporter i östgötaskärgården och anslutande bygder i Södermanlands och Kalmar län, samt att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande av närmare föreskrifter angående placering och bemanning av helikoptern i anslutning till vad i motionen II: 352 anförts och utfärda bestämmelser rörande helikopterns användning. Alternativt hade, därest ytterligare utredning i ärendet kunde anses påkallad, hemställts, att riksdagen måtte anhålla att Kungl. Maj:t måtte snarast låta verkställa en sådan utredning och för riksdagen framlägga de förslag i ärendet, vartill den kunde föranleda.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 254 och II: 352, i vad de avse medelsanvisningen, till Sjuktransporter med flygplan för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor;

b) att riksdagen må beträffande motionerna I: 254 och II: 352, till den del de icke behandlats under a), i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför.

Herr **SUNNE**: Herr talman! Vid denna punkt finns en motion av mig och herr *Osvald*, vari vi framhålla hur isolerad befolkningen blir på skärgårdsöarna.

Anslag till sjuktransporter med flygplan. Svårigheterna äro särskilt stora när båt-förbindelserna av en eller annan anledning äro avbrutna. Framför allt kan det då vara bekymmersamt, om sjukdom tillstötter och man inte kan transportera den sjuke vare sig till läkare eller sjukhus.

När man överväger, hur man skall kunna råda bot på kommunikationssvårigheterna för befolkningen på skärgårdsöarna, måste man framför allt rikta uppmärksamheten på flyget. Flygvapnet har hittills kunnat lämna hjälp med transporter i ett eller annat kritiskt fall, men det har hört till undantagen. Den flygplanstyp, som framför allt skulle kunna komma till användning i skärgårdsområdena, är helikoptern. Vi ha därför i vår motion hemställt, att riksdagen skall bevilja anslag för inköp av ett helikopterplan avsett för angelägna transporter i östgötaskärgården och anslutande bygder i Södermanlands och Kalmar län. Alternativt ha vi yrkat, att Kungl. Maj:t skall låta verkställa utredning och för riksdagen framlägga förslag i ärendet.

Utskottet har ställt sig välvilligt. Det säges i utlåtandet, att utskottet »delar den i motionerna I: 254 och II: 352 uttalade uppfattningen att en tilfredsställande organisation av ambulansflygtjänsten är ett angeläget önskemål icke blott ur medicinsk utan även ur humanitär och befolkningspolitisk synpunkt. Utskottet hyser för egen del den uppfattningen att tillgång till helikoptrar skulle avsevärt förbättra möjligheterna att snabbt undsätta isolerade trakter med sjuktransporter, läkemedel m. m. Denna fråga bör emellertid närmare utredas, varvid särskilt möjligheterna till samordning med den militära organisationen böra beaktas. Utan tillgång till en sådan utredning är utskottet icke berett att taga ställning till motionsyrkandena, om anvisande av medel till inköp av ett helikopterflygplan för den i motionerna angivna bygdens».

Utskottet erinrar också om att Kungl. Maj:t i anledning av riksdagens beslut vid 1950 års riksdag i skrivelse nr 408 fått sin uppmärksamhet riktad på angelägenheten av att kunna bispringa be-

Anslag till sjuktransporter med flygplan.

folkningen i glest bebodda trakter. Det gällde emellertid den nordligaste delen av landet, och det är alldeles tydligt att motionärerna gärna samordna sin framställning med de önskemål, som framkommit från andra befolkningsgrupper i landet, vilka ha det särskilt besvärligt med kommunikationerna.

Herr talman! Jag är tacksam för utskottets välvilliga skrivning. Jag uttalar den förhoppningen, att Kungl. Maj:t måtte uppmärksamma utskottets uttalande, eftersom utskottet hemställer, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad utskottet anfört. Vidare hoppas jag, att denna utredning måtte komma till stånd snarast möjligt och leda till avsett resultat. Jag är nämligen övertygad om att för varje år som går bidra till kommunikations-svårigheter alltmer till skärgårdsöarnas avfolkning.

Jag har, herr talman, intet yrkande men har velat göra dessa erinringar.

Herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Jag vill endast bekräfta, att den föregående ärade talaren har rätt i sin uppfattning att 1950 års riksdagsskrivelse utslutande avsåg möjligheterna att bispringa befolkningen i landets glest bebyggda nordligaste trakter.

Riksdagsskrivelsen är daterad den 7 december i fjol. Jag vill, herr talman, upplysa om att Kungl. Maj:t den 16 februari i år har igångsatt den utredning som förra årets riksdag begärde. Det framgår nämligen inte av utskottets utlåtande att så är fallet, och därför vill jag lämna denna kompletterande upplysning.

Den 16 februari i år uppdrog Kungl. Maj:t åt flygförvaltningen att efter samråd med länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län verkställa utredning rörande möjligheten att använda helikopterflyg. Flygförvaltningen skall vidare ta upp de organisatoriska spörsmål, som sammanhånga med en dylik organisation, och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag och kostnadsberäkningar.

Det förhåller sig alltså på det viset, att vi sedan ett par månader tillbaka ha i gång en utredning som tar sikte på Norrlands behov. Frågan är nu om man i anledning av statsutskottets nu gjorda uttalande skall utsträcka denna utredning till att avse riket i dess helhet. Jag har inte någon bestämd uppfattning på den punkten. Jag tror, att man kanske för närvarande kan nöja sig med att slutföra den nu igångsatta utredningen även om denna formellt är begränsad till Norrland. De organisatoriska problem, som i detta sammanhang uppkomma, och de överväganden som måste göras i fråga om för sjuktransporter lämplig helikoptertyp o. s. v. får man tillräckligt belysta genom en sådan här för Norrland avsedd utredning. Om det sedan visar sig, att vi finna en framkomlig väg, kunna vi nog komplettera utredningen med de specialfrågor som måste tas upp, om någon annan del av landet skall komma in under organisationen. I fråga om skärgårdsområdena har jag nog på känn att Stockholms skärgård ligger närmast till hands för att få en sådan här organisation. Avstånden äro där större och kommunikationerna besvärligare än vad fallet är i östgötaskärgården.

Herr **SUNNE**: Herr talman! Med anledning av statsrådets sista uttalande vill jag säga, att om jag inte är fel undermåttad, har Stockholms skärgård redan denna sak ordnad. Men det är möjligt att den uppgift, som jag fått härom, är felaktig.

Det är för oss motionärer litet beklagligt att denna undersökning för Norrlands vidkommande redan har igångsatts och att den inte, såsom det tydligen har varit utskottets avsikt, kan kopplas samman med den av oss begärda undersökningen. Jag tar dock fasta på vad herr statsrådet nyss sagt, att man kanske kan bygga vidare på den redan pågående utredningen och beakta svårigheterna även för befolkningen i andra delar av landet, särskilt då i skärgårdsområdena. Det fortgår en ständig avfolk-

Anslag till civilförsvarsområdenas administration.

ning av våra skärgårdsöar. Jag har inte några siffror tillgängliga, men det är ett faktum att det under de senaste 20, 30 åren har skett en påtaglig minskning av befolkningen på dessa öar. Om man frågar folk i skärgården, vad orsaken härtill är, får man ständigt svaret, att avfolkningen framför allt vållas av kommunikationssvårigheterna.

Herr statsrådet MOSSBERG: Herr talman! I anledning av herr Sunnes sista anförande vill jag säga, att jag gärna skall ta kontakt med flygförvaltningen. Om man anser att det skulle vara några fördelar förenade med att på en gång spänna över hela landet, har jag naturligtvis inget intresse att sätta mig emot en dylik uppfattning och skall då se till att utredningen blir gjord på det sättet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 120—172.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till civilförsvarsområdenas administration.**Punkten 173.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för civilförsvarsområdenas administration, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1951/52, dels ock till Civilförsvarsområdenas administration: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 770 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Nyström (I: 120) och den andra inom andra kammaren av herrar Gavelin och Jansson i Kalix (II: 199), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 3 nya tekniska tjänster för civilförsvarets lokala organisation skulle inrättas och att för budgetåret 1951/52 medel härför skulle anvisas med 43 200 kronor samt

att de nya teknikertjänsterna skulle tillföras dels Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Blekinge län, dels Stockholms, Uppsala och Västmanlands län, dels ock Västerbottens och Norrbottens län.

Vidare hade i en inom första kammaren av herr Nyström väckt motion (I: 121) hemställts, att riksdagen måtte besluta, att medel skulle anvisas till arvoden åt kretschefer och att arvodet skulle uppgå till 180 kronor per år till kretschefer, som tillika vore civilförsvarschef, och 300 kronor per år till övriga kretschefer, samt att riksdagen för budgetåret 1951/52 till arvoden åt kretschefer måtte anvisa medel om 20 000 kronor.

Härjämte hade i en inom första kammaren av herr Nyström väckt motion (I: 200) hemställts, att riksdagen måtte besluta, att samtliga de heltidsanställda befattningshavare inom civilförsvarsområdenas administration, som vore upptagna i en för denna personal av Kungl. Maj:t fastställd plan, skulle beredas extra-ordinarie-anställning.

Utskottet hade i den nu ifrågakommande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 120 och II: 199 samt I: 121 och I: 200

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för civilförsvarsområdenas administration, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1951/52;

b) till Civilförsvarsområdenas administration: Avlöningar för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 2 770 000 kronor.

Herr NYSTRÖM: Herr talman! Punkt 173 gäller anslag till civilförsvarsområdenas administration. Jag har i motion nr 200 på i motionen anförda skäl framhållit, att tiden nu torde vara inne för en reglering av anställningsförhållandena för den extra personalen.

Den nuvarande civilförsvarsorganisationen räknar 175 heltidsanställda befattningshavare, därav 54 extra ordinarie och 46 extra tjänstemän, varjämte 75

Anslag till civilförsvansområdenas administration.

inneha tjänster i den reglerade beföringsgången. Statsmakterna ha vid olika tillfällen uttalat, att den nuvarande civilförsvarsorganisationen vore att betrakta som en minimiorganisation. Det är därför som jag anser tiden vara mogen för en reglering av anställningsförhållandena för den extra personalen. Utskottet har emellertid enhälligt avstyrkt min motion och anslutit sig till departementschefens förslag.

I bilaga 13 till statsverkspropositionen framhåller herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet bl. a. att civilförsvarsorganisationens stadga och effektivitet givetvis måste bli lidande på att befattningar av extra natur äro dominerande inom botteninstansen. Herr statsrådet anser det därför vara nödvändigt att antalet pensionsberättigande tjänster ökas. Detta är anledningen till att departementschefen kunnat tillstyrka, att högst 20 extra befattningar överföras på extra ordinarie stat. Statsrådet framhåller vidare, att de befattningar, som överföras, böra fylla ett uppenbart stadigvarande behov. Detta krav är naturligtvis i och för sig riktigt, men då samtliga befattningar anses vara av stadigvarande natur, hade det varit riktigt, anser jag, att ordna önskad reglering för alla. Ett överförande på extra ordinarie stat av samtliga ifrågavarande befattningshavare, som nu inneha anställning som extra tjänstemän, kommer icke att medföra särskilt ökade kostnader för statsverket. Visserligen ikläder sig staten vissa ekonomiska förpliktelser genom att tjänstemännen tillförsäkras pensionsrätt, men dessa förpliktelser äro icke av sådan storleksordning, anser jag, att staten bör dra sig för att skapa trygghet för sina anställda. En omplacering på extra ordinarie stat skulle betyda en mer stadgad och effektiv organisation samt ge befattningshavarna en känsla av trygghet i sin anställning inom civilförsvaret. Åtgärden skulle även uppfattas såsom ett uttryck för statsmakternas insikt om civilförsvarets betydelse. Jag har därför ansett det vara lämpligt att man här tar steget fullt ut. Jag har en känsla av att fullgoda

skäl föreligga härför. De skäl, som jag har anfört, ha dock inte vunnit gehör hos utskottet.

Vidare tillåter jag mig, herr talman, att något beröra min motion nr 120 i anslutning till punkten 173. Denna motion gäller vissa teknikertjänster. Civilförsvarsstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1950 hemställt om inrättande av fem nya teknikertjänster därför att organisationen visat sig vara för liten. För närvarande finns det tio heltidsanställda tekniker, men det har visat sig att de inte hinna med alla de uppgifter, vartill de äro avsedda. Departementschefen har i statsverkspropositionen i så måtto biträtt civilförsvarsstyrelsens förslag, att han förordar anställandet av två nya tekniska experter.

Jag vill här bara inför kammaren framhålla, att behov föreligger av en god organisation av teknisk sakkunskap inom civilförsvaret. Alla skäl tala för att fem nya teknikertjänster borde tillföras civilförsvarets lokala organisation. Jag har därför gått en aning längre än herr statsrådet och föreslagit inrättande av tre nya teknikertjänster för att då i första hand tillgodose det omedelbara behovet. Jag hade tänkt mig att en dylik utökning av antalet tekniker skulle utnyttjas på så sätt, att ytterligare en teknikertjänst skulle tillföras dels Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Blekinge län, dels Stockholms, Uppsala och Västmanlands län, dels ock Västerbottens och Norrbottens län.

Det stora distrikt, som Västerbottens och Norrbottens län omfatta, och den höga procentuella del av arbetstiden, som åtgår enbart för resor på grund av de långa avstånden, utgöra svårigheter för att hålla den kontakt med olika delar inom länen, som är erforderlig inom skilda områden och inte minst för civilförsvaret. Jag anser det därför vara av utomordentlig betydelse ur civilförsvarsynpunkt, att de nordligaste delarna av riket erhålla en god organisation i tekniskt avseende.

Statsutskottet har emellertid avstyrkt min motion med den motiveringen, att utskottet bl. a. icke är berett att för när-

Anslag till engångsanskaffning av materiel.

varande ta ståndpunkt till frågan, huruvida behovet av teknisk sakkunskap inom civilförsvaret bör tillgodoses centralt eller icke. Riksdagsman Thappers åsikt i frågan har alltså gett utskottet en tankeställare.

Sedan, herr talman, har jag i fråga om arvoden till kretschefer inom civilförsvarsorganisationen i motion nr 121 föreslagit, att det för budgetåret 1951/52 måtte utgå ett anslag med 20 000 kronor, alltså 180 kronor per år till kretschefer, som tillika äro civilförsvarschefer, och 300 kronor per år till övriga kretschefer. Departementschefen har emellertid icke kunnat biträda detta förslag från civilförsvarsstyrelsen. Statsutskottet har också yrkat avslag.

Det ankommer på kretschef bl. a. att under fred taga del av planläggningen inom de civilförsvansområden, som ingå i kretsen. Det är en betydelsefull uppgift, som blir mycket omfattande, om man får rätt man på rätt plats. Då det under rådande läge kan anses vara av synnerligen stor vikt att erhålla kvalificerade och intresserade kretschefer, har jag ansett att viss ersättning skäpligen bör utgå, vilket skulle underlätta och förmå intresserade personer att åtaga sig uppdraget såsom kretschef. Jag har, herr talman, bara velat anmäla detta behov. Jag anser för min del att det knappast är rimligt att begära, att kretscheferna skola utföra sitt arbete utan ersättning, vilket de för närvarande få göra.

Jag har emellertid, herr talman, inget direkt yrkande här i dag därför att statsutskottets avstyrkande av mina motioner nr 120, 121 och 200 baseras på det rådande finansiella läget. Jag förstår att hänsyn måste tas till de ekonomiska svårigheterna. Jag har också kännedom om att herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet är mycket intresserad av civilförsvarsorganisationen. Hans inställning till civilförsvaret är mycket vänlig. Då jag vet att statsutskottet i övrigt har god förståelse för civilförsvaret och dess betydelse och jag har en känsla av att de frågor, som framförts i mina tre motioner, med all

säkerhet komma att aktualiseras under den närmaste framtiden, har jag, herr talman, intet yrkande, utan har endast velat anmäla mina synpunkter.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölles vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 174—176.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Anslag till engångsanskaffning av materiel.**Punkten 177.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 16 315 000 kronor.

I en inom första kammaren av herr *Karl Andersson* m. fl. väckt motion (I: 201) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen I: 201 till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 15 315 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Mannerskantz*, fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Ivar Persson*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Ward*, *Boman* i *Kieryd* och *Ståhl* samt fröken *Elmén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 201 till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 16 315 000 kronor.

Herr **MANNERSKANTZ**: Herr talman! Jag kommer under denna punkt att ställa yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts

Anslag till engångsanskaffning av materiel.

förslag, vilket alltså reservationen inbefattar.

Det rör sig här om anskaffning av materiel. Vad som skiljer reservanternas och utskottsmajoritetens åsikt är närmast olika uppfattning om vilket belopp som bör anslås för anskaffning av gasskyddsmateriel. Om vi bara kunde vara säkra på att det inte kommer att bli krig under de närmaste åren, skulle vi naturligtvis inte behöva anskaffa så mycket gasskyddsmateriel, och i varje fall skulle vi i så fall inte göra det innan man kommit längre med experimenten att framställa lagringsbeständig gasskyddsmateriel. Reservanternas anse emellertid, att man inte kan vänta med anskaffningen av denna materiel till dess att forskningsarna rörande möjligheterna att framställa lagringsbeständig gasskyddsmateriel äro fullt klara. Vi veta nämligen inte vilken dag kriget kan börja, om det nu blir ett nytt krig. Det är därför enligt vår uppfattning knappast lämpligt att underlåta att redan nu anskaffa den materiel som erfordras för att åtminstone kunna bereda människorna något skydd, om vid en krigisk förveckling farliga ämnen komma att utspridas över vårt land. Vi behöva denna materiel för att vid ett eventuellt krig kunna skydda oss inte bara mot giftgasangrepp utan även mot andra farliga ämnen som en fiende kan tillgripa.

Vi ha inom avdelningen haft föredragningar av representanter för civilförsvarsstyrelsen och departementet. Jag måste erkänna att jag faktiskt från början var rätt sinnad att försöka spara in något just på gasskyddsmaterielen i motsats till en hel del annan civilförsvarsmateriel. Det förekom ju inga gasangrepp under andra världskriget, och även om gas skulle komma att utnyttjas under ett eventuellt kommande krig, har man ju svårt att föreställa sig att giftgas kommer att användas mot civilbefolkningen. Men vid föredragningarna inom utskottet och även på annat sätt har jag bibringats den uppfattningen, att det inte finns några säkra hållpunkter för att tro, att vi under

ett eventuellt krig inte skulle kunna bli utsatta för dylika angrepp. Det vore därför, anser jag, oförsvarligt att inte anskaffa åtminstone den gasskyddsmateriel som behövs för att skydda den del av storstädernas befolkning som måste stanna kvar i städerna, i varje fall den del av befolkningen som under kortare tid måste ha möjlighet att röra sig genom farliga områden. Vi ha därför inte heller kunnat tillstyrka herr Anderssons i Rixö motion, vars nedprutningskrav ju utskottsmajoriteten åtminstone till en liten del har gått till mötes.

Härtill kommer, herr talman, att då herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet, som jag förmodar efter en viss möda, har lyckats övertala finansdepartementet att ställa ett visst belopp till förfogande, vill jag inte ta på mitt ansvar att minska detta belopp innan läget ute i världen har blivit ett helt annat än vad det i dag är.

Herr talman! Det torde inte vara nödvändigt att här ge sig in på några detaljer i fråga om hur det begärda anslaget skall disponeras. Jag vill bara betona, att det icke enbart är fråga om gasmasker, utan också om tätningsmateriel för skyddsrum, gasslussar och en hel del utrustning som behövs för upp- och nedröjningsmanskap. Det är alltså inte bara fråga om gasmasker för civilbefolkningen. Börjar man nagga på detta anslag i kanten, riskerar man att inte ens oundgängligen nödvändig materiel blir anskaffad, och vem garanterar att vi kunna skaffa nödvändig utrustning den dag vi behöva den, om vi underlåta att göra det nu, när möjligheter finnas?

Sedan utgår jag liksom reservanternas från att man måste söka forcera experimenten för att använda plastmaterial vid tillverkningen av gasskyddsutrustning, så att man snarast möjligt kan få fram lagringsbeständig materiel och inte behöver förnya redan anskaffad utrustning för miljontals kronor, därför att materialet genom lagringen förändrats därhän att man inte kan lita på det.

Med hänsyn till det anförda ber jag,

Anslag till engångsanskaffning av materiel.

herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilket är detsamma som bifall till reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Då jag hörde herr Mannerskantz, greps jag faktiskt av en viss oro för att liksom falla ur den roll, som jag i detta fall skall spela. Det är nämligen inte jag utan herr Mannerskantz som här talar för Kungl. Maj:ts förslag, och han höll vid ett par tillfällen på att göra felsägningar, som varslade om att han för sin del tydligen inte riktigt lyckats studera in rollen som Kungl. Maj:ts försvarare. Jag skulle alltså nu spela herr Mannerskantz' roll att tala mot Kungl. Maj:t, och det är ju varken någon lätt eller direkt rolig uppgift, men jag gör det i alla fall utan rädsla.

Kammaren går ju att bevilja i runt tal 51 miljoner kronor till civilförsvaret, från civilförsvarsstyrelsen och nedåt, i form av löner, arvoden, kostnader för materiel och kurser etc., och då har statsutskottet först i tredje avdelningen och sedermera i plenum sagt sig, att vi kanske på en punkt skulle våga pruta 1 miljon kronor. Jag har velat nämna dessa siffror för att kammarens ledamöter skola få en klarare bild av den föreslagna nedprutningens storleksordning.

Herr Mannerskantz sade att reservanterna inte våga tillråda riksdagen att vänta med den upprustning som behövs. Jag skulle då föreställa mig att inrikesministern, som vid många tillfällen har ådagalagt ett mycket stort intresse för civilförsvaret — personligen blev jag först bekant med honom när vi några vackra sommark dagar för en del år sedan i detta hus tampades om anslagen till civilförsvaret — måste känna sig tämligen obehaglig till mods, som har pratat inte mindre än 25 309 000 kronor i förhållande till vad civilförsvarsstyrelsen hemställt; när det gäller materielanskaffningen har ju civilförsvarsstyrelsen begärt 41 624 000 kronor, och departementschefen föreslår ett reservationsanslag av 16 315 000 kronor. Jag tror att dessa siffror böra ses mot varandra, då man här liksom i utskottet talar om att

man inte vill ta på sitt ansvar att ej bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Det är ju många gånger man tvingas ta ansvar, till och med ett mycket stort sådant, och så får man göra även på denna punkt.

Jag medger gärna att denna fråga är betydelsefull. Vi hade förra året i tredje avdelningen en föredragning av representanter för civilförsvarsmyndigheterna, som redogjorde för de iakttagelser som gjorts vid en studieresa i England. Vi diskuterade med dem tillverkningen av gasskyddsmateriel och det ganska olämpliga i att man skulle offra stora belopp på att tillverka gasmasker, som dock äro effektiva endast under en relativt kort tid, kanske fem eller sex år. Vi fingo då höra hur man i England rustar sig på detta område och till och med gör gasmasker för barn. För att inte de små skola bli rädda för dessa tingestar, målar man dem i granna färger med roliga gubbar och sådant, och för de minsta barnen planerar man till och med att pumpa in luft i maskerna, eftersom barnen själva inte orka andas med maskerna på. När man hörde allt detta, frågade man sig helt naturligt: Vad ha vi gjort i fråga om gasskyddet, och kunna vi ta ansvaret för att inte just nu ordna denna sak för den grupp människor, det gäller, om den förfärliga olycka skulle drabba oss, som ett krig ändå innebär? Men det är som sagt en nödvändighet för oss att ta ansvaret både för detta och för ofantligt mycket mera.

Utskottet har inhämtat att man experimenterar med nya material, som ge förhoppningar om att den tillverkade materielen skall bli mera lagringsbeständig, och vi ha därför ansett att man kanske i avvaktan på resultaten av denna forskning skulle kunna pruta något på vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Detta är den sakliga bakgrunden till utskottets ställningstagande, och för min personliga del tar jag helt och fullt ansvaret för utskottets förslag som det föreligger. Denna fråga bör ses mot bakgrunden av de anslag till civilförsvaret över huvud taget, som statsutskottet är enigt om.

Anslag till engångsanskaffning av materiel.

Jag har med dessa ord endast velat i all korthet motivera utskottets ställningstagande, herr talman, och yrkar bifall till dess hemställan.

Herr statsrådet MOSSBERG: Herr talman! Herr Gustaf Karlsson sade i början av sitt anförande: Här beviljar nu kammaren, om den följer Kungl. Maj:ts förslag, 51 miljoner kronor till civilförsvaret — kan man då inte på någon punkt pruta en enda miljon? Jag vill genast svara: Visst kan man det, men man skall då också ha klart för sig vilka konsekvenser det blir.

Herr Karlsson i Munkedal yttrade sedan, att jag måste känna mig rysligt obehaglig till mods, som har prutat civilförsvarsstyrelsens yrkande från 41 miljoner ned till 16 miljoner kronor, och jag får säga att om jag hade prutat så mycket skulle jag känna mig mycket illa till mods! Men herr Karlsson i Munkedal glömde att nämna, att förra årets höstriktsdag på tilläggsstat beviljade 19 miljoner av de 41 miljoner kronor civilförsvarsstyrelsen begärt, och Kungl. Maj:t föreslår nu ytterligare anslag på 16 miljoner, varför prutningen stannar vid i runt tal 6 miljoner kronor.

Då kan naturligtvis herr Karlsson i Munkedal säga, att när anslagen till civilförsvaret äro så stora, bör detta utgöra ännu ett skäl för att nu pruta en miljon. Men när man gör jämförelser av det slaget, uppställer sig frågan: Varför inte också göra jämförelsen mellan de 1 300 miljonerna till det militära försvaret och de 50 miljonerna till civilbefolkningens skydd under det eventuella krig, då det militära försvaret skall träda i funktion? Jag ifrågasätter starkt, om denna proportion — 1 300 miljoner och 50 miljoner — är riktig.

Jag vågar påstå att all sakkunskap är fullständigt enig om att ett framtida krig skulle bli någonting som komme att drabba hela landet. Ett krig föres nu inte uteslutande vid fronterna utan över stora ytor, där civilbefolkning måste leva och vistas. Ingen del av vårt land skulle komma att ligga skyddad för krigshandling-

ar. Därför måste man ställa sig frågan vad vi kunna och böra göra för att i ett sådant läge rädda så många oskyldiga människoliv som möjligt. Och det är *den* uppgiften civilförsvaret skall fylla i händelse av ett krig.

Nu ha vi kommit ihop oss litet grand om hur stort anslag som skall lämnas till gasskyddet. Det är inte första gången vi diskutera den frågan här i kammaren, och jag förstår att man kan ställa sig litet frågande i detta fall, framför allt om man inte har till uppgift att mer eller mindre dagligen arbeta på detta område. Jag förmodar att statsutskottets majoritet delar den uppfattning, som kommit till uttryck i den av herr Karl Andersson m. fl. i ämnet väckta motionen. Det heter där: »Under senaste världskriget kom giftgasen icke till användning som stridsmedel.» Detta är riktigt. Och sedan tillägga motionärerna: »Veterligt ha giftgaser ännu aldrig använts mot civilbefolkningen i något krigförande land.» Också detta är så vitt jag vet riktigt, om man undantar Abessinien. Jag medger att man under sådana förhållanden har skäl att fråga sig, vilka risker vi för framtiden måste räkna med på detta område. Och jag är fullkomligt på det klara med att utskottets allmänna uppfattning är riktig, att man bör pröva och se sig för innan man beslutar några dyra anskaffningar.

När det framhålles att inga giftgaser tillgrepos under andra världskriget, måste man emellertid konstatera att det är lika obestriddligt att båda sidorna rustade sig för en omfattande krigföring med giftgas. Bägge de krigförande parterna tillverkade och upplade stora förråd av giftgaser. Dessa förråd kommo, jag vill säga gudskelov, icke till användning, och jag vill inte göra gällande att jag nu skulle ha tillräckliga insikter för att klarlägga orsakerna härtill. Faktum är emellertid att man under det krig, som varade åren 1939—1945, på båda sidor rustade sig för att angripa motparten med stridsgaser. Det slumpade sig så att detta vapen inte blev använt, men kammarens ledamöter komma kanske ihåg de stora kvantiteter giftgaser, som man

Anslag till engångsanskaffning av materiel.

efter kapitulationen försökte sänka i Östersjön utanför Bornholm och av vilka en del mycket prydliga saker sedan flutit i land vid våra kuster, så att vi fått tillfälle att litet närmare undersöka dem. Giftgashotet var alltså överhängande under det gångna kriget.

Man kan då fråga vilken utveckling som efter krigets slut skett på detta område. Och där är svaret ofrånkomligt: Stormakterna fortsätta förberedelserna för ett gaskrig. Detta är ett faktum, hur obehagligt man sedan än må tycka att det är. Nya industriella metoder ha skapats, som göra det möjligt att massframställa gaser i en omfattning som tidigare var okänd. Möjligheterna att utsprida gaser från flygplan ha förbättrats. Vidare har man framställt helt nya gaser, bl. a. de ytterst obehagliga s. k. nervgaserna. Det är mycket svårt att indikera dem — så vitt jag vet kan man varken se eller lukta sig till dem — och den människa som inandas någon liten kvantitet nervgas har, tror jag, icke så många minuter kvar att leva.

Det är mot bakgrunden av sådana fakta man skall se regeringens önskemål att vi icke skola försumma gasskyddet i den upprustning, som nu sker så långt våra ekonomiska resurser göra det möjligt.

Hur är då läget just nu inom vår gasskyddsberedskap? I det fallet måste först och främst konstateras, att vi inte äsyfta något annat än att kunna skydda den befolkning, som under krig måste kvarstanna i våra större städer och samhällen — vi sträcka oss inte så långt att det skulle bli fråga om att skydda befolkningen i småsamhällen ute på landsbygden mot risker av detta slag. Skulle någonting hända i sådana områden, få vi ta förlusterna. Det är den sammanträngda befolkningen i våra stora samhällsbildningar, som skall ha detta skydd.

I slutet av 1930-talet och början av 1940-talet beviljade riksdagen medel för att anskaffa ett förråd av gasmasker, och jag kan nämna att denna anskaffning omfattade 700 000 gasmasker av typ A, avsedda för den aktiva civilförsvarspersonalen och andra, som måste

arbeta även under farofyllda lägen, samt 1 650 000 gasmasker av typ C, som egentligen endast äsyftade att göra det möjligt för den civilbefolkning, som råkat komma inom ett gasbelagt område, att med livet i behåll ta sig ur det. Denna materiel framställdes så gott som uteslutande med användning av gummi, som inte är en lagringsbeständig vara, och läget i dag är att denna materiel håller på att falla sönder. Helt nyligen kasserade civilförsvarsstyrelsen genom ett enda beslut 200 000 C-gasmasker, avsedda för civilbefolkningen. I slutet av 1930-talet anskaffades också gummikläder för den personal, som skulle rädda människor inom gasbelagda områden, och jag kan upplysa kammarens ledamöter om att hela denna gasskyddsutrustning nu i stort sett är kassabel. Man har alltså att välja mellan att låta det gå utför år efter år på detta område eller att inom den anslagsram, som vi kunna bevilja civilförsvaret, avdela så stora belopp att det blir möjligt att förnya materielen i sådan takt att i varje fall vår beredskap på området uppehålls. Det är detta senare vi försöka göra.

Sedan vill jag tillägga att det är riktigt som herr Mannerskantz sade, att detta anslag tas i anspråk inte bara för att skaffa gasskyddsutrustning åt civilbefolkningen utan också för anskaffning av luftreningsaggregat och tätningsslister till skyddsrummen o. s. v., något som är nödvändigt för att folk skall kunna uppehålla sig i skyddsrummen utan att gasförgiftas.

Utskottets majoritet anför som skäl till den prutning med en miljon, som man har ansett sig böra förorda, att forskningar pågå som skulle göra det möjligt att ersätta det icke lagringsbeständiga gummit med ett lagringsbeständigt material. Utskottets tanke är uppenbarligen att man skall avvakta resultatet av dessa forskningar, innan man går in för någon mera omfattande nyanskaffning. Jag vill då omnämna, att forskningar under ganska lång tid bedrivits vid försvarets forskningsanstalt just i syfte att ersätta gummimaterialet med lagringsbeständig plast. Jag har här framför mig

Anslag till engångsanskaffning av materiel.

en promemoria, av vilken framgår att anstalten helt nyligen lyckats få fram ett material i plast, som ger bättre skydd än gummi, och som är smidigare och mera praktiskt samt därtill lagringsbeständigt. Det finns till och med en fabrik här i landet, som är beredd att omedelbart upptaga tillverkning av denna plast, om man bara kan få byggnadstillstånd för ett relativt litet bygge — det gäller 350 000 kronor. Men det är att märka att denna plast endast kan användas för tillverkning av gummikläder. Eftersom en plast är ett oelastiskt material, måste man i gasmaskerna alltså använda det elastiska gummit för att få gasmaskerna att fullständigt tätt sluta till om ansiktet. För närvarande finns ingenting som tyder på att man skall kunna framställa gasmasker av plast. När det gäller annan utrustning avse vid däremot att övergå till en lagringsbeständig vara.

Jag förstår alltså mycket väl att olika människor kunna komma till skilda resultat vid prövningen av en fråga som denna och hamna någon miljon högre upp eller längre ned. Jag vill alltså inte på något vis sätta mig på mina höga hästar och förklara att jag vid min avvägning i departementet har kommit till ett bättre och klokare resultat än statsutskottets majoritet vid sin avvägning gjort. Jag tror emellertid att det kan vara nyttigt för kammaren att veta, att om den av statsutskottets majoritet förordade nedskrivningen av anslaget vinner riksdagens bifall, betyder det att i nuvarande världspolitiska läge 110 000 C-gasmasker icke bli anskaffade, oaktat att dessa gasmasker i händelse av ett krigsutbrott skulle oundgängligen behövas för utdelning till den civilbefolkning, som skall leva i våra större städer.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Först finner jag det mycket angeläget att bekräfta vad inrikesministern här sade om anslaget på tilläggsstaten. Det var de första siffrorna i utskottsutlåtandet jag tog fasta på. Jag medger

också att statsrådets påpekande ställer siffrorna in i en annan dager. Däremot påverkas inte den uppfattning om prutningens storleksordning, som jag här förut har gjort gällande.

Inrikesministern har nu för oss beskrivit de faror civilbefolkningen kommer att ställas inför i händelse av ett krig, och jag tror att hans framställning i stort sett är riktig. Hade jag inte haft den uppfattningen, herr statsråd, skulle jag alls inte varit med om att tillstyrka det stora anslag utskottet förordar. Det gäller fortfarande en miljon, och jag skall be att få återkomma till den saken.

Herr statsrådet sade också, att utgifterna för vårt civilförsvar inte stå i proportion till de militära utgifterna. Jag hoppas verkligen att statsrådet inte menar, att hans mål är att driva upp civilförsvaret till samma kostnadsnivå som det militära försvaret nu uppvisar. Jag skulle vilja ge herr statsrådet en allvarlig uppmaning — så allvarlig som han själv vill ta den — att söka komma till rätta med de krav på anslag till försvaret, som generaler och amiraler framställa. Vill han försöka åstadkomma en utjämning den vägen, skall jag gärna gå med på att diskutera huruvida man inte skulle kunna göra någonting för det nu ifrågakommande ändamålet. Jag håller för troligt att en något större effektivitet skulle kunna vinnas på det sättet, men det skola herr statsrådet och regeringen visa innan jag är beredd att ändra inställning på denna punkt.

Jag har blivit övertygad om att kammaren bör följa statsutskottets majoritet. Nedprutningen med denna miljon kan nämligen vara en fingervisning för dem som ha att för Kungl. Maj:t framlägga sina petita på denna punkt och beträffande försvaret i övrigt. Jag vädjar till kammarens ledamöter att i detta avseende ta sig en funderare. Vi skulle visserligen riskera att få 110 000 gasmasker mindre, om kammaren tar mod till sig att följa statsutskottets majoritet. Mot denna uppgift är det emellertid intressant att ställa vad civilförsvarsstyrelsen själv säger. Styrelsen uttalar på s. 387

Anslag till engångsanskaffning av materiel.

i denna lunta, som herr statsrådet närmast är ansvarig för, följande: »För att täcka bristerna på gasskyddsmateriel enligt planen erfordras 22 335 460 kronor. Anskaffningen bör kunna uppdelas på 4 år.» Civilförsvarsstyrelsen är här redo att ta ett betydande ansvar, då den säger, att anskaffningen skall kunna uppdelas på fyra år. Om vi få krig nästa år, har civilförsvarsstyrelsen tagit ansvaret för att vi inte ha tillräckligt med gasmasker.

Hela denna fråga är en bedömningsfråga, och man har inte några fasta hållpunkter att gå efter. Man sitter vid ett skrivbord och gör upp planer och beräkningar, och jag tillät mig vid plenum i statsutskottet säga, att man ju kan göra beräkningar, som äro lika riktiga, vid det ena skrivbordet som det andra. Det är så det ligger till, herr statsråd, och här ha kammarens ledamöter själva att ta ståndpunkt. Nu tillhör ju inte civilförsvaret de exakta vetenskaperna, utan alla gränser äro praktiskt taget flytande, och man kan göra hur mycket och hur litet som helst. Vi ha, på sätt vi redovisat i statsutskottet, ansett det lämpligt att pruta en miljon, och jag tvekar inte att ännu en gång yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr ANDERSON, IWAR: Herr talman! Herr Karlsson i Munkedal har i viss mån förekommit mig. Vad som emellertid närmast uppkallade mig var inrikesministerns jämförelse mellan den militära budgeten och utgifterna till civilförsvaret. Jag har på utskottets tredje avdelning och även vid utskottsplena redan under fjolåret framhållit, att man inte bör glömma bort civilförsvaret, men jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på att utskottsmajoriteten tillstyrker alla andra anslag till civilförsvaret. Departementschefen begär anslag för impregnering och revidering av gasmaskbehållare, för impregnering och revidering av filter till luftreningsaggregat och för inköp av reservfilter till luftreningsaggregat. För sistnämnda ända-

mål beräknas en kostnad av 2 150 000 kronor. Vad vi pruta på är anslaget för omsättning av icke lagringsbeständig gasskyddsmateriel. Enligt inrikesministerns förklaring nyss skulle prutningen komma att leda till en minskning av antalet gasmasker med 110 000. Tydligt har inrikesministern räknat med att nedskärningen av anslaget bara skulle avse gasmaskerna, varför herr Mannerskantz nog har litet fel, när han säger, att prutningen skulle drabba även annan materiel än gasmasker. Det gör den efter vad jag kan förstå inte.

Jag är varm vän av civilförsvaret och har haft tillfälle att betyga detta tidigare, inte minst i statsutskottet, men när det gäller så avsevärda belopp som det här är fråga om och när det gäller att lägga ut beställningar på materiel, som man på förhand vet — vilket inrikesministern nyss givit belägg för — icke kan lagras mer än några år, tycker jag att det kan vara all anledning att tänka sig för, i synnerhet som det pågår forskning för att få fram en lagringsbeständig materiel. Visserligen säger inrikesministern, att man för närvarande — märk väl för närvarande — inte kommit till något resultat, men vi kunna väl åtminstone hoppas att man skall lyckas lösa detta problem, och då ställer sig saken helt annorlunda.

Vi ha, såsom herr Mannerskantz redan nämnt, haft en mycket intressant föredragning på tredje avdelningen av denna fråga, och därvid framgick ju att den tidigare eftersläpningen i fråga om denna materiel glädjande nog lättat, men jag vill inte sticka under stol med att de båda herrar, som voro uppe i utskottet, kraftigt betonade att det alltjämt föreligger stora brister. Eftersläpningen är emellertid på väg att avhjälpas, och jag har trots inrikesministerns måhända verkningsfulla anförande inte kunnat bibringas en annan uppfattning än att kammaren med rätt stort lugn kan följa utskottsmajoritetens förslag och göra denna inbesparing. Jag ber att i likhet med herr Karlsson i Munkedal få erinna om vad civilförsvarsstyrelsen har sagt på denna punkt.

Anslag till engångsanskaffning av materiel.

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Jag begärde ordet, när min ärade vän på bohuslänsbänken sade att äskandena från civilförsvarsstyrelsens sida och från departementets sida äro uppgjorda vid ett skrivbord och att man kunde göra upp dem lika bra vid ett annat skrivbord. Jag tror ju inte att det är skrivbordet det kommer an på, utan vilka som sitta vid skrivbordet. Jag vet precis när denna miljonprutning yxades till. Det var inte precis vid något skrivbord, utan det var vid tredje avdelningens arbetsbord, där vi ju egentligen inte skriva så mycket. Man tyckte att man i någon mån borde tillmötesgå motionärerna och slog till med denna minskning av anslaget på en miljon. Jag vet att herr Karlsson i Munkedal kanske skulle vilja ha något litet till, men denna summa är tillräcklig, om man nu skall använda detta ord, som vunnit en viss hävd här i kammaren. Men jag kan inte anse att propositionens belopp är tillräckligt, när man i civilförsvarsstyrelsen har uppgifter på hur många människor det gäller och hur organisationen skall se ut, som man har planlagt. Det går ju att med hjälp av de fyra enkla räknesätten räkna ut hur mycket materiel som går åt. Det är väl inte något deklarerande, att man råkat sitta vid ett skrivbord, när man gjort dessa uträkningar. Det blir väl inte bättre om man står eller går och gör dem. Här är det ju möjligt att direkt påvisa vad man skall ha för saker och ting. Vad som kan diskuteras är frågan om utrustningen, men när man bestämt den saken är det bara att multiplicera med det antal enheter som skall utrustas, och då är det väl ostridigt, att det inom avdelningen blivit klarlagt, att det föreligger brister. Vad vi i dag resonera om är egentligen bara hur lång tid det skall ta innan vi fyllt dessa brister, som äro direkt uträkningsbara. Det är inte något svårt matematiskt problem, som man behöver

sitta vid ett skrivbord och lösa, utan det kan man nästan räkna ut i huvudet.

Jag skulle vilja säga till herr Anderson i Arboga, som ju brukar vara mycket intresserad av att Kungl. Maj:ts förslag skola gå igenom, att om jag har uppfattat hans, som jag skulle vilja säga, beklagensvärda situation riktigt, så var anledningen till att han frångick Kungl. Maj:ts förslag just att experimenten med denna plastic ännu inte voro slutförda. Han ville avvakta resultatet av dessa experiment för att man skulle slippa skaffa icke hållbara gasmasker. Efter herr statsrådets anförande — av vilket framgick att man nu hunnit så långt i fråga om experimenterandet på detta område, att anslaget kommer att användas för anskaffande av sådant lagringsbeständigt plastmaterial — tycker jag emellertid att herr Andersons tveksamhet borde vika. Jag tycker att i varje fall de som inte ha sina namn under utskottsutlåtandet och därigenom äro bundna — de som skrivit under ett utskottsutlåtande brukar det ju vara svårt att få över på en annan linje — men som äro fångade av tanken att man inte nu bör skaffa fler gasmasker, som snart murkna sönder och måste ersättas med nya, inte längre behöva hysa farhågor i det avseendet efter de upplysningar herr statsrådet lämnat. Detta styrker mig ytterligare, herr talman, i den ställning jag tidigare intagit, vilken jag erkänner kan ha varit i viss mån tveksam just med hänsyn till den dåliga lagringsbeständigheten.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter

Om effektivisering av kustbevaknings- och livräddningstjänsten.

given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 177, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes här efter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 75.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 178—201.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 202.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för försvarets fabriksstyrelse;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till flygtekniska försöksanstalten m. m.; och

nr 64, i anledning av väckta motioner om utredning i syfte att möjliggöra prövning av återkrav av belopp, erhållet såsom ekonomiskt bistånd från utlandsmyndighet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om effektivisering av kustbevaknings- och livräddningstjänsten.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 65, i anledning av väckta motioner angående effektivisering av kustbevaknings- och livräddningstjänsten utefter våra kuster.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lundqvist* och *Mannerskantz* (I: 262) och den andra inom andra kammaren av herrar *Edström* och *Braconier* (II: 319), hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad i motionerna anförts, företaga en skyndsamt utredning av frågan om en effektivisering av kustbevaknings- och livräddningstjänsten utefter våra kuster.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 262 och II: 319 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *Mannerskantz*, som dock ej antytt sin mening.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Den blanka reservation, som jag har fogat till utskottsutlåtandet, innebär endast att jag skulle vilja uttala det önskemålet, att något av de statsråd, som beröras av bevaknings- och tulltjänsten vid våra kuster, lotsverket eller andra myndigheter måtte ta initiativet till en bättre samverkan än som för närvarande förekommer mellan olika kustbevakningsmyndigheter och livräddningstjänsten.

Det var under min tid som statsrevisor som vi uppmärksammade att en dylik samordning inte förefinns. En inbördes aggressivitet försvårar också i viss mån samarbetet på detta område. Initiativet bör komma uppifrån, och jag vet inte vilket departement som närmast skall vara det som håller i skaffet, men

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m.

det borde man väl kunna komma överens om inom regeringen, så att en sådan samverkan, som förordats i den av mig väckta motionen, kan komma till stånd. Jag tror också att det skall vara möjligt att finna några goda uppslagsändar till åtgärder i detta avseende ur statsrevisorerernas berättelse för som jag tror år 1946.

I föreliggande ärende har jag, herr talman, inte något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till lag angående nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag m. m., såvitt propositionen icke angår lagförslaget, jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till lag angående nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag m. m. i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet ävensom i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med för-

slag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m., såvitt propositionen angår dels personalförteckning och avlöningsstat för riksskattenämnden, dels ock anslag under sjunde huvudtiteln, jämte i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till indextillägg å folkpensioner samt anslag till särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition nr 70 med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Under punkterna 88 och 91 av femte huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1951/52 såsom förslagsanslag anvisa dels till Indextillägg å folkpensioner 68 000 000 kronor, dels ock till Särskilda bidrag till änkors och invaliders barn m. m. 7 200 000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t genom en den 9 februari 1951 dagtecknad proposition, nr 70, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

2) lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn; samt

3) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen;

dels ock, med ändring av vad därutinnan i årets statsverksproposition under femte huvudtiteln, punkten 88, hemställts, för budgetåret 1951/52 anvisa

till Indextillägg å folkpensioner ett förslagsanslag av 102 000 000 kronor.

I propositionen hade föreslagits vissa ändringar i folkpensioneringslagen i syfte att möjliggöra tätare utbetalningar av de indextillägg, som enligt beslut av 1950 års riksdag skulle utgå å folkpensionerna. Sålunda hade förordats, att pensionspristalet — det tal som vore avgörande för indextilläggens storlek och som enligt gällande lag skulle fastställas endast en gång om året — i fortsättningen skulle fastställas i varje kvartals första månad med giltighetstid för därpå närmast följande tre månader samt att indextilläggen skulle utbetalas månadsvis samtidigt med folkpensionen i övrigt. Vidare hade förordats, att indextilläggen lagtekniskt ej längre skulle ha karaktär av fristående tillägg utan att indexförhöjningen skulle få utgöra del av vederbörande pensionsförmån.

I anledning av propositionen hade inom riksdagen väckts två motioner, nämligen nr 347 i första kammaren av herr *Persson, Ola*, m. fl., och nr 453 i andra kammaren av herr *Karlsson i Stuvsta* m. fl.

I motionerna, som voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen skulle besluta bemyndiga Kungl. Maj:t att vid fastställandet av pensionspristalet för innevarande halvår bestämma detsamma till 130 och att följaktligen indextillägget skulle utgå med 30 procent.

Före propositionens avlämnande hade vid innevarande års riksdag väckts motionerna i första kammaren nr 221 av av herr *Ohlén* m. fl. och nr 283 av herr *Bengtson* samt i andra kammaren nr 291 av herr *Ohlén* m. fl.

I motionerna I: 221 och II: 291, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville

1) för sin del antaga sådana ändringar i folkpensionslagen, att pensions-

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m. pristalet fastställdes kvartalsvis samt att indextillägget utginge i form av en förhöjning av det månatligen utgående pensionsbeloppet; samt

2) för sin del antaga sådana ändringar i folkpensionslagen, att indextillägget lagtekniskt bleve en del av den tilläggsberättigade förmånen.

I motionen I: 283 hade yrkats, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära skyndsamt utredning samt förslag om höjning av folkpensionernas grundbelopp.

Propositionen nr 70 hade, i vad angick anvisande av anslag, hänvisats till statsutskottet. Propositionen i övrigt ävensom motionerna hade hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hade ovan omnämnda i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln upptagna punkter ävensom propositionen nr 70 och de i ämnet väckta motionerna hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott, vilket utskott i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen med avslag å motionerna I: 347 och II: 453 måtte antaga genom förevarande proposition, nr 70, framlagda förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

2) lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn; samt

3) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen;

B. att riksdagen måtte för budgetåret 1951/52 under femte huvudtiteln anvisa

1) till Indextillägg å folkpensioner ett förslagsanslag av 102 000 000 kronor; samt

2) till Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. ett förslagsanslag av 7 200 000 kronor;

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m.

C. att motionerna I: 221 och II: 291 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt; samt

D. att motionen I: 283 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat:

»Såsom i motionen I: 283 framhållits och jämväl i förenämnda motioner I: 347 och II: 453 påtalats har den ekonomiska utvecklingen sedan år 1946 varit ogynnsam för folkpensionärerna. Indexregleringen syftar visserligen till att upprätthålla pensionsförmånernas realvärde, men det torde kunna ifrågasättas om pensionsförmånerna numera möjliggöra för en pensionstagare att erhålla en någorlunda tillfredsställande existens på pensionen. Vid bedömandet huruvida en höjning av dessa förmåner — utöver vad som betingas av indexregleringen — kan komma till stånd måste emellertid en rad olika faktorer beaktas. Bland annat måste sålunda hänsyn tagas till, förutom det ekonomiska läget och befolkningsutvecklingen, andra redan beslutade eller planerade reformförslag av kostnadskrävande natur. Såsom av årets riksdagsberättelse framgår har chefen för finansdepartementet i juni 1950 tillkallat sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående den ekonomiska långtidsplaneringen på det samhällsekonomiska och statsfinansiella området. Utredningen har betingats bland annat av behovet av aktuella beräkningar avseende möjligheterna för det fortsatta reformarbetet inom socialpolitiken. De sakkunniga beräkna slutföra sitt uppdrag under första hälften av innevarande år. Då resultatet av nämnda utredning föreligger torde förutsättningar finnas för ett bedömande huruvida utrymme finnes för en ytterligare höjning av pensionsbeloppen. Med hänsyn härtill synes framställning om särskild utredning av förevarande spörsmål icke nu böra göras.»

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Hallagård* och *Rubbestad* ansett, att utlåtandet bort ha-

va den ändrade lydelse, reservationen visade. Det av reservanterna föreslagna utlåtandet skilde sig från utskottets utlåtande allenast därutinnan, att det nyss återgivna stycket av motiveringen utbyttis mot ett uttalande av följande lydelse:

»Såsom i motionen I: 283 framhållits och jämväl i förenämnda motioner I: 347 och II: 453 påtalats har den ekonomiska utvecklingen sedan år 1946 varit ogynnsam för folkpensionärerna. Indexregleringen syftar visserligen till att upprätthålla pensionsförmånernas realvärde, men det torde med fog kunna ifrågasättas om icke en höjning av folkpensionernas grundbelopp erfordras för att en pensionstagare skall erhålla en någorlunda tillfredsställande existens på pensionen. Vid bedömandet huruvida en sådan höjning kan komma till stånd måste emellertid en rad olika faktorer beaktas. Bland annat måste sålunda hänsyn tagas till, förutom det ekonomiska läget och befolkningsutvecklingen, andra redan beslutade eller planerade reformförslag av kostnadskrävande natur. Såsom av årets riksdagsberättelse framgår har chefen för finansdepartementet i juni 1950 tillkallat sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning angående den ekonomiska långtidsplaneringen på det samhällsekonomiska och statsfinansiella området. Utredningen har betingats bland annat av behovet av aktuella beräkningar avseende möjligheterna för det fortsatta reformarbetet inom socialpolitiken. De sakkunniga beräkna slutföra sitt uppdrag under första hälften av innevarande år. Sedan resultatet av nämnda utredning föreligger och om därvid förutsättningar finnas för en höjning av folkpensionens grundbelopp förutsätter utskottet att de i motionen I: 283 framförda synpunkterna vinna beaktande.»

Herr **PERSSON, OLA**: Herr talman! Om man delar upp folkpensionen, visar det sig att år 1946, då beslutet fattades om den nya reformen, tillerkändes ensamstående pensionär en ålderspension av 2 kronor 74 öre per dag eller 1 000

kronor per år. Åren 1948 och 1949 utbetalades ett dyrtidstillägg av 50 kronor per år, d. v. s. 14 öre per dag. År 1950 beslutade riksdagen införandet av indextillägget, vilket för nämnda år gav endast 5 procent, eller 50 kronor för hela året och 14 öre per dag.

Från år 1946 till år 1951 ha sålunda folkpensionerna kompenserats för levnadskostnadsökningen med 14 öre per dag för ensamstående ålderspensionär, och denne har haft att klara sig fram med 2 kronor 88 öre per dag. År 1946 tillerkändes makar med en ålderspension av vardera 800 kronor om året, eller 2 kronor 19 öre per dag, och under åren 1948—1950 ett tillägg av 11 öre per dag. Det blir 2 kronor 30 öre per dag.

Här bortser jag från bostadstilläggen. I bostadsgrupp 1 skall pensionären på här nämnda dagsbelopp bestrida sina bostads- och bränslekostnader, och denna grupp utgör det stora flertalet pensionärer. De som uppbära bostadstillägg avses därmed få täckning för merutgifterna för bostad och bränsle på de dyrare bostadsorterna.

Borttagandet av livsmedelsrabatterna för folkpensionärerna vid årsskiftet 1947/48, då den nya lagen trädde i kraft, innebär att den undersökning, som skedde för att utröna levnadskostnadsstegringarna från juni 1946, då pensionsreformen beslutades, och fram till sista kvartalet 1947, gav till resultat, att 4,9 procent skulle läggas till grund för dyrtidstillägget på folkpensionerna för år 1948. Om hänsyn tagits till de slojade livsmedelsrabatterna för pensionärerna, skulle levnadskostnadsstegringen ha uppgått till 12,1 procent. Dyrtidstilläggen för åren 1948 och 1949, som fixerades till 5 procent, och sedermera indextillägget på 5 procent för år 1950, ha icke kunnat anses utgöra nödig kompensation till dessa gamla människor för den undan för undan inträdda fördyringen av deras levnadskostnader. Minst 7 procent av folkpensionärernas levnadskostnadsökning överfördes sålunda på dem själva att betala utan att de erhöilo någon kompensation.

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m.

Till detta kommer också upptäckten, att levnadskostnadsindex skulle vara mellan 3 och 4 procent för lågt räknat, vilket sålunda även inverkat till folkpensionärernas nackdel.

Det är därför påvisbart, att folkpensionärerna icke erhållit någon kompensation för 11—12 procent av levnadskostnadsökningen och att de i detta avseende hela tiden släpat efter.

Så registrerades pensionspristålet för år 1950 till 108, vilket blev bestämmande för att sätta indextillägget till 5 procent under samma år. Dessa 8 procent i pensionspristålet tillsammans med de 12 procent, som släpa efter, utgjorde underlaget för vårt krav i föl om 20 procents indextillägg. Sedan detta krav ställdes ha så omfattande prisstegringar inträffat, att det erfordras minst 30 procents indextillägg för att återställa det ursprungliga realvärdet av folkpensionen. Föreliggande förslag till bestämmelser om att levnadskostnaderna skola fastställas varje kvartal och att indextillägget skall utbetalas varje månad är ett betydande framsteg för att i någon mån hinna med i prisstegringstakten.

Vi ha vidare i vår motion ställt frågan om nödvändigheten av att höja grundpensionerna till en nivå, som ger folkpensionärerna en tryggare ålderdom. Denna angelägenhet blir allt mer aktuell, då det visar sig att folkpensionärerna icke kunna klara sig på de nuvarande pensionsbeloppen.

Utskottet har till vårt krav, att pensionspristålet skulle sättas till 130 för första halvåret 1951, sagt att det icke kan komma i fråga att förorda, att pensionspristålet skall fastställas till ett visst på förhand angivet tal. Till frågan om höjning av grundpensionerna säger utskottet bland annat: »Indexregleringen syftar visserligen till att upprätthålla pensionsförmånernas realvärde, men det torde kunna ifrågasättas om pensionsförmånerna numera möjliggöra för en pensionstagare att erhålla en någorlunda tillfredsställande existens på pensionen.» Men så anser utskottet att man får ställa det hela på framtiden.

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m.

Häremot vill jag invända, att om vi äro medvetna om att för folkpensionärernas vidkommande 12 procent äro borträknade genom slopandet av de tidigare subventionerna å livsmedel för folkpensionärer och felräkningen av levnadskostnadsindex, så bör saken vara enkel att klara av. Socialstyrelsens kvar-talsindex bör sålunda höjas med 12 procent för att kunna anses svara mot ett bibehållande av folkpensionens realvärde. En höjning av folkpensionens grundbelopp bör göras till föremål för undersökning snarast möjligt.

Herr talman! Även om Kungl. Maj:t kommer att fastställa pensionspristalet för första halvåret 1951 till 115, vilket ställts i utsikt, och indextillägget för ensamstående pensionär kommer att bli 41,1 öre och för makar 32,9 öre per dag vardera, så går det säkerligen inte att få dessa folkpensionärer att tro, att denna kompensation skulle vara tillräcklig för att bevara folkpensionens realvärde jämfört med juni månad 1946, då folkpensionsreformen beslutades. Den saken ligger så till att den både syns och känns.

Under punkten A i utskottsutlåtandet ber jag att få yrka bifall till våra motioner I: 347 och II: 453, i vilkas kläm hemställes att riksdagen måtte besluta bemyndiga Kungl. Maj:t att vid fastställandet av pensionspristalet för innevarande halvår bestämma detsamma till 130 och att följaktligen indextillägget skall utgå med 30 procent.

Under punkten D komma vi att rösta för reservationen till förman för motionen I: 283.

Herr BENGTON: Herr talman! I den föreliggande frågan har jag ingen från utskottets avvikande mening beträffande utbetalandet av indextillägget på folkpensionerna. Jag har emellertid väckt en motion om möjlighet att höja folkpensionernas grundbelopp.

Redan när de nu utgående pensionerna skulle fastställas uttalade man, att den visserligen betydande förbättring, som då genomfördes, knappast kunde vara fullt tillfredsställande, och departements-

chefen sade vid det tillfället, att pensionsbeloppen åtminstone på de billigaste orterna skulle lämna möjlighet till upprätthållande av en om ock låg så dock icke ovanlig levnadsstandard.

Det var alltså redan då klart, att man gärna skulle förbättra folkpensionerna, så snart det blev möjligt. Detta har icke skett. Utöver detta skulle jag vilja framhålla, att folkpensionärerna borde ha del i den ökade nationalinkomsten. Vi borde ju rimligen uttala vår tacksamhet mot folkpensionärerna, som under ett strävsamt liv byggt upp den produktionsapparat, vars fördelar vi nu åtnjuta. De böra, även om de nu avslutat sitt livsverk, vara fullt berättigade att få del av den ökade nationalinkomsten. Nationalinkomstens ökning var förra året omkring 5 procent mot normalt 3 under mellankrigsåren. Dessa förhållanden tala ju för att man, oavsett hur penningvärdet utvecklats, skulle ha höjt folkpensionernas grundbelopp.

Beträffande själva indextilläggen innebära de belopp som nu utgå en formell rättvisa, men jag tror att alla ha en känsla av att dessa summor knappast äro tillfredsställande. Utskottet konstaterar, att den ekonomiska utvecklingen sedan 1946 har varit ogynnsam för folkpensionärerna. I fortsättningen säger utskottet emellertid, att en utredning redan är tillslagt och kommer att lägga fram sitt förslag och att det därför är obehövt med en ny utredning.

Den uppfattningen kan jag kanske också ansluta mig till. Men det hindrar inte, och däri ligger skillnaden mellan utskottets utlåtande och den reservation som är avgiven av herrar Hallagård och Rubbestad, att vi här vilja ha en mera positiv skrivning. Utskottet säger, att så snart utredningen framlagt sitt resultat, torde förutsättningar finnas för ett bedömande av huruvida utrymme finnes för en höjning av grundbeloppen, medan vi i stället ha velat uttrycka oss mera positivt, att sedan resultatet av utredningen föreligger och om därvid förutsättningar finnas för en höjning av folkpensionens grundbelopp, förutsätter utskottet att de i motionen I: 283 fram-

förda synpunkterna vinna beaktande. Vi önska alltså, att man i varje fall skall göra ett mera positivt uttalande än utskottet föreslagit.

Vad beträffar herr Perssons yrkande att vi skulle fastställa pensionspristalet till 130, skulle jag gärna vara med på syftet, att vi nu skulle ge folkpensionärerna ett bättre indextillägg, men det är ju dock en oriktig konstruktion att vid indexberäkningar på det sättet fastställa ett bestämt tal. Låt oss säga att levnads-kostnadsstegringarna fortsätta och att vi komma upp till kanske 140, innan riksdagen hinner ytterligare taga ställning till saken, då skulle ju folkpensionärerna komma i sämre läge genom att man fastställt ett fixt tal. Därför anser jag inte den vägen framkomlig.

Herr talman! Man kan väl konstatera, att folkpensionärerna ha det svårt med sin ekonomi och att de ständiga prishöjningarna träffa dem hårt. Jag befarar att deras levnadsstandard nu ligger så lågt, att en hel del av dem kommer under existensminimum. En pensionär i den lägsta bostadskostnadsgruppen, som inte har bostadstillägg, får 1 000 kronor om året, och det är väl inte många, som skulle vilja försöka konstruera en budget, som ger möjlighet att existera drägligt på ett belopp av 1 000 kronor om året. Vi ha här bara velat göra ett mera positivt uttalande. Det kanske kan ge en liten hoppets glimt till folkpensionärerna om en bättre ekonomi. Våra 800 000 eller fler folkpensionärer äro förtjänta av en sådan glimt om att det finns någon möjlighet för oss att kunna förbättra deras villkor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring som är föreslagen i den av herrar Hallagård och Rubbestad avgivna reservationen.

Herr NORMAN: Herr talman! När herr Persson här yrkat bifall till sin motion, kanske jag skall förklara, hur vi inom utskottet ha sett på sammanhanget mellan lagtexten och yrkandet i denna motion om att riksdagen skulle bemyndiga

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m. Kungl. Maj:t att fastställa pensionspristalet till ett visst bestämt procenttal.

I 11 § stadgas det, hur det skall gå till när indextillägget skall beräknas, och vi ha ansett, att det korresponderar dåligt med en sådan lagtext, om man med bibehållande av densamma ger Konungen ett bemyndigande, som innebär att Kungl. Maj:t inte skall bry sig om det resultat som man kommer till genom att följa de förutsättningar som äro angivna i 11 §. I utskottet ansågo vi, att det rådde ett så nära sammanhang mellan dessa spörsmål, att ett tillgodoseende av motionärernas förslag i detta fall riktigast och kanske nödvändigtvis måste ske genom en ändring i lagtexten. Detta är alltså utskottets inställning på den punkten.

Det är klart att man kan använda den taktik som herr Persson tillämpade och påvisa, hur liten ökning per dag, som folkpensionärerna få genom indextillägget, för att understryka att folkpensionärerna inte få så mycket som de borde ha. Som totalsumma blir det ju väldiga belopp, men för den enskilde pensionären blir det ganska litet. Det finns dock ett klart syfte att återställa folkpensionernas realvärde till det som en gång beslutats. När man inte fram till det resultatet nu genom att följa grunderna för beräkning av pensionspristalet, måste man väl angripa utgångspunkterna i just det avseendet, och anser man i allmänhet att folkpensionärerna få för liten del av välståndsökningen — det var ju den tanke som herr Bengtson framförde — så är det ju riktigast att angripa själva grundpensionen och inrikta sig på att få den höjd.

Utskottet har inte velat ge några halva löften i det fallet, emedan det är så mycket som här måste bedömas. Vi ha ansett, att när den återropade utredningen blir klar, kunna vi få en bättre översikt än vi nu ha över möjligheterna att tillgodose olika önskemål beträffande den sociala omvårdnaden. Det är alldeles tydligt, att kravet att tillgodose folkpensionärerna är alldeles särskilt behjärtansvärt, men det finns många, många andra som komma att ropa högt

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m.

och vilkas behov det också är synnerligen viktigt att tillgodose. Att redan nu ge en liten vink om att nog skola vi ordna det här bättre, det har utskottsmajoriteten icke ansett försvarbart. Vi skola icke ge några halva löften utan att veta när och i hur stor utsträckning de kunna infrias.

Det har varit utskottsmajoritetens ståndpunkt i detta fall, och med hänvisning till vad som motiverat den hemställer jag om bifall till utskottets utlåtande.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att ställa något yrkande vid detta utskottsutlåtande utan endast för att rikta en vädjan till socialministern, som jag ser följer förhandlingarna här i kammaren.

Det är ju så, att kammaren, som det sammansatta stats- och andra lagutskottets ordförande sade, genom de åtgärder som nu skola beslutas syftar till att återställa folkpensionernas realvärde. Men det finns en grupp av medborgare i detta land, som faktiskt har det ännu sämre ställt än folkpensionärerna. Jag syftar på vissa grupper av livräntetagare, som i arbetet eller på annat sätt ha fått sin arbetsförmåga inskränkt med 40, 45 eller 50 procent och kanske därutöver. De ha fått någon liten förbättring för ett par år sedan, men den förbättringen blev inte så stor som man hade hoppats, utan den blev i verkligheten mycket liten.

Jag känner personligen ett par fall, som faktiskt äro rent av upprörande. Båda två voro med på nödhjälpsarbetena på 1930-talet och råkade ut för svåra olyckshändelser. Den ene förlorade högra armen och den andre en del av vänstra armen. På den tiden var det ju aldrig tal om att de skulle kunna omskolas och sättas in i produktionen på nytt, utan de fingo försöka dra sig fram så gott de kunde. De fingo i varje fall inga nämnvärda inkomster av sitt arbete, och i stort sett är deras ställning fortfarande likadan. Jag vet att socialministerns hjärta klappar varmt också

för dessa grupper. Jag inser att det inte är någon lättvindig sak ens att motivera om hjälp till dessa livräntetagare, emedan saken är så invecklad. Det finns många andra grupper, som ha liknande ersättningar, och därför är det ingen lätt uppgift. Men då nu en välbefärlig förbättring ges till folkpensionärerna, vill jag, som sagt, begagna tillfället att rikta en vädjan till socialministern att försöka få till stånd en förbättring i villkoren åtminstone för de sämst ställda av livräntetagarna.

Herr talman! Det var endast detta ärende jag hade då jag begärde ordet.

Herr statsrådet MÖLLER: Herr talman! Till den siste ärade talaren vill jag endast säga, att det spörsmål som han här väckt naturligtvis kan tagas upp till omprövning och att det säkert är förtjänt av det också.

I fråga om det ärende som här diskuteras är det självklart, att det vore mycket önskvärt, att man möjligen kunde förbättra folkpensionärernas ånkomster i förhållande till den ökade realinkomsten för andra grupper av medborgare. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att det ju praktiskt taget endast är folkpensionärernas förmåner, som ha blivit indexreglerade, så att det utgår automatiska tillägg, om prisstegringarna bli av en viss storleksordning, under det att barnbidragen och andra betydande ting, t. ex. bostadsrabatterna, icke äro indexreglerade. I dessa senare fall sjunker alltså värdet av förmånerna, så snart penningvärdet försämras. Skulle man indexreglera även barnbidragen och andra liknande ting — jag tänker då särskilt på bostadsrabatterna — så är det ju inget tvivel om att statens utgifter för dessa ändamål skulle växa högst betydligt. Om man skall överväga dessa frågor, måste man emellertid enligt min mening se dem i ett sammanhang.

När man nu — och det finns fullt fog för det — uttalar sig om folkpensionärernas låga inkomster och hur svårt de över huvud taget ha att kunna reda sig, så kan jag dock icke underlåta att

påpeka, att de svenska folkpensionerna alltjämt äro större än motsvarande förmåner för åldringar i något annat land. Det kan hända, att det finns en eller annan stat i Amerika, där förmånerna äro större, men då vill jag fästa uppmärksamheten på att dessa förmåner i regel äro baserade på att vederbörande själva och deras arbetsgivare få betala avgifter, som väsentligen täcka de utgifter man har för att betala folkpensionerna. Vilket land jag än jämför med ligga annars de svenska pensionerna i överkant, och även om den i dagens tidningar nämnda ökningen av folkpensionerna i England till om jag minns rätt 50 shilling i veckan för äkta makar och 30 för ensamstående genomföres — vilket man ju utan vidare kan räkna med — komma de svenska pensionerna med dyrtidstilläggen inberäknade att ligga något högre. I vissa fall blir kanske skillnaden inte så stor, men på de orter, där man har bostadstillägg, komma de alltjämt att ligga väsentligt över de engelska pensionerna. I Stockholm få t. ex. två äkta makar med den högsta statspensionen och dessutom kommunala tillägg från statens sida 2 400 kronor och därjämte i dyrtidstillägg 240 eller möjligen 320 kronor. De få alltså minst 2 640 kronor. De 50 shilling i veckan, som de engelska folkpensionärerna nu skola få, motsvara 1 885 kronor i svenskt mynt. Så stor är skillnaden åtminstone för en del av våra folkpensionärer.

Jag förstår mycket väl, att här är en stark tävlan om folkpensionärernas gunst. I fråga om kommunisterna är det ju uppenbart. Här fastställer riksdagen det ena året vissa bestämde grunder för hur dyrtidstilläggen skola beräknas och utgå, och eftersom man kan på förhand säga, att åtminstone för det första kvartalet i år prisstegringarna icke komma att avspegla någon höjning med 30 procent, i varje fall jämfört med juni 1946, begära de att riksdagen skall strunta i alla grunder, som vi skrivit in i lag, och fastställa ett pristal på rak arm — bara därför att kommunisterna försäkra, att det är ungefär vad som behövs.

Den gamla tvisten om huruvida sub-

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m.

ventionerna, som en gång i tiden avskrevos, skola räknas in här, vill jag inte dra upp igen, men jag tycker att det kan vara lika viktigt att understryka, att våra pensionärer faktiskt ha det bättre än pensionärerna i något annat land, mig veterligen, som att understryka hur eländiga och föraktliga våra folkpensioner egentligen äro. Det kunde talas om eländiga pensioner i början på 1930-talet, då de voro 210 kronor för kvinnor och 225 kronor för män, och vi kunde använda sådana uttryck ännu när vi på 1930-talet hade genomfört den första mera betydande folkpensionsreformen. Men jag tycker inte längre att det är befogat vare sig att väcka förhoppningar som icke kunna infrias eller att laborera med allehanda talesätt, som innebära att våra pensioner i själva verket ändå äro förfärligt usla.

Hur stort index blir efter den 1 juli, vågar jag icke spå någonting om, men man räknar med att det index som nu kommer att fastställas kommer upp till åtminstone 15 procent och att pensionärerna följaktligen få 150 kronor för år på sin tusenlapp. Det är faktiskt inte så dåligt. Det är visserligen sant att beloppet ofta nog inte räcker till för den enskilde pensionären, men jag får säga till herr Bengtson, att jag nog tror att landsbygdens befolkning i stort sett reder sig på sina pensioner, även om det är nödortfigt — det ligger i sakens natur. Det är inte för mycket att säga, att vi i alla fall kunna vara ganska tacksamma över att vi lyckats få de folkpensioner som vi nu ha.

Herr PERSSON, OLA: Herr talman! Till utskottets talesman herr Norman ber jag att få säga, att förslaget i vår motion icke på något som helst sätt innebär någon förändring i någon lagtext och att vi följaktligen kunnat framställa detta förslag utan att på något sätt göra några ändringar i den.

Socialstyrelsen håller ju nu på att räkna ut index för mars månad. Den kommer väl sedan att överlämna resultatet till regeringen, regeringen kommer att fastställa pensionspristalet någon av de

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m.

närmaste dagarna, och på det talet skall indextillägget för första halvåret 1951 grundas. Vi ha avsett, att sedan detta resultat blivit känt, skulle pristalet fyllas ut till 130 i anledning av de förhållanden som vi påvisat, nämligen att indextillägget har varit och är för lågt beräknat, därför att livsmedelsrabatterna och felräkningen av index ha medfört ett större bortfall i detta avseende.

Till socialministern skulle jag vilja säga, att det icke funnits någon avsikt att framställa de svenska folkpensionerna som alldeles särskilt usla i förhållande till pensionerna i utlandet, utan avsikten är att föra fram pensionärernas bekymmer. Jag tror att de ha alldeles tillräckligt stora svårigheter att draga sig fram för att det skall vara fullt berättigat, att riksdagen, som skall fatta beslut i saken, tar nödig hänsyn till detta och försöker skapa sig en smula förståelse för de utomordentliga bekymmer, som föreligga för folkpensionärerna. I stället tycks det vara så, att riksdagsmän med ett arvode av i runt tal 33 kronor per dag konstatera, att de icke kunna klara sig på det utan kräva att få mera betalt för att kunna existera, medan de här slå sig för sitt bröst och säga, att folkpensionärer som ha 2:30 om dagen, d. v. s. ett belopp som är mindre än en ordinär timlön, nu skola leva på detta. Jag tänker närmast på bostadsgrupp I. Bara det att man skall skaffa bränsle en sådan här vinter till bostaden på en folkpension, som går upp till i runt tal 2:30 kronor per dag med indextillägg, bör ju vara tillräckligt för att åtminstone vi här i riksdagen skola begripa, att det måste vara alldeles utomordentliga bekymmer för att kunna draga sig fram på en sådan inkomst. Och begriper man det, då må det också anses befogat, att man i en sådan situation föreslår ett provisorium, som vi ha gjort nu, tills frågan om en höjning av grundpensionsbeloppen kan lösas.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr HALLAGÅRD: Herr talman! Man kanske inte bör förväna sig över att folk-

pensionärerna i viss mån kunna känna sig tillbakasatta med den kompensation de skulle få enligt utskottets och Kungl. Maj:ts förslag. Det är förklarligt om de känna det så, ty de bli inte tillgodosedda i samma mån som andra grupper i vårt land, löntagare och dylika.

Nu skall man emellertid avvakta resultatet av den utredning som pågår, och därvidlag ha herr Rubbestad och jag i vår reservation endast velat föra fram en motivering, som avviker från de uttalanden på den punkten, som utskottet gjort. Utskottets ärade ordförande sade, att utskottet inte velat ge några halva löften till folkpensionärerna om förbättring av pensionerna, och det är ju förklarligt att man vill ställa sig avvaktande till den kommande utredningens resultat. I utskottets motivering har framhållits mitt på sidan 18: »Då resultatet av nämnda utredning föreligger torde förutsättningar finnas för ett bedömande huruvida utrymme finnes för en ytterligare höjning av pensionsbeloppen.»

Detta uttalande förefaller dock oss reservanter vara en smula för vagt, och vi tycka, att utskottet borde ha kunnat kosta på sig ett mera positivt uttalande. Vi ha i den punkten av vår reservation sagt, att »sedan resultatet av nämnda utredning föreligger och om därvid förutsättningar finnas för en höjning av folkpensionens grundbelopp, förutsätter utskottet att de i motionen I: 283 framförda synpunkterna vinna beaktande».

Vi ha endast velat göra detta uttalande till den kraft och verkan det hava kan, och det förefaller mig som om kamraren borde kunna kosta på sig att bifalla reservationen. Den innebär inte något annat, än att om förutsättningar komma att finnas för att höja folkpensionernas grundbelopp, bör också förslag i den riktningen snarast möjligt framläggas.

Herr BENGTSO: Herr talman! Med anledning av det uttalande, som herr socialministern gjorde om folkpensionernas storlek i allmänhet och om att det

finns en del andra sociala bidrag, som inte hade höjts eller blivit indexreglerade, vill jag betona, att det är väl vad som allmänt befaras av den engångsförskjutning, som numera sker beträffande löner och priser, att det just blir de sociala bidragen som bli lidande på detta. Jag vet inte i det sammanhanget, hur det egentligen skall bli med socialvården. Tänka vi oss att bidragen på detta område realiter komma att sjunka, så blir det också en sänkning av den sociala standarden. Jag vet, att socialministern har gjort så mycket på olika sociala områden och inte minst för folkpensionerna, att man får hoppas, att det blir någon förändring i alla fall till det bättre även om inte vår reservation bifalles.

När socialministern sedan meddelade, att vi ha det bättre med folkpensionerna i Sverige än i andra länder, är detta ju riktigt. Men man får väl också säga, att vi tidigare med en viss stolthet ha visat att Sverige är ett föregångsland i fråga om sociala åtgärder. Det kan hända, att om vi inte se upp i tid så kanske vi inte längre kunna göra anspråk på att vara ett föregångsland på det sociala området.

Vidare sade socialministern, att det tydligen råder en tävlan om folkpensionärernas gunst. Jag vet inte om även jag skulle innefattas däri därför att jag nu yrkat på grundbeloppens eventuella höjning, men annars vill jag bara erinra om att från vårt partis sida ha vi ända sedan partiet började sin verksamhet alltid haft den åsikten, att det måste ordnas med tillfredsställande folkpensioner. Därför kan jag också säga, att det inte har skett någon åsiktsändring beträffande den saken ifrån vår sida.

När utskottets ärade ordförande nyss sade, att vi här i landet skola återställa folkpensionernas realvärde genom indextilläggen, vill jag referera vad som säges i utskottets utlåtande på sidan 16. Det heter där, att då nu gällande bestämmelser om indexreglering av folkpensionerna år 1950 antogs av riksdagen, uttalade sammansatta stats- och andra lagutskottet — och detta uttalan-

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m.

de godkändes av riksdagen — att »de erinringar, som främst kunde göras mot förslaget avsåge enligt utskottets mening förslagets verkningar vid en mera avsevärd stegring av levnadskostnaderna; skulle en dylik stegring inträda kunde förhållandena påkalla, att hela systemet för indexregleringen bleve föremål för en omprövning».

Ja, men i den situationen befinna vi oss väl i dag! Det har uppenbarligen blivit en så pass avsevärd stegring, att om man skulle följa riksdagens uttalande då, så skulle vi nu vara mogna att gå till en fullständig omprövning av detta system.

Det har vidare talats om dessa halva löften, som skulle ges enligt den formulering reservanterna föreslagit. Jag får säga, att man nog är ganska njugg på löften, om man vill påstå att det är några farliga utfästelser som där göras. Det står uttryckligen i reservationen att »om därvid förutsättningar finnas för en höjning av folkpensionens grundbelopp» skola de beaktas. Jag kan inte inse att detta är något så särskilt farligt löfte att ge, och jag tror inte att folkpensionärerna skulle bli så glada, om de skulle finna att riksdagen inte kan kosta på ens detta lilla uttalande.

Både utskottets ordförande och herr Karlsson i Munkedal ha fört på tal vissa andra grupper, vilka också ha det besvärligt. Jag vill bara i fråga om detta konstatera, att jag helt kan hålla med om att livräntetagarna böra få det bättre. Men det förhåller sig därmed så, som det alltid plägar göra, att man inte förbättrar folkpensionärernas läge genom att anföra att det finns en del andra grupper, som också ha det svårt. Vi må gärna ta upp dessa frågor i sitt sammanhang, men det gör egentligen ingen åtskillnad när det gäller folkpensionärernas ställning.

Med det sagda, herr talman, ber jag att få vidhålla yrkandet om bifall till reservationen.

Herr OHLON: Herr talman! Socialministern fällde nyss ett yttrande om att

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m.

här försiggår en ohejdad tävlan om folkpensionärernas gunst. Var och en talar naturligtvis med utgångspunkt från sin egen erfarenhet och sina egna intentioner. Jag skall därför inte närmare gå in på att diskutera uttolkningen av vederbörandes bevekelsegrunder. Jag vill endast uttala min glädje och tillfredsställelse över att vi ha nått så långt som vi ha gjort i fråga om folkpensionerna i dag.

Redan förra året motionerades från folkpartihåll om sådana ändrade grunder i folkpensionslagen, att pensionspristålet skulle fastställas kvartalsvis, att indextillägget skulle utgå månatligen och att indextillägget skulle bli en del av den lagtekniskt berättigade förmånen. Vi kommo tillbaka med denna motion i början av årets riksdag, och det är inte annat än med glädje man kan konstatera, att Kungl. Maj:t nu äntligen efter alla de svårigheter, som radades upp i motiveringen för utskottets utlåtande förra året, fullföljt den linje som folkpartiet dragit upp.

Jag vill med detta, herr talman, bara uttala min tillfredsställelse över att vi nu i huvudsak ha nått enighet. Jag ber att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NORMAN: Herr talman! Jag kanske kan knyta ihop vad herr Ohlson nu senast sagt och vad herr Bengtson en stund tidigare anförde då herr Bengtson citerade vad utskottet yttrat om att det i föl förutsatte, att det under vissa förutsättningar skulle behövas en omprövning av systemet. Denna omprövning föreligger nämligen här i regeringsförslaget, och den är tillstyrkt av utskottet. Det förhåller sig således inte på det viset, skulle jag tro, att det sammansatta stats- och andra lagutskottet i första hand och därefter riksdagen ha blivit helt hastigt omvända på grund av de värdefulla påpekanden, som från herr Ohlsons och hans medmotionärers sida ha gjorts i en motion, utan vi voro redan i föl på det klara med att utvecklingen tydligt ganska snart skulle leda

därhän, att vi finge göra denna omprövning. Det kanske mest betydelsefulla i detta fall är, att man nu fått de resurser, som i föl inte funnos och varigenom det då var omöjligt att inbygga indextillägget som en del i själva pensionen. Det kan man nu göra.

Så kanske herr Persson, Ola, och jag skola resonera litet grand om hur hans önskemål lämpligen skola kunna tillgodoses, oberoende av vad som står i lagtexten. Det har visserligen i motionen yrkats, att Kungl. Maj:t skulle få bemyndigande att fastställa pensionspristålet för innevarande halvår till 130. Mena nu motionärerna, att sedan detta är gjort så skall pristålet för tredje kvartalet ånyo beräknas på sätt som är förutsatt i förordningstexten och då helt hastigt sjunka ned till 115 eller, om levnadskostnaderna då hunnit stiga något, kanske till 120? Jag hade ju fattat motionärernas mening så, att de avsågo att siffran 130 som pensionspristal skulle vara ett minimum och att först när beräkningsgrunderna gävo en siffra, som var ännu högre, skulle detta högre tal tillämpas. Är det emellertid så, att herr Perssons tanke har varit den, att vi nu skola ge pensionärerna en liten handräkning genom att vederbörande skulle få indextillägg efter ett pensionspristal av 130 för detta halvår och att vi sedan skulle följa de givna reglerna, så är det klart att man kan göra detta oberoende av vad som står i lagtexten. Men logiskt är det ju inte.

Vi ha sett saken så, att om det sägs i en lagtext, att dessa beräkningar skola framkomma på visst sätt, så är det ologiskt att samtidigt säga, att pristålet skall vara ett fixt tal, oberoende av till vilket resultat man kommer vid beräkningen. Men, som sagt, är det herr Perssons tanke, att detta skulle vara en engångssak och avse en förbättring för innevarande halvår, så är det klart att man kan fatta ett sådant beslut — om man bortser från logiken — med bibehållande av den lagtext, som finnes.

Herr PERSSON, OLA: Till herr Norman vill jag bara säga, att vi ha avsett

att pensionspristalet skulle fastställas till 130 för första halvåret och att det sedan skulle påbyggas i den mån levnadskostnaderna ytterligare ökas. Det bör ju ligga i sakens natur, ty skulle pristalet gälla bara första halvåret och det sedan skulle falla tillbaka igen, utan att pensionärerna hade fått den kompensation, som vi här avse, skulle det hela ju vara meningslöst. Avsikten är sålunda att man skulle använda talet 130 som ett minimaltal.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle godkänna den vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle med bifall i övrigt till utskottets hemställan bifalla motionerna I: 347 och II: 453.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bengtson* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog variderna av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Herr *Persson, Ola*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1 antager godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar
Ja;

Ang. indextillägg å folkpensioner m. m.

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Ola Perssons* yrkande i ämnet.

Herr *PERSSON, OLA* erhöi på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag anser att denna propositionsordning icke kan vara riktig, då mot varandra ställas dels det yrkande, som vi ha framställt i de motioner, som väckts med anledning av propositionen, och dels det yrkande, som innefattas i reservationen och som ansluter sig till det yrkande som herr *Bengtson* gjort i sin motion.

Enligt min mening bör vårt yrkande ställas emot utskottets yrkande under punkten A i själva ingressen, medan reservationen i anslutning till herr *Bengtsons* motion bör ställas emot utskottets yrkande under punkten D.

Herr talmannen yttrade, att enär den nyss upplästa voteringspropositionen redan blivit av kammaren godkänd, voteringen komme att ske i enlighet därmed.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang. statens rätt till avdrag för gäldränta.

Då emellertid herr *Bengtson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 107;

Nej — 28.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsätande kl. 7.30 eftermiddagen.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 22, i anledning av väckta motioner om restitution av tull å vissa för militärt bruk lämpliga terrängbilar, som av enskilda införas i landet, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. statens rätt till avdrag för gäldränta.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 89 av herrar *Bergh* och *Velander* samt II: 115 av fru *Boman* hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte antaga i motionerna infört förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Syftet med motionerna var, att staten skulle i förvärvskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet och rörelse ha rätt att göra avdrag för gäldränta med högst två procent av det bokförda värdet av de i förvärvskällan nedlagda tillgångarna.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 89 av herrar *Bergh* och *Velander* samt

II: 115 av fru *Boman* med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *VELANDER*: Herr talman! Jag har inom bevillningsutskottet deltagit vid behandlingen av detta ärende, och jag har inte haft någon anledning att deklarerera någon annan inställning än utskottets. Såsom motionär känner jag mig också tillfredsställd med såväl utskottets yttrande som kläm. Det är nämligen så, att utskottet har förklarat sig dela motionärernas uppfattning i sak, och utskottet har även uttalat, att den finner den av motionärerna förordade vägen för lösning av denna fråga godtagbar.

När utskottet vidare säger, att enligt inhämtade uppgifter — uppgifter från finansdepartementet — en kommitté, den s. k. skattelagskommittén, som tillsattes förra året, skall syssla med denna angelägenhet, är ju det ett skäl, som motionärerna få böja sig för.

Mitt missnöje riktar sig i stället emot att beträffande det förhållande, som råder på förevarande område och som uppmärksammades av riksdagen redan år 1928, då riksdagens inställning var den, att man måste få till stånd en rättelse, det oaktat ännu ingenting blivit gjort under den långa tid, som sedan dess förflutit. Detta måste framstå såsom mycket armärkningsvärt.

Motionärerna kunna ju inte ha någon annan uppfattning än den, att om staten — respektive dess verk — driver en verksamhet, som i kommunalt hänseende skall beskattas, så skall staten även ha rätt till avdrag för skuldräntor enligt övliga och skäligen grunder. Detta finna motionärerna endast vara på sin plats. Men det är någonting än som kan sägas gälla f. n. på detta område, och i det sammanhanget tänker jag närmast på den i vattenfallsstyrelsens regi drivna kraftverksrörelsen.

Jag skall illustrera vad jag här menar med ett exempel. I vattenfallsstyrelsens deklaration innevarande år för kraftverksrörelsen yrkas avdrag för en skuldränta, baserad på en skuldsumma av 930

Om kommunala tilläggsarvoden åt nämndemän.

miljoner kronor. Skuldränteavdraget svarar procentuellt mot statens medellåneränta, applicerad på denna stora summa. Hur kan detta komma sig? Jo, det kommer sig därav, att vattenfallsstyrelsen utgår ifrån att dess skuld motsvarar summan av alla de investeringar, som statsmakterna alltifrån verksamhetens första början anvisat för vattenfallsstyrelsens kraftverksrörelse, alltså för utbyggnad m. m. av de många strömfall, som staten förfogar över. Vattenfallsstyrelsen har under årens lopp inbetalat sin vinst till statsverket, och denna vinst har som regel motsvarat dels en skälig ränta och dels ett betydande belopp däröver.

Om det hade varit ett enskilt företag, som hade drivit denna rörelse, så hade detta enskilda företag säkerligen haft ett betydande eget kapital, och till den del, som detta egna kapital förelegat, hade det inte uppstått några skuldräntor, för vilka företaget fått åtnjuta avdrag i beskattningshänseende. Därtill kommer också, att i den mån vinst för detta enskilda företag uppkommit under årens lopp, skulle denna vinst ha använts till företagets konsolidering resp. skuld-amortering. Det är någonting som man på sina håll inte låtsas om i detta sammanhang. I vattenfallsstyrelsens räkenskaper finnas inte några skuld-amorteringar upptagna.

Motionärerna ha nu i anslutning till ett av 1944 års skattesakkunniga avgivet förslag rekommenderat en linje, varigenom man skulle begränsa avdragsrätten för skuldräntor för i första rummet vattenfallsstyrelsens vidkommande, och det synes mig både såsom motionär, såsom riksdagsman och såsom skattskyldig medborgare i högsta grad befogat att så sker. Kommunerna skola naturligtvis inte med hänsyn till sitt skatteunderlag bli mera lidande eller komma i ett sämre läge, om företagen drivas av staten än av enskilda. I den mån staten undgår eller minskar sin skatteplikt, går det ju ut över kommunens enskilda medlemmar, och följaktligen blir resultatet, att dessa kommunmedlemmar få, så att säga, efter proportionella grunder bidra till

en subventionering av det allmänna. Detta kan icke vara riktigt.

Från sådana utgångspunkter avsåg jag, herr talman, när jag begärde ordet, att sluta mitt anförande med ett starkt understrykande av den av utskottet uttalade »förhoppningen att det skall visa sig möjligt att i en nära framtid» — och jag skulle vilja säga i en mycket nära framtid, eftersom denna fråga inte kan vara så särskilt komplicerad — »framlägga förslag i ämnet för riksdagen».

Jag har sålunda, herr talman, inte något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo bevilningsutskottets betänkanden:

nr 24, i anledning av väckt motion om nedsättning av tullsatsen för selfaktorlina innehållande nylon;

nr 25, i anledning av väckta motioner om befrielse från skyldigheten att utgöra inkomstskatt och erlagga stämpelavgift vid byte av fastigheter i vissa fall; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutlagen den 22 juni 1939 (nr 350), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om kommunala tilläggsarvoden åt nämndemän.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om rätt för kommun att bevilja ersättning till av kommunen valda nämndemän vid häradsrätt.

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

Första lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 172 i första kammaren av herr *Söderquist* och nr 227 i andra kammaren av fröken *Vinge* och herr *Nihlfors*. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av vederbörande författning, att kommun skulle äga rätt att bevilja ersättning till av kommunen valda nämndemän vid häradsrätt.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 172 och II: 227, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **SÖDERQUIST**: Herr talman! Jag vill begagna tillfället att ge uttryck åt min tillfredsställelse med att utskottet, trots att det avstyrkt motionen, i alla fall har skrivit sitt yttrande så, att det bör finnas ganska goda förhoppningar om att syftet med framställningen snart nog skall kunna bli förverkligat.

Avsikten med min motion var ju att söka åstadkomma förbättrade ersättningar åt nämndemännen i häradsrätterna. Eftersom det statsfinansiella läget emellertid numera användes såsom skäl för avslag på nästan varje framställning, som kan medföra kostnadsökningar för statsverket, föreslog jag i min motion, att kommunerna skulle få övertaga den saken på så sätt, att de kommuner, som så önskade, skulle få laglig rätt att ge de av dem valda nämndemännen tilläggsersättningar till den statliga ersättningen. Så sker för övrigt redan nu på många håll — det är tämligen allmänt bekant — men det är olagligt. Om ett sådant beslut överklagas, så blir det därför upphävt, vilket inträffat på många håll.

Utskottet medger nu, att de ersättningar, som nämndemännen i häradsrätterna ha av statsmedel, äro för låga, och att man inte skulle ha något emot — det framskyntar i varje fall mellan raderna — att de bleve höjda. Utskottet hänvisar emellertid till det statsfinan-

siella läget. Det sker på så sätt, att utskottet åberopar, att justitieministern vid flera tillfällen har sagt, att han ingenting skulle ha att invända emot att komma med förslag i ärendet, om det statsfinansiella läget vore annorlunda, än det är.

Jag vill, herr talman, endast uttala den förhoppningen, att det inte måtte dröja alltför länge innan justitieministern finner det vara möjligt att framlägga ett förslag i denna fråga. Om vi ha kunnat reglera andra förtroendemäns ersättningsförmåner och om vi ha kunnat kompensera andra förtroendemäns ersättningar med hänsyn till penningvärdets fall, bör det också vara möjligt att göra så beträffande nämndemännen.

Jag har, herr talman, intet särskilt yrkande utan har endast velat framföra dessa synpunkter.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion angående medverkan av nämnd i familjerättsmål vid rådhusrätterna, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner om utredning angående ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel.

Första lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 92 i första kammaren av herr *Cassel* m. fl. och nr 127 i andra kammaren av herrar *Edström* och *Dickson*. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att en utredning i syfte att utforma lämpliga regler angående place-

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

ring av omyndigs penningmedel måtte snarast igångsättas och därvid särskilt 3, 4, 5 §§ i femtonde kapitlet föräldrabalken måtte omarbetas.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 92 och II: 127, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herr *Cassel*, som inom utskottet yrkat, att utskottet skulle hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, I: 92 och II: 127, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en utredning snarast måtte igångsättas för att utforma lämpliga regler angående placering av omyndigs penningmedel, därvid särskilt 3, 4 och 5 §§ i femtonde kapitlet föräldrabalken borde omarbetas.

Herr CASSEL: Herr talman! Alla människor som ha sparat ihop en liten summa pengar eller en större summa äro angelägna att få ha kvar sina pengar. De vilja, att när de komma och hämta ut sin slant från banken skall den vara lika stor som den slant som de satte in. Somliga äro så försiktiga att de göra som de franska bönderna: de skaffa sig guldmynt och lägga dem på botten i kistan där hemma. Zigenarna äro också försiktiga: de skaffa sig guldringar och guldslantar och hänga kring halsen på sina hustrur. Egendomligt nog äro dessa primitiva sätt att förvalta pengar måhända de allra säkraste.

Vissa kategorier ha ett särskilt starkt behov av säkerhet hos placeringarna. Jag vill nämna några exempel. Se på de fackligt organiserade arbetarna, som av sina avlöningar ha sparat ihop medel dag för dag och vecka för vecka och anförtrott dem i fackföreningens vård för att fackföreningen skall ha dem, då de kunna behövas i en konfliktsituation! Se på donationsfonder för välgörande och vetenskapliga ändamål! Se på pensionsfonder och försäkringsfonder!

De omyndigas medel måste givetvis betraktas som lika sakrosankta. Här

finns ingen ägare, som efter eget fritt val kan vidta sina dispositioner och göra sina placeringar, utan här är det någon annan — en utomstående — som skall välja placeringsobjekt i ägarens ställe. Att försörjningsfaderlösas pengar har alltid ansetts som ett nidingsverk.

Detta har också lagstiftaren länge insett, och därför har man skapat särskilda regler om placering av omyndigas penningmedel, och man har försökt ordna kontroll genom överförmyndare och domstolar över hur penningmedlen förvaltas. Alla äro ense om att förmyndarmedel lika väl som fackföreningsmedel och donationsmedel böra förvaltas så litet spekulativt som möjligt och att det är riktigt att man, när man har att välja mellan en hög avkastning och större säkerhet, väljer säkerheten.

Men hur går man då tillväga, om man skall försöka välja en säker placering? Den grundläggande principen är väl att sprida sina risker, att inte lägga alla sina ägg i en korg. Den principen kan inte nog inpräntas i var och en som har att placera ett kapital och i all synnerhet i var och en, som har att placera ett kapital, som inte är hans eget. Så länge man laborerar med ett fast penningvärde, är det ju inte så konstigt att placera pengar på ett säkert sätt. Då gäller det bara att finna en låntagare som är solvent, så att man kan vara säker på att man får tillbaka sina pengar när tiden är ute. Stat och kommun äro i det avseendet mycket lämpliga låntagare, och det ligger nära till hands att man placerar sina pengar i deras obligationer. Bankinrättningarna äro också mycket lämpliga. De stå under offentlig kontroll, och man kan räkna med att de skötas på ett sådant sätt att de äro solventa. Inteckningar som ligga tämligen lågt — under 60 procent av taxeringsvärdet, brukar man räkna — äro också säkra papper. Alla dessa placeringar ha karaktären av fordringar på ett visst antal kronor.

Men om vi nu inte ha ett fast penningvärde, utan ett penningvärde som stiger och faller, så blir naturligtvis placeringsproblemet omedelbart ofant-

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

ligt mycket mera komplicerat. Och tyvärr måste vi i det praktiska livet räkna med ett rörligt penningvärde — det har aldrig funnits ett fast penningvärde. I själva verket har penningvärdet alltid varit ganska rörligt. Det har väl i stort sett varit en ständigt sjunkande tendens, avbruten av vissa deflationstider. Ibland ske förändringarna i penningvärdet på ett katastrofalt sätt. Det kan gå så fort som det gjorde i Tyskland under åren efter det första världskriget. En lantegendom såldes där år 1918. Lantegendomen var stor — den hade 500 tunnland öppen jord — men den köpeskilling som betalades år 1918 skulle år 1923 inte ha varit tillräcklig för att betala portot för översändandet av köpbrevet.

Stiger penningvärdet, blir den fordran jag har i en fix penningssumma naturligtvis mera värd. Är min fordran på 100 kronor och stiger penningvärdet med 25 procent, kan jag i det nya läget köpa varor för 125 kronor. Men om utvecklingen går i motsatt riktning och penningvärdet alltså sjunker med 25 procent, får jag bara varor för ett värde av 75 kronor och har då förlorat 25 kronor.

Vad som har skett sedan 1938 är just det, att penningvärdet har sjunkit och nu är nere i 50 procent, d. v. s. varorna ha blivit dubbelt så dyra. Den som satte in 100 kronor på banken år 1938 och som förbrukat sina räntor har i dag i realiteten bara 50 kronor kvar. Han befinner sig alltså i precis samma situation som en sparare, som råkat låna ut sina pengar till en bankruttör, som inte kan göra rätt för sig utan måste bjuda ackord med 50 procent.

I tider då man väntar stigande penningvärde och fallande priser, är det uppenbarligen förståndigt att placera pengar i penningfordringar. Man kan sätta in dem på bank, man kan köpa obligationer och man kan skaffa sig inteckningar. Men i tider när man har att vänta ett sjunkande penningvärde måste man naturligtvis förfara i rakt motsatt riktning. Då äro alla till antalet kronor bundna placeringar ganska risk-

fulla, och då ligger det närmare till hands att placera pengar i realvärden, såsom jord, skog, fastigheter och aktier.

Men tyvärr är det ju mycket svårt att förutsäga, om vi ha att vänta stigande eller fallande penningvärde. Denna svårighet gör, att man återigen måste komma tillbaka till den grundläggande principen för placering av pengar, nämligen spridningsprincipen. Spridningen måste här göras på det sättet, att man blir åtminstone någorlunda väl skyddad både för den händelse penningvärdet faller och för den händelse det stiger. Om man nu bedömer chanserna för fallande penningvärde och stigande penningvärde som någorlunda lika, ligger det ju nära till hands att man delar den förmögenhet man har att förvalta mitt itu och placerar den ena hälften i penningfordringar — obligationer och sådant — och den andra hälften i realvärden. Då skulle man klara sig något så när vad som än inträffade.

Insikten om nödvändigheten av en sådan riskfördelning mellan penningfordringar och realvärden börjar bli alltmera utbredd. I den nya stadga angående placering av Nobelstiftelsens medel, som Kungl. Maj:t fastställde år 1943, har man tagit hänsyn till nödvändigheten att föra över en del medel i realvärden. Man har givit Nobelstiftelsen möjligheter att placera pengar även i aktier — det gäller då aktiebolag som ha stora naturtillgångar.

I staten New York har man också uppmärksammat dessa frågor. Där har förra året antagits en lag, enligt vilken man tillåter förvaltare av s. k. trust funds att placera 35 procent av tillgångarna i aktier. Det blir också allt mera vanligt, att man i Amerika väljer aktier för placering av bolagens pensionsstiftelser. Federal Reserve System har placerat en betydande del av sina pensionsstiftelser i goda stamaktier, och United Fruit har gått så långt som att placera 60 procent av sin pensionsstiftelses medel just i aktier.

Det är ytterst intressant att studera vad man i denna fråga har skrivit i tidsskriften Fackföreningsrörelsen. Det är

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

ekonomen i Metallindustriarbetarförbundet, Hans Hagnell, som där tagit upp problemet. Han skriver, att fackförbundens samlade kapitaltillgångar vid årsskiftet 1949/50 uppgingo till nära 200 miljoner kronor. Av dessa medel voro omkring 80 miljoner kronor placerade i bank eller funnos i kassa. Större delen av återstoden låg i obligationer. Hagnell frågar hur det kan komma sig, att man har valt en sådan placering för fackföreringsmedel. Dessa behöva vara ganska likvida, och det är därför naturligt, att fackföringsrörelsen har en stor del av sina tillgångar i likvida medel. Men resten har man placerat i obligationer.

Orsakerna till den fackliga rörelsens förkärlek för obligationer äro många, skriver Hagnell. I de stadgar, som behandla förbundens medelsplacering, anges ofta, att de bundna medlen i huvudsak skola vara placerade i obligationer. Den avgörande tanken bakom dessa bestämmelser har nog varit den, att man inte skall »spekulera» med medlemmarnas pengar, utan man skall i stället placera pengarna i »stabila papper». Många tro, att obligationer äro just sådana stabila papper. Man sätter in 100 kronor vid ett tillfälle och får ut 100 kronor tio år senare. Man får igen exakt lika mycket som man satte in. Den siffermässiga stabiliteten är hundraprocentig. Siffergranskarna finna också att 100 = 100 och att räkenskaperna följaktligen stämma. Om sedan 100 kronor inte representera samma varumängd eller realvärde vid uttagnings- som vid insättningstillfället, har inte påverkat denna placeringsform.

År 1939 hade fackförbunden en kapitalbehållning på omkring 125 miljoner kronor, fortsätter Hagnell. På grund av penningvärdeförsämring under krigs- och efterkrigsåren kan man anta, att den reala förlusten på dessa medel fram till och med 1949 uppgår till omkring 75 miljoner kronor, uttryckt i 1949 års penningvärde. Hade det funnits möjligheter att undvika en del av den realförlust man gjort under denna tioårsperiod? Om hälften av medlen från 1939, skriver Hagnell, hade placerats på ett

sådant sätt, att de reala värdena kunnat bevaras, skulle förlusten ha blivit 35 å 40 miljoner kronor mindre.

Som nyss nämnts uppgick kapitalbehållningen inom fackförbunden vid årsskiftet 1949/50 till omkring 200 miljoner kronor. Om vi anta, fortsätter Hagnell, att den höjning av den allmänna prisnivån, som sker från sommaren 1950 till sommaren 1951 uppgår till omkring tio procent — i själva verket uppgår den till långt större belopp, skulle jag vilja inskjuta — betyder det en realförlust på dessa medel med omkring 20 miljoner kronor. Med hänsyn till likviditetskravet skulle kanske halva denna förlust inte ha kunnat undvikas. Men konservativa kapitalplaceringar ha lett till en icke nödvändig förlust. Man kan emellertid undra, om det inte är väl dyrt för fackföringsrörelsen att betala denna konservatism med 10 miljoner kronor på ett enda år. Vore det inte bättre, frågar Hagnell, att använda pengarna till ändamål som mera gagnade medlemmarnas intressen?

Hagnells funderingar mynna ut däri, att man successivt borde föra över hälften av Landsorganisationens och fackförbundens medel till placering i realtillgångar, bland annat i aktier.

Det har invänts, tillägger Hagnell, att man kan göra förluster på realvärdeinnehav. Det är riktigt, men vad är det man har gjort på de stora likvida medel och de obligationer man har om icke kraftiga reella förluster, tydliga nog för medlemmarna i det ögonblick de skulle behöva leva på de insatser förbunden förvalta åt dem? Hittills har under århundradenas lopp penningvärdet både inom landet och internationellt varit utsett för en så gott som fortlöpande försämring. Finns det någon anledning att anta, att vi skulle ha kommit fram till en definitiv omläggning av utvecklingen i det avsendet just nu? Knappast, slutar Hagnell.

Passa gällande regler om placering av omyndigas penningmedel in i detta resonemang? Eller äro de placeringarna mindre betryggande än de borde och kunde vara? Reglerna stå angivna i 15

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

kap. 3, 4 och 5 §§ i föräldrabalken, och de ha flyttats dit oförändrade från förmynderskapslagen. Det står i 4 §, att omyndigas medel skola göras räntebärande, och för sådant ändamål har förmyndaren att inköpa obligationer eller förvärva fordran som inskrives i statskuldboken. Han kan också sätta in medlen på bank, postsparbank och jordbrukskassa, han kan förvärva vissa uppräknade andra obligationer, och vidare kan han förvärva fastighetsinteckningar intill 60 procent av taxeringsvärdet. Vill förmyndaren göra den omyndiges medel räntebärande på något annat sätt — om han till exempel vill använda dem för att köpa aktier eller med aktier jämförliga värdepapper — skall han inhämta överförmyndarens samtycke. Sådant samtycke får inte lämnas med mindre, som det står i lagen, »särskilda skäl äro därtill».

Man skall hålla i minnet att dessa regler kommo till år 1924 i samband med den stora deflationen efter första världskriget, när aktievärden och andra realvärden sjunkit katastrofalt. Det är rätt naturligt, att man i den krissituationen tog till litet i överkant och var överdrivet förskräckt inför realvärdenas fall.

Som jag nämnde är det inte absolut förbjudet att placera omyndigs medel på annat sätt än på bank, i obligationer eller mot bästa inteckning. Om särskilda skäl kunna åberopas får överförmyndaren ge tillstånd till placering på annat sätt, alltså även i aktier eller i fastigheter. I förarbetena till lagen säges det emellertid mycket tydligt ifrån, att man skall vara särskilt försiktig med placering i aktier och inte medge sådan placering, om inte myndlingen har ett extra intresse i bolaget därigenom, att han är delägare i en rörelse som ombildas till aktiebolag eller behöver förvärva ytterligare aktier i ett bolag där han tidigare har intressen. Under alla andra förhållanden, tänkte man sig vid lagstiftningens tillkomst, skulle aktieplacering vara förbjuden, när det inte gällde myndling med större förmögenhet.

Lagreglerna ha kommit att tolkas mycket olika. Somliga överförmyndare,

bland dem Stockholms förmyndarkammare, anse sig kunna tolka lagen så fritt, att de betrakta penningvärdeförsämringen som ett särskilt skäl, men detta var ju inte på något vis förutsett av lagstiftaren när lagen skrevs. Andra överförmyndare, bland dem överförmyndarna i Göteborg, ha motsatt mening och anse att lagen skall tolkas restriktivt. De gå inte med på aktieplacering annat än just under de förutsättningar som angivits i förarbetena till lagen. Redan den omständigheten, att lagen tolkas så olika inom olika delar av landet av förmyndare och överförmyndare, är ägnad att inge vissa bekymmer.

Vad vi nu med vår motion ha velat uppnå är att få fram nya regler för placering av omyndigs medel, som skydda den omyndige bättre än de nuvarande. Vi vilja inte på något sätt rekommendera en allmän övergång till placering i aktier, och vi vilja naturligtvis under inga omständigheter gå med på att föra in ett spekulativt moment i placeringen. Vårt skäl är snarare det motsatta, ty det ligger dock ett visst spekulativt moment även i obligationsköp, så till vida att de bara löna sig om penningvärdet stiger.

Utskottsmajoritetens tyngst vägande invändning mot våra önskemål är, att den finner aktieplaceringen vara en alltför komplicerad uppgift för förmyndare och överförmyndare i gemen, att den ställer alltför höga krav på ekonomisk insikt och överblick över marknaden.

Ja, det är naturligtvis i viss mån riktigt. Men jag tror att man har underskattat överförmyndarna. Det hela behöver inte vara så förfärligt svårt som lagutskottet tänker sig.

Den utredning som vi vilja ha till stånd skulle bland annat just ha till uppgift att söka utvägar för att lösa sådana problem. En utväg — jag vill inte precis på stående fot rekommendera den — vore att medge förmyndarna rätt att placera en del av myndlingens medel i förvaltningsbolag, alltså bolag som just ha till uppgift att förvalta aktier och som i sina portföljer ha en mängd olika slag av aktier i konsoliderade bolag, spridda över olika branscher. Sådana

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

företag äro naturligtvis ganska väl gar-
derade mot sjunkande aktievärden i den
ena eller den andra branschen. Genom
en dylik placering vinner man den för-
delen, att förmyndaren får hjälp av ex-
perter. Han får dessutom automatiskt si-
na aktieplaceringar spridda över hela
marknaden. Denna spridning av risker-
na är just det som man alltid vill uppnå,
för att placeringen skall vara betryg-
gande.

Herr talman! Jag är smärtsamt över-
raskad över att utskottsmajoriteten har
haft så ringa förståelse för denna sak.
Det kan inte vara försvarligt att med lik-
giltighet se på hur medel, som ha anför-
trots åt en förmyndare, smälta ned till
en bråkdel av sitt värde, inte därför att
förmyndaren är olämplig eller ohederlig
eller överträder gällande lagregler, utan
just därför att han och hans överför-
myndare rigoröst iakttaga lagregler, som
äro föråldrade och som inte passa in
på nuvarande förhållanden.

Jag finner det särskilt stötande, att
man i dag, när vi ha anledning att vänta
en fortsatt inflatorisk utveckling, tvingar
förmyndarna att anbringa sina mynd-
lingars medel på ett väsentligt riskabla-
ra sätt än de skulle vilja placera sina
egna tillgångar. Utskottsmajoriteten
framhåller, att en inflationsartad utveck-
ling snart nog kan förbytas till sin
motsats. Ja, det är naturligtvis riktigt.
Men det tycks ha föga aktualitet i dagens
situation, och det strider dessutom mot
den målsättning för den officiella eko-
nomiska politiken, som innebär, att man
upprätthåller full sysselsättning.

Herr talman! Vår motion går endast
och allenast ut på en sak, och det är, att
dessa svåra och viktiga problem skola
utredas. Ingen kan väl på allvar göra
gällande, att en sådan utredning är onö-
dig. Jag yrkar, herr talman, bifall till
den vid utskottets utlåtande fogade re-
servationen.

Häri instämde herr *Lundqvist*.

Herr **LINDBLÖM**: Herr talman! Det
kan inte förnekas, att de synpunkter
som motionären har framhållit dels i

motionen, dels här i kammaren, ha ett
visst fog för sig. Det finns naturligtvis
fall, när de nu gällande bestämmelser-
na kunna leda till rätt stötande resultat.

Herr Cassel har kämpat lika tappert
för denna sak i utskottet som han gjort
nu i kammaren, men han har inte kun-
nat övertyga utskottets ledamöter om
att tiden nu vore inne att göra den över-
syn av dessa bestämmelser, som han här
talat för. Vi ha inte kunnat anse, att de
skäl som ha åberopats ha varit så vä-
gande, att man har anledning att — för
att nå det mål han syftar till — riskera
att eftersätta den trygghetsprincip som
är given i lagen. Vi ha ju nämligen be-
stämmelser som fastslå denna princip
i fråga om placeringen av omyndigas
medel. Om man nu avviker från den
och tillåter placeringar inom mera
chansartade områden, löper man ju vissa
risker. Visserligen finnas redan nu vissa
bestämmelser om dylik placering, men
för att de skola kunna åberopas måste
överförmyndaren lämna sitt samtycke
och särskilda skäl tala härför.

Vid våra överväganden inom utskot-
tet ha vi kommit till den uppfattningen,
att det icke kan vara tillrådligt att nu
medge större frihet i fråga om place-
ringen, utan man får avvakta och se ti-
den an, i vad mån överförmyndarens
rätt att samtycka till placering i aktier
o. d. kommer till större praktisk an-
vändning.

Jag skall inte uppta tiden med ett
bemötande av de synpunkter som mo-
tionären har framhållit här. Jag tror,
att kammarens ledamöter — som ha ta-
git del av utskottets utlåtande och den
däri anförda motiveringen — skola inse,
att utskottet förordar den trygga linje,
som man för närvarande inte bör avvika
från.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets
hemställan.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Det är
ställt utom diskussion att den fråga som
herr Cassel tagit upp är av utomordent-
ligt stor betydelse. Jag har haft tillfälle
att ta ståndpunkt till den i den utred-

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

ning, som jag verkställde på offentligt uppdrag för tolv år sedan och som är resumerad i utskottets utlåtande på sidorna 6 och 7. I betänkandet påpekade jag, att de förutsättningar, från vilka gällande lagstiftning utgår, bli helt förändrade, om kronan icke längre är bunden vid guldet eller annat värde, utan man har att röra sig med en fri valuta, som kan tillåtas sjunka på grund av allmänna överväganden av t. ex. handelspolitisk art — där den icke sjunker på grund av att man, under en tid av utomordentligt stora statsutgifter, icke kan balansera budgeten eller av annan orsak. Jag framhöll vidare att förutsättningarna bli ytterligare förändrade, om räntan icke är något så när stabil, utan man rör sig med i hög grad skiftande räntesatser. Med utgångspunkt från dessa ord, som givetvis äro tillämpliga också i nuvarande läge, försökte jag undersöka, i vilken omfattning man verkligen kan säga, att de omyndiga få trygghet — det var ju trygghetsprincipen som herr Lindblom var inne på — genom placering i obligationer. Jag visade, att statens 5-procentsobligationer av 1914 och 1916 i oktober 1920 stodo i $73\frac{1}{2}$ resp. 71 procent och att statens 3-procentsobligationer av 1894 år 1920 måste ha stått under 50 procent — år 1936 hade de sistnämnda gått upp till 101 procent.

Vi ha fullkomligt samma förhållande nu, fast i mindre skala. För ett år sedan stodo statens 3-procentsobligationer i över 100 procent. Nu äro de nere i $93\frac{1}{2}$ procent, och om lågräntepolitiken kommer att överges, ja, även om det blir en justering av räntan på bara en halv eller en procent uppåt, komma de att gå ned mycket kraftigt.

Obligationer äro alltså ganska riskabla placeringar. Den myndling, vilkens obligationer måste realiseras, då räntan står högt, gör en ibland betydande kapitalförlust. I dagens läge kommer en sak till, som man i varje fall inte hade anledning att så skarpt observera 1939, och det är det fallande penningvärdet, som gör, att realvärdet av placeringar i obligationer och i banker blir ett helt annat nu än det varit tidigare.

Jag tror därför, herr talman, att det är riktigt, som överförmyndarna i Göteborg ha sagt i sitt utlåtande, att gällande regler äro i viss mån föråldrade och att särskilt 15 kap. 5 § föräldrabalken borde tas upp till förnyat övervägande. Jag vet inte, herr talman, om en utredning kan lämna så stora resultat beträffande de civilrättsliga reglerna, alltså de regler som stå i föräldrabalken, men liksom 1939, när jag skrev mitt betänkande, vill jag hävda, att det vore önskligt, att man ändrade de administrativa regler, som ha utfärdats såsom en konsekvens och en komplettering av de civilrättsliga reglerna.

Jag kommer därför, herr talman, att rösta för herr Cassels reservation.

Herr WISTRAND: Herr Lindblom yttrade — och det var det som uppkallade mig, herr talman — att första lagutskottets utlåtande var så bärande, att när man hade läst det, kunde det egentligen inte råda någon tvekan om vilken ståndpunkt man skulle inta. Jag måste säga, att det är att ställa mycket små krav på ens omdömesförmåga, ty ett torftigare utskottsutlåtande än detta torde man väl få leta efter. För mig ter det sig nästan — om jag vågar använda det uttrycket — rent parodiskt.

Herr Cassel har i sin motion begärt en utredning angående hur man skulle kunna få en mera realsäker placering av myndlingarnas medel. Då säger utskottet: »En sådan utveckling» — som skulle medge detta — »synes icke vara väl förenlig med trygghetsprincipen, vilken enligt utskottets mening alltjämt bör vara vägledande på detta område.»

Vilken härlig trygghet dessa obligationer, dessa rena penningfordringar ge! Stockar det sig inte i halsen — om jag får använda det uttrycket på en skribent — då han kommer med en sådan passus.

Så vitt jag förstår är det inte här fråga om att släppa lös eller över huvud taget medge vilka placeringar som helst. Vad man vill ha är en utredning om i vad mån man kan vidga möjligheterna

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

att placera i realvärden. Vi befinna oss nu i en utveckling, som gör det alldeles klart, att här föreligger en verklig fara för rena penningfordringar. Genom nu tillämpade formellt riktiga men reellt omöjliga regler kan en myndling, som har haft en ganska stor förmögenhet, vara mer eller mindre ruinerad, när han uppnår myndighetsåldern, på grund av att penningvärdet har fallit, fallit och fallit hela tiden.

Sedan kommer man till det verkliga allra mest förtjusande, tycker jag. »Här-till kommer», fortsätter utskottet, »att en övergång till friare placeringsregler torde komma att ställa alltför stora krav på överförmyndarna».

Ja, vad är det för krav man har rättighet att ställa på en överförmyndare? Det är väl, att han skall förstå penningplacering och ha ett begrepp om vilket sätt som kan vara det mest givande för myndlingen att få sin förmögenhet placerad på. Det är mycket möjligt, att jag tror att det rentav förhåller sig på det viset, att mångenstädes överförmyndare tillsattes utan någon som helst hänsyn till deras möjligheter att bedöma placeringar, men det är en praxis, som sannoligen inte bör tas till intäkt för underlåtenhet att söka värdebeständiga placeringsobjekt. Tvärtom bör det vara en maning till att överförmyndarskapet i en kommun bekläds av personer, som besitta förutsättningar för sitt uppdrag. Ibland har man nästan det intrycket, att överförmyndarsysslan har blivit en pensionering för gamla kommunalmän, som kunna ha stora förtjänster på andra områden, men många äro inte väl, somliga knappast alls, insatta i penningplaceringsfrågor.

Jag förstår inte, att man inte ens skall våga begära en utredning i saken. Det är ju ingenting annat som begärs. En utredning behöfve man väl inte vara rädd för. Jag är alldeles övertygad om att skulle kammaren i dag bifalla utskottsutlåtandet, komma vi säkert om ett eller kanske två år om inflationen fortsätter — vilket det finns mycket stora förutsättningar för att den gör — att bifalla en sådan här framställning. An-

tagligen komma vi då också att ha en framställning från Kungl. Maj:t om saken. Reformen tvingar sig fram.

Jag finner, herr talman, att de skäl, som här äro anförda mot ett bifall till motionen, icke äro framlagda på sådant sätt och inte heller ha ett sådant innehåll, att de äro värda att föredras framför ett yrkande, som är framkallat av så starka behov. Jag yrkar därför bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr VELANDER: Herr talman! Jag hade, när jag begärde ordet, för avsikt att yttra mig efter ungefär samma linje som den siste ärade talaren, nämligen att syssla något med första lagutskottets motivering och även med utskottets talesmans uttalanden här i kammaren. Nu skall jag avstå därifrån. Jag vill i alla fall säga så mycket, att jag har känt mig överraskad inför den lättvindiga behandling, som detta mycket betydelsefulla ärende har fått i första lagutskottet. Den enda synpunkt man faller tillbaka på är — såsom här redan har sagts — den förmenta tryggheten för myndlingarna. Vilken trygghet är det, som man då tänker på? Det är en fullkomligt formell eller nominell trygghet. Den materiella tryggheten eller obefintligheten därav markeras ju av den utveckling, som vi ha varit med om sedan många år tillbaka och som betytt, att, om man har haft ett kapital placerat i in-teckningar, i obligationer eller i bank, så har, oavsett hur stor avkastningen varit, köpkraften hos tillgodohavandet i kapital och ränta varit mindre vid årets slut än vid dess början. Därtill kommer så den höga beskattning, som har ifrågakommit samt skärpts särskilt i sådana fall, då den nominella inkomsten har stegrats.

Jag har också fäst mig vid de yttranden som avgivits och som redovisats i utskottsutlåtandet. Stockholms förmyndarkammare avstyrker ju bifall till motionerna, och det sker genom att förmyndarkammaren faller tillbaka på att det dock finns en möjlighet att medge

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

undantag från huvudregeln. I det sammanhanget gör emellertid förmyndarkammaren en konst i det normgivande uttalande, som första lagutskottet gjorde vid lagstiftningens tillkomst, då utskottet sade ifrån, att de där undantagen finge göras exempelvis i sådana fall där den omyndige har del i ett företag, som skall ombildas till aktiebolag, eller där det gäller en nyteckning av aktier eller eljest att tillvarataga den omyndiges intressen i ett företag, där han förut har del. Överförmyndarna i Göteborg ha däremot en, såvitt jag kan finna, fullt riktigt inställning. De äro också på den linjen, att en utredning bör äga rum. Advokatsamfundet faller helt tillbaka på den i och för sig riktiga uppfattningen att penningvärdet skall upprätthållas av statsmakterna. Om detta sker, är allting bra. Men vad betyder ett sådant skäl, när man vet, hur utvecklingen har varit och måste ställa sig mycket pessimistisk till vad som kan komma att ske i fortsättningen i det hänseendet!

När man från advokatsamfundets och utskottets sida förmenar, att det uppstår svårigheter att finna nödig sakkunskap, då det gäller att placera omyndigas medel, förefaller det mig, som om man ändå underskattade den sakkunskap, som väl ändå måste finnas på detta område. För mig är frågan i vilken form denna sakkunskap skall kunna mobiliseras eller tas i anspråk. Det är väl dock ett av de spörsmål, som den av motionärerna avsedda utredningen skulle syssla med.

Jag skall efter de uttalanden, som gjorts av herr Cassel och senast av herr Wistrand, inte vidare uppta kammarens tid. Jag vill dock understryka, att eftersom det här gäller en förutsättningslös utredning och då den nuvarande ordningen inte innefattar någon materiell trygghet för omyndigs tillgångar, är en sådan utredning i högsta grad påkallad.

Jag kanske till sist skall ge uttryck åt den meningen, att det inte är så underligt, att den lagstiftning, som nu gäller, har motiverats på sätt som skett vid dess tillkomst. Under det första världskriget var nämligen begreppet inflation

nästan okänt. Man talade inte om de oerhört starka prisstegringarna, särskilt under de sista krigsåren, såsom uttryck för en inflationistisk process. Man började mera allmänt röra sig med begreppen inflation och deflation först under efterkrigsåren, när det gällde att komma till rätta med vad som i fråga om samhällsekonomisk balans och penningvärde hade kommit på sned under kriget. Men det är ju klart, att man nu har en helt annan och klarare inställning till hithörande problem, och den inställningen motiverar också ett bifall till den reservation till utskottets utlåtande, som har avgivits av herr Cassel och som också jag ber att få yrka bifall till.

Herr DE GEER: Utskottets värderade talesman påpekade, att tidpunkten var mindre lämplig för en utredning nu. Jag måste säga: tvärtom! Nuvarande tidpunkt är just lämplig för att ta upp frågan till omprövning. Vi ha fått ett skolexempel på hur instabilt penningvärdet är och hur otrygga placeringar i enbart obligationer äro. En så ärevördig institution som Uppsala universitet placeras sannerligen icke sina tillgångar endast i obligationer. Det köper aktier, det köper skog, och det är konservativt och välskött. När en sådan institution kan handla så, förstår jag inte hur man kan motsätta sig utredningskravet när det gäller de omyndiga.

Här efterlystes direktiv. Det blir svårt att lämna klara sådana, menade man. Det tror jag visst inte. Medge placering till 30 procent eller en tredjedel av tillgångarna i börsnoterade aktier. Dessa bolag stå numera under sträng kontroll, det föreskrivs auktoriserade revisorer o. s. v. Vill man ytterligare stärka säkerheten, kan man ju begränsa placeringsrätten till våra förvaltningsbolag, som ju ha aktier av många olika slag. Att få enkla direktiv tror jag inte möter svårighet. Men det är inte fråga om den saken nu, utan det är fråga om en utredning.

Jag ber med denna korta motivering att få yrka bifall till herr Cassels motion.

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

I detta anförande instämde herrar *Björck och Weiland*.

Herr LINDBLOM: Herr talman! Hela den här diskussionen rör sig ju närmast om penningvärdet. Det är självklart, att på det spörsmålet finns det många olika synpunkter; många kategorier skulle kanske rent av vilja ha penningvärdet bevarat genom att få till stånd en lagstiftning, som skyddade det. Det torde vara ganska svårt att få en sådan! Och när man vet att de många småspararna i landet bruka sätta in sina pengar i en bank, så kan man också fråga sig, varför man inte har samma intresse för att de icke skola lida förluster därför att de sparat sina medel.

Här ha ett par talare sagt, att eftersom det endast gäller en utredning, skulle man ju inte fästa så stort avseende vid det formella, även om man inte var alldeles övertygad om den absoluta nödvändigheten av en reform. Jag undrar, om inte dessa herrar i ett annat sammanhang och en annan situation skulle gå emot en utredning, om de hade andra synpunkter än de, som fört fram utredningskravet, på det spörsmål, som då förelåg. Jag tror inte, att man kan motivera ett ställningstagande till en fråga bara därmed att det gäller en utredning och att man alltså inte behöver ta så stor hänsyn till vad det egentligen gäller utan kan överlämna det åt utredningen.

Vidare har här talats om säker placering. Jag skulle vilja fråga herr Wistrand, som var inne på den saken: Vad är en säker placering i dagens läge?

Jag tycker också, att man skall läsa utskottets utlåtande något mera ansvarsfullt än genom att göra citat på det sätt herr Wistrand gjorde, då han endast talade om trygghetsprincipen. Vad utskottet där säger är, att om man skulle släppa på reglerna om placering av myndlingars medel i aktier, skulle det innebära ett visst moment av spekulation, och en sådan utveckling — säger utskottet — är inte förenlig med trygghetsprincipen.

Jag vill tillägga: Är man så alldeles säker på att det finns tillräckligt vakna och kunniga förmyndare och överförmyndare i alla de olika kommunerna, att man kan anförtro dessa att följa aktiemarknadens utveckling och kräva att de skola ha klart för sig, huruvida en placering i den och den aktien är fördelaktig eller icke fördelaktig? Är det vidare så alldeles säkert, att dessa förmyndare ha tid att följa det ekonomiska livets utveckling på aktiemarknaden, att de äro vissa om att där kunna handla riktigt?

Jag kan inte för min del inse, att vi för närvarande ha någon anledning att gå med på denna utredning, utan jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr CASSEL: Herr talman! Här har ordats hit och dit, huruvida tidpunkten för en sådan här utredning är väl vald eller inte. Herr Lindblom har sagt, att den inte är det, och jag måste säga, att jag instämmer i den delen helt med herr Lindblom. Tidpunkten skulle ha varit bättre vald för tio år sedan! Nu ha redan de omyndiga i vårt land förlorat utomordentligt stora kapital.

Herr Lindblom säger också, att man nu skall se tiden an och vänta på att allt fler överförmyndigare skola känna sig tvungna att strunta i lagens bestämmelse. Nog är det ett underligt skäl att inte ändra en lag, att man väntar på att folk ändå skall överträda den.

Vänta vi nu ytterligare ett eller kanske två år — längre komma vi säkert inte att vänta, om inflationen fortsätter — och få en ytterligare prishöjning på 10—20 procent — jag binder mig inte vid siffran — ha våra stackars omyndiga barn eller omyndigförklarade personer förlorat ytterligare 10—20 procent av sina tillgångar. Ha vi rätt att sätta dem i den situationen och säga: Vi skola se tiden an och se, hur det går! Nej, det ha vi inte. Personer, som vilja vara försiktiga och vårda sig om sina donationer, göra inte på det sättet. Herr Lindbloms partivän herr Ohlon i Göte-

Ang. placeringen av omyndigas penningmedel.

borg lade 1943 fram en mycket förstån-
dig motion tillsammans med några and-
ra motionärer i Göteborgs stadsfullmäk-
tige, där de sade, att man borde se över
hur donationerna i Göteborg, donatio-
nernas stad, voro placerade. Det rör sig
om inemot 100 miljoner kronor, och
man ville, att vissa delar av beloppet
skulle flyttas över till realvärden. Det
blev inte gjort. Hade man följt herr
Ohlon den gången, hade säkerligen Gö-
teborgs stads donationer i dag varit åt-
minstone 20 å 25 miljoner kronor mera
värda än de nu äro.

Jag kan inte förstå, att man har rätt
att handskas med andra människors med-
del på det sätt, som utskottsmajorite-
ten anser lämpligt.

Herr LINDBLOM: I det förra anföran-
det glömde jag nämna en sak, som jag
anser vara värd att ta med i detta sam-
manhang. I den utredning, som herr
Holmbäck var med om att verkställa,
finns ett uttalande, som jag tycker är
rätt belysande för denna fråga. Där i he-
ter det nämligen på följande sätt: »Nä-
gon ändrad lagstiftning av civillags na-
tur torde emellertid trots vad nu sagts
knappast vara behöfvig.» Så kommer
det: »En allmän lagstiftning avseende
för förmynderskapsmedlens vidkom-
mande en flykt från kronvärderna kan
icke komma i fråga.»

Herr HOLMBÄCK: Jag vill bara säga,
att vid det uttalandet står jag fullkom-
ligt fast. Men det är inte det som frågan
här gäller, utan här gäller det en över-
syn av bestämmelserna. Någon allmän
flykt från kronvärderna skulle jag inte
anse lämplig men däremot, som herr
Cassel har förordat, en spridning på oli-
ka värden i större omfattning än vad
nu är fallet.

Överläggningen ansågs härmed slutad,
varefter herr talmannen enligt de där-
under förekomma yrkandena gjorde
propositioner, först på bifall till vad ut-
skottet i det under behandling varande
uttåtandet hemställt samt vidare på god-

kännande av den av herr Cassel vid ut-
låtandet avgivna reservationen; och
förklarade herr talmannen, sedan han
upprepat propositionen på bifall till ut-
skottets hemställan, sig finna denna pro-
positionen vara med övervägande ja
besvarad.

Herr Cassel begärde votering, i anled-
ning varav uppsattes samt efter given
varsel upplästes och godkändes en om-
röstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagut-
skottet hemställt i sitt utlåtande nr 18,
röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Cas-
sel vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit
sina platser samt voteringspropositionen
ånyo upplästes, verkställdes till en bör-
jan omröstning genom upprensning. Herr
talmannen förklarade, att enligt hans
uppfattning flertalet röstat för ja-propo-
sitionen.

Då emellertid herr Cassel begärde
rösträkning, verkställdes nu votering me-
delst omröstningsapparat; och befunnos
vid omröstningens slut rösterna hava
utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 45.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkän-
nagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av första
lagutskottets utlåtande nr 19, i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition med
förslag till lag med vissa bestämmelser
om böter och viten, bifölls vad utskot-
tet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av
andra lagutskottets utlåtande nr 19, i an-
ledning av dels Kungl. Maj:ts proposi-
tion angående ändrade grunder för för-
farandet vid rekvisition av motorfordon
och hästar m. m. för krigsmaktens be-

hov, dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 169, med förslag till lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförläggningsslag);

nr 171, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

nr 176, med förslag till lag om ändring i civilförvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536);

nr 177, angående avtal om koordination mellan statens järnvägar och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar;

nr 179, angående förlängd giltighetstid för viss provisorisk ändring av gällande tulltaxa, m. m.;

nr 185, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, m. m.;

nr 190, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, m. m.;

nr 193, angående inhämtande av riksdagens samtycke till förordnande om tillämpning av vissa bestämmelser i allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293); samt

nr 194, med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att fullgöra repetitions- och beredskapsövningar m. m.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 459, av herr *Herlitz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till Europarådets konvention angående

skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna;

nr 460, av herr *Eriksson, Einar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 461, av herr *Niklasson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 462, av herr *Andersson, Lars*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 463, av herr *Nyström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.; samt

nr 464, av herr *Nilsson, Hjalmar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående användningen av hästexportberedningens vinstmedel.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet;

nr 108, i anledning av väckta motioner om befrielse från skyldigheten att utgöra inkomstskatt och erlägga stämpelavgift vid byte av fastigheter i vissa fall; samt

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Elmgren* för tiden den 12—den 15 innevarande månad för utrikes resa.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.03 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 11 april eftermiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 7.30 eftermiddagen.

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen eller röra i propositionen behandlad lagstiftning.

Genom en den 22 december 1950 dagtecknad proposition, nr 24, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet;

2) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt;

3) lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 22 december 1943 (nr 884) om arrendators förköpsrätt.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft elva i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 294 av herr *Eskilsson* m. fl.,
nr 295 av herrar *Näslund* och *Spetz*,
nr 296 av herrar *Tjällgren* och *Näs-gård* samt
nr 297 av herr *Sundelin* m. fl.

ävensom inom andra kammaren:

nr 389 av herr *Löfroth* m. fl.,
nr 390 av fru *Torbrink* m. fl.,
nr 391 av herr *Andersson* i *Dunker* m. fl.,
nr 392 av herr *Jönsson* i *Rosshol* m. fl.,
nr 393 av herr *Hæggbloom* m. fl.,
nr 394 av herrar *Jönsson* i *Rosshol* och *Andersson* i *Björkäng* samt
nr 395 av herr *Johnsson* i *Kastanje-gården* m. fl.

I motionerna I: 294 och II: 393, vilka voro likalydande, samt i motionerna I: 297 och II: 395, vilka jämväl voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen.

I motionen II: 391 hade hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen och samtidigt anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning om möjligheterna att införa särskilda straffbestämmelser för köpare, som i uppenbart syfte att kringgå omförmälda lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (den s. k. jordförvärvslagen) förvärvat dylik fastighet.

I motionerna I: 296 och II: 394, vilka voro likalydande, hade hemställts, i första hand, att riksdagen vid behandling-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

en av propositionen måtte besluta, att jordbruksfastighet vid tvångsauktion enligt i propositionen föreslagna bestämmelser skulle få säljas, förutom till i propositionen angivna köparekategorier, även till den, som inropat fastigheten för att skydda fordran, försåvitt han förklarade sig själv ämna bruka den och med intyg visade, att han hade försättningar härför, ävensom, i andra hand, att riksdagen med avslag på propositionen måtte begära utredning och nytt förslag angående möjligheten att förhindra kringgående av jordförvärvslagens bestämmelser genom arrangerade exekutiva auktioner och skentransaktioner i form av gåva.

Tillika hade utskottet i anslutning till behandlingen av sagda proposition och motioner till behandling förehåft ytterligare sex motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 217 av herr *Andrén* m. fl. samt
nr 218 av herr *Hermansson, Herbert*,
och herr *Pålsson*,

ävensom inom andra kammaren:

nr 290 av herrar *Lindström* och *Jacobson* i Vilhelmina,
nr 294 av herr *Svensson* i Stenkyrka
m. fl.,
nr 299 av herr *Hjalmarson* m. fl.
samt
nr 377 av herr *Hæggblom*.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet avfattat sin hemställan i sju särskilda, med A—G betecknade punkter.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten A.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet samt alltså avslå motionerna I: 294 och II: 393, I: 297 och II: 395, II:

391 samt I: 296 och II: 394 i vad de avsåge nämnda lagförslag.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Holmbäck, Eskilsson, Stjärne, Åhman* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen måtte avslå det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet samt alltså bifalla motionerna I: 294 och II: 393, I: 297 och II: 395, II: 391 samt I: 296 och II: 394 i vad däri yrkades avslag å nämnda lagförslag;

2) av herrar *Werner, Ivar Persson* och *Jansson* i Aspeboda, vilka på åberopade grunder ansett, att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen måtte avslå det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet samt alltså bifalla motionerna I: 294 och II: 393, I: 297 och II: 395, II: 391 samt I: 296 och II: 394 i vad däri yrkades avslag å nämnda lagförslag ävensom i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i samband med frågan om eventuell förlängning av giltighetstiden för omförmälda lag ville för riksdagen framlägga förslag till ändring av lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition nr 24 behandlas tre olika ärenden. Det första ämnet rör frågan om skärpningar i jordförvärvslagen, det andra frågan om det kontrollförfarande som äger rum enligt jordförvärvslagen och det tredje frågan om ändringar i lagarna om kronans och arrendators förköpsrätt. I samtliga dessa tre ämnen har det väckts motioner i anledning av propositionen, men dessutom också väckts motioner inom den allmänna motionstid som vi ha i början

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

av riksdagen. Utskottet har ansett att propositionen givetvis borde behandlas i ett och samma utlåtande. De motioner, som väcktes i början av riksdagen, hänga emellertid så nära samman med propositionens ämnesområde, att utskottet har ansett sig böra ta upp även dessa motioner i samma utlåtande. I det följande skall jag, herr talman, ta upp den första av de frågor som behandlas i det föreliggande utlåtandet, alltså frågan om skärpningar i jordförvärvslagen. Jag skall tillåta mig att sedermera i anföranden, knutna till följande punkter i utskottets utlåtande, ta upp de två andra frågorna. Jag tror att man genom att dela upp debatten på detta sätt får en redigare och klarare diskussion än om samtliga de tre olika ämnesområdena skulle behandlas nu genast i ett sammanhang.

Den första frågan, som jag nu alltså skall ägna detta anförande åt, rör eventuella skärpningar i jordförvärvslagen. Det viktigaste spörsmålet därvidlag gäller nya regler rörande exekutiva auktioner. Hittills har gällt — såsom kammarens ledamöter känna till — att envar ägt rätt att vid exekutiv auktion inropa en jordbruksegendom. Inroparen har också haft rätt att behålla egendomen, såvida det inte är fråga om en juridisk person eller en utlänning, men de undantagen torde jag i detta sammanhang helt kunna lämna åt sidan. Vem som helst har alltså rätt att ropa in en fastighet på exekutiv auktion och behålla den. Vid exekutiv auktion gälla således icke jordförvärvslagens bestämmelser om att man för att förvärva en jordbruksfastighet måste ha antingen s. k. landsfiskalsintyg eller också tillstånd av lantbruksnämnden.

Hittills gällande bestämmelser ha möjliggjort att man vid de exekutiva auktionerna fått ut det verkliga ekonomiska värdet av fastigheten, vilket har givit stadga åt fastighetskreditväsendet. Kungl. Maj:t föreslår nu att visserligen vem som helst skall äga rätt att vid exekutiv auktion ropa in en fastighet, men att vederbörande inte skall ha rätt att behålla egendomen, såvida han inte in-

om en tvåårsperiod, vilken tid dock kan förlängas, får lantbruksnämndens tillstånd eller skaffar sig landsfiskalsintyg enligt vanliga regler. Köparen skall i annat fall inom viss tid avyttra fastigheten. Gör han inte det, kommer fastigheten efter särskilt förordnande att försäljas på tvångsauktion, om jag får använda det uttrycket, d. v. s. det blir en ny exekutiv auktion, vid vilken icke vem som helst äger rätt att ropa på fastigheten, utan där kretsen av spekulanter är inskränkt.

Utskottets samtliga borgerliga ledamöter ha enat sig om att avstyrka Kungl. Maj:ts förslag, låt vara att vi stå på två olika linjer. Den motivering, som därvid har gjort sig gällande beträffande den reservantgrupp som jag tillhör, kan kanske lämpligast sammanfattas på följande sätt.

Sedan lång tid tillbaka här i landet, i varje fall sedan 75 år, har man ägnat stor omsorg åt att noggrant utforma reglerna för fastighetskrediten och in-teckningsväsendet. Jag kan särskilt peka på den lagstiftning som kom till stånd år 1912 och som i det svenska in-teckningsväsendet införde regler om ägarhypotek, lägsta bud m. m. Jag vågar göra det uttalandet att vår in-teckningslagstiftning, låt vara att den på vissa punkter är svårbehärskad och kanske litet otymplig, måste anses höra till de allra förnämsta lagkomplex beträffande fastighetskredit som över huvud taget existera. Jag tror att man utan vidare kan säga att den är bättre än Englands, Frankrikes och många andra länders.

Om man nu genomför den här föreslagna lagstiftningen, gör man ett ingrepp i de regler som finnas beträffande fastighetskrediten. Vi reseranter ifrågasätta, om det verkligen finns tillräckliga skäl för att göra ett dylikt ingrepp. Detta ingrepp består givetvis däri, att genom att man tvingar fram en ny exekutiv auktion under vissa förutsättningar det blir en ovisshet vid den första exekutiva auktion, som äger rum, således vid den vanliga exekutiva auktionen om jag så får säga. Alla äga visserligen formellt rätt att då inropa fastig-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

heten, men de komma icke att anse sig kunna göra det, därför att de icke veta om de få rätt att behålla fastigheten. Detta måste verka sänkande på priserna vid exekutiva auktioner. Det är däri ingreppet ligger.

Varför vill man då nu göra ett dylikt ingrepp? Jo, säger man, därför att jordförvärvslagen har kringgåts genom att det arrangerats exekutiva auktioner. Detta var emellertid något som förutsågs redan då den första jordförvärvslagen kom till år 1945 och som man också var på det klara med vid den nuvarande jordförvärvslagens behandling år 1948. Då förklarade emellertid jordbruksministern att det fanns så starka skäl för att inte ingripa på de exekutiva auktionernas område, att man borde låta det vara på samma sätt som hittills. Vad som då dikterade jordbruksministerns uppfattning var naturligtvis hänsyn till fastighetskreditväsendet. Nu har vad man förutsåg skett, nämligen att det förekommit åtskilliga exekutiva auktioner som torde ha varit arrangerade för att kringgå jordförvärvslagen. Det är särskilt i Västerbottens län som dylika auktioner ha ägt rum. Ser man emellertid på statistiken, finner man att det genomsnittligt endast förekommit ett eller annat dylikt fall i varje län per år. Det är alltså, i varje fall inte ännu, inte alls fråga om någon mer utbredd oroväckande företeelse. Vid dylikt förhållande måste man fråga sig, om det verkligen finns anledning att gripa in på detta område.

För vilka typer av in-teckningar kan ett dylikt ingripande då bli skadligt? Jo, framför allt för toppinteckningarna, för vilka den föreslagna nya lagstiftningen kommer att få allvarliga återverkningar. Om en ung man vill förvärva en jordbruksfastighet utan att ha tillräckliga medel, går det ofta till på det viset, att han får hjälp av sina släktingar eller av folk som tror på hans förmåga att ekonomiskt kunna reda sig på fastigheten. Den unge mannen får hjälp av dem, antingen på så sätt att de belåna toppinteckningar, alltså ta en risk, eller också därigenom att de ge

honom en borgen i banken för att stödja toppinteckningar som belånas i banken, vilket ekonomiskt sett blir samma förhållande som i det förra fallet. Det torde vara många människor i vårt land som ha förvärvat fast egendom på detta sätt, och det torde framför allt vara många arrendatorer som genom dylik hjälp ha blivit fastighetsägare.

Hur blir det nu? Om en dylik långivare är bosatt i en stad eller om han redan förut äger fast egendom eller bor på landet men inte är jordbrukare, och tillfrågas huruvida han vill lämna hjälp på det sätt, som jag här beskrivit, då vet han icke om han vid en blivande exekutiv auktion kan ropa på fastigheten. Han vet nämligen inte om han kommer att erhålla lantbruksnämndens tillstånd att behålla fastigheten; landsfiskalsintyg lär han i det fall som jag nu nämnt inte kunna få. Då drar han sig naturligtvis för att belåna fastigheten eller ge sin borgen. Han måste givetvis också resonera på det sättet, att genom de nya reglerna kretsen minskas av dem som våga sig på att ropa på fastigheten vid en eventuell exekutiv auktion. Detta måste enligt vår uppfattning inverka störande på möjligheterna att i sådana fall som jag här har nämnt belåna fastigheten.

Sedan är det en annan sak som kanske inte har varit så mycket uppe i diskussionen. Är den lagstiftning, som nu föreslås, av sådan natur, att den inverkar skadligt på fastighetskrediten utan att dock vara så beskaffad, att den hindrar marodörerna, om jag får använda det uttrycket, att operera? Antag att en person genom en arrangerad exekutiv auktion vill skaffa sig en fastighet. Han är då tvungen, om han ropar in fastigheten, att sälja den inom två år vid äventyr att det annars blir en ny exekutiv auktion. Men är det inte så — den saken har belysts av lagrådet — att det under tvåårsperioden kan arrangeras en ny exekutiv auktion, efter vilken det sedan löper en ny tvåårsperiod o. s. v.? Lagstiftningen möjliggör faktiskt för den verkligt fule fisken att begagna en uttröttnings-taktik för att få behålla fas-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

tigheten. Då är det kanske inte så mycket vunnet med de nya reglerna.

Herr talman! Allt detta gör att vi ha ansett oss böra ställa oss avvisande emot det kungl. förslaget i förevarande punkt.

Även i ett annat hänseende föreslår Kungl. Maj:t en skärpning av jordförvärvslagen såtillvida att det skall bli förbjudet för person, som inte får lantbruksnämndens tillstånd eller skaffar sig landsfiskalsintyg, att varaktigt förvärva fastighet genom gåva. Det är ett förbud som vi inte heller anse vara påkallat. Men jag skall inte i detta sammanhang ta upp det spörsmålet, ty det kanske kommer att belysas under den följande debatten.

Jag tillåter mig, herr talman, att beträffande punkt A., som nu är påropad, yrka bifall till den av mig m. fl. under denna punkt avgivna reservationen.

Herr WERNER: Herr talman! Den föregående ärade talaren har lämnat en ingående redogörelse för innehållet i det förslag till ändringar i gällande lag som nu föreligger för kammarens avgörande. Jag skall försöka att följa det schema, som herr Holmbäck för sin del angav såsom riktigt, och i mitt första inlägg syssla med frågan i vad den rör jordförvärvslagen.

Det torde knappast vara möjligt att förneka ens för den mest avancerade principiella motståndare till jordförvärvslagen, att denna lag under de särskilda förhållanden som ha rått under de senaste åren, haft en mycket betydande uppgift att fylla. Vad skulle egentligen ha inträffat om inte några som helst restriktiva bestämmelser hade funnits beträffande spekulation med jordbruksfastighet? Det överskott av rörligt penningkapital, som man på grund av mistroende mot penningvärdet har sökt att på alla vägar placera i realvärden, skulle otvivelaktigt ha utnyttjats för förvärv av jordbruksfastigheter. Spekulanterna skulle säkerligen ha kunnat satt sig i sina bilar och färdats från by till by för att köpa hemmanen från den självägande befolkningen, som skulle ha trängts ut av på orten icke bosatta per-

soner, vilka kanske haft sin hemortsrätt i en stad och sedan skött jordbruksfastigheten genom arrendatorer. En dylik utveckling hade säkerligen varit så betänklig att man ur den synpunkten kan försvara det ingrepp i den enskildes handlingsfrihet som jordförvärvslagen otvivelaktigt innebär.

Det är nu inte fråga om den existerande jordförvärvslagens vara eller inte. Gällande lagstiftning är av tillfällig karaktär, och riksdagen får före år 1953 ta ställning till frågan om dess förlängning eller upphävande. Jag förmodar att lagen, om vi skulle gå en lågkonjunktur till mötes, kanske då kan undvaras. Vad som här är föremål för behandling är det förslag till skärpning av gällande lagstiftning som har framlagts av jordbruksministern och som innebär ett ganska betydande ingrepp i fråga om möjligheterna för en fordringsägare att genom exekutiv auktion utnyttja sin in-teckningssäkerhet.

Vi äro alla ganska ense om att det ingrepp, som här sker, är av mycket betänklig art. Det rubbar själva grunderna för fastighetskrediten, och det ter sig särskilt ogynnsamt för en nytillträdande köpare. Ett ungt par, som planerar att skaffa sig en jordbruksfastighet till ett eget hem, har i regel svag ekonomi och måste lita till kreditgivning, särskilt med de priser som för närvarande råda. Med nuvarande låga taxeringsvärden torde det inte vara möjligt att i kreditanstalt erhålla den nödiga fastighetskrediten utan förstärkning av kreditvärdigheten. Dylik förstärkning sker väl i regel på det sättet att vederbörande söker och erhåller lån av enskild kreditgivare eller också borgen för lån i bank. Genom det ingrepp, som nu sker, befara vi med all rätt att viljan att träda in och ta några som helst risker genom att övertaga ett betalningsansvar utan att säkerheten är betryggande kommer att avtrubbas och minskas. Det är på grund härav som förslaget inger allvarliga betänkligheter. Såvitt jag kan bedöma kommer lagen i stället för att gynna dem som man med lagens tillkomst velat skydda att tvärtom försämra läget för dessa ekonomiskt svaga fastighetsköpare

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

till förmån för dem som äro i besittning av rörliga betalningsmedel, alltså de kapitalstarka köparna.

I den starka kritik, som har framkommit mot lagförslaget, ha också dessa synpunkter skärskådats i olika hänseenden. Jag tillåter mig att här ordagrant återge ett yttrande, som jag tycker är särskilt träffande, nämligen vad som anförts av bankofullmäktiges majoritet, bestående av herrar Hall, Böök, Gränebo, Bergvall och Olof Andersson, och som finns återgivet på s. 17 i den kungl. propositionen. Det säges där: »Med tillämpning av dessa regler» — således de regler som anges i propositionen — »skulle lojala inteckningshavare, även sådana som inneha inteckningar med *bättre* förmånsrätt än den, som föranlett den exekutiva auktionen, endast i ytterligt sällsynta undantagsfall få möjlighet att vid den offentliga auktionen till skyddande av fordran inropa fastigheten. De skulle få finna sig i att priset bestämdes av den mycket begränsade krets av personer, som erhållit lantbruksnämndens tillstånd att förvärva fastigheten. De skulle gå inteckningssäkerheten förlustiga samt få betalning ur fastigheten endast i den mån köpeskillingen lämnade tillgång härtill. Särskilt i de fall, då fastigheten enligt föreliggande rationaliseringsplaner skulle förenas med intilliggande fastighet, kan det tänkas att endast en köpare skulle kunna bjuda vid auktionen. Att ett sådant system, som dessutom skulle få retroaktiv verkan på redan utlämnade inteckningslån, kan skapa oro hos kreditinstitut och enskilda, vilka utlämna lån mot säkerhet av inteckning i jordbruksfastighet, torde vara påtagligt, något som i sin tur kan menligt påverka kreditvillkoren — och kreditmöjligheterna — för jordbrukarna i gemen.»

Jag anser att detta yttrande är ett koncentrat av vad som bör sägas beträffande betänkligheterna när det gäller de rubbade grunderna för fastighetskrediten.

Kungl. Maj:t föreslår nu på denna punkt en rätt ineffektiv och underlig anordning. För att undvika att göra in-

grepp omedelbart i fråga om rätten att behålla en fastighet efter exekutiv auktion föreslås, att en fordringsägare som ropar in en fastighet — det gäller alltså försäljning i första ledet — skall äga rätt att innehava fastigheten under en tid av högst två år. Fastigheten skall där- efter, om vederbörande icke kunnat erhålla lantbruksnämndens tillstånd eller landsfiskalens medgivande att innehava egendomen, av inroparen säljas frivilligt eller ock tvångsförsäljas. Härigenom uppstår emellertid den risken att den förste köparen under mellantiden kan utplundra fastigheten, vilket ju ofta sker vid jobberier av denna art. Såsom den föregående ärade talaren påpekade är det också möjligt, att den som köpt en fastighet på exekutiv auktion, under två- årsperioden kan arrangera en ny exekutiv auktion, genom att överlåta fastigheten till en ny bulvan varigenom det uppstår en kedjereaktion som ingalunda botar de brister som man har velat komma åt genom den nya lagen.

Innan jag fortsätter, vill jag, herr talman, göra en deklARATION. Vi reservanter skilja oss något från varandra. Högern och folkpartiet ha inte velat, och kanske inte heller vågat, föreslå några positiva åtgärder för att förekomma dylika skentransaktioner som nu uppröra rättskänslan. Även om man inte i och för sig gillar en lag, måste man väl ändå i den allmänna laglydnadens intresse tillse att lagen i fråga efterlevs, så länge den består. Jag tror att det är viktigt att upprätthålla denna grundsats. Det är också det som vi reservanter från bondeförbundet ha velat göra med det särskilda förslag som vi ha utformat i vår egen reservation. Vi ha velat följa en annan lagprincip, som också är mycket värdefull, nämligen att man icke bör tillgripa en lagstiftning som ingriper i legitima och lojala samhällliga eller enskilda förhållanden. Man skall enligt vår uppfattning försöka utforma lagstiftningen på sådant sätt att den hindrar illegala och illojala företeelser i samhällslivet, men man bör låta de lojala förhållandena så långt möjligt vara i fred. Jag tror att detta är en riktig princip som

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

bör följas. Det är också vad vi ha försökt att göra då vi inom utskottet ha utformat ett förslag att i stället för denna underliga anordning med sekundär tvångsförsäljning införa en mycket enkel bestämmelse. Enligt denna medges lantbruksnämnderna rätt att där det kan antagas, att en exekutiv auktion har arrangerats i syfte att kringgå jordförvärvslagen, hos Kungl. Maj:t söka expropriation på den på dylikt illojalt sätt åtkomna fastigheten. Därmed ha vi velat uppnå, att hela det exekutiva förfarandet skall lämnas i fred. Den av oss föreslagna bestämmelsen rubbar ingenting i en fordringsägares vedertagna lagliga rätt att ur en pantförskriften fastighet erhålla täckning för sin fordran, en rätt som professor Holmbäck här med stor styrka hävdade.

Vi vinna också något annat som för mig och mina medreservanter är mycket betydelsefullt. Vi vilja inte utsträcka lantbruksnämndernas administrativa befogenheter i sådan mån, att lantbruksnämnderna få i sin hand att träffa rättsavgöranden av för den enskildes rätt betydande räckvidd. Genom den anordningen som vi här föreslår skulle man vinna att hela förfarandet komme under domstols prövning. Den utveckling, som i någon mån kan spåras här i landet att överlåta domsmyndighet av judiciell räckvidd till avgörande i administrativ ordning av organ, vilka i regel sakna tillräcklig erfarenhet och nödiga kvalifikationer på rättsvårdens område, är så pass betänklig, att vi icke velat medverka till en sådan utveckling.

Härtill kommer också att vid den senare försäljning, som av Kungl. Maj:t föreslås skall äga rum, tvångsförsäljningen, priset på pantfastigheten kommer att sättas av utmätningsmannen i regel ensam. Det är någonting som icke inger tillräcklig trygghet för att pantinnehavarens rätt skyddas. Om såsom i propositionen klart anges, försäljning mot fordringsägarens bestridande skall ske bara det pris täckes, som värderingsmannen ensam åsatt fastigheten, så är det någonting som vi icke kunna acceptera.

Vi ha alltså föreslagit att detta rätt enkla tillägg till expropriationslagen skulle på grund av utskottets initiativrätt underställas riksdagen. Utskottet har emellertid på grund av en viss tidsnöd och på grund av att utskottet velat tänka över saken — alltså inte därför att utskottet bestridit riktigheten i principen — icke ansett sig kunna tillmötesgå reservanterna på denna punkt.

I andra hand ha vi yrkat bifall till den av herrar Tjällgren och Näsgård i första kammaren väckta motionen, som skulle innebära en utvidgning av köparekretsen vid den s. k. tvångsförsäljningen. Inte heller det har utskottet kunnat godtaga. Då inget av dessa förslag, som dock syfta till en positiv medverkan för att stoppa till de hål, om jag får kalla dem så, vilka nu finnas i jordförvärvslagen och som utnyttjas av illojala personer, icke kunnat godtagas, ha vi icke sett oss annan utväg än att i fråga om propositionen gå på avslagslinjen.

Innan jag slutar detta avsnitt av lagstiftningen, vill jag beröra lagförslagets ingripande då det gäller gåvoförvärven. Jag anser att starka betänkligheter kunna resas mot att gåvoförvärven, vilka ligga arvsfången i princip ganska nära, dras in under tillståndsgivningen enligt lagförslaget. Jag menar att i varje fall den konstruktion, som regeringen har gjort då den tagit in gåvoförvärven i lagens första paragraf såsom en huvudregel, är felaktig. Vill man komma åt de illojala transaktioner, som möjligen ha skett här, hade det funnits möjlighet att vid ett bättre övervägande av förslaget, vilket tydligen inte skett inom regeringen, skapa en undantagsregel som fyllt detta behov, i stället för att såsom nu skett i lagen ta in gåvoförvärven, som till sin juridiska karaktär ligga mycket nära arvsfången. Jag måste ställa frågan: Vad avser man skall bli nästa steg?

Vad jag här anfört beträffande skärpingarna av jordförvärvslagen har lett oss till att vi måste yrka avslag på propositionen sådan den föreligger. Men samtidigt som vi göra detta framlägga vi det positiva förslag, som finnes närmare utformat i första hand i den re-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

servation som avgivits av mig och herrar Ivar Persson och Jansson i Aspeboda och som är betecknad med A. 2).

Herr talman! Jag skall sluta med att yrka bifall till den reservationen.

Herr **HERMANSSON, ALBERT**: Herr talman! Jordförvärvslagen har, som ju också herr Werner alldeles nyss omtalade, till syftemål att förekomma spekulationer med jordbruksfastigheter och förhindra att dylika fastigheter i alltför stor omfattning förvärfvas av personer, vilka icke tillhöra den jordbrukande klassen. Enligt min och många andras erfarenhet har den kontroll över handeln med jordbruksfastigheter, som jordförvärvslagen stadgar, också varit till stor nytta både för det allmänna och för jordbrukets utövare. Det säger sig därför självt att den, som hyser en sådan uppfattning om lagens verkningar, också skall vara villig att medverka till att göra lagens bestämmelser så effektiva som möjligt.

Lagstiftningen gjordes från början inte mera rigorös än som ansågs absolut nödvändigt, varför alla andra förvärfvaren de, som ske genom köp och byte, kommo att uteslutas från lagens tillämpningsområde. Då det emellertid visade sig att de luckor som lämnats öppna utnyttjades på ett sätt som inte förutsågs, har det nu ansetts nödvändigt att söka täppa till dessa kryphål.

Herr Holmbäck och hans medreservanter ha ju redan från början varit motståndare till denna lag och motsatt sig alla inskränkningar i rätten att bedriva köpenskap med jordbruksfastigheter. De ha — som jag förmodar, av principiella skäl — velat lämna fältet fritt för vem som helst att förvärva och efter behag exploatera sådana fastigheter. Därför är det ju ingen heller som väntat, att herr Holmbäck och hans meningsfränder skulle vilja vara med om att bota de påvisade bristerna i lagen. Det är tvärtom följdriktigt från deras sida, att de resa så många invändningar som möjligt emot den föreslagna lagändringen. Allt ordande om detaljerna

i ändringsförslaget kan ju i alla fall inte dölja, att det är lagen i dess helhet som reservanterna rikta sig emot.

Förvärfv genom inrop på exekutiv auktion lyder för närvarande icke under lagen. Det är framför allt detta förhållande, som har utnyttjats av vissa gentlemän på affärslivets område. En del av dem ha kanske först gjort en ansökan till lantbruksnämnden att få förvärva en fastighet men fått denna ansökan avslagen. Andra ha kanske redan från början förstått att de inte skulle erhålla tillstånd till det önskade förvärfvet. Det är särskilt jordbruksfastigheter med värdefull skog, som härvidlag ha blivit föremål för skentransaktioner. När köparen och säljaren ha samsats om tillvägagångssättet, har det varit lätt att på grund av skenfordringar kringgå tillståndsgivningen genom att arrangera exekutiva auktioner, där köparen alltid har möjlighet att avge det högsta budet, därför att det pris som han skall betala i själva verket är förutbestämt.

Reservanterna anse att antalet arrangerade exekutiva auktioner är så litet, att en lagändring ur den synpunkten icke kan vara motiverad. Ja, det kan ju råda relade meningar om hur länge statsmakterna böra tolerera, att andemeningen i en gällande lag trampas under fötterna, innan rättelse vidtages. Jag kan i detta avseende instämma med vad herr Werner nyss sade, nämligen att det ur laglydnadens synpunkt är nödvändigt att sådana kryphål täppas igen. För egen del har jag emellertid kommit till den slutsatsen, att de konstaterade fall, där exekutiva auktioner ha arrangerats i syfte att kringgå jordförvärvslagen, hittills ha varit tillräckligt många och även tillräckligt anmärkningsvärda för att en lagändring nu bör komma till stånd. Det har hittills, säger man, förekommit bara tjugufem eller trettio exekutiva auktioner om året, som varit tydligt arrangerade för att kringgå jordförvärvslagens bestämmelser. Jag skall inte tvista om det är ett stort eller litet antal, men jag vill betona att vid den undersökning, som utskottets kansli har fått

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

göra, har konstaterats en viss tendens till ökning av antalet sådana skentransaktioner. Dessa arrangerade auktioner visa också en viss benägenhet att klumpa ihop sig inom vissa områden. Där det finns någon advokat, som har specialiserat sig på sådana affärer, har han tydligen fått kunder, under det att på andra håll det inte har förekommit manipulationer av det här slaget. I den mån knepet blir känt, så är det i alla fall allt flera som använda sig av det samma. Jag kan nämna att i det län som jag representerar förekom det under år 1950 9 stycken exekutiva auktioner på jordbruksfastigheter. Av dessa voro åtminstone 6 stycken, således två tredjedelar, tydligt arrangerade i syfte att kringgå jordförvärvslagen.

Vad som emellertid har den allra största betydelsen är att det är just den sortens folk, som lagen har till uppgift att utestänga från förvärv av jordbruksfastigheter, som använder sig av krypthål för att slingra sig undan den kontroll över jordförvärv, som jordförvärvslagen syftar till. Det är just affärsmän av den typ, som nästan alltid balanserar på lagarnas gränsmärken, som med benägen juristhjälp försöka ordna exekutiva auktioner och som också i vissa fall låta utfärda gåvbrev åt sig själva — i stället för att upprätta offentliga köpehandlingar — för att slipa kontroll över sina jordförvärv från lantbruksnämndernas sida. Vi hålla faktiskt på att hamna i den situationen, att det bara är de jordköpare, som ha utsikter att få sina köp godkända som gå den lagliga vägen under det att den krets av spekulanter, mot vilken lagen egentligen riktar sig, gladeligen sätter sig över bestämmelserna. Det är självklart att ett sådant förhållande inte skapar aktning för lag och rätt. Jag har för min egen del kommit till den uppfattningen, att om dessa kryphål icke kunna täppas till, är det lika bra att hela lagen försvinner.

Förfaringssättet att ersätta köpebrev med gåvbrev har inte nått samma omfattning som de arrangerade exekutiva auktionerna, men här och där kommer

även den metoden till användning. Jag har sett exempel på hur en trävaruhandlare, som har förstått att han inte skulle kunna erhålla tillstånd att förvärva en skogsfastighet, först har köpt avverkningsrätten till fastigheten för det pris som hela fastigheten betingade, och därefter har säljaren utfärdat gåvbrev på fastigheten till vederbörande köpare.

Den föreliggande lagändringen innebär ju egentligen ingenting annat än att även förvärv av jordbruksfastighet genom exekutiv auktion och genom gåvbrev skola prövas av lantbruksnämnderna på samma sätt som andra förvärv av jordbruksfastighet. Reservanterna ha nu gjort sig stor möda att konstruera fram bevis för att inteckningshavares och borgenärens rätt kommer att sättas i fara genom detta föreslagna tillägg till lagen. De hysa bekymmer för att den, som inropar en fastighet på exekutiv auktion och blir tvungen att inom viss tid avyttra den under hand eller tvingas att genom tvångsauktion sälja den enligt den procedur som här föreslås, skall komma att drabbas av förlust, om försäljningssumman inte täcker hans fordran. För närvarande finns det nog ganska liten grund för sådana farhågor. Det stora bekymret just nu är att fastighetspriserna äro alldeles för höga och att de alltjämt visa en stor benägenhet att stiga ytterligare. Den som nu säljer en jordbruksfastighet löper således mycket liten risk att behöva sälja den till underpris, vare sig försäljningen sker på det ena eller på det andra sättet.

Men om det nu skulle finnas någon enskild kreditgivare, som i sitt lättsinne lämnar inteckningslån, som ligger så högt över skorstenarna på en jordbruksfastighet, att fordringen inte kan täckas genom försäljningssumman, så är ju förlusten i verkligheten redan gjord. Om fastigheten är så högt belånad, att lånesumman inte svarar mot fastighetens avkastningsförmåga, kommer långgivaren därigenom inte i ett bättre läge, om han får förvärva fastigheten. Den som lånar ut pengar mot undermålig pant brukar i andra fall få

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

stå sitt eget kast, och han bör väl också få göra det i ett fall som detta. Om en fordringsägare med högt liggande toppinteckningar inropar en fastighet för ett pris, som täcker skuldbeloppet men som är större än det verkliga värdet, får han ju ändå inte igen mera av sin fordran än vad fastigheten är värd. Om jag för 100 000 kronor inropar en fastighet som är värd 50 000 kronor, förlorar jag 50 000 kronor, antingen jag behåller fastigheten eller jag måste sälja den. Om man således övertager en överbelånad fastighet eller säljer den kan ju komma på ett ut.

Jag kan således i motsats till reservanterna inte betrakta det som någon särskild förmån för långivaren i ett sådant fall att få behålla den överbelånade fastigheten. Det framgick inte heller av herr Holmbäcks resonemang, om det förmånliga möjligen skulle ligga däri att en inropare skulle kunna vänta sig en framtida värdestegring på fastigheten, som skulle minska hans förlust, eller om herr Holmbäck menar, att den som vinner tid kanske också har möjlighet att lura någon annan person att köpa fastigheten till överpris. På annat sätt kan vederbörande inte gärna få täckning för den förlust, som han gjort genom en för hög belåning eller genom en för hög borgensförbindelse.

Nu kan det ju naturligtvis tänkas att även en lojal kreditgivare eller borgenär kan drabbas av förlust, om en belånad fastighet måste säljas exekutivt. Det kan ju heller inte anses fullkomligt utslutet att en sådan fordringsägare trots den redan gjorda förlusten hellre vill behålla fastigheten än att låta den gå till försäljning. Det kan ju t. ex. vara en släktgård som han vill bevara i släktens ägo. Och sådana önskemål böra också enligt min mening beaktas. Jag är också fullt övertygad om att lantbruksnämnderna komma att ta vederbörlig hänsyn till sådana legitima önskemål. Lantbruksnämnderna ha hittills skött tillståndsgivningen på ett sätt som inte givit anledning till några gravare anmärkningar från allmänhetens sida. Det kommer nämnderna säkerligen att

göra även i fortsättningen. De klagomål mot lantbruksnämnderna, som varit synliga i tidningarna, ha huvudsakligen gått ut på att lantbruksnämnderna varit för snälla, att de icke ha tillämpat lagen tillräckligt rigoröst utan tagit för stor hänsyn till de rent mänskliga synpunkterna och över huvud taget tillämpat alltför liberala metoder vid tillståndsgivningen. Det är ju alltså inte därför att nämnderna varit för stränga som dessa klagomål tillkommit.

Enligt herr Holmbäcks mening skulle man bäst skydda de lojala fordringsägarnas intressen genom att samtidigt slå vakt om de illojala arrangörerna av skenavtal och av exekutiva auktioner. Utskottsmajoriteten är lika angelägen som reservanterna att skydda de ärliga långivarna, men vi anse att detta skydd kan ges samtidigt som man hindrar åtminstone de värsta jordspekulanterna att lägga under sig alltmer av den svenska bondejorden. Vi ha kommit till slutsatsen att detta syfte kan nås både på det effektivaste och smidigaste sättet, om man överlåter på lantbruksnämnderna att i varje särskilt fall avgöra, huruvida den som inropar en fastighet på exekutiv auktion skall få behålla den eller tvingas att avyttra den.

Herr Werner har i den reservation som han pläderade för byggt på något andra motiv än dem som anförts av herr Holmbäck. Jag vill till herr Werners beröm säga att han befinner sig på en våglängd, som ligger något närmare vår egen än vad herr Holmbäck och hans medreservanter göra. Herr Werner vill ju nämligen också göra slut på de påtalade manövrerna vid sidan av lagen. Han säger sig emellertid vilja använda andra medel och metoder än dem, som föreslås i den kungl. propositionen. Herr Werner litar inte på att lantbruksnämnderna rätt skola kunna avgöra, om en fordringsägare, som inropat en fastighet på exekutiv auktion, bör tillåtas att behålla den eller tvingas att avyttra den. Han menar att rättssäkerheten skulle sättas på spel, om man lade denna beslutanderätt i lantbruksnämndernas hand.

Herr Werner rekommenderade att

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

lantbruksnämnderna i stället för att kunna framtvinga tvångsauktion efter viss tid på en fastighet, som inropats på exekutiv auktion, skulle få rätt att påkalla expropriation på fastigheten, då det förelåg misstanke att den exekutiva auktionen var arrangerad i syfte att kringgå jordförvärvslagen. Herr Werner menar att denna metod kommer att leda till samma mål som utskottsmajoriteten vill nå. Jag kan med anledning härav inte underlåta att påpeka, att herr Werners förslag skulle i avsevärd grad bidra till att öka det s. k. krånglet i samhället därigenom att han vill koppla in även expropriationsdomstolarna på de misstänkta fallen. Han vill således ha ytterligare en myndighet, som skall befatta sig med dessa saker. Och när utskottet inte kunnat gå med på herr Werners förslag har han hamnat på den rena avslagslinjen och vill åtminstone under de kommande två åren hålla luckan i lagen öppen. Han kommer därjämte med en begäran att Kungl. Maj:t om två år skall framlägga ett sådant förslag, som han önskar och som innebär att lantbruksnämnderna skola kunna påkalla expropriation då misstanke föreligger att en exekutiv auktion arrangerats i syfte att kringgå jordförvärvslagen.

Jag har verkligen mycket svårt att förstå på vilket sätt herr Werners förslag skulle innebära större rättssäkerhet för fordringsägarna än det som föreslås i propositionen. Om lantbruksnämnderna få befogenhet att besluta om tvångsförsäljning av en fastighet eller att påkalla expropriation av samma fastighet, kan väl åtminstone ur rättssäkerhetssynpunkt smälla lika högt.

Herr Werner menar att lantbruksnämnden är en administrativ myndighet och att en sådan ej skall ingripa i saker, som röra människors egendomsförhållanden, på det sätt som han anser att lagförslaget skulle göra. Han vill därför överlåta åt expropriationsdomstolen att besluta i sådana fall. Nu har emellertid expropriationsdomstolen, när expropriation är påkallad, endast att låta expropriationen verkställas och att bestämma priset, sedan Kungl. Maj:t, som

ju också är en administrativ myndighet, har beslutat att den skall äga rum. I verkligheten vill således herr Werner överlåta beslutanderätten åt den högsta administrativa myndigheten i landet nämligen regeringen. Men om å andra sidan lantbruksnämnderna enligt det föreliggande lagförslaget besluta om tvångsauktion kunna ju deras beslut överklagas, och det blir Kungl. Maj:t som även då i sista hand faller avgörandet.

Jag kan under sådana förhållanden inte förstå att det är någon *principiell* skillnad mellan det förslag, som herr Werner kommer med, och det som lägges fram i propositionen. I båda fallen är det ju lantbruksnämnden som har initiativrätten, och rättssäkerheten torde inte bli mycket större i det ena fallet än i det andra. Jag antar också att fastigheten i båda fallen kommer att värderas efter ungefär samma normer. Om fastigheten säljes på auktion eller under hand så kommer priset att bestämmas av marknadsläget. Om det sker genom expropriation, skall ju också det »fulla värdet» utbetalas, d. v. s. det fulla värde som expropriationsdomstolen bestämmer, och jag förmodar att även det »fulla värdet» kommer att bestämmas i förhållande till marknadspriset.

Herr Werners metod skulle således inte komma att medföra några andra fördelar än dem som vinnas med regeringens förslag. Och om hans förslag genomfördes, skulle det endast innebära en ytterligare omgång i behandlingen av de ärenden det här är fråga om. Lantbruksnämnden måste ju nämligen i alla fall verkställa den utredning, som skulle föregå nämndens hemställan till Kungl. Maj:t om expropriation.

Herr Werner vill således egentligen göra proceduren betydligt mera komplicerad och kostsam än den behöver vara. Härtill kommer också en annan sak, nämligen att kronan på det sättet skulle få lov att samla en hel del jordbruksfastigheter på hög, som man inte visste vad man skulle göra med. I en del fall kunde de kanske utan förlust säljas, och i den mån de kunde användas i ratio-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

naliserings syfte skulle väl detta ske. Men det är inte så säkert att detta alltid bleve möjligt. Vissa fastigheter skulle således kronan genom expropriation få lov att lägga sig till med utan att ha behov av dem för något särskilt ändamål.

Herr Werner tycks emellertid mena, att en sådan lagbestämmelse, som han föreslår, skulle ha en så avskräckande verkan på de spekulanter, som vilja åt böndernas jord och skog, att de påtalade missbruken omedelbart skulle komma att upphöra. Jag skulle vilja fråga, om inte herr Werner tror att dessa spekulanter finna det minst lika avskräckande att få en inropad fastighet försåld på tvångsauktion som att genom myndigheternas försorg få den exproprierad av staten. Jag tycker att såväl det ena som det andra alternativet måste te sig ungefär lika avskräckande. Och om den metod, herr Werner föreslår, skulle ha en så kraftig verkan som han förmodar, tycker jag det är ganska självklart att den ändring av lagen, som utskottsmajoriteten tillstyrkt, kommer att ha precis samma effekt såsom avskräkningsmedel.

Eftersom jag ämnar följa herr Holmbäckes schema för diskussionen skall jag inte för tillfället yttra mig om de andra punkterna i utskottets förslag, utan jag ber härmed att få yrka bifall till vad utskottet föreslår under punkten A i utskottets utlåtande.

Herr WERNER (kort genmäle): Herr talman! Genom hela herr Hermanssons anförande tyckte man sig höra vingslagen av någonting, som man tidigare skulle kunnat kalla det totalitära statsbegreppet. Det är väl ändå någon skillnad mellan att överlåta åt ett organ, som väl, såsom jag sade, i regel saknar tillbörlig kvalifikation på domsutövningens område, att träffa rättsavgöranden i administrativ ordning, och att underkasta samma rättsavgörande domstols prövning. Jag undrar om det kan vara så särskilt lyckligt att i samma organ förena åklagarens, köparens och doma-

rens roll. Ha vi verkligen kommit så långt här i landet att vi kunna godtaga en sådan princip?

När herr Hermansson gör gällande, att mitt förslag skulle göra det hela krångligare och att man ändå skulle få lov att underställa dessa ärenden Kungl. Maj:ts prövning, vill jag framhålla, att Kungl. Maj:t ju endast har att pröva, huruvida expropriation skall få ske eller inte. Det behövs bara en enda sats i expropriationslagen, som anger vilka föremål som skola underkastas expropriation. Det väsentliga är väl här att lantbruksnämnden inte ensam får i sin hand att vidtaga föranstaltanden som kunna avgöra borgenärens eller inteckningshavarens rätt. Herr Hermansson gör gällande, att inteckningshavarens rätt alltid är skyddad även i den senare försäljningen, enär det väl ändå aldrig skulle komma i fråga att en fastighet säljes till underpris. Den skall enligt författningen säljas till det pris som utmätningsmannen bestämmer, men genom lantbruksnämndens åtgöranden i saken kan det återstå antingen en köpare eller ingen köpare alls. Jag undrar om man under sådana förhållanden kan uppnå ens det normalt riktiga priset eller tala om fullgod rättssäkerhet.

Jag måste bestämt vända mig mot att våra 26 lantbruksnämnder i landet — jag förstår ju att herr Hermansson är ledamot av en lantbruksnämnd — var och en efter sitt huvud skola få träffa avgöranden, som trasa sönder rättstillämpningen. Jag vill inte med min röst medverka till att ge dem en sådan administrativ befogenhet. Det skulle leda till en utveckling, som jag anser vara alldeles felaktig.

Jag gör dessutom gällande, att dessa fall av missbruk komma att bli så ytterligt få efter ett genomförande av vårt förslag, att staten inte kommer att samla några fastigheter på hög, utan jag garanterar att jag skall kunna räkna dem på mina fem fingrar under fem år.

Talaren avbröts här av herr talman, som påpekade, att den i § 12 mom. 2 av kammarens ordningsstadga bestäm-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

da tiden för kort genmäle nu vore av talaren överskriden.

Herr HERMANSSON, ALBERT (kort genmäle): Herr talman! Jag skall inte upptaga någon diskussion med herr Werner med anledning av hans beskyllning att jag skulle sympatisera med det totalitära statsbegreppet. Jag tror att han är ensam om att ha kommit till den uppfattningen.

Herr Werner framhårdar i sin uppfattning att lantbruksnämnderna skulle sakna kapacitet att avgöra, när en tvångsauktion skulle innebära ett alltför stort ingrepp i individens rätt att bestämma över sin egendom, och han håller också fast vid påståendet att expropriationsdomstolen skulle komma att ta befattning med de judiciella spörsmål, som ha med vederbörandes rätts-säkerhet att skaffa. Det går ju emellertid till på det sättet, att sedan expropriation i varje särskilt fall beslutats av Kungl. Maj:t har expropriationsdomstolen endast att bestämma priset på fastigheten. Några andra beslut har domstolen inte att fatta, och frågan, huruvida expropriation är berättigad eller ej, har domstolen inte att befatta sig med.

Under sådana förhållanden anser jag fortfarande att herr Werners metod inte på något sätt kan vara bättre än den som föreslås i propositionen.

Herr ESKILSSON: Herr talman! När jordförvärvslagen första gången antogs av riksdagen år 1945, syftade den närmast till att förhindra spekulations- och kapitalplaceringsköp av jordbruksfastigheter och att bevara jorden åt den jordbrukande befolkningen. Man beförde att kapitalstarka folkgrupper skulle lägga under sig allt större del av den svenska åkerjorden, så att äganderätten skulle gå från den jordbrukande befolkningen och i händerna på andra grupper. Under de gångna åren har emellertid jordförvärvslagen visat sig medföra ett statligt intrång och en reglering av den enskildes handlingsfrihet, som enligt mitt

förmenande varken varit klokt eller nödvändigt och som därför också vållat en hel del irritation och olust ute i bygderna. Vi få komma ihåg att det, när det gäller en fastighetsaffär, är åtminstone två parter som äro intresserade av densamma, nämligen säljaren och köparen. Om man tillskapar en lag, som i alltför hög grad tillgodoser köparens intresse, kan det vara till men för säljaren. Vi ha sett exempel runt om i landet på hur svårt det är att uppnå ett tillfredsställande pris för gårdar, som inte varit så väl belägna, att de varit eftersträfvade av dem som uteslutande ägna sig åt jordbruket. Jordförvärvslagen har betytt en centraldirigering av fastighetshandeln på landet, som vållar besvär och kostar mycket pengar både för det allmänna och för enskilda. Den är i sitt slag ett typiskt exempel på tendensen att öka den samhälleliga kontrollen över vårt näringsliv, och den bygger på den grundtron, att staten genom sina myndigheter är bättre skickad än den enskilde medborgaren själv att bestämma över dennes angelägenheter. Jordförvärvslagen lägger en mycket stor makt i händerna på våra lantbruksnämnder, och det kan gå bra, om den handhaves med försiktighet och vidsyn, men det kan också gå mindre bra. Vår erfarenhet är faktiskt ännu alltför liten för att man skall kunna fälla ett slutgiltigt omdöme om lagen, men jag är inte säker på att lantbruksnämnderna vid varje tillfälle träffat rätt val, när de bestämt vem som skall få köpa en jordbruksfastighet och vem som inte skall få göra det. Jag är tvärtom ganska övertygad om att när vi fått se verkningarna under en längre tid kommer nog även här det gamla ordspråket att besannas, som säger att »även de visa hönsen kunna värpa i nässlorna».

Vi stå i dag inför en ny yttring av det perfektionsraseri som utmärker vår lagstiftning. Det har visat sig att jordförvärvslagen inte har varit fullt effektiv för sitt avsedda syftemål, och då skola kryphålen täppas till, såsom herr Hermansson nyss så värtaligt pläderade för. Man gör sig då den frågan, om de

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

olägenheter, som man nu vill komma till rätta med, verkligen varit av den omfattning, att de motivera en så vittgående lagskärpning som här föreslagits. Vad är det som hänt? Utskottets värderade ordförande talade om det i sitt anförande. Han nämnde att det under tiden från den nuvarande lagens tillkomst och till årsskiftet 1949—50 hade arrangerats skenauktioner i ett 30-tal fall. När man betänker att det årligen sker tusentals fastighetsförvärv i vårt land, kan man fråga, om antalet skenauktioner verkligen motiverar de väsentliga beskäringar av äganderätten och den rubbning i den legala fastighetskrediten som förslaget innebär.

Herr Hermansson sade, att det inte räcker med dessa omkring 30 fall, som ha observerats enligt propositionen, utan en rundfråga, som har gjorts genom utskottets försorg, har visat en tendens till ökning av antalet arrangerade exekutiva auktioner. Ja, den rundfråga, som utskottet gjorde till lantbruksnämnderna ute i landet, kunde naturligtvis inte bli föremål för så ingående behandling på ort och ställe, där frågan framställdes, men vi fingo dock det beskedet att man under år 1950 inte observerat mer än sammanlagt ett 20-tal arrangerade exekutiva auktioner i landet, och därav hade ju ett betydande antal observerats just i det län, som herr Hermansson och jag representera här i riksdagen. Det blir alltså inte mer än i genomsnitt en arrangerad auktion per län och år, och jag tycker inte att detta antal är så oroväckande, att man behöver vidtaga de nu föreslagna åtgärderna. Vi få i detta sammanhang komma ihåg att denna fråga har varit föremål för ganska stor publicitet under en lång tid. Den var föremål för utredning under år 1949, då man övervägde åtgärder för att stävja missförhållandena. En proposition var bebådad till 1950 års riksdag. Allt detta gjorde ju att allmänhetens intresse var skarpt inriktat på frågan, och det hade naturligtvis till följd att de som verkligen ville försöka utnyttja kryphålen också gjorde det i så stor utsträckning som de ansågo lämpligt. Trots denna

stora publicitet under hela fjolåret har emellertid antalet skenauktioner inte nämnvärt ökat i förhållande till föregående år.

Slutsatsen för oss, som stå som reserveranter i utskottet, har blivit att utvecklingen inte motiverat den föreslagna lagändringen, som kommer att medföra mycket menliga följder för fastighetskrediten i allmänhet och speciellt för den fastighetskredit, som utgöres av lån och borgen från enskilda långivare och borgensmän. Jag behöver inte vidare utveckla denna tankegång, då den redan utvecklats i reservationen och även av utskottets ordförande. Jag vill bara understryka, att det ju framför allt blir de personer, som äro beroende av borgen och hjälp från släktingar och vänner, som komma att drabbas av skärpningarna i lagen, under det att de vanliga kreditinstituten inte drabbas på samma sätt. Det är just sådana krediter, som man inte kan få hos de vanliga kreditinstituten utan där man måste utnyttja vänners och släktingars välvilliga stöd, som äro av betydelse för dem som inte ha tillräckligt stora egna resurser för att skaffa sig ett jordbruk.

Det är detta hot mot fastighetskrediten som gjort att det stora flertalet remissinstanser, som yttrat sig över förslaget, avstyrkt lagskärpningen. Det är ganska intressant att i detta sammanhang läsa det yttrande, som länsstyrelsen i Västerbottens län avgivit. Det är intressant med hänsyn till att det just i Västerbotten förekommit ett antal exekutiva auktioner, som givit eko över hela landet, och man hade därför anledning tro att remissvaret därifrån skulle gå i tillstyrkande riktning. Men tvärtom varnar länsstyrelsen i Västerbottens län för de svåröverskådliga verkningar, som förslaget kan medföra för kreditgivningen. Bestämmelsen att endast på förhand godkända köpare få uppträda vid den tvångsauktion, som skall följa efter den exekutiva auktionen, medför en begränsning av antalet spekulanter, säger länsstyrelsen, vilket i sin tur givetvis kan inverka på försäljningssummans storlek. Visserligen stadgar lagen,

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

att en fastighet inte får säljas till lägre värde än det som fastställts av utmätningsmannen, men detta skydd är ju i våra dagar, med det ständigt fallande penningvärdet, närmast illusoriskt. Statistiken från de exekutiva auktionerna visar i allmänhet betydligt högre försäljningsbelopp än vad som motsvarar utmätningsmannens värdering. Vi hade i mitt län för en kort tid sedan en exekutiv auktion, och jag vill nämna några siffror från denna auktion för att bevisa hur liten betydelse den värdering har, som en utmätningsman gör, när det gäller att verkligen fastställa det slutgiltiga värdet av en fastighet. Vid denna auktion såldes en jordbruksfastighet, som var taxerad för 128 900 kronor och saluvärderad till 180 000 kronor. Det sistnämnda beloppet skulle alltså utgöra inteckningshavarnas skydd mot förlust. Men försäljningssumman steg till inte mindre än 286 000 kronor, vilket låter oss ana att inteckningarna lågo betydligt över det belopp, som utmätningsmannen åsatt som det högsta värdet på fastigheten.

Såsom slutsats av dessa överväganden ha vi kommit fram till att vi inte kunna vara med om den föreslagna lagskärpningen. Vi vilja inte skydda och ställa oss solidariska med de illojala fastighetsjobbarna, men jag skulle tro att även med den skärpning, som nu föreslås, finns det alltid möjligheter för den som vill kringgå lagen att hitta på kryphål. Det blir säkerligen mycket svårt att knyta en så finmaskig lag, att den som verkligen vill kringgå den inte finner möjlighet att göra det även i fortsättningen. Vi vilja inte ställa oss på deras sida, som uppträda illojalt i detta sammanhang, men vi vilja inte vara med om att genomföra en åtgärd, som måhända kan täppa till det kryphål det nu är fråga om och som utnyttjats av några få personer men som medför stora besvärligheter för de många som äro beroende av hjälp och stöd, när det gäller att skaffa sig krediter och borgen. Vi tänka i detta fall mera på de många och små än på de stora och få.

Jag ber, herr talman, att få yrka bi-

fall till den reservation, som är avgiven under förevarande punkt av herr Holmbäck m. fl.

I detta anförande instämde herr Isaksson.

Herr JONSSON, JON: Herr talman! Både för statsmakterna och jordbrukarna är det väl ett intresse att fastighetspriserna avspegla ett på längre sikt beräknat och mera stabilt nettoavkastningsvärde och icke bli beroende av de ekonomiska krafternas fria spel. Det kan icke vara önskvärt att jordbruksfastigheterna bli en vanlig handelsvara som köpes och säljes efter marknadens växlingar. Vi ha många exempel på vilka konsekvenserna bli både för jordbrukarna och samhället, när jordbruken fritt få användas som spekulationsobjekt. Det är nödvändigt att detta förhindras.

Jordförvärvslagen är ett led i denna strävan att bevara jordbruken i de verkliga jordbrukarnas ägo. Låt oss göra det tankeexperimentet, att vi i den rådande högkonjunkturen icke haft några restriktioner i fråga om fastighetsförvärven. Med den stora penningtillgången och det intresse att placera pengar i fasta tillgångar, som nu finnes, skulle säkerligen i detta ögonblick ett betydande antal av de bästa och skogrikaste fastigheterna befunnit sig under spekulanternas kontroll och sålunda avhänts jordbrukarna. Jag skulle tro att även utskottets ordförande herr Holmbäck är villig att skriva under på den uppfattningen, att en sådan utveckling icke kan vara förenlig med jordbrukarnas intressen eller med önskemålet om en kontinuerlig pris- och produktionsutveckling. Icke heller kan det vara något samhällsintresse utan står i strid med 1947 års beslut om jordbrukens upprustning och rationalisering, att ett stort antal jordbrukare likvideras såsom självständiga brukare och fastigheterna övergå till att bli spekulationsobjekt. Det är därför ett betydande intresse, att den gällande förvärvslagen göres så effektiv som möjligt.

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

Det har ju framgått att vissa brister vidlåda denna lag, och det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget avser ju att råda bot härför och göra lagen mera effektiv. Det är då närmast de arrangerade exekutiva auktionerna, som de föreslagna ändringarna rikta sig mot, och den frågan behandlas ju i den nu förevarande punkten av utskottets utlåtande. Som redan påpekats, ha ju sådana arrangerade auktioner inte förekommit i så många fall, men jag vill liksom herr Hermansson understryka att de likväl väckt en sådan uppmärksamhet och skapat en sådan irritation, att det finns alla skäl att genom en utbygd av lagen söka förhindra en utveckling av dessa icke önskvärda arrangerade exekutiva auktioner.

Nu säger man att lagförslagen skulle innebära ett betydande ingrepp i den enskildes frihet att ordna sina angelägenheter och framför allt vålla svårigheter även för lojala köpare att klara sin fastighetskredit. Jag tror att man kan säga, att farhågorna inte ha fog för sig, i varje fall inte i den utsträckning herrar Holmbäck och Eskilsson här velat göra dem gällande. Då man här talar om att rättsordningen kan trädas för nära och att människornas rättsbegrepp kunna bli kränkta, vill jag svara att det finns många som fråga sig, om det kan vara riktigt att ett 30-tal eller 40-tal människor årligen i detta land skola ha möjlighet att arrangera exekutiva auktioner och därigenom skaffa sig en förmånsrätt till fastighetsförvärv som andra, lojala medborgare icke ha. Jag tror att också denna kränkning av rättsbegreppen bör tagas med i bilden, när man skall bedöma dessa frågor.

Då herr Holmbäck och flera reservanter med honom äro så ängsliga för att kreditförhållandena inte skola kunna ordnas på ett betryggande och tillfredsställande sätt, därest kompletteringen av jordförvärvslagen genomföres, vill jag som min mening säga att de nog i viss mån överdriva sina farhågor. Kreditsäkerheten är även enligt min mening en betydelsefull faktor för det eko-

nomiska livet i vårt land, men med hänsyn till att både departementschefen och utskottet sökt göra denna lagstiftning så moderat som möjligt och strävat att eliminera riskerna för de verkligt lojala brukarna och köparna och deras borgensmän, tror jag för min del att riskerna icke äro så stora som man vill göra gällande. När en exekutiv auktion gått av stapeln och lantbruksnämnden inte anser sig kunna lämna inroparen vederbörligt tillstånd, har ju denne enligt lagförslaget, såsom här förut påpekats, ändå två år på sig för att söka sälja fastigheten till sådana som få lantbruksnämndens tillstånd att köpa. Även bland dem, som enligt förvärvslagens bestämmelser ha möjlighet att förvärva fastigheter, finns det ju i varje fall i vår tid ett så pass stort antal köpare, att utsikterna under alla förhållanden böra vara rätt goda att på dessa två år finna köpare till skäliga priser. Däremot är det ju inte sagt att man kan få ut så höga och, föreställer jag mig, nästan uppjobbade priser som i det fall herr Eskilsson för en stund sedan relaterade från Östergötland. Utskottets förslag innebär ju vidare att länsstyrelsen i vissa fall, om det ådagalägges att innehavaren av en sådan fastighet skulle åsamkas stora förluster genom att tvingas sälja inom två år, kan lämna innehavaren tillstånd att äga fastigheten ytterligare någon tid, om ett bättre saluvärde därigenom kan ernås. Med tanke på detta hänsynstagande och dessa eftergifter kan man nog utgå från att rättsosäkerheten och de ekonomiska riskmomenten icke äro så stora som herr Holmbäck och andra här vilja göra gällande.

Det har också sagts att utmätningsmannens värdesättning — under vilken en försäljning icke får äga rum vid en auktion av här ifrågavarande slag — skulle kunna bli för låg. Under nu rådande förhållanden skulle jag tro att det kan vara svårt för en värderingsman att ta hänsyn till de konjunkturvinster som kunna ernås särskilt å fastigheter med god tillgång på skog som kan avverkas, men jag föreställer mig att utmätningsmannens värdering ansluter sig

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

till i orten gällande priser för fastigheter av samma karaktär som den värderade. Emellertid finns ju möjlighet att överklaga utmätningsmannens värdering.

Utskottet säger vidare att det förut-sattes, att 3 § andra stycket jordförvärvslagen »icke skall utesluta förvärvstillstånd, där förvärvet framstår som borgenärens enda utväg att skydda fordran i fastigheten och man ej har anledning misstänka försök att kringgå jordförvärvslagen. Utskottet vill framhålla det önskvärda i att lantbruksnämnderna vid sin tillståndsprövning beakta det synnerligen angelägna intresset av att de föreslagna lagändringarna icke utsätta lojala kreditgivare för rättsförluster.» Detta uttalande innebär ytterligare en eftergift i syfte att skapa så goda utgångspunkter som möjligt och söka förhindra att den, som inropar en fastighet, skall göra en oskälig förlust på densamma. Jag vet att lantbruksnämnderna genom detta uttalande få en delikat och besvärlig uppgift, men jag tror säkert att de komma att klara den.

Jag övergår nu till att säga några ord om den reservation, som avgivits av herr Werner m. fl. och som betecknats med A. 2). I reservationen framhålles bland annat: »Rätt att inropa fastigheten vid tvångsauktion skulle endast den eller de äga, som fått ansökan härom bifallen av lantbruksnämnden.» Reservanterna äro, såsom herr Werner i ett par anföranden under denna debatt också har illustrerat, mycket rädda för att lantbruksnämnderna skulle få den uppgift, som utskottsmajoriteten har föreslagit. Och så kommer följande resonemang i den Wernerska reservationen: »De antydda riskerna för vissa kreditgivare härröra sig till stor del ur det mycket otillfredställande förhållandet, att lantbruksnämnderna skulle medgivas rätt att i administrativ ordning ensamma träffa rättsavgöranden av för den enskildes rättsskydd ofta utomordentligt räckvidd. Detta är ett så allvarligt avsteg från en av rättssamhällets grundprinciper att en dylik anordning icke kan godtagas.»

Jag måste säga att detta uttalande är i hög grad anmärkningsvärt, inte minst då det kommer från bondeförbundshåll. I lantbruksnämnden ha vi lantbruksdirektören och hans underordnade, vilka äro statstjänstemän och handla under tjänstemannaansvar. Jag tror inte att de gjort sig förtjänta av att bli misstänkliggjorda och underkända på det sätt reservanternas uttalande innebär. Landshövdingen är i regel lantbruksnämndens ordförande, och nämnden består vidare av hushållningssällskapets sekreterare och fyra jordbrukare. Mena reservanterna, att dessa personer i den grad sakna omdöme och ansvarskänsla att det kommer att äventyra upprätthållandet av rättssamhällets grundprinciper, därest de skulle erhålla de uppgifter utskottsmajoriteten på denna punkt vill ge lantbruksnämnderna? Jag vet att uppgiften icke blir lätt för lantbruksnämnderna, utan att de komma att bli utsatta för starka påfrestningar, men jag vill fästa reservanternas uppmärksamhet på att lantbruksnämnderna redan äro vana vid detta. De få nästan dagligen handlägga ärenden, där påfrestningarna äro betydande och ingripandena ha stor betydelse med avseende på den enskildes handlingsfrihet. Sådana äro de av riksdagen antagna bestämmelser och lagar, som lantbruksnämnderna ha att rätta sig efter vid utförandet av sina arbetsuppgifter.

Sedan föreslår herr Werner i sin reservation, att lantbruksnämnderna skulle tilldelas befogenhet att i sådana fall, där en exekutiv auktion kunde antagas vara arrangerad för att i strid med jordförvärvslagen möjliggöra överlåtelse av fastighet, hos Kungl. Maj:t söka expropriation av den vid sådan auktion förvärvade fastigheten. Värderingen skulle då, mena reservanterna, bli riskfriare och mera trovärdig, emedan den komme att »verkställas av expropriationsdomstol och alltså under en judiciell myndighets ansvar». Jag skulle vilja fråga: Kan man överlämna åt lantbruksnämnderna, med den uppfattning som reservanterna ha om dessas rättsvärdande kvalifikationer, att avgöra när en

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

arrangerad exekutiv auktion föreligger eller inte? Ett missgrepp i dylikt fall kan väl också sätta rättssamhällets grundprinciper i gungning. Och sedan skall ju nämnden avgöra vem som får köpa fastigheten. Jag vill också ställa en annan fråga till herr Werner: Om det skulle visa sig att lantbruksnämnden inte inom rimlig tid kan uppnå det pris, som expropriationsdomstolen åsatt fastigheten, blir det väl staten som får betala mellanskillnaden? Jag vill säga att det från lantbruksnämndernas sida säkerligen inte finns något intresse för att över huvud taget laborera med försäljning av fastigheter till priser, som åsatts genom beslut av en annan institution. Min erfarenhet inom den nämnd jag tillhör är att spekulanterna räkna med att kunna köpa till särskilt lågt pris, då det är lantbruksnämnden som skall sälja en fastighet.

Det är emellertid ganska intressant att konstatera bondeförbundets stora intresse för expropriationsförfarandet i detta hänseende.

Slutligen skulle jag vilja framhålla, herr talman, att det säkerligen komme att få verkningar som vi inte önska, om lagen nu inte skulle antagas av riksdagen. De illojala skulle genom en sådan utgång bibringas den uppfattningen att det inte är så farligt att söka förvärva en fastighet genom arrangerad exekutiv auktion. Och det kan även tänkas att andra, som gärna vilja förvärva en jordbruksfastighet men som avstått från en arrangerad exekutiv auktion för att inte gå vid sidan av lagen, kunna smittas av samma inställning och tänka: »Det är kanske inte så farligt; man blir tydligen inte räknad som någon egentlig lagbrytare, och därför kan också jag göra ett försök.» Och på det viset skulle fler och fler kunna frestas att vidtaga just de åtgärder som man här vill förhindra.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag under punkten A.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Jag har ingen anledning att ingå på herr Jon

Jonssons smått lyriska skildring av lantbruksnämndernas förnämliga egenskaper, men jag vill inte heller på något sätt nedvärdera dessa nämnder.

Jag har närmast begärt ordet för att lämna en förklaring till min kommande röstning i denna fråga.

Det är mig angeläget att framhålla, att jag inte är motståndare till koncessionslagen — jag röstade på sin tid för den och anser fortfarande att den behövs. Jag skulle dock vilja säga några ord om en ganska vanlig missuppfattning när det gäller denna lagstiftning. Man hör jämt och ständigt framhållas, att den skulle vara en monopollagstiftning till förmån för jordbrukarna. Så är det visst inte; jordbrukarna ha ingen exklusiv rätt att köpa gårdar, utan det kunna också andra medborgare göra. Dessutom finns den mycket väsentliga inskränkningen att en jordbrukare, som redan har en gård, praktiskt taget inte kan få köpa ännu en. Statsrådet Sköld framhöll redan då koncessionslagen första gången framlades år 1945, att det inte skulle möta något hinder för icke jordbrukare att köpa särskilt s. k. herrgårdar. Det har också visat sig att kanske oftast större jordbruk men även mindre sådana i mycket stor utsträckning förvärvats av personer, som alls inte tillhört jordbrukarklassen eller ens varit bosatta på landsbygden.

Framför allt vill jag emellertid uppehålla mig vid den motion, som väckts av herr Tjällgren och mig i denna fråga. Den går ut på att lojala enskilda inteckningshavare skulle jämföras med bankinrättningar när det gäller skyddet av deras fordringar. Då man läser igenom utskottsutlåtandet, finner man alls intet bemötande av rättssynpunkten i denna motion, däremot försök att på olika sätt bortförklara den. Utskottet har, så vitt jag kan förstå, inte anfört ett enda hållbart skäl mot bifall till motionen.

Vad beträffar de exekutiva auktioner, som föranstalts i bedrägligt syfte, förefaller det ganska märkvärdigt att man inte skall kunna komma till rätta med dem utan att på föreslaget sätt inkräkta på jordbrukskrediten. Nu vet jag mycket

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

väl att nästan alla jurister äro rörande ense om att det råder mycket stora bevisvärigheter i denna fråga. Utskottet skriver dock så som om de fall, man hänvisar till, vore så uppenbara att det måste förefalla åtminstone en lekman som om bevisvärigheterna inte borde vara särskilt betydande. Det måste ju te sig stötande för rättsuppfattningen, att lojalt folk skall få sitta emellan, därför att en del skojare missbruka lagstiftningen.

Jag har också litet svårt att förstå, att man inte alls skall kunna hysa förtroendet till den enskilde inteckningshavaren, när man visar ett så absolut förtroende för bankinrättningarna. Man bör dock ganska lätt kunna pröva, om en inteckningshavare är lojal eller inte. Bankernas jordbruksinnehav ha under gångna tider vållat ganska stora besvärligheter, och jag skulle tro att jordbruksministern, om han ville låta verkställa en liten undersökning inom jordbruksdepartementet, skulle kunna finna mycket vidlyftiga dossierer, som berätta just om dessa svårigheter att få kreditinrättningarna att släppa jordegendomar, som de en gång kommit att övertaga.

Utskottet förnekar inte att de enskilda inteckningshavarna kunna lida förlust men söker på olika sätt bortförklara den saken. Det föres ett resonemang om att ingen förnuftig människa skaffar sig en fordran överstigande saluvärdet, och herr Hermansson sade att ingen människa kan hjälpa en fordringsägare eller inteckningshavare, om egendomen är värd 50 000 och fordringarna uppgå till 100 000 kronor. Så extrema fall äro väl tämligen sällsynta. Jag tycker emellertid att man i detta sammanhang har hållit sig alltför mycket till stigande konjunkturer. Man bör nog också tänka på att det kan bli ett omslag. Det är inte så länge sedan vi hade vikande konjunkturer, och på den tiden fanns det till och med mycket framstående ledamöter av Sveriges riksdag, som på grund av borgensförbindelser och in-teckningar tvingades övertaga jordegendomar under sådana förhållanden, att de

kanske skulle ha stått på huvudet ekonomiskt, om de hade måst realisera dessa egendomar inom en relativt kort tid, men som klarade upp affärerna, därför att de fingo tid på sig tills konjunkturen vände. Det är bl. a. sådana fall vi motionärer tänka på, och jag skulle i likhet med en föregående talare vilja framhålla, att om man genom lagstiftning omöjliggör för folk att gå emellan vid låneaffärer på detta område, så drabbas de som kanske bäst behöva låna, som äro helt obemedlade och inte kunna få sin kredit tillfredsställd på det sätt staten erbjuder.

Nu är det märkliga med herr Tjällgrens och min av utskottet avstyrkta motion, att när utskottet diskuterar den på s. 48 i utlåtandet, skriver man precis som om motionen skulle ha blivit bifallen med vad utskottet där säger. Man menar att lantbruksnämnderna böra kunna handla så, att de lojala enskilda inteckningshavarna skyddas. Detta är ju gott och väl, och jag hoppas verkligen att lantbruksnämnderna i största möjliga utsträckning skola förfara på det sättet, men de ha därvid intet stöd i lagtexten. Vi hade i vår motion föreslagit en sådan ändring i lagparagraferna, att lantbruksnämnderna skulle ha lagens stöd. Nu överlämnas saken helt och hållet till lantbruksnämndernas godvillighet — jag vill inte säga godtycke, fastän inte alla lantbruksnämnder torde vara så välsinnade i sådana här frågor som de nämnder herrar Jonsson och Hermansson representera. Det finns nog lantbruksnämnder av olika slag, och därför anser jag utskottets förslag i detta fall otillfredsställande. Det riktiga hade varit att utskottet, som inte på något sätt kunnat bemöta de synpunkter som framförts i vår motion, tillstyrkt den och utformat en lagtext i överensstämmelse därmed.

Så som frågan nu ligger till, herr talman, anser jag mig inte kunna rösta för de föreslagna ändringarna. Samtidigt upprepar jag ännu en gång, att jag inte vill gå emot koncessionslagstiftningen som sådan, då jag anser att den alltjämt har en stor uppgift att fylla.

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

Herr DOMÖ: Herr talman! Jag är i olikhet med föregående talare icke någon tillskyndare av jordförvärvslagen och har därför inte någon anledning att särskilt taga den i försvar. När jordförvärvslagen infördes, tyckte jag att den gick över det mått som man borde anlägga på denna fråga.

Det är rätt lustigt, när nu herr Näs-gård känner sig skyldig att försöka visa, att denna lag icke innebär något monopol. Jag skall inte tvista om ordalydelsen, men den allmänna uppfattningen är väl i alla fall, att detta är en mycket underlig lag, som kringskär fria svenska medborgares rätt att köpa jord, såvida de inte fylla vissa kvalifikationer som nämnas i lagen. Nå, det må vara hur som helst med detta, och jag förstår att man på grund av sitt föregående ställningstagande kan känna sig skyldig att taga lagen i försvar och tala om att den har varit till nytta. Man gör det emellertid nästan litet för ivrigt. Jag skulle tro att det är mycket svårt att leda i bevis vilken nytta den haft. Där kan man inte heller åberopa den gamla satsen: »Känd sak är så god som vittnad», ty man har inte här haft möjligheten att se, hur det skulle ha utvecklats sig, om lagen inte hade funnits. Men jag märkte såväl i herr Näs-gårds som i herr Werners anföranden, att de voro ganska mycket emot att här sätta en ny bot på den rätt gamla men dock provisoriska jordförvärvslagen, och jag förstår dem så innerligt väl. Om vi laga ett hål i år och ett hål nästa år med ganska rigorösa medel av tvingande natur, så ha vi ungefär vid den tid, då lagen skall upphöra att gälla — om jag minns rätt den 1 juli 1953 — en lappad men ändock tvångströja, som säkerligen inte blir så lätt att lägga av.

För min del, herr talman, skall jag inte gå in på den skada, som den här föreslagna förändringen åstadkommer på fastighetskreditens område, ty det har ju framdragits så goda skäl i det avseendet, att det inte torde behövas, men jag skall stanna vid en sak, som såvitt jag hört inte berörts här, och det är den nackdel som kan uppstå t. ex. för

inteckningar, beviljade i flera fastigheter. Förr var det mycket vanligt, att det beviljades gemensamma inteckningar i flera fastigheter. Om nu en sådan gammal inteckning gäller i fastigheterna A, B och C, och fastigheten A blir utsatt för exekutiv auktion, så åsätts den ett värde, för vilket den får säljas. När då innehavaren av inteckningsfordringen på grund av vissa omständigheter inte kan gå med längre innebär då inte detta en möjlighet till övervältring på de andra fastigheterna vid exekutivt förfarande, som anordnas enligt denna nya ändring i jordförvärvslagen? Jag vågar rikta frågan till vem av majoriteten i utskottet som kan ge mig svar på den. Jag vet inte, om jag vågar be utskottets ärade ordförande yttra sig om det, men det förefaller mig, som om här skulle kunna ligga ett riskmoment.

Jag tillåter mig att allmänt hävda, att ändringen som sådan är till skada för fastighetskrediten. Ja, säger man, det gör väl inte så mycket numera, sedan man har fått möjlighet att via rationaliseringsorganen låta staten överta krediten. Ja, det är riktigt, att jordbrukskrediten i allt högre grad övergår på staten genom den statliga kreditgarantien via rationaliseringsorganen. Jag vill minnas, att garantisiffran för lån redan i höstas var uppe i 60 miljoner kronor. Det är en rätt rask takt. Om man här genom olika åtgärder förminskar möjligheterna och vanan att jordbrukarna genom hjälp av anhöriga få kredit i vanliga kreditinrättningar eller personliga lån av anhöriga, så blir det staten som kommer att få träda in i stället — med de ökade förpliktelser att skaffa pengar och att taga med kreditgivningen förändrade risker, som därav följa. Den som tycker att det inte gör någonting behöver väl då inte vara rädd för det, men det finns säkert många som betrakta denna utveckling som inte i allo fördelaktig, att staten allt mer övertar risken för fastighetskrediten.

Men går det att få lagen effektiv genom föreslagna åtgärder? Det verkar, som om herr Hermansson och herr Jons-son hade fått för sig, att alla brister ovill-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

korligen skola rättas till. Det har konstaterats genom olika remissutlåtanden och genom vad som sagts här i kväll, att missbruken inte äro så omfattande. Ordföranden i utskottet karakteriserade det ju på sitt sätt, och man fick då ett starkt intryck av att det gällde ganska få fall och kanske bara ett eller annat varje år per län. Det är ganska litet, men jag tror det var herr Hermansson som sade, att det i alla fall är nödvändigt att få lagen fullständig, ty annars är det lika bra att man låter den falla. Är inte detta i alla fall, herr talman, en benägenhet att gå till fullständighetskineseri, att ovillkorligen kräva att en lag under alla omständigheter skall vara fullständig? Vilken av våra lagar är fullständig? Vilken av våra lagar — strafflagar eller andra — kan hindra att fall, som borde rymmas inom lagen, inte nås av den? Man får finna sig i att undan för undan försöka göra lagstiftningen fullständigare, men i detta fall kräver det en apparat som är mycket stor utan att man åstadkommer åsyftad nytta. När jag hävdar, att denna lagändring gör större skada än nytta även från de synpunkter som majoriteten här anlägger, leder detta naturligtvis till den slutsatsen, att man enligt min mening icke nu bör vidtaga denna förändring, särskilt som det är fråga om en tillfällig lag, som väl får prövas om efter två år. Jag fann av herr Werners uttalande här, att även han ansåg, att det kanske kan bli sådana tider, att lagen inte behövs. Allt i sak talar enligt min uppfattning emot att bifalla det framlagda ändringsförslaget.

Nu kan man naturligtvis — tillåt mig säga det — stirra sig blind på enstaka missförhållanden och som nyss sades i »laglydnadens namn» kräva fullständighet, men vi ha väl så mycket att syssla med, att vi inte skola ålägga våra lantbruksnämnder att fördjupa sig alltför mycket i dessa saker. Min mening är att jordförvärvslagen redan som den är har belastat de rationaliseringsorgan, som kommo till för att fullgöra 1947 års beslut, i den grad att deras övriga arbete i hög grad har lidit därpå. De få sysselsätta sig så mycket med jordför-

värvsärenden, att andra viktiga saker icke hinna med. Däri kan också ligga en fara.

Jag skall inte, herr talman, gå in på de efterföljande avsnitten i utskottets hemställan, utan jag skall också hålla mig till den av utskottets ordförande önskade ordningen och skall därför stanna vid att instämma i yrkandet om bifall till herr Holmbäcks m. fl. vid denna punkt avgivna reservation. Innan jag slutar, vill jag dock säga till dem som sätta all sin lit till lantbruksnämnderna, att det är gott och väl att lantbruksnämnderna arbeta ansvarsmedvetet — och jag är den förste att vilja ge erkännande åt jordbruksnämnderna i allmänhet för att de söka handlägga dessa mycket ömtåliga ärenden som höra ihop med jordförvärvslagen och med rationaliseringen på ett objektvt och riktigt sätt — men man får inte ens i lantbruksnämndernas händer lägga allt för mycket makt. Det kan ligga en fara i att skapa ett tillstånd, där allt mer rättsavgörande frågor skola läggas i händerna på administrativa organ sådana som lantbruksnämnderna. Vill man därtill göra dem både till köpare och till domare i en sådan här sak som det är fråga om, så tror jag det blir ännu svårare. I den delen äro herr Werner, herr Näsgård och jag fullständigt ense om att ett sådant förhållande icke kan vara lämpligt. Att jag intet kan anse den av dessa sistnämnda herrar föreslagna anordningen möjlig, det är en annan historia, som jag icke nu anser mig böra gå in på.

Herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag har självfallet med stort intresse avlyssnat denna ganska långa och intensiva debatt. Jag är inte överraskad över att representanterna från högern, herrar Domö och Eskilsson, använda rätt hårda ord i sina kommentarer om koncessionslagen; principiellt har man på den kanten en bastant motvilja mot lagen. Jag hade nästan ändå hoppats på att den utveckling, som vi under dessa sista år sedan 1945 ha kunnat bevittna, i någon mån skulle ha modererat en del

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

av de starka omdömen som de båda talarna här använt i afton. Det har talats om tvångströja, fullständighetskineseri, perfektionsraseri och intrång i de enskildas rättigheter. Om jag emellertid hänvisar till vad som skett sedan denna lag antogs, tror jag nog att en mycket stor majoritet i den svenska riksdagen inte skulle våga ta ansvaret för att göra sig av med lagen. Jag är medveten om att man 1945, då man inte hade samma utveckling som man har nu på ögats näthinna, kunde vara mera tveksam om koncessionslagens nödvändighet, men hur skulle det ha sett ut här under denna för jordbruket goda och för skogsbruket exceptionellt goda konjunktur, om kapitalstarka köpare hade haft fritt bord och kunnat endast med konkurrensen som inverkan bjuda ett pris för skogsbärande jordbruksfastigheter och köpa dem?

Jag har således den ganska bestämda uppfattningen — och jag tvekar inte att säga det nu, även om det kan hända mycket fram till 1953 — att såvitt vi nu kunna överblicka framtiden, komma vi förmodligen icke, om vi vilja beakta livsviktiga intressen för den svenska jordbruksnäringen, att våga ta ansvaret för att göra oss av med denna koncessionslagstiftning. Visst kan man principiellt säga, att den utgör ett ingrepp i den enskildes rätt, men sådana ingrepp måste man ju på många områden finna sig i för att rädda större värden, och i det här fallet har riksdagen varit av den bestämda uppfattningen, att det är så pass stora värden som ha stått på spel, att dessa mindre ingrepp i den enskildes rätt väl kunna försvaras. Men — som det har sagts här av herr Hermansson, herr Jonsson i Bollnäs och även med mycket stor skärpa av herr Werner — skall man ha en lag, så skall det vara en lag som respekteras.

Herr Domö har i sitt sista anförande liksom herr Holmbäck gjort gällande, att statistiken ändå visar, att försöken att kringgå lagstiftningen, illojaliteten mot koncessionslagen, inskränka sig till ett tjugu- eller trettiofall under 1950, och att man, så länge denna företeelse

har en så pass liten omfattning, inte bör tillgripa en så långt gående åtgärd som att försöka täppa till detta hål. Det är detta försök som herr Domö kallar för fullständighetskineseri.

Ja, man skall inte bedöma dessa yttre ringar av ganska hämningsfria uppfattningar efter att det antal fall, som man statistiskt kan avläsa, är 20 eller 30 bland så och så många tusen fastighetsaffärer. Den allmänna reaktionen bedömer inte saken efter de utgångspunkterna. Jag försäkrar herrarna, att det råder en stark irritation ibland hederligt folk över att myndigheterna här sitta med armarna i kors och tolerera att något sådant här får försiggå. Jag kan åberopa förhållandena i Västerboten och vissa andra trakter och har med mig en packe tidningsurklipp, som jag dock inte skall trötta kammaren med att referera här. Jag försäkrar emellertid att det ganska ofta händer, att jag får indignerade brev ifrån hederligt folk på olika håll i detta land, som äro upprörda över vad som sker. Det svenska folket är ett folk med respekt för lag och rätt, och detta är ett kapital som man faktiskt skall ta vara på. Om man förskingrar det kapitalet genom att tolerera uppenbara snedsteg vid sidan av lagen, om det tolereras att man lurar den lagstiftande myndigheten och till och med skryter över det, så förstår inte det svenska folket detta och bedömer det inte efter hur många som göra det, utan man bedömer gärningen som gärning. Det är den reaktionen, man får räkna med.

Jag vill också slå fast, att det finns stora möjligheter att denna trafik kommer att sprida sig, om den får fortgå opåtalt. Det är ju rätt upprörande, att man offentligt annonserar i pressen: »Kom till mig, så skall jag visa Er, hur ni skall köpa fastigheter med förbigående av lagstiftningen! Jag kan knepen. Kom till mig, så skall jag för en hyggelig penning hjälpa Er till rätta, när vi nu ha en lagstiftning som lägger hinder i vägen!» Detta har förekommit bland annat. Det är ingen tvekan om att görs det ingenting, så får vi här en

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

inflation av hedersbegreppen, som är av en helt annan art och omfattning än nu, då man går upp och säger: »Det här betyder ingenting; det är bara 20 eller 30 fall som vi känna till.»

Detta om själva bakgrunden till att regeringen nu endast ett par år, innan den provisoriska lagen går ut, ändå tar sig friheten att presentera riksdagen förslag till vissa justeringar.

Herr Holmbäck säger, att vi täppa ju ändå inte till alla hål med Kungl. Maj:ts förslag. Man kan ju hålla på och göra exekutiva auktioner ideligen inom ramen av den tolerabla tidsperioden och på det sättet komma ifrån även den skärpning av lagen som här är föreslagen. Man kan, för att begagna herr Holmbäck's uttryck, använda en uttröttnings-taktik och på det sättet ändå tvinga sig fram. Ja, jag är tveksam, om någon kan vara så fräck, att han gör det, men skulle det hända, så få vi väl lära även av detta på samma sätt som vi ha lärt förut av vad som har skett på dessa områden och se till, att vi även ta bort den möjligheten. Men jag förmenar, att bara den omständigheten, att lagen inte är absolut vattentät ens i den form som här föreslås riksdagen, behöver inte tas som skäl för att inte försöka täppa till dessa grova hål, som irritera en hederlig allmänhet.

Det är klart att den, som inte är in-formerad om vad som hänt, kan fråga sig: Är det nödvändigt att även lägga gåvofång under en tillståndsgivning? Har det inte gått för långt, om man vill förmena en svensk medborgare att ge bort en jordbruksfastighet till någon som han behagar låta sin välvilja stråla över? Om man emellertid ser, hur även detta gåvoförfarande har missbrukats, så får man faktiskt en annan syn på saken. Jag ber att få poängtera, att i allmänhet ske ju gåvorna till nära anförvanter eller släktingar, och i andra fall kan det vara fråga om en gåva till en stiftelse, då vissa speciella föreskrifter följa med gåvobrevet. I båda dessa angivna fall, där släktingar eller anförvanter eller stiftelser äro mottagare av gåvan, ligger ju hela arrangemanget

utanför koncessionslagen, och därför är det ju enligt regeringens förslag endast en begränsad grupp av gåvor som komma under prövning. Men även denna begränsade grupp av gåvor har missbrukats i stor utsträckning. Jag skall bara redogöra för ett enda fall, och jag skall nämna det därför att det är så färskt — det är bara omkring tre veckor gammalt. Handlingarna ligga för resten just nu på mitt bord i departementet.

Det gäller en direktör i Stockholm som sysslar med tomtspekulationer. Han äger ett flertal jordbruksfastigheter i Stockholms län och har under 1950 förvärvat tre av dessa fastigheter genom gåvobrev. Man kan ju fråga sig, vad som föranlett att just denne specielle stockholmsdirektör, som redan har fastigheter, kan vara ett så lämpligt objekt att strö jordbruksfastigheter över i form av gåvor. Sedan köpte denne man för en tid sedan ytterligare en jordbruksfastighet om 13 hektar åker och 95 hektar skogsmark för en köpeskilling av 80 000 kronor. Han sökte tillstånd av lantbruksnämnden för köpet. Lantbruksnämnden var tveksam av kända skäl, och det vart diskussion i nämnden. Man hänsköt ärendet till Kungl. Maj:t för avgörande. Innan ärendet kom till avgörande i regeringen, återkallade direktören sin ansökan och talade om för en förvånad jordbruksminister, att nu hade han fått fastigheten som gåva, så att nu behövde han inte längre ha tillstånd av Konungen att köpa.

Jag tror inte man behöver spekulera i att lantbruksnämnderna ha något intresse av att söka sätta käppar i hjulen för seriösa och korrekta gåvor, och det har ju också sagts ifrån i propositionen, att där man inte har anledning att räkna med skoj, bör gåvofånget naturligtvis accepteras från lantbruksnämndens sida, men jag har velat anföra detta enda exempel såsom bevis på att det är en ganska onödig och för många upprörande lucka i lagstiftningen, om man inte också i samband med denna reform lägger gåvofallen under lantbruksnämndernas prövning.

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

Det har anförts såsom det väsentligaste argumentet emot dessa justeringar som föreslås, att de komma att innebära vissa hinder för en smidig och effektiv kreditgivning. Herr Werner läste ur propositionen ett remissyttrande av bankofullmäktiges majoritet, som avstyrkte just med hänsyn till dessa kreditsynpunkter. Jag ber emellertid att få påminna herr Werner om att detta yttrande av bankofullmäktiges majoritet skrevs över den första promemoria, som utarbetades i jordbruksdepartementet, där man inte hade fått in något instrument för värdering, som man nu har i utmätningsmannens värderingsförfarande i kontakt med lantbruksnämnden. När man endast hade den bestämmelsen, att blott av lantbruksnämnden godkända spekulanter fingo bjuda och att den högstbjudande skulle ha fastigheten, kunde man naturligtvis fråga sig, om detta bud kunde vara ett riktigt uttryck för ett marknadsvärde på fastigheten, och man kanske till och med frågade sig, om det kunde bli något slags samarbete mellan spekulanterna för att komma över fastigheten till ett bud som låg under ett rimligt marknadsvärde. På de premisserna byggde bankofullmäktiges majoritet sitt yttrande, men jag har nog den uppfattningen, att skulle fullmäktige se på detta ärende i dag, då man ändå har garanti för att fastigheten icke säljes under sitt marknadsvärde, är det inte så säkert, att deras yttrande hade blivit avfattat på det sätt som skett. Jag vågar nog, liksom herr Hermansson och herr Jonsen i Bollnäs gjort, hävda den uppfattningen, att en sund fastighetskredit inte lider något men av de föreslagna justeringarna. Om vederbörande skaffar sig inteckningar över skorstenarna, tar han ju risker, men den sunda fastighetskrediten får ju sitt genom att fastigheten skall avyttras endast under förutsättning att man får ut det marknadsvärde som åsatts, och jag vill särskilt understryka, att det icke är utmätningsmannen ensam, som suveränt åsätter detta värde, utan att han är bunden att ha en noggrann kontakt med och diskutera saken med lantbruksnämnden.

Det föreföll, som om herr Näsgård inte var riktigt nöjd med att man placerade bankers och andra kreditinrättnings säkerheter i en annan klass än de privata kreditgivarnas. Jag vill då säga, att det finns en förklaring även till det. Man har kunnat hålla bank- och kreditinrättningarna utanför helt enkelt därför att de enligt banklagen äro skyldiga att avyttra sina jordbruksfastigheter, och bank- och fondinspektionen har instruktionsmässig skyldighet att övervaka, att detta också sker. Det finns ju av kända skäl icke någon liknande bestämmelse för de privata kreditgivarna, och därför har denna skillnad kommit till uttryck i Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Werners reservation, vilken ju går ut på en annan metod för att vinna samma mål, innebär, som jag ser det, vissa svagheter. Herr Werner anser, att man bör ha en judiciell prövning och inte ha den administrativa prövning, som lantbruksnämnd, utmätningsman och i sista hand Kungl. Maj:t prestera. Men som herr Hermansson här i sitt inlägg mycket klart har belyst, är ju saken den, att när ändå enligt herr Werners reservation lantbruksnämnden skall påkalla expropriationen, så blir ju den avgörande primärprövningen förlagd till lantbruksnämnden. Den judiciella prövningen blir en prövning av huruvida köpeskillningens storlek är den riktiga eller icke enligt expropriationslagens bestämmelser. Men i fråga om själva den primära prövningen, om expropriation skall ske eller inte, bli ju förhållandena likartade i bägge fallen. Herr Hermansson tillät sig beteckna herr Werners reservation som ett utslag av krångel, och jag vill faktiskt ge herr Hermansson rätt i detta. Om man skall gå herr Werners väg, ja, då skall ju först lantbruksnämnden påkalla expropriation. Vederbörande kan överklaga lantbruksnämndens beslut hos Kungl. Maj:t och där få prövning av frågan, huruvida expropriationen är påkallad eller icke. Är det så, att man anser att expropriation skall äga rum, träder expropriationsdomstolen i funktion och gör en värdering. Vederbörande kan ha en annan uppfattning än

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

domstolen om värderingen och kan då överklaga i hovrätten. Hovrättens utslag kan så småningom överklagas i högsta domstolen. Det är följaktligen en dubbel procedur: först en besvärssordning den administrativa vägen och sedan en besvärssordning den dömande vägen, och det kan naturligtvis komma att ta sina modiga år, innan hela saken blir avklarad.

Herr Werners reservation lider också av den svagheten, att man enligt den inte skulle göra någonting alls i dagens läge utan, därest herr Werners reservation vinner riksdagens gehör, skulle det få vara som det är fram till år 1953, när lagen skall omprövas.

Jag har under den gångna våren haft tillfälle att träffa åtskilliga jordbrukare i en del så att säga större sammanhang. Jag har haft det mycket angenäma nöjet att fungera som föredragshållare på olika jordbruksmöten och har tagit mig friheten att där debattera denna fråga, eftersom det är en fråga som jag anser vara mycket viktig för de svenska jordbrukarna. Jag försäkrar herr Werner, att hans egna kolleger komma att bli mycket besvikna, ifall det inte göres någonting nu, och jag försäkrar herr Werner, att om han ville lyssna till den stämning — och det vill han säkerligen — som gör sig gällande ute bland jordbrukarna, skulle han inte försöka styra denna debatt så att det inte blir något positivt resultat av den. Jag begär inte, att han skall frånträda sin reservation, men jag tror nog, att det för herr Werners egen skull vore lyckligt, om hans reservation inte vunne kammarens bifall.

Herr WERNER (kort genmäle): Herr talman! Bankofullmäktiges yttrande här har enligt min mening samma giltighet nu som när det avgavs. Det har ingalunda skapats några bättre garantier för inteckningshavarnas och fastighetsägarnas rätt genom de förändringar, som företagits i det ursprungliga förslaget till den kungl. propositionen. Det är väl ändå så, att det yttersta rättsavgörandet har lagts i händerna på lantbruksnäm-

dena, som kunna med sina beslut slå ut nästan alla köpare till fastigheten. Det kan möjligen bli en kvar, och det är då lantbruksnämnden, som står som självständig köpare.

Jag vänder mig just emot detta att man ger lantbruksnämnden både åklagarens, domarens och köparens roll. Det är ingen god kombination, och om lantbruksnämndens administrativa myndighet utsträckes så långt, vill jag beteckna det som något som är i stil med det totalitära statsbegreppet.

Herr statsrådet sade vidare, att den i reservationen föreslagna vägen skulle vara en mycket krånglig väg att gå för att råda bot på den bristfällighet, som för närvarande förekommer på detta område. Ja, men det finns i varje fall någonting som heter den enskildes rätts-säkerhet här i landet, enligt vilken man har möjlighet att hos en högre instans överklaga beslut i en underinstans, som ha rättsavgörande verkan för den enskilde. Det anser jag vara värt någonting.

Jag kan inte heller finna att här har förebragts något skäl för att icke beträda den väg, som jag har anvisat, en positiv väg, som mycket effektivt skulle leda till att inte dessa konstruerade transaktioner ägde rum.

När det gäller gåvofånget har jag givetvis intresse av att det inte skall missbrukas på det sätt som herr statsrådet anförde exempel på. Men man skulle kanske vid ett bättre övervägande inom regeringen kunna ha funnit vägar att åstadkomma undantagsregler, i stället för att som här föreslås dra in gåvofånget under huvudregeln. Det är beträffande den saken, som jag vänder mig emot konstruktionen enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Herr VELANDER: Herr talman! Jag har suttit och lyssnat till den debatt, som här förts, och känt ett behov av att ge uttryck även åt min inställning.

Jordbruksministern var ganska stolt över denna lagstiftning. Han menade, att den hade fyllt sitt ändamål och att den hade blivit allt nödvändigare icke minst på grund av konjunkturutveck-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

lingen. Från sådan utgångspunkt ansåg han det också självklart, att de försök, som hade gjorts till, som han uttryckte sig, »skenmanövrer» eller att kringgå lagstiftningen måste stävas, och han yttrade i det sammanhanget, att vad som förekommit i sådant hänseende hade framstått såsom allmer irriterande och framkallat allmän reaktion. Skulle detta få fortgå, menade jordbruksministern, skulle utvecklingen medföra en inflation bland landets medborgare i fråga om hedersbegreppen.

Jag skulle nog vilja varna för att, när man kan plocka fram något enstaka fall, som ter sig tämligen olustigt, detta fall generaliseras i alltför stor utsträckning. Jag tycker sålunda, att den där historien om stockholmsdirektören, som jordbruksministern levde ganska högt på i sitt anförande, knappast har någonting med denna diskussion att göra. Det är väl ändå inte med hänsyn till sådana enstaka företeelser som en lagstiftning skall utformas, en lagstiftning som skall gälla stora grupper av medborgare, vilka — det utgår jag ifrån — i allmänhet äro mycket lojala. Jag anser m. a. o. att jordbruksministern kunde utlämna denne stockholmsdirektör och andra eventuellt förekommande liknande företeelser åt den allmänna reaktion, varom även han talade och som säkerligen inte låter vänta på sig. Jag skulle tro, att man redan har sett resultat av en sådan reaktion på annat håll. Här har talats om ett län, där ett visst antal exekutiva auktioner ha anordnats eller arrangerats i syfte att kringgå lagens bestämmelser. Jag känner mig ganska övertygad om att dessa auktioner inom det åsyftade länet inte skulle ha kommit att upprepas just på grund av den allmänna reaktion, som därigenom utlösts.

När här talas om lagstiftningens goda verkningar, kan det vara lämpligt att erinra om vad som egentligen avsågs med den. Syftet har ju ansetts vara dels att förhindra »spekulationsköpen, vilkas omfattning under olika tidsperioder, beroende på konjunkturerna, mer eller mindre stegrats och vilka kunde befaras

leda till att såväl jorden som skogen utsattes för hänsynslös rovdrift», och dels att icke försvåra den rationalisering av jordbruket, som kunde befinnas nödvändig eller önskvärd.

Ja, det där låter ju ganska bra, men det är väl inte tillräckligt med att man påstår, att lagen har fyllt sitt syfte, utan man bör väl också försöka ange några exempel för att belysa att så verkligen är fallet.

Jag känner inte närmare till förhållandena i södra Sverige och kanske inte heller i våra mera utpräglade jordbrukslän, men jag känner däremot något till förhållandena i Norrland och i våra övriga skogslän. Det kan hända, att utvecklingen har varit något annorlunda, när det gäller de rena jordbruken än i fråga om de blandade jord- och skogsbruken resp. de rena skogsfastigheterna. Om jag alltså i fortsättningen framför vissa synpunkter på den föreliggande frågan, få de anses företrädesvis gälla skogslänet.

Hur skall man tänka sig att det nu skulle gå till att spekulanter utsätta våra blandade jord- och skogsfastigheter eller våra rena skogsfastigheter för en spekulation och därtill en spekulation, som skulle innefatta, vad man här kallar rovdrift? Vad menas till en början med en spekulant? Ja, det måste väl vara en person, som avser att mycket hastigt tillgodogöra sig det värdefullaste av en fastighet och att sedan avyttra densamma. Vilka förutsättningar finnas då för att kunna fullfölja sådana syften, även om denna lagstiftning inte funnits? Skulle det vara andra spekulanter — stadsbor, kapitalister eller andra mystiska individer — som skulle övertaga fastigheten från den förste spekulanten, som inlätit sig på rovdrift av fastigheten och därmed äventyrat dess bestånd? Om denne verkligen skulle i en hastig vändning söka exploatera virkesförrådet på en fastighet, vad komme detta att betyda exempelvis i beskattningshänseende? Jo, det skulle ha sådana verkningar, att det är fullkomligt uteslutet, att han skulle kunna inlåta sig därpå, ty då skulle han inte få igen annat än

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

en mycket blygsam del av köpeskillingen. Denne spekulant — eller som han nu betecknas, kapitalist eller kapitalplacering — skulle, sedan han betalat skatten på grund av inkomsten från fastigheten, kanske få 20 procent över och därmed skulle han då amortera köpeskillingen. Det är enligt mitt sätt att se rent nonsens att tala om att sådant nu vore möjligt och t. o. m. lockande. För övrigt skulle det inte heller låta sig göra med hänsyn till den lagstiftning, som förefinnes till skydd för våra skogstillgångar.

Jordbruksministern yttrade, att just nu kunde väl vem som helst föreställa sig, hur det skulle se ut — på landsbygden — om kapitalplaceringarna hade haft fria händer. Ja, mig förefaller det, som om det vore en ganska verklighetsfrämmande inställning, som toge sig uttryck i ett sådant uttalande, ty kapitalplaceringen skall väl i detta fall på ett förnuftigt sätt, från ekonomisk utgångspunkt åtminstone, kunna förvalta och utnyttja den fastighet han förvärvat. Han kan inte sköta den själv, han måste skaffa folk som skall sköta den. Men varifrån kan han få detta folk? Hur många är det, som låta sig engageras för sådana uppgifter? Det kan ju tänkas, att han skulle kunna uppbringa någon arrendator. Arrendatorsinstitutionen är ju inte illegal i och för sig, och många jordbrukare ha väl börjat som arrendatorer och arbetat vidare för att samla erfarenheter och ett visst ekonomiskt underlag för att kunna bli självägande. Men jordägaren skulle inte tjäna några pengar därpå. Jag tror därför inte alls på att det annat än i rena undantagsfall skulle bli fråga om sådana där placeringar, som statsrådet var inne på och som även herr Werner talade något om. Herr Werner yttrade sig i varje fall något tveksamt på den punkten, och jag misstänker, att han endast ville på något sätt rättfärdiga sitt parti, som ju ändå har varit med bland tillskyndarna av denna lagstiftning.

Man talar om att lagstiftningen är populär, och det uttalandet upprepade jordbruksministern också här. Jag är av

den meningen att motsatsen är fallet och att den blir allt mer och mer impopulär. Jag tror att man i vida kretsar, åtminstone när det gäller den norrländska befolkningen, är på det klara med att denna lagstiftning är olämplig. Det där resonemanget att man skall hålla priserna nere för att möjliggöra för en person att förvärva en fastighet, där han då skall söka sin utkomst, kan visserligen vara bestickande. Men hur verkar det för säljaren av en fastighet? Låt oss tänka oss, att en person köper en fastighet och lägger ned sitt livsverk på den: han uppför nya åbyggnader, han sköter och förbättrar jordbruket och han bygger upp ett betydande virkeskapital. När han sedan inte längre orkar arbeta vidare, nödgas han sälja fastigheten, och då blir denna föremål för nedvärdering även på grund av denna lagstiftning. Vad får han då ut av den? Ett faktum är, att en norrländsk bonde i detta nu inte kan sälja sin fastighet och därvid få ut tillnärmelsevis vad denna fastighet är värd. Vad har han då att göra? Jo, han kan exploatera virkesförrådet, innan han går in för en försäljning av fastigheten, och då kan det mycket väl hända, att han går alldeles för långt, därför att han inte vågar förutsätta, att en blivande köpare av fastigheten kan betala något nämnvärt för virkesförrådet. Följaktligen spolieras resultatet av hans bemödanden att uppbygga detta virkesförråd. Och vad vinnes därmed ur samhällelig synpunkt!

Åtminstone i skogslänen finnas många fastighetsägare, som skulle vara benägna att sälja sina fastigheter men som av olika skäl anse, att de inte kunna göra det. De övergå i stället till kreaturslöst jordbruk eller vidtaga andra åtgärder, betingade av att de inte längre själva förmå att sköta fastigheten. De kunna inte heller uppbringa annan erforderlig arbetskraft därför — det skulle också bli för dyrt att anställa sådan om den förefunnes — och de ha därtill svårt att åstadkomma nödiga medel till vidmakthållandet av byggnadsbeståndet. Nej, det är icke fråga om att skaffa jord åt en jordhungrig

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

befolkning; det gäller att skaffa brukare åt jorden.

När jag ser på denna lagstiftning, kan jag näppeligen komma till något annat resultat, än att den är även den ett uttryck för den strävan till centraldirigering och planhushållning, som knappast lämnar något avsnitt av vårt samhällsliv fritt från ingripanden. Man menar att människorna inte kunna ta vara på sig själva, att de inte kunna ta vara på sina behöriga intressen, utan att man måste hjälpa dem därmed. Det är väl också så, att det närmast är rent socialistiska tankegångar, som uppbära en lagstiftning av här ifrågakavande innehåll. Jag skulle i det hänseendet vilja erinra om ett uttalande av en annan chef för jordbruksdepartementet än den nuvarande. Det fölls här i kammaren, när jordförvärvslagen i dess nuvarande utformning genomtruffades vid vårdagsdagen 1948. Dåvarande jordbruksministern, herr Sköld, ställde då bland annat den frågan: Vad skall en nytillträdande jordbrukare betala räntekostnaden med, alltså de räntekostnader som belöpte å den köpeskillning, han hade att erlägga för fastigheten? Herr Sköld svarade själv på följande sätt: Jo, med en minskning i den ersättning han får för sina händers arbete. Kom ihåg, att för hela det svenska bondejordbruket är ägandet av ett jordbruk varken spekulation eller kapitalplacering; det är inte något som jordbrukaren får ut en kapitalränta eller handelsvinst av. Jordbruket är helt enkelt en arbetsplats, där han uträttar sitt arbete och skaffar sig sin försörjning. Jordbruket är för honom vad svarven är för svarvaren eller skrivbordet för kontoristen. Skall svarvaren betala för sin arbetsplats? Skall kontoristen betala för den stol han sätter sig i? Skall den arbetande jordbrukaren genom onödigt höga räntekostnader, genom minskning av sin arbetslön, betala för att få den arbetsplats, som jordbruket är?

Jordbrukaren jämföres alltså inte med en rörelseidkare, en ägare av en hyresfastighet eller en hantverkare resp. dennes verkstad, utan jordbruket anses in-

ta en sådan ställning i förhållande till brukaren att det blir jämförligt med vad svarven är för svarvaren och skrivstolen är för kontoristen, och det bör jordbrukaren inte betala någonting för! Detta måste väl vara kontentan av detta uttalande, och alltså blir resultatet, att en bonde, som lagt ned all sin möda och omsorg på att förbättra och bygga upp sitt jordbruk och sin skog, får, när han inte längre orkar sköta sitt hemman utan måste överlåta det till annan, inte glömma bort, att detta för köparen är blott en arbetsplats liksom svarven för svarvaren och skrivstolen för kontoristen och att betalningen eller köpeskillningen skall bestämmas därefter, kanske alltså till något som närmar sig plus minus noll!

På det sättet löses lätt och lekande frågan om jordbrukets räntabilitet. Man behöver vid prissättningen av jordbrukets produkter inte grubbla så värt mycket över, hur jordbrukaren skall erhalla täckning för räntan å det i fastigheten nedlagda kapitalet. För hans hemman skall nämligen inte betalas mera än dess värde såsom jämförligt med värdet av svarven för svarvaren och skrivstolen för kontoristen!

Det är med denna utgångspunkt inte svårt att förstå, att en jordbruksminister, som inte glömmar, att han är socialist, kan vara intresserad av en lagstiftning, som vilar på sådana tankegångar som här antytts. Men det är ganska obegripligt, att borgerliga partier skola kunna göra sig solidariska med strävanden att införa regleringar av dylikt innehåll.

Här talar man om vad som skall bli resultatet av de nu föreslagna skärpingarna i jordförvärvslagen, och det ha lagrådet, olika remissinstanser och även talesmännen här i kammaren för reservationerna utvecklat. Vad de ha anfört är naturligtvis intet argument, som biter på tillskyndarna av lagstiftningen — det följer av vad jag redan sagt — ty målet för dem är att pressa ned priserna på fastigheterna. När därför herr Holmbäck utvecklade sina synpunkter, åskådliggörande att man här kommer

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

till en nedpressning av fastighetsvärdena, så var detta alltså inte något relevant skäl emot t. ex. jordbruksministern, som står för denna proposition.

Verkningarna i ett annat hänseende — när det gäller den fastighetskredit, som vi här i landet med stor möda sedan långa tider tillbaka byggt upp och utvecklat — äro dock ganska självklara. Det förekommer åtminstone i de landsdelar, som jag känner till, ganska ofta att en enskild kapitalägare lånar ut pengar mot en inteckning eller att en person hjälper en annan genom att han, när fråga är om belåning av en inteckning med tämligen högt förmånsrättsläge, tecknar underborgen. Sådant får man inte förutsätta skall komma att ske hädanefter, eftersom vederbörande får mycket små möjligheter att tillvarata sina intressen i händelse av exekutiv försäljning. Man kan visserligen erkänna, att bestämmelsen om att tvångsförsäljning efter det exekutiva förvärvet inte får ske, med mindre än att man når upp till en köpeskilling, som motsvarar det av utmätningsmannen satta värdet, innebär en förbättring i förhållandet till departementspromemorian. Men när man vet, hur denna värdesättning plägar ske, är den knappast något att falla tillbaka på, och jag kan därför tänka mig, att den föreslagna lagstiftningen kommer att från sådana utgångspunkter verka ogynnsamt för många, som behöva stöd av andra, när de söka efter möjligheter att finansiera förvärvet av ett jordbruk, på vilket de sedan skola bygga upp sin verksamhet och existens. Men detta är ju synpunkter, som inte, förmodar jag, väga så mycket i denna debatt.

Jag beklagar, att en lagstiftning sådan som den förevarande över huvud har kommit till stånd, och av jordbruksministerns uttalande förstod jag ju, att han redan nu var på det klara med att den kommer att fortbestå även sedan dess ruvarande giltighetstid har gått till ända. Den slutsatsen hade kunnat dras även utan att jordbruksministern hade behövt säga något därom, ty att nu införa de föreslagna skärpningarna i lagstiftningen, när denna skulle upphöra med juni

månad 1953, hade ju varit fullkomligt meningslöst, om lagstiftningen inte skulle upprätthållas även i fortsättningen; tvångsförsäljning efter ett exekutivt förvärv skulle nämligen inte kunna igångsättas eller i varje fall inte hinna genomföras under lagstiftningens nu gällande giltighetstid. Jag anser, att även det är beklagligt för att inte säga betänkligt, att man på det sättet redan har — jag höll på att säga materiellt — provat skälen för och emot lagstiftningens fortsatta bestånd efter utgången av juni 1953, och jag förmenar, att när frågan därom blir aktuell, kommer man inte att gå in för en saklig prövning utan helt falla tillbaka på sin redan nu förefintliga författade mening.

Herr talman! Jag vill sluta detta mitt debattinlägg med att hemställa om bifall till den av herr Holmbäck m. fl. under den förutvarande punkten avgivna reservationen.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för några repliker. Diskussionen har varat i över tre timmar, och jag har tyckt mig märka på stämningen i kammaren, att man vill ha debatten avslutad. Det är många frågor, som jag skulle vilja ta upp här, men jag skall ta endast några få och försöka yttra mig om dem i största korthet.

Herr Domö frågade mig direkt, huruvida icke den nya lagstiftningen skulle kunna innebära en övervältring på andra fastigheter av en del av en gemensam inteckning, för vilken en fastighet svarar. Under förutsättning att den nya lagstiftningen trycker fastighetsvärdet och därigenom en gemensam inteckning blir nödlidande, kan detta bli fallet.

Herr Werner sade, att folkpartiet icke hade velat eller vågat, som jag tror han uttryckte sig, instämma i hans reservation. Jag får som min uppfattning om herr Werners förslag säga, att det centrala i detta är, att han vill ersätta utmätningsmannens värdering och den följande värderingen av fastigheten genom en exekutiv auktion, med en vär-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

dering som är gjord av en expropriationsdomstol. Jag kan inte finna annat än att det förslaget mycket väl kan tagas in i den diskussion som det här är fråga om, men jag har inte velat gå så långt som att binda mig för det.

Herr Hermansson sade, att den som lånar pengar mot en undermålig pant får stå sitt kast. Han behöver inte ha rätt att ropa in fastigheten för att skydda sig, ty han har gjort sin förlust ändå. Så kan man naturligtvis resonera, men vi veta ju alla, att hundratals, ja tusentals fastigheter här i landet inropas av personer, som vilja skydda sina fordringar. Det är någonting mycket naturligt, ty där bakom ligger hoppet att kunna reparera förlusten längre fram. Jag kan påpeka, att i 4 a § i detta lagförslag förutsättes, att inrop av fastighet sker just i det syftet.

Jordbruksministern tog upp frågan om gåvor såsom ett medel att kringgå jordförvärvslagen. Beträffande förefintligheten av försök att kringgå lagen genom att fastigheten ges bort är bevisföringen i propositionen enligt min uppfattning svag. Men jag erkänner gärna, att vad jordbruksministern här har sagt muntligen i dag har ett större värde. Det är dock en sak jag måste anmärka. När vi 1948 hade frågan om den nya jordförvärvslagen uppe, ställde jag för min del mig avvisande på grundval av det material, som hade förelagts utskottet. Sedan höll jordbruksministern, statsrådet Sköld, ett stort anförande i kammaren, i vilket han med mycket patos lade fram vissa saker, som hade inträffat under den allra sista tiden och som inte voro nämnda i propositionen. Nu gör statsrådet Sträng samma sak. Det är litet svårt att ta ståndpunkt till sådana där uppgifter, som man får i allra sista stund under en kammardebatt. De hade naturligtvis varit av ett helt annat värde, om man hade fått del av dem under utskottsbehandlingen. Jag vill för min del alltid pröva sådana uppgifter litet mer ingående. Det är möjligt, att de förvärv på exekutiv auktion, som ha ägt rum i Västerbotten, kunna ha vissa något försonande drag. Jag vill inte dis-

kutera dem här, men det vore roligt att få göra det med jordbruksministern privat.

Herr Jon Jonsson uttalade den satsen, att jordbruken ej få bli spekulationsobjekt, och det äro vi naturligtvis alla med om. Jorden är inte som annan vara, och den bör nog behandlas enligt särskilda regler. Men det bästa skyddet mot att jordbruksjorden blir spekulationsobjekt är naturligtvis, att vi ha ett fast penningvärde. Vi hade inte det 1945, men vi hade dock ett relativt mycket fastare penningvärde än nu. 1945 gick jag ingående igenom det material, på vilket propositionen om införande av en jordförvärvslag vilade, och jag fann, att detta material var svagt såsom stöd för propositionen. Det var av intresse att höra, att den nuvarande jordbruksministern, herr Sträng, i viss mån är av den uppfattningen, att man mycket väl kunde diskutera saken 1945. Sedan, säger han, har läget förändrats. Jag vill inte gå in på den saken, men jag får säga, att hans anförande tyckte jag var utomordentligt nedslående. Ty vad sade han? Han sade: »Så långt jag kan se, ha vi inga möjligheter att avskaffa jordförvärvslagen.» Jag tolkar detta på det sättet, att han menar, att så långt han kan se ha vi inga möjligheter att skapa förutsättningen för avskaffande av jordförvärvslagen, och denna förutsättning måste ju vara fast penningvärde.

Jordbruksministern sade, att mot det missbruk, som för närvarande sker, vill hederligt folk att man skall ingripa. Jag delar hans uppfattning på den punkten, och jag kan utan vidare säga, att jag mycket noga övervägt, om jag inte skulle låta den synpunkten få den styrkan, att jag gick med på detta förslag. Men jag måste också ställa den frågan: Blir den nya lagen effektiv? Jag tror för min del inte det. Jag anförde exemplet om de upprepade exekutiva auktionerna, ett exempel som jordbruksministern bemötte med att säga, att dem få vi ta uti med i framtiden. Det finns andra möjligheter. Jag har läst handlingarna till denna proposition. Där talas det om

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

vissa tendenser till arrangerade konkursauktioner, vid vilka vem som helst kan få köpa fast egendom. Detta kan naturligtvis tillgripas särskilt, om det gäller större ekonomiska värden. Jag tror med andra ord, att lagstiftningen är sådan, att den — som jag uttryckte mig i mitt första anförande — har ganska stora maskor för de stora fiskarna, som de kunna slippa igenom. Då blir för mig frågeställningen denna: Om lagen dessutom innebär nackdelar med hänsyn till andra värden, finns det då tillräckliga skäl att ta den? Det är så jag har sett saken.

Då jag kritiserat jordbruksministerns proposition vill jag emellertid säga att enligt min uppfattning är den mycket bättre än promemorian.

Jordbruksministern sade, att i propositionen får den sunda fastighetskrediten sitt genom att utmätningsmannen får tillfälle att sätta ett värde på fastigheten, under vilket den inte får säljas, och det värdet skall han sätta i samråd med lantbruksnämnden. Den sunda fastighetskrediten får sitt, den osunda får inte sitt, var tankegången. Ja, man kan naturligtvis ur ekonomisk synpunkt säga, att det är osunt, om en person ger ett mycket högt lån mot fastighetsinteckning för att hjälpa en vän eller en framåtsträvande person som han tror på o. s. v. Men ur rent mänsklig synpunkt och ur allmän framstegssynpunkt är kanske inte den typen av kredit osund. Och det är just den typen av kredit, som vi äro rädda kommer att skadas genom den nya lagstiftningen.

Herr HERMANSSON, ALBERT: Herr talman! Jag begärde ordet, därför att jag kände en syndig lust att replikera flera av de talare, som yttrat sig i debatten, men med hänsyn till den långa tid, som diskussionen redan har tagit, skall jag avstå från detta mitt uppsåt. Emellertid är det ett yttrande som fälldes av herr Domö, som jag inte kan låta stå alldeles oemotsagt. Jag skulle kanske inte heller ha fäst mig vid detta, om det hade fällt av någon annan än en så framstående

och aktad ledamot av denna kammare som den trygge odalmannen Domö från Västergötland i alla fall är.

Herr Domö sade, att lantbruksnämnderna sysselsätta sig med förvärvsärenden i så stor utsträckning, att det tar det mesta av deras arbetstid i anspråk. Detta påstående vill jag allvarligt bestrida, åtminstone när det gäller den lantbruksnämnd jag själv tillhör, och jag skulle tro, att förhållandet är detsamma även inom andra lantbruksnämnder. Förvärvsärendenas behandling tar ganska liten del av nämndens arbetstid, under det att särskilt behandlingen av låne- och bidragsärendena tar största delen.

Jag vill ha detta sagt, därför att jag anser, att detta yttrande av herr Domö inte borde stå oemotsagt i protokollet.

Herr CASSEL: Herr talman! Det finns jordförvärvare och baggbölare runt om i vårt land. Det är folk, vars ärenden vi absolut inte vilja gå. Vi ha samma inställning som man har haft på regeringshåll, att dessa herrar skola hållas efter, och jag vill säga för min personliga del, att jag som tjänsteman i lantbruksnämnden har gjort en hel del ansträngningar för att komma åt dem. Men de senaste reparationerna av en bristfällig lag ge oss synnerligen klena vapen i händerna mot de verkligt fula fiskarna. De äro inte många. Det finns ett par stycken i varje län, och vi som ha sysslat med detta känna dem fasligt väl. Men vi komma inte mycket längre med denna lag. Vi skola inte tro, att dessa jordförvärvare i kväll sitta bleka och försagda och säga sig, att nu är deras framfart slut. Nej då, det är inga naiva människor, och de ha en serie nya uppslag, efter vilka de kunna gå fram. Det lär finnas en juris studerande i Uppsala, som har gjort en receptsamling omfattande 24 olika sätt att kringgå jordförvärvslagen. Den är tyvärr ännu inte utkommen i tryck, men jag tror att den blir intressant att studera för oss alla.

Fastighetskrediten är ju intimt förbunden med de exekutiva reglerna, och dessa äro när det gäller fast egendom

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

ytterligt komplicerade. Det är ett sinnrikt och fint system, som man inte skall försöka fumla med, och man inte är djupt kunnig på området. Man riskerar annars att åstadkomma resultat, som man inte alls hade väntat. Jag vill bara peka på vad herr Domö nämnde om de gemensamma inteckningarna och hur fastighetens inteckningsansvar där övervältras på ett sätt, som ingen människa hade räknat med.

Lagrådet var mycket kritiskt mot den regel, som skulle införas såsom ett skydd för kreditgivarna, nämligen att fastigheten inte skulle få säljas under det värde, som satts av utmätningssmannen. Lagrådet påpekade, att det inte alls var meningen, att utmätningssmannen skulle sätta så högt värde som möjligt utan tvärtom värdera så lågt som möjligt och välja ett värde som under alla omständigheter skulle vara säkert. Man pekade också på att utmätningssmannen inte alls hade de resurser, som exempelvis stå en expropriationsdomstol till buds. Det är ofta utomordentligt komplicerat att värdera en fastighet, och när en utmätningssman sätter sitt värde, kan det inte bli annat än ett ganska skönsmässigt avgörande.

Nu har man kommit på den mycket besynnerliga idén, att utmätningssmannen skulle ta kontakt med lantbruksnämnden och fråga den om hur han skall värdera. Det finner jag stötande, ty lantbruksnämnden har, åtminstone i många fall, vid detta tillfälle redan varit i kontakt med eventuellt blivande köpare, och nämnden har ett allmänt intresse av att se till, att köparen får sin fastighet till så hyggligt pris som möjligt. Skall lantbruksnämnden samtidigt försöka inverka på utmätningssmannens värdering, skulle jag, om jag vore utmätningssman, med all respekt be de herrarna dra sina färde och förklara att värderingen är något, som jag själv gör och som de inte ha någonting att skaffa med.

Till herr Hermansson vill jag säga, att hans påstående, att herr Domö hade fel i att lantbruksnämnderna bli belastade över måttan med jordförvärvsärendena,

möjligen är riktigt när det gäller hans nämnd, men i den nämnd, som jag tillhör, är det faktiskt så som herr Domö säger. Jag vet, att många tjänstemän inom nämnden, särskilt de som syssla på avdelningen för yttre rationalisering, klaga över att de inte hinna göra ett enda dugg mer än hålla på med jordförvärvsärenden, och de säga: »Ta bort jordförvärvslagen!» Så tycka naturligtvis inte alla, men många säga: »Ta bort lagen, ty den är oss inom lantbruksnämnderna till ringa nytta!»

Jag vill, herr talman, sluta med att yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Holmbäck m. fl.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Holmbäck m. fl. därom anförda reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i herr Werners m. fl. angående samma punkt anförda reservation.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Holmbäck* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upp tog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i herr Holmbäcks m. fl. reservation.

Herr *Werner* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående tredje lagutskottets utlåtande nr 2 punkten A antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Holmbäck m. fl. därom anförda reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålles i herr Werners m. fl. angående samma punkt anförda reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Werner* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 28.

Därjämte hade 14 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Holmbäck m. fl. därom anförda reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Holmbäck* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 41.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten B.

I de likalydande motionerna I: 217, av herr *Andrén* m. fl., och II: 299, av herr *Hjalmarson* m. fl., hade hemställts, att riksdagen för sin del ville besluta om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt från och med den 1 juli 1951.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten hemställt, att motionerna I: 217 och II: 299 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Eskilsson* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 217 och II: 299 för sin del antaga följande förslag till

L a g

om upphävande av lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt.

Härigenom förordnas att lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt skall upphöra att gälla med utgången av juni månad 1951.

Vid underrätt väckt mål om kronans förköpsrätt, vilket vid sistnämnda tidpunkt icke genom dom eller beslut skilts från domstolen, skall avskrivas, varvid kronan skall åläggas ersätta motpartens rättegångskostnader. Mål av angiven beskaffenhet, vilket efter samma tidpunkt är anhängigt vid överrätt, skall återförvisas till underrätten.

Herr **ESKILSSON**: Herr talman! I de motioner, som utskottet här föreslår skola avslås, lämnas några uppgifter angå-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

ende förköpsärenden, som handlagts av lantbruksnämnderna under 1949 och 1950. Av det sammanlagda antalet egendomsöverlåtelser, som lantbruksnämnderna handlagt, ca 16 000, ha endast ungefär ett hundratal resulterat i köp med stöd av förköpslagen. Det är alltså ett ganska ringa resultat av den stora insats av arbetstid och kostnader, som nedlagts från lantbruksnämndernas sida, men verksamheten har — liksom var fallet med de ärenden enligt jordförvärvslagen, som vi nyss diskuterade — i hög grad bundit nämndernas arbetskraft till förfång för andra viktiga arbetsuppgifter.

Förköpslagens betydelse som rationaliseringsinstrument är jämförelsevis liten i förhållande till den fria och frivilliga rationalisering, som under alla tider skett genom jordbrukarnas egna initiativ. Men om det påvisbara resultatet inte är så stort, har förköpslagen åstadkommit irritation mellan jordbrukarna och lantbruksnämnderna, vilket inte varit ägnat att skapa den önskvärda förståelsen och förtroendet för de myndigheter, som handha rationaliseringsarbetet.

Jag hade alldeles nyss tillfälle att ta del av ett sådant förköpsärende från norra Sverige, där en säljare gjort en förhandsförfrågan om sin fastighet och bibragts den uppfattningen, att kronans förköpsrätt inte skulle utnyttjas. Fastigheten såldes, köparen sökte och fick lagfart och flyttade in i sin nyförvärvade fastighet. När han bott där nära tre månader och utfört en del reparationer, fick han besked att förköpslagen skulle tillämpas. Beskedet kom som en blixtnedslag från klar himmel för den nye ägaren. Han överklagade lantbruksnämndens beslut, men besvären ogillades, och han fick lämna sin fastighet utan att få någon täckning för sina kostnader, som han nedlagt på den. Det är möjligt, att detta fall bottenar i bristande kännedom om lagens bestämmelser, men det kan också vara ett exempel på de besvärligheter en person kan komma i genom denna lagstiftning.

Enligt vår mening motivera de redan

vunna erfarenheterna, att förköpslagen emedelbart upphävs, och jag ber därför att få yrka bifall till den reservation under denna punkt, som avgivits av herr Larsson i Karlstad och mig.

Herr HERMANSSON, ALBERT: Herr talman! Jag vill först säga, att jag inte känner igen det exempel som herr Eskilsson har anfört. Det torde i varje fall inte hänföra sig till verksamhetsområdet för den lantbruksnämnd som jag tillhör, d. v. s. det län där också herr Eskilsson hör hemma.

Det kunde vara mycket att säga om det som här anförts beträffande förköpslagen och den föreslagna ändringen i densamma, men jag skall i denna sena timme inskränka mig till att yttra några ord om den statistik som herr Eskilsson och hans medreservant ha anfört i sin reservation. Det sägs i denna reservation, att lantbruksnämnderna under två år ha behandlat tillsammans 16 000 tillståndsärenden. Det torde vara riktigt så till vida, att det är ungefär 16 000 ärenden som anmälts från domarkanslierna till lantbruksnämnderna. Men av dessa lägges det allra största flertalet utan vidare till handlingarna, och det är bara ett litet fåtal, som blir föremål för någon egentlig granskning av nämnden. Herr Eskilsson anför vidare, att det avslutats jordköp på grund av förköpslagen endast i 0,7 procent av fallen. Denna siffra, som möjligen också kan vara riktig, avser de fall, då lantbruksnämnderna tvingats tillgripa processförfarande. I ett mångdubbelt större antal fall ha frivilliga överenskommelser träffats mellan nämnden och den som köpt den fastighet, som annars skulle ha förvärvats av kronan genom förköp. Jag kan nämna, att vi i Östergötland ännu inte ha haft en enda process på grund av förköpslagen. Vi ha i ett par tre fall uttagit stämning på vederbörande köpare, men efter detta har en frivillig överenskommelse alltid kunnat träffas. Den som har köpt en fastighet och vet, att lantbruksnämnden med stöd av förköpslagen har rätt att förvärva den för kronans räk-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

ning, går i de allra flesta fall med på att frivilligt överlåta fastigheten. I flertalet fall sker emellertid direkt överlåtelse inte på lantbruksnämnden, utan genom nämndens förmedling på den som behöver jorden för att komplettera sitt eget ofullständiga jordbruk. Lantbruksnämnden ombesörjer i sådana fall förmedlingen av köpet. Denna förmedling sker utan kostnad för köparen, vilket i många fall har ådragit nämnden misshag från fastighetsmäklarnas sida. Den verksamhet som spelar den verkliga rollen i rationaliseringsarbetet återspeglas således inte alls i de siffror som herr Eskilsson har anfört här.

Jag vill också omtala, att utskottet har från lantbruksstyrelsen infordrat yttrande över de motioner det här gäller. Lantbruksstyrelsen säger, att de siffror, som i motionerna angetts rörande ifrågakvarnande arbetsbelastning och framför allt rörande kostnaderna för förköpsärendenas handläggning, äro tilltagna betydligt i överkant. Styrelsen kan i varje fall inte vitsorda dem. Det förvånar mig därför mycket, att herr Eskilsson efter detta fortfarande drar fram sin siffror för att bevisa sitt påstående om arbetsförhållandena inom lantbruksnämnderna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Herr **ESKILSSON**: Herr talman! Det är väl ingen anledning för herr Hermansson och mig att upptaga kammarens tid med att diskutera förhållandena hemma i östergötland. Det kunna vi göra privat.

Men jag kan inte låta bli att reagera mot herr Hermanssons ordval, när han två gånger i sin replik talar om en »frivillig» överenskommelse som åstadkommits därigenom, att lantbruksnämnden under stämmingshot har talat med en lantbrukare om att han skall sälja sin gård. En sådan överenskommelse kan inte betecknas som *frivillig*. Även om man inte vill tala om utpressning, kan man väl i alla fall säga, att lagen här har använts för att förmå en person att

företaga en handling, som han inte skulle ha företagit, om han fått handla fritt och obundet.

Beträffande de siffror som äro åberopade i vår reservation vill jag bara upplysa om att de äro hämtade ur handlingar, som ha företetts inför utskottet. Dessa siffror, som åberopats även i högermotionen, kan man få fram ur en tabell som uppgjorts av lantbruksstyrelsen.

Herr **HERMANSSON**, ALBERT: Herr talman! Vi diskuterade ju icke i detta sammanhang frågan, om förköpslagens tillämpning innebär tvång eller frivilliga överenskommelser, utan det sätt på vilket herr Eskilsson har upprättat sin statistik. Jag ville i mitt tidigare yttrande endast påpeka, att det är fullständigt felaktigt, när han påstår, att förköpsrätten kommit till användning endast i 0,7 procent av totala antalet förvärvsärendena. Jag anser nämligen — och det framgår av herr Eskilssons senaste anförande, att han menar detsamma — att det beror på kronans förköpsrätt, att dessa överenskommelser kunna komma till stånd utan domstolsprocess. Vederbörande vet nämligen, att förköpsrätten kommer att användas, om han inte går med på överenskommelsen. Detta innebär ett visst tvång, det har jag aldrig förnekat, men det är ett tvång som jag anser vara nödvändigt.

Vad jag ville påpeka var emellertid som sagt endast att herr Eskilssons statistik är felaktig, detta och ingenting annat.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herrar Eskilsson och Larsson i Karlstad angående nämnda punkt anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herrarna *Eskilsson* och *Larsson* i Karlstad angående nämnda punkt anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Eskilsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 18.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten C.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte antaga de genom propositionen framlagda förslagen till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt och till lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 22 december 1943 (nr 884) om arrendators förköpsrätt samt alltså avslå motionerna I: 294 och II: 393, I: 297 och II: 395, II: 391 samt I: 296 och II: 394 i vad de avsåge nämnda båda lagförslag.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Holmbäck*, *Eskilsson*, *Stjärne*, *Åhman* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett, att utskottets hemställan bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort

under C hemställa, att riksdagen måtte avslå de genom propositionen framlagda förslagen till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt och till lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 22 december 1943 (nr 884) om arrendators förköpsrätt samt alltså bifalla motionerna I: 294 och II: 393, I: 297 och II: 395, II: 391 samt I: 296 och II: 394 i vad de avsåge nämnda båda lagförslag;

2) av herrar *Werner*, *Ivar Persson* och *Jansson* i Aspeboda, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort under C hemställa, att riksdagen — — — [lika med reservationen under 1)] — — — båda lagförslag.

Herr *HOLMBÄCK*: Herr talman! Såsom kammarens ledamöter känna till går enligt gällande lagstiftning arrendators förköpsrätt alltid före kronans. Kungl. Maj:t föreslår emellertid nu, att kronans förköpsrätt i vissa fall skall kunna gå före arrendators och att alltså riksdagen skall gå ifrån den ståndpunkt i detta hänseende, som riksdagen intog år 1947. Om en man äger en bärkraftig brukningsdel och dessutom arrenderar en annan fastighet, eller om en man arrenderar en fastighet men har eget kapital, så att han inte för sin huvudsakliga inkomst är beroende av arrendet, skall hans förköpsrätt till fastigheten ställas efter kronans. Det vill med andra ord säga, att om den fastighet som arrendatorn arrenderar av någon anledning skulle säljas av fastighetsägaren, kan kronan enligt Kungl. Maj:ts förslag komma emellan och köpa fastigheten och därigenom bli jordägare. Vi reser vanter ha tyckt, att denna sak inte är tillräckligt motiverad, utan att arrendatorn liksom hittills skall ha förköpsrätt i varje fall.

Jag tillåter mig, herr talman, att med denna motivering yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen under C.

Herr *WERNER*: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till den av under-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

teknad samt herrar Ivar Persson och Jansson i Aspeboda vid utlålandet under C 2) fogade reservationen. Denna är av följande lydelse: »Den i propositionen föreslagna utvidgningen av kronans förköpsrätt, varigenom arrendators förköpsrätt under tänjbart och oklart angivna förutsättningar skulle få stå tillbaka för kronans förköpsrätt, synes oss ingalunda tillräckligt motiverad. Då förslaget uppenbarligen innebär en försämring av arrendators i särskild lag nu skyddade ställning, anse vi att propositionen jämväl i denna del bör av riksdagen avslås.»

Herr **HERMANSSON, ALBERT**: Herr talman! Då jag inte vill plåga kammaren längre än vad som är absolut nödvändigt, vill jag här endast påpeka, att arrendatorernas förköpsrätt i allmänhet alltjämt skall gå före kronans. Den nu föreslagna ändringen avser endast enstaka undantagsfall. Jag hoppas, att kammarens ledamöter ha tagit del av handlingarna i ärendet och således äro på det klara med den saken.

Jag skall därför nu inskränka mig till att yrka bifall till utskottets framställning på denna punkt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den under behandling varande punkten förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle godkänna den av herr Holmbäck m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna herr Werners m. fl. vid punkten anförda reservation.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkten D.

I motionerna I: 295 och II: 389, vilka voro likalydande, samt i motionerna II: 390 och II: 392 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att när fråga vore

om komplettering av jordbruksfastighet och förvärvet föranledde lantmåteriförrättning, tillstånd av lantbruksnämnden till förvärvet skulle få ersättas med ett av förrättningslantmätaren avgivet intyg, att det ej föreläge sådant fall, som avsåges i 3 § första stycket jordförvärvslagen, och att förvärvet ej heller skett huvudsakligen för kapitalplacering.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 295 och II: 389, II: 390 samt II: 392, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört i sin motivering, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Holmbäck, Carl Eriksson, Nils A. Larsson, Eskilsson, Stjärne, Åhman* och *Larsson* i Karlstad ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under D hemställa, att motionerna I: 295 och II: 389, II: 390 samt II: 392 måtte anses besvarade genom vad utskottet i den av reservanterna föreslagna motiveringen anfört.

Berörda motivering innehöll bland annat följande uttalanden:

»Enligt motionärernas förslag skulle genom förrättningslantmätarens intyg styrkas frånvaron av allenast de förvärvshinder, som dels omförmälas i 3 § första stycket, dels utgöras av syftemålet att förvärva fastighet huvudsakligen för kapitalplacering. Bland hindren för förvärvstillstånd upptager jordförvärvslagen emellertid också den omständigheten, att köparen förvärvat fastighet med jordbruk i annat syfte än att själv ägna sig åt detta. Blev motionärernas förslag antaget i oförändrat skick, skulle bestämmelsen om sistnämnda förvärvshinder kvarstå beträffande kompletteringsförvärv, som ej föranledde lantmåteriförrättning, men eftergivnas, där sådan förrättning vore nödvändig. Denna förändring i de sak-

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

liga förutsättningarna för att förvärv skall vara giltigt saknar berättigande och torde för övrigt icke vara åsyftad av motionärerna. Genom det föreslagna intygsförfarandet bör därför styrkas också att förvärvaren har för avsikt att själv ägna sig åt jordbruket på den genom sammanläggningen bildade fastigheten.

Med den jämkning av motionärernas förslag, utskottet enligt vad nyss sagts funnit påkallad, bör sagda förslag enligt utskottets bedömning vinna beaktande. Den ytterligare utredning och de utkast till författningsändringar, som förledas av förslaget, synas emellertid lämpligen böra föreläggas riksdagen i form av proposition, om möjligt till den höstriksdag som kan komma att hållas 1951 eller till 1952 års riksdag och i varje fall i samband med förslag om en eventuell förlängning av jordförvärvslagens giltighet.»

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! På denna punkt får jag börja med ett beklagande. Här ha vi en viktig fråga, som borde bli föremål för en ingående debatt, vars resultat inte alls behövt vara avgjort på förhand. Men denna fråga kommer nu upp vid en tid på dygnet, då alla ledamöterna äro trötta efter den långvariga diskussion som vi haft.

Frågan gäller förenkling av kontrollförfarandet enligt jordförvärvslagen. Jordbruksministern har i sin proposition sagt, att han på en viss punkt ämnar administrativt genomföra en förenkling av kontrollförfarandet. Men det finns en annan punkt, i vilken en dylik förenkling har yrkats av motionärer, och den punkten skall jag tillåta mig att belysa med några korta ord.

Om en person som äger en jordbruksfastighet vill köpa en bit av en annan jordbruksfastighet för att sammanlägga med sin egen fastighet, måste han för att få detta i hamn ha tillstånd dels av lantbruksnämnden till förvärvet, dels av lantmåterimyndigheten till avstyckningen. Dessa två myndigheter skola besluta enligt i stort sett samma regler, men lantmåterimyndigheten skall besluta

oberoende av lantbruksnämnden. På grund därav blir det — vilket har påtalats flera gånger — ett mycket omfattande dubbelarbete med därav följande merkostnader o. d. Det kan uppstå de mest egendomliga situationer på grund av detta dubbelarbete. Jag skall tillåta mig att referera ett fall.

En person som ägde en egendom sålde bort jordbruksjorden och behöll en skogsbacke. Jordbruksjorden såldes till ägaren av en grannfastighet, som ämnade införliva den med sin egen jord. Ärendet började behandlas inom lantbruksnämnden. Ansökan om tillstånd till förvärvet gjordes, och lantbruksnämnden svarade nej efter samråd med vederbörande lantmätare. Så gick köparen till Kungl. Maj:t i statsrådet, och där blev svaret ja. Kungl. Maj:t ansåg, att köpet borde få äga rum. Ärendet kom så till vederbörande lantmätare för att han skulle göra en avstyckningsförrättning. Han har också prövat saken men vägrat tillstånd. Han hade ju redan tidigare prövat saken och uttalat sin uppfattning, och han ansåg sig inte ha rätt att på grundval av Kungl. Maj:ts beslut frångå reglerna i 19 kap. jorddelningslagen. För närvarande ligger ärendet hos ägodelningsrätten. Överlantmätaren har samma uppfattning som distriktslantmätaren. Om ägodelningsrätten kommer till samma beslut som de, kan ärendet gå vidare ända upp till Kungl. Maj:t i högsta domstolen. Sådant bör man naturligtvis söka komma ifrån.

Det finns över huvud taget utomordentligt starka skäl för en lagändring på denna punkt. Lagändringen bör bestå i att tillstånd till kompletteringsförvärv får ges av lantmätaren. Han har ju att lyda en lagstiftning, som har ungefär samma innehåll som lantbruksnämndernas direktiv, och han står också under domstolarnas uppsikt. Härtill kommer, att lantbruksnämnden — med vilken överläggning sker om sådana saker — alltid har rätt att klaga, om den skulle anse, att lantmätaren gör fel. Lantmåteristyrelsen exempelvis är mycket intresserad av en sådan ändring, vilken skulle spara arbetskraft.

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

I vår reservation ha vi uttalat, att denna fråga bör tagas under övervägande snarast möjligt, så att proposition skall kunna föreläggas höstriktsdagen eller — om detta icke är möjligt — nästa våfriktsdag. Genom ändringen skulle man få bort mycket dubbelarbete hos myndigheterna.

Herr HERMANSSON, ALBERT: Herr talman! Jag har ingenting emot att intyg från landsfiskal vid fastighetsförvärv skall utbytas mot ett liknande intyg från förrättningslantmätaren, då det är fråga om förvärv i samband med vanlig lantmäteri-förrättning. Departementschefen har ju också i propositionen utlovat, att sådan ändring skall ske och att författning därom skall utfärdas i vanlig administrativ ordning.

Reservanterna äro emellertid inte nöjda med en sådan anordning. De vilja också — när det är fråga om förvärv av fastigheter för sammanläggning — att lantbruksnämndens tillståndsgivning skall överflyttas på lantmätaren. Ett bifall till detta förslag skulle betyda, att rationaliseringsärendena i ganska stor omfattning skulle komma att överflyttas från lantbruksnämnderna till lantmäterikåren eller lantmäteristyrelsen, vilket man nu vill — förrättningslantmätaren måste ju ändå alltid handla på direktiv från sin centralstyrelse. De andra rationaliseringsärendena skulle däremot behandlas av lantbruksnämnden, och vi skulle därigenom få två organ som skulle ha att fatta beslut i rationaliseringsfrågor. I de flesta fall skulle detta — i motsats till vad herr Holmbäck tror — inte innebära någon förenkling av arbetet.

Även reservanterna förutsätta, att lantmätaren alltid före sitt beslut skall taga kontakt med lantbruksnämnden för att inhämta nämndens mening. Detta skulle ju betyda, att lantbruksnämnden i varje särskilt fall måste taga ställning även till själva sakfrågan, innan nämnden avger sitt yttrande. Man kan således inte utan vidare överflytta dessa ärenden från nämnden till lantmätaren, utan

följden blir, att båda parterna måste ta befattning med dem, vilket ju också sker redan nu. Förhållandet är nu det omvända, i det att lantbruksnämnden åtminstone inhämtar överlantmätarens mening innan den fattar beslut i förvärvs- och rationaliseringsärenden där det kan bli fråga om sammanläggning av fastigheter.

Härtill kommer, att lantbruksnämnden i ett mycket stor antal fall har att behandla frågan om garantilån för den som köper en fastighet för sammanläggning med sin egen. I de flesta fall kan en sådan sammanläggning inte komma till stånd utan att vederbörande erhåller ett statens garantilån genom lantbruksnämnden. Det betyder således att nämnden även i alla sådana fall måste ta ställning till frågan i hela dess vidd. Nämnden kan således knappast avkopplas helt och hållet från något av dessa sammanläggningsärenden. Den förenkling av rationaliseringsverksamheten, som reservanterna vilja vinna, kan således inte åstadkommas på det sätt, de ha tänkt sig.

Det finns också en annan synpunkt, som jag vill tillåta mig att i all korthet framhålla. Det har ju sagts, att jordbruksrationaliseringen bör ske i bästa samförstånd med jordbruksbefolkningen och under denna befolknings medverkan. Det ha vi alla varit ense om. Det är ju inte alldeles uteslutet, att en lantmätare kan ha ganska god kontakt med jordbruksbefolkningen inom sitt distrikt, men jag tror inte att någon kan förneka, att lantbruksnämnderna faktiskt ha betydligt större förutsättningar i detta avseende än vad en lantmätare någonsin kan få. I varje nämnd finns det och kommer det alltså att finnas aktiva jordbrukare. Och detta utgör, åtminstone enligt min mening, den bästa garantien för att jordbrukarnas intressen skola bli tillgodosedda på det förnuftigaste sättet, om denna tillståndsgivning stannar kvar hos lantbruksnämnderna.

Det är inte lika säkert, att samma goda kontakt skall uppnås och samma förnuftiga synpunkter skulle komma att

Ang. vissa ändringar i jordförvärvslagen m. m.

tillämpas, om beslutanderätten skulle läggas på en enskild tjänsteman — vilket ju lantmätaren är — som har att svara för sina tjänstehandlingar endast inför lantmäteristyrelsen i Stockholm.

Det är ingen överdrift jag gör mig skyldig till när jag säger, att det innebär större garanti ur jordbrukspolitiska och kanske även ur rent mänskliga synpunkter — eftersom lantbruksnämnderna otvivelaktigt ha mycket bättre möjligheter att låta dessa synpunkter komma till uttryck — om tillståndsgivningen handhas av lantbruksnämnderna än om denna tillståndsgivning skulle handhas av lantmäterikären. I det sistnämnda fallet skulle vi desutom få två olika rationaliseringsorgan, som trots alla lagbestämmelser skulle komma att handla utifrån olika utgångspunkter. Lantmätlarna skulle komma att anlägga sina mera tekniskt betonade synpunkter på frågorna, medan lantbruksnämnderna först och främst måste sätta de direkt jordpolitiska synpunkterna i förgrunden.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag även på denna punkt.

Herr JONSSON, JON: Herr talman! Efter herr Hermanssons anförande kan jag fatta mig mycket kort, men jag kan ändå inte underlåta att säga några ord i anledning av det resonemang som förts om att det skulle innebära sådana oerhörda lättnader för lantbruksnämnderna och även för jordbrukarna, därest riksdagen genomförde den kontrollmetod, som lantbruksstyrelsen föreslagit och som i reservationen också har förordats.

Jag har den erfarenheten, i varje fall från den lantbruksnämnd jag tillhör, att man söker praktiskt ordna samarbetet dels mellan distriktslantmätlarna och ortsombuden, dels mellan överlantmätlarna och den yttre delegationen inom lantbruksnämnderna. Det är nämligen så, att överlantmätaren är med på alla yttre delegationens sammanträden och vid nämndens plena. Då behöver det icke bli några onödiga omgångar, och det be-

höver icke bli något försenande dubbelarbete härvidlag. Men liksom herr Hermansson vill jag säga, att när nu lantbruksnämnderna ha till uppgift att söka genomföra den yttre rationaliseringen — det är ju en mycket viktig och för jordbrukets utveckling grundläggande uppgift — är det nödvändigt att nämnden har översikt över hela fältet. Enligt reservanterna bryter man däremot ut tillståndsgivningen på ett visst område.

Lantbruksstyrelsen har ju föreslagit, att lantmätaren bara skulle kunna lämna tillstånd när han ansåg sig kunna bifalla framställningen, men lantmätaren skulle inte kunna avslå den, utan då finge ärendet prövas av lantbruksnämnden. Detta är, synes det mig, ett irritationsmoment, och det kommer sannerligen inte vara till fördel för genomförandet av den yttre rationaliseringen.

Jag vill i detta sammanhang påminna om ett ord som riksdagen tidigare har uttalat, nämligen när det gällde frågan om en utmättningsman skulle få rätt att värdera en jordbruksfastighet. Det sades då, att man inte kunde lägga ett så stort ansvar på en enskild man. Men i detta fall är man villig att genomföra en ordning, varigenom en enskild man skall få fatta beslut i viktiga avgöranden i stället för lantbruksnämnderna med deras allsidiga och sakkunniga sammansättning.

Jag vill också kraftigt understryka, något som också herr Hermansson var inne på, att när ett sammanläggningsärende skall avgöras och inköp av tillskottsjord till en fastighet skall ske, är det i de allra flesta fall så, att jordbrukarna vilja diskutera med lantbruksnämndens ledamöter om vad det skall bli av överflödiga byggnader, hur mycket de kunna få i rationaliseringsbidrag — en ladugård behöver kanske rustas upp — och en hel del andra driftsproblem. Under sådana förhållanden måste lantbruksnämndens ledamöter i alla händelser besöka dessa jordbrukare, och då går det lika bra också att ta upp hela problemet på en gång.

Jag vill, herr talman, med detta ha framhållit, att om man förstår att ord-

Ang. skyldigheten att förse hustak med skyddsanordningar m. m.

na samarbetet praktiskt med den nuvarande ordningen, så har man redan vunnit de fördelar, som reservanterna påstå att deras förslag skulle medföra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Efter mitt sätt att se måste det vara en mycket vidlyftigare sak, om det skall fattas ett formligt beslut i lantbruksnämnden i ett sådant här ärende, än om frågan kan ordnas under hand och det bara behöver fattas ett beslut, nämligen av lantmätaren, vilket skulle ersätta de två beslut, som nu måste fattas.

Det är inte riktigt, som här uttalats, att en lantmätare endast har att bedöma ärendet ur tekniska synpunkter, under det att lantbruksnämnden skulle anlägga de reella synpunkterna. 19 kap. jorddelningslagen är skrivet så, att lantmätaren skall beakta även de realpolitiska och jordbrukspolitiska synpunkterna. Och det är heller inte riktigt att han endast har att svara inför lantmäteristyrelsen. Han har över huvud taget inte alls att i ett avstyckningsärende svara inför lantmäteristyrelsen, utan hans beslut skall fastställas, sedan överlantmätaren yttrat sig i ärendet, av ägodelningsdomaren. Och skulle det föreligga någon som helst tvekan om saken, skall ärendet hänskjutas till ägodelningsrätten, i vilken som bekant sitta tre ägodelningsnämndemän, som i regel äro jordbrukare.

Jag skall be att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den av herr Holmbäck m. fl. därom anförda reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Holmbäck begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten D röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Holmbäck m. fl. därom anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Holmbäck begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 42.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna E—G.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. skyldigheten att förse hustak med skyddsanordningar m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om upphävande av skyldigheten för ägare av vissa äldre fastigheter att förse hustaken med skyddsanordningar m. m.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 220, vilken behandlats av tredje lagutskottet, hade herr Lindblom m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl.

Ang. skyldigheten att förse hustak med skyddsanordningar m. m.

Maj:t måtte, efter den närmare utredning som kunde befinnas nödig, företa omprövning av frågan om fortsatt giltighet av 71 och 178 §§ byggnadsstadgan, såvitt avsåge byggnader, för vilka byggnadslov beviljats före den 1 juli 1944, samt att, i avbidan å nämnda omprövning, Kungl. Maj:t måtte medgiva förlängt anstånd efter den 1 juli 1952 med fullgörande av de i berörda paragrafer avsedda åtgärderna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anfört bland annat:

»En utredning rörande de frågor, bestämmelserna reglera, anser utskottet önskvärd. Då emellertid byggnadsstyrelsen förklarat sig ämna hos Kungl. Maj:t föreslå en dylik utredning anser utskottet icke behövt att riksdagen till Kungl. Maj:t avlåter en skrivelse i ärendet.

Utskottet delar även motionärernas uppfattning, att ett uppskov med ikraftträdandet av bestämmelserna om ifrågavarande skyddsanordningar bör ägas rum. Härför tala även andra skäl än som framgå av det föregående. Tillgången på material för anordningarna samt på arbetskraft är för närvarande synnerligen knapp. Det är även viktigt att i dagens läge begränsa investeringarna. Sedan emellertid byggnadsstyrelsen förklarat sig ämna hos Kungl. Maj:t anhålla om uppskov med bestämmelsernas ikraftträdande, anser utskottet det även onödigt att i detta hänseende föreslå någon riksdagens skrivelse.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr LINDBLOM: Herr talman! I föreliggande utlåtande ha vi ett fall, som någon gång förekommer i kammaren, nämligen att utskottet skriver mycket välvilligt, ja, i realiteten tillstyrkande, men ändå kommer fram till att vederbörande motion icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd. I detta fall har utskottet till och med anslutit sig till motionärernas uppfattning i de båda trä-

gor, som det här gäller, men anser ändå på anförda skäl, att motionen icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Det är här fråga om att byggnadsstyrelsen skall till Kungl. Maj:t inkomma med framställning i det ärende det gäller. Jag måste emellertid säga, att det hade kunnat vara av värde, om utskottet hade tillstyrkt motionen och därmed givit riksdagen tillfälle att understryka denna frågas betydelse. Jag skall nu inte utveckla frågan vidare, eftersom tiden är långt framskriden, men jag vill understryka, att den är mycket viktig. Låt mig säga att det här gäller en investeringsbesparing som om bestämmelsen skulle genomföras måhända skulle uppgå till 25 miljoner kronor.

Jag får nu bara hoppas, att frågan kommer under Kungl. Maj:ts prövning, så att hela detta spörsmål blir föremål för avgörande, innan den frist, som förefinnes, går ut.

Herr HOLMBÄCK: Jag skall be att få påpeka två saker. Den ena är att utskottet varit fullständigt enigt i sin skrivning och alltså enhälligt gått in för motionärens tankegång, och vi anse att detta understrykande är så starkt att det är tillräckligt. Den andra saken är att vi anse det vara säkerställt att Kungl. Maj:t ändå tar upp frågan. Av dessa skäl ansågo vi det vara onödigt att skriva till Kungl. Maj:t i ärendet.

Skulle mot all rimlig förmodan den här saken inte vara upptagen av Kungl. Maj:t i januari nästa år, kanske herr Lindblom kan komma tillbaka, och herr Lindblom skall då i varje fall få min röst — och jag skulle tro hela utskottets röst — för ett bifall till motionen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa staten tillhöriga anläggningar för öns Vens elektrifiering; samt

Om enhetligt pris på flytande drivmedel.

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stöd-
jande av priset å hamphalm och lin-
halm av 1950 års skörd m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hem-
ställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första
kammarens allmänna beredningsutskotts
utlåtande nr 5, i anledning av väckt
motion angående Vetenskapsakademiens
privilegium att utgiva almanackor m. m.,
bifölls vad utskottet i detta utlåtande
hemställt.

Om enhetligt pris på flytande drivmedel.

Föredrogs ånyo första kammarens all-
männa beredningsutskotts utlåtande nr
6, i anledning av väckt motion angäen-
de åstadkommande av ett enhetligt pris
på flytande drivmedel i hela landet.

Med föranledande av en av herr *Påls-
son* m. fl. inom första kammaren väckt
motion, nr 14, hade utskottet i föreva-
rande utlåtande hemställt, att första
kammaren i anledning av föreliggande
motion för sin del måtte besluta, att
riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhå-
la om en skyndsam utredning i avsikt att
söka åstadkomma ett enhetligt pris på
flytande drivmedel i hela landet.

Reservation hade anförts av herrar
*Sandberg, Lundqvist, Einar Eriksson,
Arrhén, Göransson* och *Englund*, som
ansett, att utskottets utlåtande bort hava
den lydelse, reservationen visade, och
avslutas med en hemställan att motion
I: 14 ej måtte till någon första kamma-
rens åtgärd föranleda.

Herr **SANDBERG**: Herr talman! Det är
ju beredningsutskottets tragiska öde att
alltid få sina ärenden behandlade vid en
sen timme. Det är därför med stor bäs-
van en talesman — det må nu vara för
utskottsmajoriteten, vars talan jag nå-
gon gång har fört, eller, som i dag, för
reservanterna — tar till orda.

Nu ha vi träffat en sorts överenskom-
melse, jag och den som sedan kommer
att yrka bifall till utskottets förslag i
ärendet, vilken går ut på att vi skulle
försöka begränsa våra framställningar
här och inte inveckla oss i några mera
ingående diskussioner. Vi hoppas kan-
hända därigenom i någon liten mån för-
värva den popularitet i kammaren, som
vi kanske annars på grund av vår blyg-
samma ställning ha så svårt att kunna
åstadkomma, då vi sällan komma till
tals i några större politiska frågor.

Herr talman! Det ärende som förelig-
ger här till behandling är en gammal
bekant. Motionen om att skapa enhetliga
priser på det flytande bränslet behand-
lade denna kammare i fjol och avslög
då ifrågavarande motion i överensstäm-
melse med det uttalande, som utskottet
då hade gjort. Nu har inom utskottet si-
tuationen blivit den, att det har blivit
lika många röster för bifall som för av-
slag. Lotten har således kommit att fälla
utslaget vid fastställandet av utskottets
tillstyrkande uttalande i ärendet.

Jag tror att man kan säga, att under
det år som gått, sedan kammaren be-
handlade detta ärende, ha några nya
fakta inte kommit till; de ha i alla hän-
delser inte blivit redovisade i utskottets
utlåtande. Bakom utskottets utlåtande i
fjol låg ju oljeutredningens resultat i
vad det avsåg detta ärende. Detta gick,
får man väl säga, i en negativ riktning.

Eftersom inte några nya omständig-
heter synas ha tillkommit och jag knap-
past skulle tro till denna kammare har
någon särskild lust att, utan att några
nya sakskäl föreligga, ändra ståndpunkt
på en så relativt kort tid som sedan i
fjol, ber jag, herr talman, att få yrka
bifall till reservationen.

Herr **ANDERSSON, LARS**: Herr tal-
man! Jag hade ju hoppats att reservan-
ten herr Sandberg skulle ha begränsat
sig till att kort och gott yrka bifall till
reservationen — jag skulle i så fall ha
begränsat mig till att kort och gott yrka
bifall till utskottets hemställan. Då herr
Sandberg emellertid tog kammarens tid
i anspråk för att anföra ett visst för-

svar för reservationen, måste även jag fresta kammarens tålmod och nämna några ord utöver ett yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Sandberg säger att det sedan kammaren i fjol hade att taga ställning till denna fråga inte har kommit fram någonting nytt. Det är väl inte alldeles riktigt; det har dock kommit fram något nytt. Det nya ligger i den motion, som här varit föremål för utskottets behandling. I denna föreslår motionärerna någonting, som i varje fall inte i fjol fördes på tal, nämligen att en utjämning av priserna skulle ske genom en clearing i statlig regi, dock så anordnad, att några kostnader för staten inte skulle uppkomma.

Jag tror, utan att närmare pejla det hela, att den anvisade utvägen bör vara så pass enkel och inte behöver draga så förfärliga kostnader, att den inte torde vara ogenomförbar.

Det kan måhända anses, att denna fråga uteslutande är en norrlandsfråga. Det är ju ändå inte så, utan det är en fråga som berör stora delar av vårt land, även om jag gärna vill medge att den framför allt är en norrlandsfråga. Jag vill erinra herrarna om att när norrlandskommittén i sitt betänkande behandlade just de norrländska problemen, framhöll den med särskild skärpa, att om man över huvud taget skall underlätta och förbättra befolkningens försörjningsmöjligheter och underlätta näringslivets utveckling där uppe, så förutsätter detta att man framför allt förbättrar kommunikationerna och genomför en taxepolitik, som för Norrland närmare det övriga Sverige. Denna fråga om bensinpriset kan måhända se ut som en liten detalj för Norrlands del, men det gäller dock en detalj av stor betydelse för de folkgrupper och det näringsliv den berör. Den är i varje fall av en sådan betydelse, att den är värd den utredning, som motionen syftar till och som utskottsmajoriteten genom skrivelse till Kungl. Maj:t vill företaga på denna punkt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om enhetligt pris på flytande drivmedel.

Häri instämde herrar *Grym* och *Pålsson*.

Herr LUNDGREN: Herr talman! Jag skall vid denna sena timme inte gå in på frågan om betydelsen speciellt för Norrland av en utjämning av bensinpriset. Jag vill endast erinra om att vid förra årets riksdag väckte herr Bergh och jag en motion, vari vi hemställde om en utjämning av bensinpriserna mellan olika delar av landet.

Emellertid är det, herr talman, inte nödvändigt att använda ett clearingförfarande som utskottet tänkt sig. Det går också att åstadkomma en sådan utjämning av bensinpriserna genom att differentiera bensinskatten så att denna blir lägre inom områden, där transportkostnaderna äro höga, och omvänt högre i de andra områdena. Mot en sådan anordning skulle möjligen tala, att det skulle vara svårt att kontrollera vilken skatt bensinbolagen skulle behöva erlägga, men enligt inhämtade upplysningar skulle detta icke erbjuda några tekniska svårigheter att vinna en sådan kontroll.

Hur man än ordnar en utjämning av bensinpriserna är det, inte minst ur norrlandssynpunkt, önskvärt att en sådan utjämning kommer till stånd. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Bergh*.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Sandberg begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter gi-

Om enhetligt pris på flytande drivmedel.

ven varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens allmänna beredningsutskott hemställt i sitt utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Det, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utskottet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 43;

Nej — 57.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 116, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för förfarandet vid rekvisition av motorfordon och hästar m. m. för krigsmaktens behov.

Anmäldes och godkändes sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 117, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till indextillägg å folkpensioner samt anslag till särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. dels ock Kungl. Maj:ts proposition nr 70 med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

Herr talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 173, angående reglering av socker-näringsen i riket m. m.;

nr 181, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.;

nr 182, med förslag till lag om ändrad lydelse av 54 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 183, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luossavaara —Kiirunavaara Aktiebolag rätt till viss malmbrytning utöver av riksdagen tidigare medgiven kvantitet;

nr 184, angående ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila anställningshavare i statens tjänst, m. m.;

nr 187, angående försäljning av ett område av kronoegendomen Mörby 1^a i Danderyds köping, Stockholms län;

nr 192, angående grunderna för fortsatt stöd åt lin- och hampodlingen m. m.;

nr 195, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.;

nr 196, med förslag till lag om ändring i lagen den 17 maj 1940 (nr 358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m. m.;

nr 197, angående plan för folktandvården i Stockholms stad;

nr 199, om godkännande av handelsöverenskommelse mellan Sverige och Indonesien;

nr 200, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o), 15:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 202, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att ingå överenskommelse med österrike om provisorisk tillämpning i förhållandet mellan Sverige och österrike av bestämmelserna i svensk-tyska avtalet den 25 april 1928 för undvikande av dubbelbeskattning beträffande inkomst och förmögenhet; samt

nr 204, angående ersättning i vissa fall i anledning av yrkessjukdom.

Interpellation om upprustning av det svenska vägväsendet.

Herr DOMÖ erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Från olika delar av landet rapporteras att en katastrofsituation snabbt växer fram beträffande en stor del av det svenska vägnätet. Översvämningar, genom tjälkott förstörda vägbanor, underminerade vägbanor och praktiskt taget bottenlösa vägsträckor ha i vår medfört sådana vägförhållanden att betydande bygder helt avstängts från förbindelser med sina livsviktiga centra och i andra fall att nödvändiga förbindelser kunnat upprätthållas endast med mycket tidsödande körningar, vilka skapat stora risker för fordonsmaterielen och starkt fördyrade transportkostnader.

Det är uppenbart att den akuta situationen väsentligen är beroende på omständigheter utanför mänsklig kontroll. Den hastiga snösmältningen efter en lång och snörik vinter har i förening med andra ogynnsamma naturbetingelser skapat det svåra läget. Å andra sidan lär det icke kunna förnekas att dagens svårigheter dels ha fått sin omfattning och dels förvärrats på grund av det sedan en längre tid eftersatta vägunderhållet. Härtill kommer att nybyggnadsverksamheten på detta område uppenbarligen icke skett i takt med den tekniska utvecklingen och den ökade trafikintensiteten. Så torde t. ex. de nu uppkomna tjäl- och vattenskadorna i icke ringa grad vara beroende på bristfällig grundförstärkning. Vägunderhållet har i hög grad måst koncentreras på åtgärder, vilka endast för en kortare tid kunna skapa en jämn väg bana och på detta sätt ge intrycket av underhåll i egentlig bemärkelse.

De för vägväsendet ansvariga myndigheterna ha år efter år utan tillräckliga resultat äskat anslag för sin verksamhet, men av »statsfinansiella skäl» ha de gjorda framställningarna reducerats, vilket icke sällan medfört en återhållsamhet med utgifter som i längden måste betraktas som slöseri.

Vårt land har under en följd av år

konsumerat »vägkapital» utan att tillåta en rimlig nybildning av detta ur hela samhällets synpunkt livsviktiga kapital. Sådan konsumtion torde i själva verket ha pågått mer än ett decennium.

Under tiden har beskattningen på motortrafiken skärpts, vilket medfört att vägtrafiken åtminstone från år 1946 fått bidra till balansering och överbalansering av budgeten på ett sätt som illa rimmar med statsmakternas utfästelser till de skattskyldiga. Det kan hävdas att vägväsendet den 1 januari i år hade en »fordran» på svenska staten som uppgick till omkring 500 miljoner kronor.

I början av mars anbefalldes statsrådet och chefen för finansdepartementet efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet en utredning om motorfordonsbeskattning. Av de lämnade direktiven synes emellertid framgå, att statens behov av inkomster och vissa särproblem äro avsedda att dominera denna utredning på bekostnad av det stora samfärdselproblem som bort stå i centrum — frågan om en långsiktig plan för en upprustning av det svenska vägväsendet.

Alla torde dock vara överens om det ofrånkomliga behovet av en sådan upprustning. Det gäller ett stort samhällsintresse, ett stort samhällsekonomiskt problem, en kulturfråga och en trivselfaktor.

Under återopande av det ovan anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att få till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ställa följande fråga:

Är statsrådet i tillfälle att lämna kammaren en redogörelse för de planer som kunna föreligga till en upprustning av det svenska vägväsendet, så att katastrofsituationer av nu inträffad art i framtiden i möjligaste mån undvikas eller begränsas?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och börldades en av herr *Lindblom* under sammanträdet till herr

talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 465, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.05 på natten.

In fidem
G. H. Berggren.

Torsdagen den 12 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade: Meddelande har ingått att ledamoten av kammaren målarmästaren Edwin Berling i går avlidit.

Han bevistade i år sin tjugufemte riksdag och bar här representerat Malmöhus län, Malmö stad och Hälsingborgs stad. Under de många år han tillhört riksdagen har han med stort intresse deltagit i handläggningen av de olika uppgifter som förekommit, och han har särskilt ägnat uppmärksamhet åt de frågor, som rört hans hemprovins och hans hemstad Hälsingborg. Där har han också sedan flera år innehaft många uppdrag och varit anförtrodd posten såsom ordförande i stadsfullmäktige. Genom sin ideella läggning, sitt nobla och försynta väsen har han vunnit hög uppskattning och vänskap.

Vi lysa frid över hans minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelse, nr 91, till Konungen angående val av ombud i Europarådets rådgivande församling med suppleanter;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 92, för herr Axel Gjores att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 93, för herr Bengt Elmgren att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 94, för herr Karl Wistrand att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 95, för herr Rolf Edberg att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 96, för herr Bertil Ohlin att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 97, för herr Gunnar Hedlund att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 98, för herr Walter Sundström att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 99, för herr Gustaf Fahlander att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 100, för herr James Dickson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 101, för herr Adolf Wallentheim att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 102, för herr Bertil von Friesen att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling; och

nr 103, för herr Bernhard Näsgård att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 169, med förslag till lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförlägningslag).

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 171, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); och

nr 173, angående reglering av socker näringen i riket m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 176, med förslag till lag om ändring i civilförsvarlagen den 15 juli 1944 (nr 536).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 177, angående avtal om koordination mellan statens järnvägar och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 179, angående förlängd giltighetstid för viss provisorisk ändring av gällande tulltaxa, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 181, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 182, med förslag till lag om ändrad lydelse av 54 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 183, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luossavaa-

ra—Kiirunavaara Aktiebolag rätt till viss malm brytning utöver av riksdagen tidigare medgiven kvantitet;

nr 184, angående ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila anställningshavare i statens tjänst, m. m.; och

nr 185, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 187, angående försäljning av ett område av kronoegendomen Mörby 1^a i Danderyds köping, Stockholms län.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 190, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 192, angående grunderna för fortsatt stöd åt lin- och hampodlingen m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. propositioner:

nr 193, angående inhämtande av riksdagens samtycke till förordnande om tillämpning av vissa bestämmelser i allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293); samt

nr 194, med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att fullgöra repetitions- och beredskapsövningar m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 195, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 196, med förslag till lag om ändring i lagen den 17 maj 1940 (nr 358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 197, angående plan för folktandvården i Stockholms stad.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 199, om godkännande av handelsöverenskommelse mellan Sverige och Indonesien.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 200, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o), 15:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 202, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att ingå överenskommelse med Österrike om provisorisk tillämpning i förhållandet mellan Sverige och Österrike av bestämmelserna i svensktyska avtalet den 25 april 1928 för undvikande av dubbelbeskattning beträffande inkomst och förmögenhet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 204, angående ersättning i vissa fall i anledning av yrkessjukdom.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet herr *Herlitz'* motion, nr 459, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 460, av herr *Eriksson, Einar*, m. fl.,

nr 461, av herr *Niklasson* m. fl.,

nr 462, av herr *Andersson, Lars*, m. fl., och

nr 463, av herr *Nyström* m. fl.,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Nilsson, Hjalmar*, m. fl. väckta motionen, nr 464, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående användningen av hästexportberedningens vinstmedel.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Lindblom* m. fl. väckta motionen, nr 465, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Herr förste vice talmannen anmälde, att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 156, angående löne- och pensionsreglering för präster m. m.;

nr 168, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.;

nr 175, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 189, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, m. m.;

nr 198, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie tjänster vid kommunikationsverken m. m.; samt

nr 201, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536), m. m.

Anmäldes och bordlades en av bankoutsittet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet inkommit framställning från styrelsen för riksdagsbiblioteket om att det å riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisade reservationsanslaget å 20 000 kronor till Riksdagsbiblioteket: Tryckning av förteckning över kommittébetänkanden utgivna åren 1904—1945 må disponeras intill utgången av budgetåret 1952/53.

Anmäldes och bordlades en av herr Spetz under sammanträdet till herr

förste vice talmannen avlämnad, av honom och herr *Sundelin* undertecknad motion, nr 466, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående användningen av hästexportberedningens vinstmedel.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.07 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.